

**Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет**

**ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ СИСТЕМИ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
Всеукраїнської студентської науково-практичної
інтернет-конференції**

(Київ, 18 листопада 2022 року)

Київ 2022

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

УДК 336.717.018

Ф 59

Фінансово-кредитні системи: проблеми теорії і практики [Електронний ресурс] : тези доп. Всеукр. студ. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 18 листоп. 2022 р.) / відп. ред. І. А. Аванесова. – Київ : Держ. торг.-екон. у-т, 2022. – 285 с. – Укр. та англ. мовами.

ISBN 978-966-918-061-2

DOI: 10.31617/k.knute.2022-11-18

Розглянуто актуальні питання підтримки фінансово-кредитної системи, регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ, розвитку їх системи обліку та аудиту, забезпечення фінансової інклюзії, а також аспекти фінансової підтримки інноваційного розвитку бізнесу в умовах стресових явищ та підвищеної волатильності економічного середовища.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальність за достовірність статистичної та іншої інформації, наведеної в рукописах.

УДК 336.717.018

Редакційна колегія: Т. В. Канєва, декан факультету фінансів та обліку, д-р екон. наук, проф.; І. А. Аванесова (відп. ред.), доцент кафедри банківської справи, канд. екон. наук; Н. П. Шульга, завідувач кафедри банківської справи, д-р екон. наук, проф.; М. О. Нажива, заступник декана факультету фінансів та обліку, канд. екон. наук, доц.; Ю. В. Серажим, доцент кафедри банківської справи, канд. екон. наук; С. М. Савлук, доцент кафедри банківської справи, д-р екон. наук; Л. Л. Белянко, ст. викладач кафедри банківської справи, канд. екон. наук; К. О. Кіреєва, доцент кафедри банківської справи, канд. екон. наук; Л. В. Жураховська, доцент кафедри банківської справи, канд. екон. наук; Л. А. Гербич, доцент кафедри банківської справи, канд. екон. наук.

Відповідальна за випуск Н. П. Шульга, завідувач кафедри банківської справи, д-р екон. наук, проф.

ISBN 978-966-918-061-2

© Державний торговельно-економічний
університет, 2022

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Фесюк Богдан Юрійович Диджиталізація банківського бізнесу.....	12
Муха Дарія Андріївна Краудфандингові платформи як особливий вид кредитування	16
Гордієнко Тетяна Андріївна Аналіз сучасних тенденцій страхового ринку	19
Чевичалова Дар'я Олександрівна Співпраця України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями: поточний стан та перспективи розширення	22
Кукуруза Каріна Романівна Забезпечення фінансової інклюзії в Україні	25

Секція 1

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА В УМОВАХ СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЙ

Балан Євгеній Володимирович Макроекономічні фактори впливу на процентний ризик банку	28
Ботик Альона Михайлівна Реалії функціонування банківської системи України в умовах воєнного стану	31
Гаврилко Дар'я Віталіївна Banking stress testing as a tool for insuring stability of a financial and credit system	35
Горбань Анастасія Олександрівна Діяльність Національного банку України в період воєнного стану	37

Гордієнко Оксана Віталіївна Використання цифрового інструментарію в роботі страхових компаній	40
Грозян Олександра Олександрівна Сучасні тенденції відносин у сфері переказу коштів в Україні	44
Громницька Ірина Юріївна Канали впливу війни Росії проти України на світ	47
Десятова Олександра Андріївна Міжнародні резерви як індикатор фінансової безпеки країни	50
Добридень Софія Сергіївна Ефективність функціонування банківської системи України в умовах стресових ситуацій	53
Іваніцька Тетяна Григорівна Управління витратами банку	55
Капустинська Валерія Валеріївна Вплив війни на діяльність державних банків України	58
Койчева Катерина Петрівна Теоретико-методологічні основи інвестиційної політики банку	61
Кучеренко Богдана Олегівна Правові засади непередбачуваних подій	64
Лопатчук Олександра Петрівна Розвиток кредитних спілок в умовах воєнного стану	69
Лупко Дар'я Дмитрівна Грошова допомога Україні під час воєнного стану	72
Ляшенко Ілона Анатоліївна Розвиток фондового ринку України	75
Менченя Анастасія Вікторівна Достатність капіталу банків України під час війни	78

Мовчан Діана Олексіївна Торгівля опціонами в Україні	81
Невмержицька Вікторія Ігорівна Challenges for the financial sector of Ukraine in wartime conditions.....	84
Осіпчук Богдан Вікторович Нове покоління системи електронних платежів.....	87
Охріменко Вікторія Андріївна Податкова пільга як елемент державної фінансово-кредитної системи	90
Пархоменко Дар'я Василівна Тенденції розвитку іпотечного кредитування в умовах воєнного стану	93
Поліщук Катерина Олександрівна Дистанційні банківські послуги та їх розвиток	96
Правник Аліна Миколаївна Функціонування банківської системи України в умовах війни	99
Продусевич Таміла Анатоліївна Роль ОВДП як частини інвестиційного портфеля в умовах сьогодення.....	102
Рассоха Єлизавета Костянтинівна Фінансова допомога Україні в період бойових дій західними країнами.....	105
Савчук Ангеліна, Кущ Ольга, Лучко Яніна Sustainability of Ukrainian financial system in the time of Russian war against Ukraine.....	107
Самойленко Дарина Вікторівна Вплив парадоксу Тріффіна на економіку США	110

Самойлова Ольга Володимирівна Біометричні технології захисту банківських установ та їх клієнтів	114
Сунка Анна Миколаївна Рекламна кампанія банківської установи	117
Тимофієва Дарія Дмитрівна Вплив ковід-пандемії на кредитну систему України	119
Ткаченко Вікторія Миколаївна Фінансова стійкість та стабільність банківської діяльності	122
Цимбалюк Єгор Андрійович Сутність фінансів в організаційному процесі підприємства	125
Чапля Наталія Русланівна Політика національного банку України в умовах воєнного стану ...	127
Шараєвська Юлія Юріївна Диджиталізація банківського сектору в умовах воєнного стану	130
Щербина Дмитро Андрійович Формування ринку єврооблігацій в Україні в умовах сучасної практики	134
Ярець Ярослав Володимирович Інструмент хеджевих інвестиційних фондів як метод управління ризиками банківського інвестиційного кредитування	136

Секція 2

РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Бахарев Володимир Олександрович Current tasks and problems of financial control of operational risk in bank management.....	140
Васьківська Софія Олександрівна Державне регулювання небанківських фінансових установ в Україні	143

Дідківська Дарина Ігорівна Ліцензування банківської діяльності та відповідальність за порушення умов ліцензування.....	145
Дунська Надія Олександрівна Фінансовий моніторинг України в сучасних умовах	149
Кувшинова Олеся Дмитрівна Капітал банків України в умовах воєнного стану	152
Лавренюк Владислав Володимирович, Щеглюк Максим Сергійович Розвиток інноваційних наглядових та регулятивних технологій.....	154
Людковська Юлія Юріївна Проведення фінансового моніторингу комерційними банками в умовах воєнного стану	157
Маринчук Артем Олександрович Процентна політика центрального банку	160
Масюк Олександра Сергіївна Регулювання та нагляд суб'єктів платіжного ландшафту	163
Пасіка Владислав Віталійович Податки та податкова система Європейського Союзу в сучасних умовах	166
Сахарова Ірина Юріївна Підвищення капіталізації банківського сектору України	168
Спічак (Булах) Вікторія В'ячеславівна Імплементування інвестиційного ринку України на арені міжнародних фінансових операцій	171

Секція 3

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Васильєва Анастасія Андріївна Алгоритм звернень споживачів фінансових послуг	173
--	-----

Гончарук Юлія Олегівна Фінансова інклюзія та шляхи її забезпечення в умовах воєнного стану	175
Кошман Маргарита Сергіївна, Мирошникова Маргарита Ігорівна Implementation of various methods of financial inclusion in Ukrainian society.....	178
Павлишина Інна Володимирівна Фінансова інклюзія та шляхи її забезпечення.....	181
Панчук Вікторія Ігорівна Планування особистих фінансіву сучасний період.....	184
Різніченко Владислав Олександрович Розвиток дистанційного банківського обслуговування в Україні	187
Федоренко Світлана Дмитрівна Фінансова інклюзія як стратегія розвитку фінансового сектору України.....	190
Чекан Ольга Ігорівна Інклюзивність фінансової системи в Україні.....	193

Секція 4

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Антипова Марина Михайлівна Directions of state support for innovative business development	195
Бабкова Єва Олександрівна Фінансова підтримка інноваційної діяльності бізнесу в сучасних умовах	197
Бучок Анастасія Андріївна Відкритий банкінг в Україні.....	200

Жердієва Софія Сергіївна Фінансування інноваційного бізнесу в Україні	203
Коваленко Анастасія Олександрівна Problems and prospects of investments in innovative model of Ukraine	206
Ковтун Яна Валеріївна Фінансова підтримка інноваційного розвитку бізнесу в Україні.....	209
Кондратенко Анастасія Олегівна Державна програма підтримки інноваційного бізнесу	211
Крижанівська Дарина Миколаївна, Коцюк Альона Олександрівна Перспективи розвитку банків в умовах сучасних технологічних інновацій	214
Лиско Наталія Миколаївна Державна підтримка інноваційних процесів у фінансовому секторі.....	217
Мажинська Валерія Русланівна, Шестопа Інна Миколаївна The essence of financial support of innovative enterprises in Ukraine.....	219
Назарчук Надія Анатоліївна Визначення інвестиційної привабливості компанії як важливий фактор в умовах сучасної практики.....	222
Парфьонова Олена Дмитрівна Фінансові проєкти з інноваційного розвитку бізнесу	224
Паршивлюк Діана Василівна Фінансово-кредитні інструменти інноваційного розвитку малого бізнесу в Україні	227
Пучок Марія Сергіївна Фінтех-пісочниця як платформа інноваційного розвитку	230

Пушкар Катерина Володимирівна Інноваційні банківські продукти та їх особливості.....	233
Розумець Альона Віталіївна Crowdfunding as an instrument of financial support of innovative business development.....	236
Садовников Вадим Євгенійович Фінансова підтримка Європейського Союзу для України з розвитком стартапів	238
Сезоненко Микита Олексійович Криптовалюти як інноваційний фінансовий інструмент тіньової економіки.....	240
Семененко Діана Ярославівна Впровадження е-гривні в Україні	242
Серажим Вероніка Юліанівна Financing of ecological innovative technologies	244
Ціпцюра Ольга Юріївна Інтелектуальні інвестиції в економіці країни	247
Чопик Вікторія Миколаївна Теоретичні основи ефективності діяльності фінансової установи ...	250
Шабан Анна Ігорівна Factors that influence on the development of enterprise innovations	253
Секція 5 SUSTAINABLE OF UKRAINIAN FINANCIAL SYSTEM IN ERA VOLATILITY	
Асонов Максим Сергійович Credit money in modern economy	256

Бардега Олександр Станіславович The state of microfinance organisations activity in Ukraine during wartime.....	259
--	-----

Волошин Михайло Григорович Theoretical principles of functioning of the corporate bonds market	261
---	-----

Дінь Ван Ань NBU regulation of stability of financial system	264
--	-----

Країмія Ахмед Financial Stability and Reliability of a Non-Bank Financial Institution	266
--	-----

Секція 6

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В ФІНАНСОВИХ УСТАНОВАХ

Дундар Дар'я Сергіївна Зміни в аудиторській діяльності під час дії воєнного стану.....	269
--	-----

Кирик Юлія Сергіївна Війна та її вплив на роботу аудиторів	272
--	-----

Мельник Анастасія Миколаївна Удосконалення системи обліку у фінансових установах	275
--	-----

Мельник Катерина Миколаївна Облік і оподаткування благодійної допомоги	277
--	-----

Мироненко Славіна Павлівна Розвиток фінансового обліку в банках України	279
---	-----

Чорна Карина Віталіївна Оподаткування малого бізнесу в умовах воєнного стану.....	282
---	-----

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Фесюк Богдан Юрійович,

ДТЕУ, ФФО, 2 курс,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник:

Шульга Наталія Петрівна,

д-р екон. наук, професор

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

В умовах пандемії, а також військових дій в Україні значної популярності набуло банківське дистанційне обслуговування клієнтів. Його реалізація здійснюється шляхом використання банкамирізних технологій діджиталізації, що забезпечують спрощення та прискорення роботи з великими обсягами даних, покращення комунікації з клієнтами та контрагентами, а також всіма інститутами зовнішнього середовища, формування нових засад взаємодії в межах банку – між підрозділами, працівниками, менеджментом.

Основними технологіями діджиталізації банківської діяльності у провідних країнах світу є розвиток штучного інтелекту, відкритий банкінг, хмарні технології, блокчейн, розвиток необанків тощо.[1]

Штучний інтелект сприяє переходу до цифрового банкінгу, можливо, більше, ніж будь-яка технологія діджиталізації. Він дозволяє банкам швидко змінювати стратегію під впливом ринкових коливань, а також забезпечувати гнучкий підхід до бізнесу, який є більш економічно ефективним, простим у використанні та конкурентоспроможним, що сприяє підвищенню ефективності діяльності банків у багатьох напрямках (боротьбі зі відмиванням грошей, покращенню системи продажу послуг та взаємодії банку з клієнтами за допомогою чат-ботів). [2] З 2015 по 2021 рік обсяг інвестицій в штучний інтелект зріс понад у 5 разів. Серед провідних країн світу найбільше інвестують у штучний інтелект США та Китай. У 2020 році інвестиції Сполучених Штатів в штучний інтелект склали майже 23,6 мільярда доларів, що робить дану країну лідером інвестування в даний вид технологій. Друге місце посідає Китай із фінансуванням 9,9 мільярдів доларів США. [3]

Серед технологій діджиталізації банківського обслуговування клієнтів варто виокремити блокчейн. Очікується, що обсяг ринку блокчейну зросте з 7 мільярдів доларів США в 2021 році до

23,3 мільярда доларів США в 2023 році. Основними рушійними факторами, що сприяють високим темпам зростання ринку блокчейн, є збільшення венчурного фінансування та інвестицій в технологію блокчейн; широке використання рішень блокчейн у банківській справі та кібербезпеці; значне впровадження рішень блокчейн для платежів, смарт-контрактів та цифрових ідентифікаційних даних; посилення урядових ініціатив у сфері блокчейн. [4]

Наступним видом технологій банківського обслуговування клієнтів є хмарні технології. До основних переваг, які отримують банки від впровадження хмарних технологій можна віднести: покращення безпеки даних, оптимізацію витрат, підвищення стійкості банків до можливих форс-мажорних обставин (пошкодження обладнання, втрата інформації), тощо. [5]

Однією з технологій діджиталізації банків є також відкритий банкінг. Основними перевагами open-banking для клієнтів є зручність управління фінансами, розширення доступу до різних фінансових сервісів, отримання персональних продуктів, цікавих відповідному клієнту.

Ключовою перевагою відкритого банкінгу для банків є сприяння покращенню показників залучення й утримання клієнтів (в тому числі і за рахунок користувачів інших інформаційних систем), а також розширенню переліку додаткових сервісів банку. До того ж банки отримують можливість доступу до інформації і сервісів інших фінансових організацій, а пропозиція персоналізованих послуг клієнтам дасть змогу залучити додаткових клієнтів і відповідно збільшити обсяги продажу банківських продуктів. [6]

У 2020 році, за даними Statista, у світі налічувалося близько 25 мільйонів користувачів послугами OpenBanking, до 2024 року ця цифра, за прогнозами, досягне 132,2 мільйона. Лідером у цій галузі є Європа, в якій розміщено майже половину з них (12,2 млн користувачів). Очікується, що до 2024 року ця цифра досягне 63,8 мільйона. Завдяки відповідним місцевим законодавчим нормам та законодавству ЄС (директива PSD2) компанії можуть не тільки почати надавати послуги OpenBanking, але й успішно їх впроваджувати. [7]

Під впливом коронакризи велика кількість даних, а також взаємодія з клієнтами все більше переходить у цифровий формат, тому все більш привабливою стає ідея створення необанків – банків без відділень, а відповідно і без додаткових витрат при широких можливостях дистанційної взаємодії з клієнтами. Про стрімке зростання сфери необанків свідчать перш за все статистичні дані. Так, за період з 2017 по 2021 роки кількість необанків у світі зросла майже

у 40 разів (з 13 необанків у 2017 році до 400 у 2022 році). При цьому кількість користувачів послуг необанків у період з 2017 по 2021 рік зросла майже у 8 разів (з 18,9 млн користувачів у 2017 році до 145,4 млн у 2021 році). [8] За даними Statista, до 2027 року кількість користувачів послугами необанків досягне 376,9 млн осіб). [9] Лідерами у цій галузі є знову ж таки США та Китай. У Сполучених Штатах кількість користувачів послуг необанків зросла з 2020 по 2022 рік з 14,4 млн до 24,9 млн осіб (+72,9 %). [8] Лідерами серед необанків США за кількістю власників рахунків є Chime (13,1 млн), Current (4 млн), Aspiration(3 млн). [10] Цікавою рисою необанків Китаю є те, що на відміну від України, де необанки спеціалізуються на обслуговуванні фізичних осіб та ФОП, у Китаї 3 з 7 необанків спеціалізуються виключно на обслуговуванні малих та середніх підприємств. Також цікавим є те, що кожен з необанків заснований певною великою корпорацією. Зокрема WeBank засновано корпорацією Tencent, MyBank – AntFinancial, AiBank – CICICBank та компанією Baidu тощо. [11]

До переваг необанків перед традиційними банками слід віднести:

- 1) використання фінансових технологій для зручності клієнтів та можливість створювати нові продукти та надавати нові послуги;
- 2) економія часу клієнтів (споживачів продукту);
- 3) відсутність мережі фізичних відділень, що дозволяє небанкам зменшити операційні витрати та в кінцевому результаті робити максимально привабливий продукт та пропозиції для своїх клієнтів;
- 4) вигідні умови по депозитах та кредитах порівняно з існуючими на ринку;
- 5) 100 % взаємодія «Банк-клієнт» в режимі онлайн;
- 6) працюючий у режимі 24/7 контакт-центр (сервіс-підтримка). [12]

Поряд з вищезазначеними перевагами та можливостями ризикованого роду банківських інновацій існує ряд викликів та ризиків для банків, пов'язаних як зі змінами в законодавстві європейської банківської системи, так і внутрішнього середовища банку (зміни в переобладнанні програмного забезпечення, захист від кібератак, перекваліфікація персоналу тощо).

В Україні найбільш розповсюдженими технологіями діджиталізації є розвиток сайтів, мобільних додатків, а також чат-ботів банків. Зокрема, свої сайти мають всі діючі банки України, при цьому мобільні додатки мають 89,33 % банків України, чат-боти – лише 28 % банків. Характерною рисою діджиталізації банків України, а разом з тим і її недоліком, є низький рівень розповсюдження

технологій діджиталізації при взаємодії з корпоративними клієнтами. Зокрема, якщо мобільні додатки для фізичних осіб мають 89,33 % банків України, то додатки для юридичних осіб мають лише 29,33 % банків. Така ж ситуація присутня і щодо розповсюдження чат-ботів серед банків України. Якщо чат-боти для фізичних осіб має 28 % банків, то чат-боти для юридичних осіб присутні лише у 4 % банків України.

Поряд з недостатнім розвитком системи мобільних додатків для юридичних осіб, а також системи чат-ботів банків України, ще одним недоліком дистанційного банківського обслуговування в Україні є недостатньо зручний інтерфейс більшості сайтів банків, що призводить до витрачання великої кількості часу на пошук необхідної інформації.

Для подолання всіх вищезазначених недоліків банки України мають значним чином покращувати дистанційну взаємодію з клієнтами. Це означає не тільки створення мобільних додатків та чат-ботів, а й вдосконалення їх роботи з урахуванням зарубіжних трендів дистанційного банківського обслуговування.

Список використаних джерел

1. Цифровізація процесів у корпоративних банків : тенденції та рушійні сили. URL: <https://thepaymentsassociation.org/article/corporate-banking-digitalization-in-process-trends-and-driving-forces/>.

2. 6 способів, як корпоративні банки можуть отримати вигоду від штучного інтелекту. URL: <https://www.veripark.com/blog/6-ways-corporate-banks-can-benefit-artificial-intelligence>

3. Технології та комунікації: Програмне забезпечення. URL: <https://www.statista.com/statistics/941137/ai-investment-and-funding-worldwide/>

4. Розмір світового ринку технології блокчейн з 2018 по 2025 рік. URL: <https://www.statista.com/statistics/647231/worldwide-blockchain-technology-market-size/>.

5. Чому хмарні обчислення в банківській галузі? URL: <https://www.rishabhsoft.com/blog/cloud-computing-in-banking-and-finance>

6. Ж.М. Довгань, Ю.М. Галіцейська Як Open-банкінг тренд розвитку фінансових технологій. Інноваційна економіка. 2021. С. 111–116.

7. Фінанси та страхування: Фінансові послуги. URL: <https://www.statista.com/statistics/1228757/online-banking-users-worldwide/>

8. Проривні тенденції та компанії, які трансформують цифрові банківські послуги у 2022 році. URL: <https://www.insiderintelligence.com/insights/digital-banking-trends/>

9. Необанкінг. URL: <https://www.statista.com/outlook/dmo/fintech/neobanking/worldwide#users>

10. Що таке необанки, як вони працюють та найкращі необанки в США та світі у 2022 році. URL: <https://www.insiderintelligence.com/insights/neobanks-explained-list/>

11. Китай – світовий лідернеобанкінгу. URL: <https://twimbit.com/insights/china-a-global-leader-in-neo-banking>

12. Необанки – нова реальність українського фінтеху. URL: <https://fibi.tech/news/economika/neobanki-nova-realnist-ukrayinskogo-fintechu>

Муха Дарія Андріївна,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана,
2 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа
та страхування»
Науковий керівник:
Циганова Надія Вікторівна,
д-р екон. наук, професор

КРАУДФАНДИНГОВІ ПЛАТФОРМИ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД КРЕДИТУВАННЯ

У сучасному світі розвиток інновацій став дуже важливою конкурентною перевагою не тільки на безпосередньому ринку, а також і на світовому. У сьогоднішніх реаліях попри значний темп розвитку технологій фінансова підтримка інноваційного розвитку бізнесу малорозвинена, що обумовлює актуальність дослідження інноваційних форм кредитування, зокрема – на основі краудфандингу.

Метою дослідження є комплексний аналіз ситуації на ринку краудфандингу та визначення основних тенденцій і перспектив його подальшого розвитку, зокрема в умовах воєнних дій в Україні.

Методи дослідження. Нами було застосовано загальнонаукові методи аналізу та синтезу, порівняння, виокремлення, узагальнення й результуючої систематизації дослідженого матеріалу. Також важливим і необхідним доповненням для повного розкриття теми є практичний досвід у цій сфері та досвід залучення фінансової підтримки.

Результати дослідження. В останнє десятиліття і навіть задовго до того в світі була конкурентна боротьба. Одним із головних показників стала розробка, розвиток і подальше впровадження інновацій. Тож у великих гравців в цій сфері є ряд інструментів для залучення фінансів в свої розробки: краудфандингові платформи, державні програми, грантові позиції, звернення до інвесторів та інші.

Краудфандинг або ж партисипативне фінансування є ефективним інструментом акумулювання фінансового капіталу, який використовує силу об'єднання людей та стрімкий розвиток технологій. Люди добровільно об'єднують свої грошові або інші ресурси, як правило, через спеціалізовані сайти, так звані краудфандингові платформи, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій [1].

Краудфандингові платформи мають здатність спрямовувати значний капітал на широкий спектр соціальних інновацій та підприємств, також вони допомагають розвитку і поширенню філантропічних проєктів. Тобто основною ідеєю краудфандингу стає масштабне поширення інформації про проєкт серед великої кількості людей замість складних та виснажливих переговорів із представниками фінансово-кредитних інституцій та інвесторами.

У країнах, що розвиваються, краудфандинг має величезний потенціал для активізування інноваційної діяльності, створення робочих місць, диверсифікації економічної діяльності та сприяння скороченню нерівності доходів, шляхом розширення доступу до недорогого капіталу для підприємств та мікро-, малих і середніх підприємств. В Україні такі інноваційні методи, як краудсорсинг та краудфандинг, також застосовуються, проте здебільшого для реалізації соціальних та мистецько-культурних проєктів. Наприклад, у м. Львові існує чимала кількість місцевих ініціатив, що у своїй діяльності застосовують інструменти краудсорсингу та краудфандингу. Серед них такі проєкти:

- «Йота», що займається відродженням Підзамче – історичного району Львова; – «Врятувати Меркурія», ініціатива з реставрації скульптури Меркурія у Львові;

- «Асоціація культурних індустрій», що здійснює перетворення міських територій шляхом регенерації індустріальних споруд через творчість і культуру [2].

Загальні обсяги краудфандингу в Україні не є такими значними, але попри це існуючі обсяги краудфандингу в Україні показують значний потенціал розвитку цього інструмента для нашої держави.

Фінансування за схемою краудфандингу може виконувати різні функції: від просування інноваційних ідей, розвитку стартапів, фінансування малого бізнесу до реалізації суспільно корисних заходів,

задоволення нагальних потреб окремих суб'єктів тощо. Лише третина проєктів соціального та розважального напрямку, всі інші мають комерційний характер. Безперечною цінністю краудфандингу є те, що він може бути реальним шляхом вирішення проблем фінансування, наприклад, передових перспективних наукових розробок в країнах що розвиваються, де, на жаль, вони фінансуються за залишковим принципом. До того ж ситуація зараз ускладнюється пріоритетністю фінансування та сьогоднішнім станом економіки, адже до фінансової підтримки інноваційного бізнесу ми маємо перемогти. Це відкриє плацдарм можливостей і величезний потік інвестицій на відбудову. Також ще з 12 грудня 2011 року існує постанова кабінету міністерств України про створення Державної інноваційної небанківської фінансово-кредитної установи «Фонд підтримки малого інноваційного бізнесу» з віднесенням її до сфери управління Міністерства освіти і науки. Наша подальша інтеграція в Європу потребує підняття нашого інноваційного потенціалу в країні за рахунок фінансової підтримки. Одним із них є програма державної підтримки «Доступні кредити 5-7-9 %».

Краудфандинг є прозорим і інноваційним способом створення або розвитку проєктів з різними цілями за допомогою колективної співпраці. Одним із таких прикладів є проєкт під назвою «Re: Power» від Enactus KNEU – міжнародна неполітична громадська організація на базі Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. Провідною ідеєю проєкту є забезпечення мобільною електроенергією людей, які мають обмежене доступ до електропостачання. Головний акцент на військових та мешканців з відсутньою або пошкодженою енергетичною інфраструктурою або інших суб'єктів, які мають проблеми з забезпеченням електрики. Шляхом переробки використаних одноразових сигарет студенти виготовляють якісну альтернативу на ринку портативних електроносіїв. Проєкт є водночас соціальним і екологічним, тому що окрім основної мети він вирішує проблему утилізації та викидів шкідливих речовин у навколишнє середовище. Окрім основної цілі ця ідея є функціонуючим прикладом циркулярної економіки в Україні. Важливим аспектом є залучення до діалогу пересічних людей та інженерів, науковців, освітян України і світу для покращення технологій.

Отже, основним тенденціям розвитку світової фінансової підтримки інноваційного бізнесу є подальший розвиток інноваційного бізнесу та його популяризація. Через бойові дії в Україні акцент на розвиток інноваційного бізнесу слід зробити у період відбудови.

Список використаних джерел

1. Чернявська О. В., Соколова А. М. Фандрайзинг [текст] : нав. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 188 с.

2. Карий О. І., Панас Я. В. Краудсорсинг як інструмент менеджменту: приклади вирішення місцевих проблем. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2016. № 847. С. 213–219.

Гордієнко Тетяна Андріївна,
ДТЕУ, ФФО,

2 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа
та страхування»

Науковий керівник:

Гербич Людмила Анатоліївна,
канд.екон.наук, доцент

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ СТРАХОВОГО РИНКУ

Страхові компанії в Україні розвиваються в умовах постійних змін та нестабільного економічного становища. Це проявляється у появі нових ризиків діяльності, зокрема через Covid-19 та військову агресію проти нашої країни. Через це значна кількість учасників ринку не змогла своєчасно та в повному обсязі надати інформацію про свою діяльність. Низка фінансових установ з різних причин досі не надала НБУ регуляторну та фінансову звітність за IV квартал 2021 року.

Результати діяльності та кількість страхових компаній тісно пов'язані з соціально-економічною ситуацією в країні. Загальна кількість страхових компаній продовжує зменшуватись, дану тенденцію спостерігаємо в табл.1.

Таблиця 1

Динаміка кількості страхових компаній в Україні протягом 2019–2022 рр.

Кількість страхових компаній	31.12.2019р.	31.12.2020р.	31.12.2021р.	01.09.2022р.
Загальна кількість страхових компаній	233	190	142	140
В т.ч. non-life	210	170	129	127
В т.ч. life	23	20	13	13

Динаміка основних показників діяльності страхових компаній наведена в табл. 2, дані якої свідчать, що загальна вартість активів страхових компаній з 2019 р. по 01.07.2022 р. має незначні коливання (рис.1), зокрема спостерігаємо зменшення суми активів у 2021 році на 0,15 % порівняно з попереднім роком, але якщо дана тенденція зменшення вартості активів буде спостерігатися далі у порівнянні з відповідними попередніми періодами в певній мірі це може впливати на скорочення можливостей страхових компаній. Але варто зазначити, що протягом дії воєнного стану страховики не тільки не зменшили, але й наростили обсяги ліквідних активів – з 14,9 млрд грн до 17,2 млрд грн. Спостерігаємо негативні тенденції щодо динаміки власного капіталу. Темпи падіння цього показника у 2021 році становлять 8,07 % у порівнянні з відповідним попереднім періодом.

Таблиця 2

Динаміка основних показників діяльності страхових компаній протягом 2020–2021 рр.

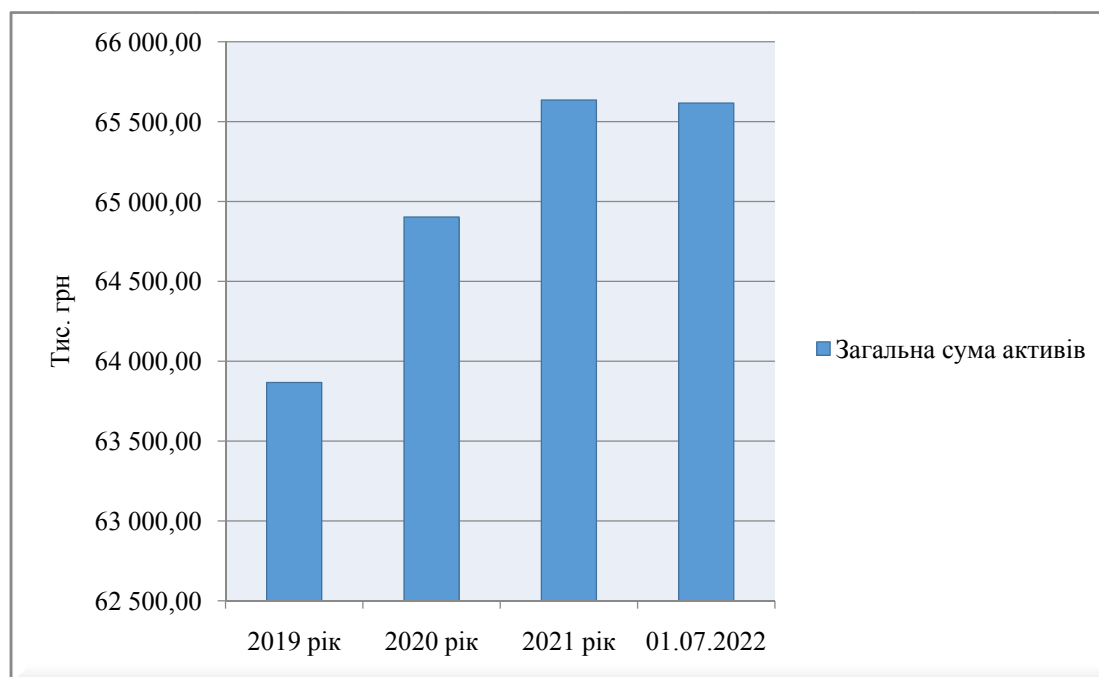
Показники	2020	2021	01.07.2022
Активи	64902723,1	64802992,1	64616236,0
Власний капітал	24646907,1	22658315,8	23559832,8
Зобов'язання	40255816,0	42144676,3	42056403,2
Страхові резерви	34192962,2	36620731,6	36473031,1
Чисті зароблені страхові премії	34192962,2	38149585,1	17745374,0
Премії підписані	44284295,2	49256389,3	17618997,1
Премії, передані у перестраховування	8487304,1	8653687,8	2225278,7
Страхові виплати та страхові відшкодування	14853560,7	17737884,6	5939436,3
Фінансовий результат до оподаткування (прибуток)	4434115,5	3521307,8	3142625,1
Фінансовий результат до оподаткування (збиток)	613547,4	346297,9	136891,6
Чистий фінансовий результат (прибуток)	2869672,6	1924785,0	2251070,3
Чистий фінансовий результат (збиток)	882911,8	425625,7	174 456,3

Джерело: побудовано на основі [2]

Одним із ключових показників функціонування страхових компаній як фінансових посередників є обсяг підписаних страхових премій, який зростав у 2021 році на 11,23 %, це пов'язане зі збільшенням надходжень чистих страхових премій, що є позитивною тенденцією.

Драйвером підтримки страхового бізнесу в цьому році стала «Зелена картка». За період війни цей вид страхування зріс на 76 %. Якщо станом на 1 липня 2021 року у структурі страхового портфеля

цей вид страхування становив 0,9 млрд грн, то на 1 липня 2022 року – 1,5 млрд грн. Загалом у першому півріччі ризикові страховики показали високу прибутковість. Значну роль у цьому відіграло помітне скорочення витрат [1].

Рис. 1. Динаміка активів страхових компаній України протягом 2019–2022 рр.*

* Складено автором за даними [2]

Отже, страхові компанії в Україні є основою ринку страхових послуг та їх розвиток безпосередньо залежить від економічної ситуації в країні. Проведені дослідження свідчать, що страховий ринок України перебуває на етапі змін. Майбутній розвиток ринку страхових послуг залежатиме від його адаптації до поствійськових тенденцій соціально-економічного стану в країні, здатності до проведення трансформації, оптимізації бізнес-процесів страховиків та впровадження інноваційних страхових продуктів і послуг.

Список використаних джерел

1. Огляд страхового ринку України за I півріччя 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-strahovogo-rinku-ukrayini-za-i-pivrichchya-2022-roku>
2. Наглядова статистика НБУ URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

Чевичалова Дар'я Олександрівна,
Маріупольський державний університет
Економіко-правовий факультет,
3 курс, спеціальність «Міжнародний бізнес»
Науковий керівник:
Балабанова Наталя Василівна,
канд. екон. наук, доцент

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ

Міжнародні організації є ефективним регулятором міжнародних відносин в економічній сфері. Фінансове співробітництво з ними є потужним ресурсом та ефективним інструментом розвитку національної економіки.

Україна, як країна з перехідною економікою, сьогодні більш вразлива до ринкових умов, які склалися під тиском не тільки економічних факторів, а й політичних процесів. На сьогодні, значний економічний потенціал України частково реалізується завдяки тісній співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Через це, питання відносин України з міжнародними фінансовими організаціями є дуже актуальним.

Україна продемонструвала позитивну співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями, але на практиці є очевидні негативні та позитивні фактори. Основними проблемами у фінансовій співпраці між Україною та ЄС та іншими міжнародними організаціями є:

- 1) неефективна кадрова діяльність співробітників та спеціалістів, залучених до розробки та реалізації міжнародних фінансових бізнес-проектів;
- 2) бюрократизація заявки на отримання кредиту;
- 2) непрозорість роботи із засобами міжнародних організацій;
- 3) недостатня підтримка МСП;
- 4) повільні темпи реалізації реформ призвели до необхідності запозичення коштів у МВФ, ЄС та інших, що призвело до надзвичайно високого рівня боргу, який становив 79,4 % ВВП у 2015 році. Сьогодні цей борг перед міжнародними організаціями зростає [1].

Але в той же час є фактори, які демонструють позитивну тенденцію у співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями:

1) відносини з міжнародними організаціями є важливим кроком інтеграції у світовий економічний простір;

2) членство України в міжнародних організаціях підвищує її авторитет як суб'єкта світової економіки та сприяє поширенню економічних зв'язків. Наприклад, членство в МВФ сприяло входу України в структуру Світового банку.

У держсекторі, у 2021 році реалізації підлягали 8 проєктів загальним обсягом 1,7 млрд євро, а загальний обсяг кредитів ЄБРР для України – 15,6 млрд євро в рамках 507 проєктів [2]. Загалом ЄС та його установи-члени є найважливішими фінансовими донорами України.

Дані, що характеризують обсяги коштів, отриманих Україною від МВФ, представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Обсяги кредитування України Міжнародним валютним фондом

Period	Amount approved, million SDR	Amount disbursed, million SDR
1999–2002	1919,95	1193
2004–2005	411,6	0
2008–2010	11000	4000
2010–2012	10000	2250
2014–2016	10976	3014,7
2015–2020	12348	3546

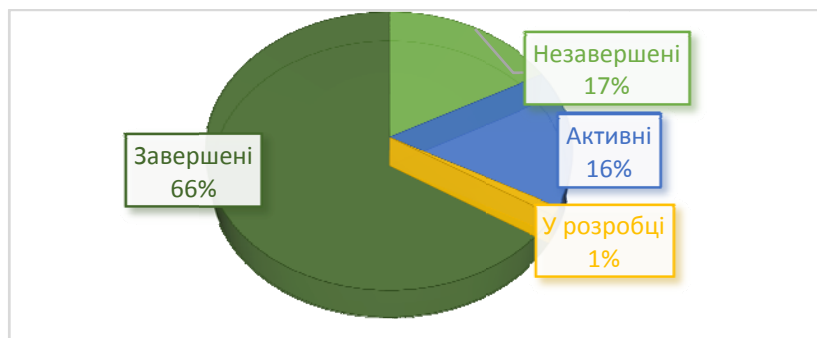
Як видно з наведених даних, Україна поступово нарощує обсяг коштів, отриманих від МВФ. Існуючий розширений механізм фінансування спрямований на: підвищення рівня резервів НБУ, запобігання відпливу капіталу, посилення заходів уряду, спрямованих на стабілізацію платіжного балансу країни.

Наразі у зв'язку з певними політичними змінами в нашій країні, надання наступних траншів все ще призупинено. МВФ продовжує стежити за Україною, щоб визначити можливості та деталі подальших кредитів для країни. Відповідна місія МВФ почала роботу в Україні восени 2020 року. Однак конкретної домовленості про подальшу співпрацю між українським урядом і МВФ досягнуто не було.

За весь період співпраці Світовий банк схвалив для України 50 кредитів на загальну суму 10,1 млрд. дол., з яких від США

отримали 7,4 млрд дол. Переважну більшість цих фінансових ресурсів становлять кредити на реструктуризацію фінансового сектору та розвиток банківської системи [3].

Стан реалізації проєктів Світового банку в Україні показано на рисунку 1.

Рис. 1. Статус реалізації проєктів Світового банку в Україні за всі роки [4]

Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями сприяє вирішенню багатьох фінансово-економічних і соціальних проблем в Україні. Крім того, це свідчить про бажання України інтегруватися у світову економіку. Якщо Україна проведе структурні реформи в економіці та посприє її інноваційному розвитку, то вона підвищить свою конкурентоспроможність і успішно інтегрується у світовий економічний простір.

Список використаних джерел

1. Колосова В. П. Фінансові ресурси міжнародних інституцій у системі бюджетного планування України : дис-ія на здоб. наук. ст. доктора економ. наук : 336.144. Київський нац. торг.-екон. ун-т. Київ 2017. 61-71 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/Mg==/b9f071b881b31a4e82e7eafc52a9d06a.pdf>

2. Відбувся черговий перегляд портфеля проєктів Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні. Урядовий портал : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vidbuvsya-chergovij-pereglyad-portfelya-proektiv-yevropejskogo-banku-rekonstrukciyi-ta-rozvitku-v-ukrayini> (дата звернення: 12.11.2022).

3. Шаров О. Відносини України з МВФ як важливий фактор національної економічної безпеки . Журнал європейської економіки. 2017. Т. 16. № 3. 330 – 351 с. URL: <http://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1024/1010>

4. О. М. Михайлик. Особливості міжнародного кредитування: МВФ та МБРР. Ефективна економіка № 4, 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3962>

Кукуруза Каріна Романівна,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
4 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа
та страхування»

Науковий керівник:
Прутська Олена Олексіївна,
д-р екон.наук, професор

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ

Фінансова інклюзія виступає ключем до економічного зростання, створення робочих місць і піднесення економіки в цілому. Разом з цим вона є важливим фактором соціальної рівності у сучасному світі. Фінансова інклюзія визначається як створення умов для залучення усіх сегментів населення та бізнесу до користування різноманітними фінансовими послугами, які доступні за інфраструктурою та ціною, офіційно урегульовані та відповідають потребам населення з метою стимулювання економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності у суспільстві [1].

За даними Світового банку, більше 100 країн світу мають або вже розроблену національну стратегію з фінансової інклюзії, або вбудовані її компоненти до ширших національних стратегій. В Україні більше третини населення лишаються відокремленими від економіки держави та суспільства загалом, нижчий рівень ефективності управління коштами та фінансової безпеки.

Для дослідження можна виділити наступні показники, щоб оцінити стан фінансової інклюзії в різних країнах (табл. 1).

Отож, з наведених показників можна зрозуміти, що недостатній рівень фінансової інклюзивності в Україні пов'язаний з наявними проблемами щодо захисту прав споживачів і фінансової грамотності людей, тому варто виділити наступні з них:

- недостатній рівень розвитку безготівкової економіки;
- низький рівень фінансової грамотності населення;
- обмеженість доступу до фінансової інфраструктури у сільській місцевості;

- недостатній рівень довіри з боку фізичних осіб до фінансової системи, пов'язаний із неналежним захистом прав споживачів;
- збереження високої питомої ваги фізичних осіб, які не користуються фінансовими послугами [2, 3].

Таблиця 1

Стан фінансової інклюзії в Україні порівняно з іншими країнами

Показник	Знання щонайменше 5 фінансових продуктів	Придбання продукту впродовж останнього року	Звернення до родини / друзів з проханням позичити гроші (взяти їх на зберігання)
2018	74 %	60 %	21 %
2021	79 %	57 %	21 %
Висновок	Помітний зріст і те, що показник є високим, Україна цим випереджає Болгарію, Естонію та Північну Македонію	Зниження спровоковано меншим користуванням кредитами, але рівень використання платіжних продуктів зріс, що говорить про зміну напрямку життя громадян України	Така стабільність може говорити про небажання звертатися до банківських установ в Україні

Задля покращення доступу до фінансових послуг та ресурсів, а також забезпечення активної фінансової інклюзії в Україні можна скористатися наступними підходами:

- створення необхідного регуляторного середовища для забезпечення доступу до рахунків;
- розширення точок доступу до фінансових послуг;
- стимулювання масштабності і життєздатності за допомогою великих державних програм, таких як соціальні відрахування на рахунки клієнтів;
- зосередження діяльності на розвитку фінансової грамотності серед певних соціальних груп: населення з низьким рівнем доходу, незахищених верств, сільського населення;
- заохочення використання фінансових послуг[4].

Таким чином, хоча рівень фінансової інклюзії протягом останніх років поступово зростає, все ще її низький рівень не дозволяє державі повноцінно використовувати потужний ресурс заощаджень населення, сприяє розвитку тіньового сектору, що в кінцевому підсумку знижує рівень фінансової безпеки в цілому.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3O92RV4> (дата звернення: 14.11.2022).

2. Дудинець Л. А., Верней О. Є. Захист прав споживачів на ринку фінансових послуг. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 16. С. 688–692.

3. Гладких Д. М., Напрями забезпечення фінансової інклюзії в Україні. 2019 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3UJ2KSz> (дата звернення: 14.11.2022).

4. Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3hJVx6f> (дата звернення: 14.11.2022).

Секція 1

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА В УМОВАХ СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЙ

Балан Євгеній Володимирович,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
ОП «Управління банківським бізнесом»
Науковий керівник:
Шульга Наталія Петрівна,
д-р екон. наук, професор

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕНТНИЙ РИЗИК БАНКУ

Для загального розуміння сутності та природи процентного ризику розглянемо визначення, яке надає Національний банк України: «це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат в установи через зміну процентних доходів та витрат і вартості фінансових інструментів внаслідок коливання процентних ставок» [1]. Міжнародний Базельський комітет з питань банківського нагляду рекомендує, з метою кращого управління, розподіляти процентний ризик банківської книги на такі види: ризик розриву, базисний та опціональний [2].

Події, що змінюють динаміку економічних показників, можуть бути як внутрішні, так і зовнішні. На сьогодні можна стверджувати, що в Україні більшою мірою мають вплив саме зовнішні чинники, такі як пандемія коронавірусу, а згодом повномасштабна війна країни-терористки РФ проти України. Проте ці події мали свій кумулятивний негативний ефект у всьому світі, хоча українська економіка страждає найбільше. Тож варто оцінити характер взаємозв'язку цих факторів із процентним ризиком банку через конкретні макроекономічні показники.

Важливим показником вартості вироблених товарів та послуг в країні є ВВП, приріст якого за відповідний період свідчить про загальну ефективність економіки. Якщо оцінювати реальний ВВП України за останні роки, то протягом 2016–2019 рр. зростання коливалося в межах 2,4 % – 3,4 %, проте пандемічний 2020 рік викликав його падіння на

3,8%та зріс у 2021 році на 3,4% [3]. Якщо ж оцінювати воєнний 2022 рік, то ситуація значно погіршилася. За даними інфляційного звіту НБУ прогнозується скорочення реального ВВП України на 31,5%, яке спричинене скороченням внутрішнього попиту, втратою логістичних та експортних можливостей тощо. Це є катастрофічно за своїми наслідками ще й через те, що насправді країна втратила значний обсяг потенційного ВВП через зруйновану інфраструктуру та ключові бізнес-об'єкти. Сформований від'ємний розрив ВВП не відновиться у найближчий період часу та потребуватиме значних інвестицій для покращення ситуації в Україні [4].

До макроекономічних показників впливу на процентний ризик банків можна віднести інфляцію, облікову ставку НБУ та курс національної валюти. Ці змінні варто розглядати комплексно через їх певну взаємозалежність. Аналіз динаміки ІСЦ свідчить про постійне його зниження після кризи 2015–2016 рр. Протягом 2019–2020 рр. він становив 4–5%, що є в межах цільового рівня НБУ [3]. Такі значення були досягнуті за рахунок дотримання режиму таргетування інфляції, головним інструментом якої є ключова ставка НБУ, стадії інших факторів. Курс національної валюти завжди різко реагував на кризи і девальвував під їх впливом. Розглядаючи більш детально події 2022 року, можна стверджувати про різке зростання усіх вищезазначених показників на тлі військових подій в Україні. Високий рівень інфляції, що наразі становить 24,8% (прогнозується до 30% на кінець року), підвищення курсу національної валюти спровокували дії менеджменту НБУ підняти облікову ставку з 10% до 25% [5]. За задумом це мало б запустити монетарну трансмісію і стримати девальвацію за рахунок підвищення інтересу до гривневих активів та стримати інфляцію.

Підвищуючи рівень ключової ставки НБУ, банкам необхідно підтримувати відповідний рівень ставок за депозитами клієнтів та забезпечити відповідну трансмісію. Проте банки не можуть різко підвищувати ставки за депозитами, оскільки це призведе до значного підвищення рівня процентного ризику. Також якщо подивитися на середньозважені ставки банків по новим депозитам та кредитам, то видно, що маржа скоротилася (з червня 2022 зросла до 10%, проте надалі знизилася до 8,4% у липні, а наступні два місяці тримається на рівні 9,8%) [6]. Якщо врахувати, що кредитні активи банку стають або збитковими, або потребують реструктуризації через вплив війни на доходи позичальників, а нове кредитування практично заморожене, то знову ж таки очевидний процентний ризик при зростанні вартості фондування.

Фактично усі вищезазначені макроекономічні показники застосовуються банками у своїх моделях стрес-тестування ризиків, у нашому випадку процентного, де ключовими елементами є оцінка зміни чистого процентного доходу та економічної вартості капіталу банку за базовим та несприятливим сценарієм зміни процентних ставок [7].

Також для більш розширеного аналізу можуть оцінюватися такі показники як загальний ринок праці та сальдо експортно-імпортних операцій. Поточна ситуація із зайнятістю нині незадовільна, враховуючи те, що станом на жовтень 2022 року не працювали 34 % [8] та втратили роботу 33 % [9] населення, що дуже приблизно до прогнозного значення безробіття у 2022 році у 35 %. При цьому 7 млн людей наразі мігрували за кордон (фактичні втрати кваліфікованих кадрів), нових вакансій на половину менше за довоєнний рівень, а реальні заробітні плати скоротилися на 25 %. Це все зменшує загальний попит населення на банківські продукти та послуги, які генерують банку процентний дохід. Сальдо торгівлі товарами все більше зростає увід'ємному значенні на кінець 2022 року становитиме близько 6 млрд. грн, при цьому імпорт скоротиться на 20 %, а експорт – 40 %. Хоча діяльність «зернового коридору» та короткостроковий експорт електроенергії справді допомагає трохи покращити ситуацію і заробити валютну виручку, проте наявні логістичні та інші обмеження стримують цей процес [4]. Притік значного обсягу іноземної валюти в економіку дозволив би зменшити тиск на гривню, інфляцію і в результаті збільшити чистий процентний дохід банку.

Вищеперераховані макроекономічні індикатори активно застосовуються банками при моделюванні своїх ризиків, в тому числі процентного. Натомість сучасна економічна ситуація вимагає як від державних інституцій, так і від бізнес-одиниць (банків) пристосовуватися до нових викликів та бути більш гнучкими у своїх рішеннях.

Список використаних джерел

1. Презентація НБУ: «Процентний ризик банку». URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA_2020-10-22.pdf?v=4;
2. Офіційний сайт Базельського комітету з банківського нагляду. URL: https://www.bis.org/basel_framework/chapter/SRP/31.htm?tldate=20281012&inforce=20191215&published=20191215#fn_SRP_31_91_8;

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Інфляційний звіт НБУ (жовтень 2022 р.) URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q4.pdf?v=4;

5. Офіційний сайт НБУ URL: <https://bank.gov.ua/>

6. Процентні ставки за кредитами та депозитами. Цінні папери резидентів. Індекс ПФТС URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>

7. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>

8. Вісімнадцяте загальнонаціональне опитування: Психологічні маркери війни. Соціологічна група «Рейтинг» URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_1000_ua_psychomarkers_102022_xviii_press.pdf

9. Соціологічне опитування КМІС URL: [https://www.ndi.org/sites/default/files/Opportunities %20and %20Challenges %20Facing %20Ukraine %E2 %80 %99s %20Democratic %20Transition %20August %20%28Ukrainian %29.pdf](https://www.ndi.org/sites/default/files/Opportunities%20and%20Challenges%20Facing%20Ukraine%E2%80%99s%20Democratic%20Transition%20August%20%28Ukrainian%29.pdf)

Ботик Альона Михайлівна,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
4 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа
та страхування»
Науковий керівник:
Прутська Олена Олексіївна,
д-р екон. наук, професор

РЕАЛІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Банківська система працює в стані стресу та невизначеності з початком бойових дій на території України у лютому 2022 року. Водночас банки продовжують свою діяльність, намагаються виконувати всі свої зобов'язання та дотримуватись нормативів. Національний банк України активно підтримує стабільність банківської системи, впроваджуючи низку нормативно-правових актів, зокрема Постанови НБУ «Про особливості підтримання ліквідності банків в

умовах воєнного стану», «Про банківську систему в умовах воєнного стану» та виконання ряд взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підтримку фінансової стабільності та регулювання фінансового сектора. За цей час НБУ прийняв низку незвичайних рішень. Регулятор обмежив діяльність банків на валютному ринку, припинив відтік іноземної валюти та встановив ліміти на готівкові операції.

Структура банківського сектору України в умовах воєнного стану суттєво не змінилася. Станом на 1 травня 2022 року в Україні працювало 69 банків, у тому числі 4 державні, 16 банків іноземних банківських груп і 49 приватних банків. 14 банків є системно важливими. У відповідь на агресію росії в лютому 2022 року було ліквідовано два дочірні банки російських фінансових корпорацій з державним капіталом – АТ «Міжнародний резервний банк» і ПАТ «Промінвестбанк», які на початок 2022 року мали 2 % чистих активів вітчизняний банківський сектор [1].

На 3 березня 2022 року частка діючих відділень системно важливих банків у регіонах становила 55 % (2 761 відділення). На 1 квітня 2022 року частка діючих відділень системно важливих банків у регіонах становила вже 69 % (3 415 відділень). Наприкінці квітня 2022 року банки намагалися відновити роботу своїх відділень; системно важливі банки м. Києва, Сумської, Чернігівської, Київської областей активно розпочали роботу своїх мереж [1]. Після початку повномасштабної війни умови функціонування банківського сектора зазнали трансформацій. Розглянемо чисті активи банків які представлені на рис.1.

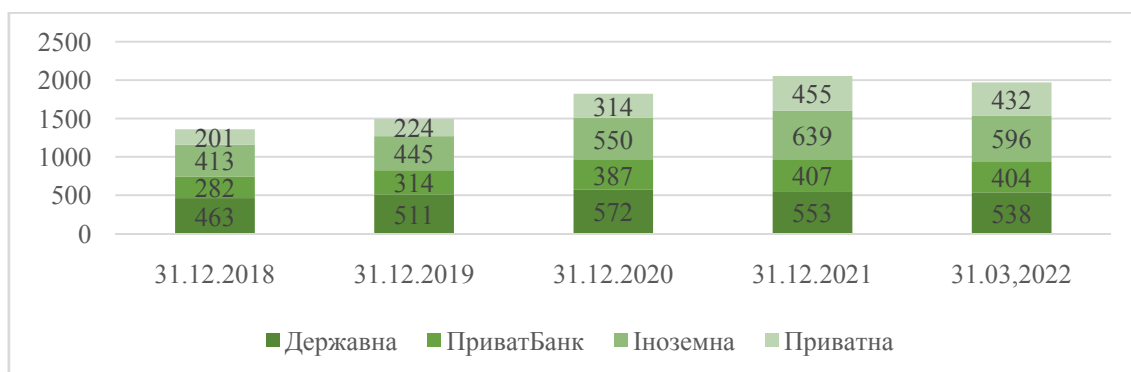

Рис. 1. Чисті активи банків, млрд грн [1]

На кінець березня чисті активи платоспроможних банків зменшилися на 2,2 %. Чисті активи банківського сектору за компонентами представлені на рис.2.

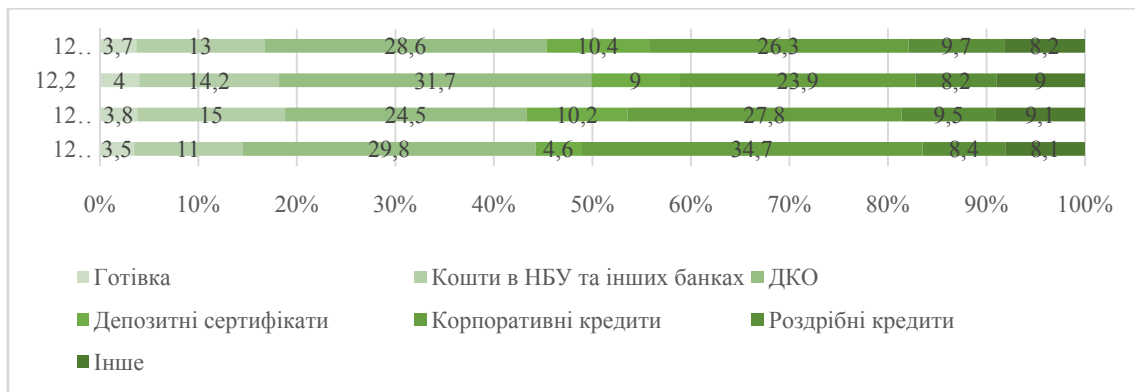

Рис. 2. Чисті активи сектору за компонентами, % [1]

Найбільше скорочення спостерігалось за двома складовими активів: депозитними сертифікатами НБУ. Динаміка кредитних портфельів є незбалансованою, але в цілому зросла. Чисті кредити підприємствам у гривні зросли за квартал на 4,8 %, а кредити в іноземній валюті зросли на 2,2 % у доларовому еквіваленті. Державні банки мали найвищі темпи зростання кредитів понад 10 % у гривні протягом кварталу. Повноцінне зростання кредитного портфеля було забезпечено першими двома місяцями кварталу, тоді як у березні чисті кредити в гривні скоротилися на 0,6 %, а в іноземній валюті – на 1,9 %. Порівняно з відповідним періодом минулого року чистий кредитний портфель збільшився на 39,7 % у гривні та на 18,4 % в іноземній валюті (у доларах США). Найактивніше залучали кредити державні підприємства. Чисте роздрібне кредитування зросло на 5,8 % за перші два місяці року.

Уряд також затвердив низку програм, спрямованих на фінансову підтримку бізнесу через банківські кредити. Слід зазначити, що такі програми реалізують і приватні банки, зокрема:

Розширена програма «5-7-9 %» – всі раніше створені підприємства, більшість бенефіціарів яких українці, можуть отримати до 60 млн грн під відсотки. ставка 0 %, яка після війни буде збільшена до 5 %. Інвестиційні кредити та кредити рефінансування надаються на термін до 5 років, фінансування оборотних коштів – до 3 років. Часткові державні гарантії для українських банків за кредитними портфелями МСП (до 80 % від загальної вартості). Компенсація процентних ставок за кредитами (тіло кредиту до 50 млн грн) для малого та середнього сільськогосподарського бізнесу (річний оборот до 20 млн. євро) на проведення посівної кампанії [3].

Цифровізація банків в умовах воєнного стану є дуже важливою, оскільки під час бойових дій має забезпечити звичну «довоєнну» функцію постійного доступу до банківських послуг для всіх груп клієнтів незалежно від їх місцезнаходження. Також варто зазначити, що під час війни банки намагаються спростити певні операційні процеси для зручності своїх клієнтів. Найпоширенішою проблемою з початку війни, з якою клієнти звертаються до банків, є закінчення терміну дії платіжної картки. В результаті більшість вітчизняних банків автоматично продовжували термін дії платіжних карток.

Отже, можна зробити висновок, що завдяки скоординованим діям регулятора та банків національна банківська система працює достатньо стабільно та забезпечує безперервну роботу фінансових установ в умовах воєнного стану. За даними НБУ, втрати фінансового сектора в умовах воєнного стану помірні. Незважаючи на військові ризики, банки мають досить високий рівень ліквідності, що дозволяє надалі безперервно здійснювати безготівкові розрахунки та інші зобов'язання. У майбутньому основним фактором негативного впливу на фінансовий стан банків буде кредитний ризик, який може суттєво знизити рівень банківського капіталу через втрати частини кредитного портфеля.

Список використаних джерел

1. Огляд банківського сектору НБУ. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-traven-2022-roku> (дата звернення: 14.11.2022)

2. Стан фінансового сектору України та заходи НБУ щодо забезпечення його безперебійної роботи в умовах воєнного стану (2022 р.). Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 14.11.2022).

3. Економіка України в роки війни (2022 р.). Аналітична записка. Центр економічної стратегії. URL: <https://ces.org.ua> (дата звернення: 14.11.2022).

Гаврилко Дар'я Віталіївна,
ДТЕУ, ФМТП, 3 курс, спеціальність
«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Науковий керівник:
Серажим Юліан Віталійович,
канд.екон.наук, доцент

BANKING STRESS TESTING AS A TOOL FOR INSURING STABILITY OF A FINANCIAL AND CREDIT SYSTEM

Under crisis conditions in the economy, the likelihood of severe losses increases. Therefore, specific requirement is supposed to be met by the bank, namely to have a sufficient stock of capital to cover losses as the challenging events unfold.

Stress testing as a crucial tool for risk management in the bank emerged in the early 1990s. The United States has become a country where it first began to test the banking system in the event of certain stress events, such as the Global Financial Crisis of 2008. It uncovered flaws and weaknesses of the world's banking systems, moreover, it revealed the significance of the bank stress testing. Subsequently, such an instrument became a regular practice for many countries.

The main goal of bank stress testing is to evaluate stability of a given bank or banking system and to examine its preparedness to exceptional, yet probable, shocks. The estimation of performance indicators of banks or the banking system; the research of the impact of adverse events on performance indicators; and the recognition of the necessary countermeasures to increase resilience of banks or the banking systems in such unfavorable conditions are all part of the stress testing process.

Tests can be carried out at different intervals – every year, quarterly or at the request of the bank's management. Sources of information for stress testing of credit risk should be such units as: the reporting unit for the loan portfolio, the division of monitoring the loan portfolio, credit analysis, sales units of banking products, units for monitoring and forecasting the macroeconomic and market situation.

Thus, in the process of stress tests organized within individual banks, the impact of emergency events on both individual clients and entire branch on their credit and solvency is analyzed. From this vantage point, the bank's stability largely depends on the longevity of its clients.

A stress test can be «top-down» or «bottom-up» in terms of who performs the exercise:

a) top-down stress test: a stress test performed by a public authority using its own stress test framework (data, scenarios, assumptions and models). Either bank-level or aggregated data may be used, but always in models with consistent methodology and assumptions, generally developed by the authority.

b) bottom-up stress test: a stress test performed by a bank using its own stress test framework as part of a system-wide exercise, or as part of a stress test where authorities provide banks with common scenario and assumptions.

Stress tests are most effective when their design is fully aligned with the policy objectives associated with them. Advancements in risk management are a massive benefit of stress testing. By efficiently introducing an additional layer of regulation, bank stress tests find innovative ways financial institutions to strengthen their internal operational processes and risk management frameworks. Furthermore, since all banks of a certain size are obligated to conduct periodic stress tests and publish the results, market participants have much greater access to data concerning major banks' financial state. This improves the banking system's transparency.

However, the effectiveness of stress testing of banks or banking systems is still a topic that many cannot agree upon. Some claims stress testing not to be a tool for promoting transparency at all. Stress tests, according to critics, are frequently too demanding. Regulators force banks to hold too much capital. To be safe in case capital requirements change, some banks may hold onto more capital than is necessary. Because it can be challenging to anticipate when stress tests will be conducted, banks are occasionally hesitant to extend credit during regular business fluctuations. The availability of credit to the private sector is therefore insufficient. That implies that first-time homebuyers and creditworthy small businesses may be denied loans.

The validity of stress tests' results is influenced by a variety of factors, including data quality and availability, model risk. A stress test should not be expected to accurately forecast the consequences of a particular impending crisis because the results conditional on assumptions in the methodology and the scenario design. It is rather a hypothetical exercise crafted to evaluate a bank's or the banking industry's resilience to various potential shocks.

Conclusion: With everything stated above, it can be said that stress tests of banks or banking systems promotes formation of banks' understanding of the risks arising from their own activity and stimulation of adequate risk management; disciplining of all participants in

the process of assessing resilience and developing a collective understanding of the threats and prospects; improved financial stability. However, the best way for authorities to achieve their policy goals is therefore to complement stress tests with other tools at their disposal, such as systemic risk monitoring or capital planning reviews.

References

1. «Stress Testing in the System of Bank Risk-Management», L.Danilova, V.Savochka
2. «Стрес-тестування банків як інструмент банківського регулювання», Національний банк України, П. Дадашова.– URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stress-test_Dadashova_pr_2020-06-19.pdf?v=4
3. «Bank Stress Test», Corporate Financial Institute, P. Baudino, R. Goetschmann, J. Henry, K. Taniguchi and W. Zhu.– URL: <https://www.bis.org/fsi/publ/insights12.pdf>

Горбань Анастасія Олександрівна,

ДТЕУ, ФФО, 2 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник:

Севастьяненко Олена Володимирівна,
ст.викладач

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Російсько-українська війна з лютого 2022 року поставила економіку в надскладні умови, а разом із цим ускладнила функціонування фінансової системи та проведення ефективної монетарної політики. Від початку повномасштабного вторгнення перед Національним банком стоїть нелегке завдання регулювати монетарну політику в умовах воєнного стану та надавати будь-яку можливу підтримку українському Уряду.

В умовах широкомасштабної збройної агресії та запровадження воєнного стану в Україні першочергового значення набуває забезпечення надійного та стабільного функціонування банківської і фінансової системи країни, а також максимальне забезпечення потреб

оборони України, безперервного функціонування системи державних фінансів та об'єктів критичної інфраструктури. [1,ст.1]

Зниження дієвості ринкових інструментів та висока невизначеність в умовах повномасштабних бойових дій унеможливили здійснення монетарної політики в традиційному форматі інфляційного таргетування. З метою збереження макроекономічної стабільності в Україні, стримування панічних настроїв та недопущення розкручування інфляційної спіралі НБУ вимушено зафіксував обмінний курс гривні до долара США та запровадив низку адміністративних обмежень, зокрема на валютні операції та рух капіталу.[1,ст.1]

Дієвість каналів монетарної трансмісії додатково послаблюється адміністративними обмеженнями на валютному ринку та обмеженнями щодо руху капіталу. За таких умов Національний банк України може тимчасово не покладатися на застосування ринкових монетарних інструментів, зокрема ключової (облікової) ставки як основного інструменту грошово-кредитної (монетарної) політики. [1, ст. 1].

Національний банк здійснює гнучку адаптацію операційного дизайну грошово-кредитної (монетарної) політики та вживає необхідних антикризових заходів для підтримки належного рівня ліквідності банківської системи (у тому числі за потреби – частково через механізми бланкового рефінансування) та посилення гнучкості банків в управлінні власною ліквідністю.[1,ст.2]

Війна росії проти України зумовила стрімке посилення інфляційного тиску. Значною мірою інфляційні тенденції в Україні відображали передусім чинники пропозиції, пов'язані з війною. Натомість стримували зростання цін заходи НБУ, зокрема фіксація обмінного курсу гривні, та уряду через запровадження мораторію на підвищення тарифів на тепло та природний газ для населення, а також зниження податків на імпорт та пальне.Значний проінфляційний вплив мали такі чинники: зростання виробничих та логістичних витрат, високі ціни на енергоресурси, недостатня ефективність трансмісії облікової ставки НБУ.

Водночас низка інших чинників стримувала зростання цін: фіксація обмінного курсу гривні, певні адміністративні рішення, слабкий попит і зміни на ринку праці. [2,ст.18–19].

Надалі НБУ зберігатиме монетарні умови жорсткими, проте, зважаючи на потужність проінфляційних чинників, зумовлених війною, підвищення адміністративно регульованих цін і особливості дії трансмісійного механізму, інфляція знижуватиметься повільно. [2, ст.19]

Банківська система України залишається стійкою і ліквідною навіть в умовах воєнного стану. Банки мають запас високоліквідних

активів для забезпечення усіх безготівкових розрахунків і розрахунків за депозитами населення навіть у нинішніх складних умовах.

Утримання облікової ставки на рівні 25 % сприятиме більшій привабливості гривневих активів і разом з фіксацією обмінного курсу на новому рівні – збалансуванню валютного ринку, що в комплексі зміцнить стійкість економіки. [2,ст. 5]

Із 24 лютого валютний ринок працює в режимі обмежень. Відповідні дії наразі є необхідними для забезпечення надійного та стабільного функціонування фінансової системи країни та максимального забезпечення діяльності Збройних Сил України, а також безперебійної роботи об'єктів критичної інфраструктури. Після нормалізації економічної ситуації умінимально достатні терміни повноцінну роботу валютного ринку буде відновлено, валютні обмеження будуть скасовані до довоєнного рівня. Проте цей процес може бути поетапним. [3]

Національний банк надаватиме подальшу підтримку та вживатиме невідкладних заходів для забезпечення фінансової стабільності. За умови зниження ризиків для ліквідності банківської системи Національний банк згорне екстрені заходи підтримки банків. [1. ст5]

Забезпечення середовища з низькою та стабільною інфляцією в умовах плаваючого обмінного курсу залишатиметься основним внеском з боку Національного банку в стійке відновлення економіки України в повоєнний час. [1.ст. 5]

Національний банк України і надалі буде робити все можливе, для стабілізації фінансової ситуації в країні, а також проведенні грошового-кредитної політики. НБУ оцінює можливі варіанти розвитку подій в Україні і відповідно до своїх прогнозів проводить монетарну політику, а також складає стратегічні плани дій.

Список використаних джерел

1. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану. Київ, 2022. 6 с. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/MPG-ml_2022.pdf

2. Інфляційний звіт липень 2022. Київ, 2022. 55 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q3.pdf?v=4

3. «Про особливості підтримання ліквідності банків у період дії воєнного стану» : Постанова Правління Нац. банку України від 24.02.2022 р. № № 22. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_22

Гордієнко Оксана Віталіївна,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Белянко Лідія Леонідівна,
канд. екон. наук, ст. викладач

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ В РОБОТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Цифровізація необхідна всім галузям. Переваги очевидні та переконливі, і компанії, яким не вдасться оцифрувати свої процеси та пропозиції послуг, більше не будуть конкурентоспроможними. Для страховиків веб-технології та мобільні технології означають величезну перевагу у швидкості та ефективності, що підвищує прибутковість, тоді як споживачі тепер очікують, що продукти та послуги будуть надаватися на запит та персоналізуватися. Вони хочуть, щоб страхові рішення відображали їхні потреби та спосіб життя та були негайно доступні через комп'ютери та смартфони. Якщо страхові компанії не реагуватимуть на потреби ринку, вони ризикують втратити ринкові позиції через нових учасників, які використовують цифрові технології, та конкурентів, які успішно впроваджують та просувають зміни.

Страхова галузь швидко змінюється, щоб пристосуватися до потреб сучасного суспільства. В результаті з'являються нові бізнес-моделі, що забезпечують страхування способами, які краще підходять їх клієнтам. Ці нові бізнес-моделі включають використання технологій, цифрове поширення та моделі, засновані на екосистемах. Особливо слід зазначити, як страхові компанії співпрацюють із нішевими постачальниками. Вони пропонують більше, ніж просто старі страхові послуги, щоб не відставати від попиту на фінтех-послуги на ринку [1].

Системи, засновані на екосистемах, наприклад, що використовуються у страхуванні, дозволяють взаємодіяти по всьому ланцюжку створення вартості. Ці системи використовують спеціалізовану інфраструктуру для надання якісніших послуг, більш персоналізованого обслуговування клієнтів та підвищеного рівня автоматизації. Нижче розглянемо перелік інструментарію, що можна використовувати в роботі страхових компаній [2, 3]:

Insurtechs може допомогти страховим компаніям у різний спосіб, включаючи доступ до орієнтованих на клієнта технологій та

аналітики, а також можливість надавати багатий і персоналізований досвід роботи з клієнтами. Страхові компанії можуть отримати вигоду з цих партнерських відносин, чітко визначаючи життєво важливі стратегічні цілі та приймаючи менталітет «перевірй та навчайся».

Акцент Insurtech на інноваціях, гнучких методах роботи та мисленні нового покоління приніс страховикам різні переваги. Найбільш перспективні можливості для співпраці та нові можливості часто пов'язані з найскладнішими технологіями, такими як Інтернет речей, штучний інтелект (ШІ), машинне навчання та робототехніка.

Цифровізація вже дає відчутні переваги по всьому ланцюжку створення вартості страхування. Наприклад, технологія дає точні та докладні знання про фактори ризику, оскільки страховики можуть збирати більш докладні та змістовні дані. Сюди входять дані про ризику і макро-ризик, що виникають, таких як кібербезпека і зміна клімату. Цифрові технології підвищують швидкість та ефективність розподілу, андеррайтингу, адміністрування полісів та обробки збитків, дозволяючи страховикам більшою мірою орієнтуватися на споживача.

Поєднання якісніших даних та потужної аналітики призводить до більш точного ціноутворення, у тому числі для ризиків, які важко застрахувати. Це також поширює страхування на більш нішеві області, допомагаючи тим, хто інакше був би виключений або застрахований недостатньо, та підтримує альтернативні бізнес-моделі. Прикладом може бути параметричне страхування, де технологія використовується визначення покриття на основі звітів у режимі реального часу і точних даних про ризики. Ризики включають стихійні лиха, такі як повені та посухи, а також інші ризики, які пов'язані із погодними умовами. Без цих технологічних параметричних рішень неможливо застрахувати багато ризиків, що може спричинити суттєві фінансові втрати.

Понад 50 % клієнтів консультуються з онлайн-каналами, веб-сайтами страхових компаній, платформами порівняння та соціальними мережами перед покупкою страхового полісу. З початком цифровізації організації з традиційними відносинами з клієнтами, заснованими на агентах та брокерах або прямих каналах, таких як кол-центри, зосереджуються на цифрових каналах, особливо на тих, які використовують мобільні пристрої, соціальні мережі або розширення нових онлайн-функцій, щоб надавати комплексні рішення багатоканальних клієнтів.

Проте для вітчизняних страхових компаній завдання повинно полягати у створенні інтегрованого клієнтського досвіду у всіх точках

контакту з компанією (клієнтський шлях) шляхом внесення необхідних коригувань у процеси, продукти та послуги, а також поступове управління змінами. Ця покращена якість обслуговування клієнтів впливає на три ключові аспекти бізнесу [4]:

1. більше контрактів;
2. опір зміні постачальників;
3. стати лідером думок щодо продукту та існуючого постачальника.

Insurtech може допомогти страховим розширити роль страхування від відшкодування збитків до надання консультаційних послуг. Наприклад, нові технології, що з'являються, дозволяють здійснювати моніторинг і візуалізацію в режимі реального часу, коли страхувальники дозволяють страховикам відстежувати свої звички або віддалено контролювати транспортні засоби або будівлі. Це забезпечує раннє попередження про матеріалізацію ризику і може суттєво змінити відносини страховика зі страхувальником. Ще одним нововведенням є страхування на вимогу, при якому страхове покриття можна отримати лише за необхідності, як правило, за допомогою смартфона, що забезпечує клієнтам оперативність та гнучкість. Це приклад того, як Insurtech створює більше персоналізації та клієнтоорієнтованості.

Компоненти підходу та плану трансформації повинні включати [5]:

1. Розробку та вдосконалення корпоративної технології та операційної стратегії: визначення керівних принципів та розробка ощадливої та гнучкої операційної моделі, що дозволяє стати недорогою страховою компанією.

2. Пріоритизація проєктів хмарної трансформації: зосередження уваги на існуючих основних бізнес-сервісах та створення нової хмарної інфраструктури та інфраструктури SaaS.

3. Розробка та виконання дорожньої карти майбутнього стану: розробка розширеної структури проєкту з орієнтацією на хмарні технології, допомога у виборі інструментів та постачальників для розгортання, а також визначення критичних етапів.

4. Залучення та узгодження з ключовими зацікавленими сторонами.

5. Розробка докладної інформаційної панелі для виконавчої звітності: включаючи статус проєкту міграції в хмару, економію коштів, прогнозовані моделі витрат, плани найму та ініціативи операційної трансформації.

Ці цифрові інструменти можуть використовуватись страховими компаніями для виконання плану трансформації:

- розширена аналітика;
- кібер-ризика;
- блокчейн;
- цифрова архітектура;

– робототехніка та інтелектуальна автоматизація та дані наступного покоління.

Це також повинно включати інформаційні панелі звітності та показники продуктивності, а також управління ІТ, фінансами та ресурсами. Наостанок зазначимо, що основними можливостями цифрової трансформації для страхових компаній можуть бути:

1. Можливість запуску дуже персоналізованих та сегментованих пропозицій.

2. Збільшення автоматизації бек-офісних операцій.

3. Тісніша інтеграція з різними платформами поширення страхових послуг.

4. Інновації у створенні цифрових продуктів.

5. Штучний інтелект (ШІ).

6. Чат-боти.

7. Хмарні обчислення.

8. Великі дані.

Отже, відповідно до цього страхові компанії зможуть ефективніше надавати страхові послуги і реалізовувати страхові продукти на вітчизняному ринку під час кризових умов.

Список використаних джерел

1. Дем'янчук М. А., Гуржий К. С. Трансформація страхового ринку в умовах розвитку цифрових технологій. Економіка та управління підприємствами. №25. С. 272–278.

2. Моташко Т. Розвиток світового ринку страхування в умовах діджиталізації. Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. 2016. № 5. С. 18–24.

3. Пікус Р., Заколюдяжний В. Інноваційний розвиток страхової діяльності як основа підвищення її ефективності. Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. 2015. № 168. С. 72–80.

4. Кулина Г., Фаріон Я. Світовий ринок страхових послуг в умовах зміни парадигми глобального економічного розвитку. Світ фінансів. 2017. № 3(52). С. 48–59.

5. Ільчук В.П., Парубець О.М., Сугоняко Д.О. Інноваційні підходи до розвитку ринку кіберстрахування в Україні. Ефективна економіка. 2018. № 5: веб-сайт. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/5.pdf (дата звернення: 12.11.2022).

Грозян Олександра Олександрівна,
ДТЕУ, ФЕМП, 3 курс,
спеціальність «Економіка»
Науковий керівник:
Белянко Лідія Леонідівна,
канд. екон. наук, ст. викладач

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВІДНОСИН У СФЕРІ ПЕРЕКАЗУ КОШТІВ В УКРАЇНІ

Переказ коштів – це послуга, що передбачає рух певної суми коштів з метою її зарахування на рахунок отримувача або видачі йому у готівковій формі. Ініціатор та отримувач можуть бути однією і тією ж особою. Сума переказу – це кошти, відповідна сума яких внаслідок переказу має бути зарахована на рахунок отримувача або видана йому у готівковій формі. [4]

Згідно Закону України, до надавачів платіжних послуг належать:

- 1) банки;
- 2) платіжні установи (у тому числі малі платіжні установи);
- 3) філії іноземних платіжних установ;
- 4) установи електронних грошей;
- 5) фінансові установи, що мають право на надання платіжних послуг;
- 6) оператори поштового зв'язку;
- 7) надавачі нефінансових платіжних послуг;
- 8) Національний банк України;
- 9) органи державної влади, органи місцевого самоврядування. [3]

В Україні існує дев'ять платіжних послуг. Сім з яких є фінансовими, а дві – нефінансовими. Фінансові платіжні послуги:

1. торгівля валютними цінностями;
2. залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;
3. фінансовий лізинг;
4. надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту;
5. надання гарантій;
6. у сфері страхування;
7. професійна діяльність на ринках капіталу.

Нефінансові платіжні послуги:

1. послуга з ініціювання платіжної операції;
2. послуга з надання відомостей щодо рахунків.

У 1993 році Національним банком України було створено систему електронних платежів (СЕП). СЕП НБУ – це державна система міжбан-

ківських розрахунків. Необхідною умовою для проведення переказу через СЕП НБУ є встановлення банком кореспондентських відносин з Національним банком України шляхом відкриття кореспондентського рахунка в Національному банку України. Порядок функціонування СЕП НБУ, прийняття і виключення з її членів, проведення переказу за допомогою цієї системи та іноді питання, пов'язані з діяльністю СЕП НБУ, визначаються Національним банком України. Національний банк України регламентує та забезпечує функціонування СЕП НБУ, гарантує її надійність і безпеку, організовує та бере участь у проведенні через неї міжбанківського переказу. [1]

Грошові перекази в Україні є досить популярними й часто використовуваними. Найбільш відомим є такі види переказів:

- термінові грошові перекази. Одні з найпопулярніших переказів, завдяки яким ви можете відправити кошти практично в будь-яку країну світу. До термінових переказів відносяться Western Union, MoneyGram та інші. Для відправлення грошей необхідно знати прізвище та ім'я одержувача, а також країну в яку відправляєте кошти;

- SWIFT-переказ. Даний грошовий переказ менш поширений серед населення, однак він зручний тим, що не потрібно йти до відділення банку або приймального пункту, а гроші відразу зараховуються на ваш банківський рахунок. Однак такий грошовий переказ може йти від 3-х до 10-ти днів, в залежності від країни;

- PayPal. Це найшвидший і надійний сервіс з переказу грошей, проте він працює ще не в усіх країнах світу. Для цього достатньо зареєструватися в сервісі і вказати повні реквізити своєї банківської картки;

- поштові перекази. Багато людей по-старому відправляють гроші поштою, так як це є одним з найпростіших способів перевести кошти іншій людині. Для цього необхідно мати з собою загальногромадянський паспорт і суму переказу, після чого заповнити бланки відправки. Також можуть бути деякі види поштових грошових переказів. Поштові перекази ви можете відправити як поштою, так і за допомогою банківської картки. Комісія варіюється від суми переказу;

- електронні системи. Багато людей знайомі з такими системами електронних переказів як Qiwi, WebMoney, Яндекс.Деньги та інші. Однак вони незручні тим, що в багатьох країнах світу вони не працюють. Тому здійснити переказ без особливих зусиль можна тільки по країні. Однак досвідчені користувачі можуть відправляти з країн, які офіційно не працюють з даними системами грошових переказів. Їх перевага в тому, що ви можете зробити відразу кілька рахунків, різної валютної одиниці. [2]

Усі ці грошові перекази відрізняються між собою не тільки способом перерахування коштів, але і тарифним планом (комісія).

Найнебезпечніший вид грошових переказів – через 3-х осіб, так як вони можуть виявитися не добропорядними громадянами. Тому найкраще скористатися надійними переказами через офіційні організації, які мають відповідну документацію, що дозволяє надання фінансових послуг. Всі вони мають кілька етапів захисту від 3-х осіб. [2]

Також в Україні, добре розвинена сфера міжнародних переказів коштів. І на території держави за дорученням фізичних осіб працюють багато різноманітних систем, що здійснюють перекази майже в усі країни світу. Усі системи, які працюють в Україні можна умовно поділити на дві групи. До першої відносяться такі системи, які мають колосальні агентські мережі у всьому світі і є свого роду монополістами, використовуючи всі переваги свого становища, а до другої групи відносяться системи країн СНД і цілий ряд українських систем (систем, що дають можливість переказувати кошти лише на території України). [5]

Якщо вам необхідно перевести кошти в іншу країну, то варто звернути увагу на комісію відправки і обмінний курс. Комісія може варіюватися від 0,5 до 30 %, в залежності від країни в яку ви відправляєте. Також варто враховувати валюту відправки, так як можна зіткнутися з подвійною конвертацією. При відправці також варто вказати платника комісії, щоб уникнути непорозумінь.

Отже, підсумовуючи, в Україні добре розвинена культура грошових переказів. Ринок грошових переказів в країні останнім часом розвивається дуже активно. Комісійний дохід є найбільш привабливим джерелом прибутку для всіх банків. За кілька останніх років в Україні було створено більше 10 систем грошових переказів в межах держави. Перекази коштів є досить актуальною, безпечною й часто використовуваною послугою. Кожного дня ця сфера розвивається, розширюється й удосконалюється.

Список використаних джерел

1. Д. О. Гетманцев, Н. Г. Шукліна «Банківське право України»: <https://obmen.kharkov.ua/ua/blog/vidy-denezhnyh-perevodov>

2. Закон України «Про платіжні послуги»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-IX#Text>

3. Переказ коштів як фінансова послуга грошового ринку: https://pidru4niki.com/2015060964922/finansii/perekaz_koshtiv_finansova_posluga_groshovogo_rinku

4. Ринок міжнародних грошових переказів в Україні – сучасний стан та перспективи розвитку: <https://parlament.org.ua/2004/05/17/rinok-mizhnarodnih-groshovih-perekazi/>

Громницька Ірина Юріївна,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
4 курс аспірантури, спеціальність «Фінанси, банківська справа
та страхування»
Науковий керівник:
Краснова Ірина Вікторівна,
д-р екон.наук, професор

КАНАЛИ ВПЛИВУ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ НА СВІТ

Війна є серйозним ударом не лише для України, а й для світової економіки. Крім страждань і гуманітарної кризи внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну, світова економіка відчуває наслідки уповільнення економічного зростання та росту інфляції.

Вплив війни відбувається через три основні канали:

➤ **Підвищення цін** на товари першої необхідності такі, як їжа та енергоносії (підвищують інфляцію, через зменшення доходів і збільшення попиту);

➤ **Сусідні економіки**, що зіткнулися з перебоями в торгівлі, ланцюгах постачання та грошових переказів, а також із історичним сплеском потоків біженців і відповідно витратами на допомогу;

➤ **Зниження ділової довіри** та підвищення невпевненості інвесторів впливатимуть на ціни активів, посилюючи фінансові умови та потенційно стимулюючи відтік капіталу з ринків, що розвиваються.

Україна та росія є основними виробниками сировини, і збої призвели до стрімкого зростання світових цін, особливо на нафту та природний газ. Вартість продовольства підскочила, а вартість пшениці, експортером якої є Україна, досягла рекорду та для деяких країн стала дефіцитом.

Крім глобальних переливів, країни з прямою торгівлею, туризмом і фінансовими ризиками відчувають додатковий тиск. Економіки, що залежать від імпорту нафти, відчують більший фіскальний і торговельний дефіцит і більший інфляційний тиск, хоча деякі експортери, наприклад ті, що знаходяться на Близькому Сході та в Африці, можуть виграти від вищих цін.

Більш різке підвищення цін на продукти харчування та паливо може підвищити ризик заворушень у деяких регіонах, від Африки на південь від Сахари та Латинської Америки до Кавказу та Центральної Азії, тоді як відсутність продовольчої безпеки, ймовірно, ще більше посилиться в деяких частинах Африки та Близького Сходу.

У довгостроковій перспективі війна може докорінно змінити глобальний економічний і геополітичний порядок, якщо зміниться торгівля енергоносіями, переконфігурація ланцюгів постачання, фрагментація платіжних мереж і переосмислення резервних валют країнами. Посилення геополітичної напруги ще більше підвищує ризики економічної фрагментації, особливо для торгівлі та технологій.

Втрати України вже величезні – зруйнована енергетична та житлова інфраструктура, людські втрати та висока вартість життя. В свою чергу санкції проти росії зашкодили фінансовому посередництву та торгівлі, що неминуче спричинить глибоку рецесію. Знецінення рубля сприяє інфляції, ще більше знижуючи рівень життя населення.

Енергетика є основним каналом впливу війни для Європи, оскільки росія була важливим джерелом імпорту природного газу, а країнам довелося прийнявши вищі ціни шукати нових експортерів газу та підписувати контракти і домовлятися про нові газопроводи. Наслідком впливу є посилення інфляцію та сповільнення відновлення економіки після пандемії. Східна Європа отримала, як результат зростання витрат на фінансування та сплеск біженців (розмістили близько 3х мільйонів людей, які покинули Україну).

Європейські уряди зіткнулися з фінансовим тиском через додаткові витрати на енергетичну безпеку та оборонні бюджети, але результати впливу ми побачимо лише в довгостроковому періоді. Також є значний вплив на банківські системи країн через зупинення чи скорочення бізнесу в росії (припинення кредитування та вихід з ринку), та ріст непрацюючих кредитних портфелів в Україні через втрати застави, платоспроможності та життя населення.

Близький Схід та Африка зазнають значних наслідків через канал вищих цін на продовольство, енергоносії, скорочення туризму та потенційні труднощі з доступом до міжнародних ринків капіталу. Єгипет, наприклад, імпортує близько 80 відсотків пшениці з України. І, будучи популярним туристичним напрямком для обох країн, також скоротився потік туристів, що призвів до підвищення безробіття, зменшення доходів та зубожіння населення.

Зростання цін може підвищити соціальну напругу в деяких східних та азійських країнах, наприклад у країнах зі слабкою системою соціального захисту, невеликими можливостями працевлаштування, обмеженим фіскальним простором і непопулярними урядами.

Ціни на продовольство та енергоносії є основним каналом впливу, який у деяких випадках буде значним. Високі ціни на сировинні товари, ймовірно, значно прискорять інфляцію в Латинській Америці та

Карибському басейні, де середній річний рівень інфляції вже становить 8 відсотків у п'яти найбільших економіках: Бразилії, Мексиці, Чилі, Колумбії та Перу. Центральним банкам, можливо, доведеться і далі захищати довіру населення до боротьби з інфляцією.

Вплив дорогих товарів на зростання економік різний. Вищі ціни на нафту завдають шкоди імпортерам з Центральної Америки та Карибського басейну, тоді як експортери нафти, міді, залізної руди, кукурудзи, пшениці та металів можуть вищі доходи. Фінансові умови залишаються відносно сприятливими, але війна в довгостроковому періоді може спричинити глобальну фінансову кризу, яка за умови жорсткішої внутрішньої грошово-кредитної політики гальмуватиме зростання.

Сполучені Штати мають невелику кількість зв'язків з Україною та росією, що зменшує прямі наслідки, але інфляція вже досягла максимуму за чотири десятиліття до того, як війна підвищила ціни на товари. Це означає, що ціни можуть продовжувати зростати, оскільки Федеральна резервна система починає підвищувати процентні ставки.

Відсутність тісних економічних зв'язків Океанії з росією, локалізує вплив війни, але уповільнення темпів зростання в Європі та світовій економіці завдасть великих збитків великим експортерам. Найбільший вплив на поточні рахунки буде в імпортерів нафти з економік АСЕАН, Індії та прикордонних економік, включаючи деякі острови Тихого океану. Це може бути посилено зниженням туризму для країн, які залежать від візитів росіян. Більш високі ціни на енергоносії підвищать інфляцію в Індії, яка вже досягла верхньої межі цільового діапазону центрального банку.

Для Китаю безпосередні наслідки мають бути меншими, оскільки фіскальне стимулювання підтримає цільове зростання цього року в 5,5 %, а росія купує відносно невелику кількість його експорту. Побічні ефекти схожі для Японії та Кореї, де нові нафтові субсидії можуть послабити наслідки.

Ціновий тиск на продовольство в Азії має бути послаблений за рахунок місцевого виробництва та більшої залежності від рису, ніж пшениці. Дорогий імпорт продовольства та енергоресурсів підвищує споживчі ціни, хоча субсидії та обмеження цін на паливо, продукти харчування та добрива можуть послабити негайний вплив, але з фіскальними витратами.

Отже, наслідки війни росії проти України вже сколихнули не лише сусідні країни, але й увесь світ, і вказують на важливість глобальної мережі безпеки та регіональних домовленостей для буферизації

економік. Ми живемо в більш схильному до шоків світі і нам потрібна сила колективу, щоб впоратися з майбутніми потрясіннями.

Незважаючи на те, що деякі наслідки можуть не бути повністю висвітленими протягом багатьох років, уже є явні ознаки того, що війна та, як наслідок, стрибок цін на основні товари ускладнять політикам у деяких країнах досягнення тонкого балансу між стримуванням інфляції та підтримкою економіки, яка ще не оговталася після пандемії.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Міжнародного Валютного Фонду – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Countries>
2. Офіційний сайт НБУ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
3. Kammer, «Economic challenges for a post-pandemic Europe», IMF-Presentation for EPRS-08.02.2022.

Десятова Олександра Андріївна,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Серажим Юліан Віталійович,
канд. екон. наук, доцент

МІЖНАРОДНІ РЕЗЕРВИ ЯК ІНДИКАТОР ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Рівень фінансової безпеки країни є важливою характеристикою, яка відображає стан її фінансової системи. Цей рівень залежить від багатьох факторів, які можуть істотно відрізнятися при розгляді країн з різним рівнем економічного розвитку.

Важливими індикаторами фінансової безпеки України можна назвати: розміри дефіциту бюджету, державного боргу та обсяг міжнародних резервів.

Підтримання належного рівня валютних резервів є одним із основних показників економічної стабільності країни з точки зору

місцевих і фінансових установ, підприємств, домашніх господарств і рейтингових агентств. Для держави збільшення розміру внутрішніх валютних резервів підвищує здатність економічної влади країни справлятися з існуючими економічними, фінансовими та політичними шоками [1].

Загалом, мета міжнародних резервів центрального банку гарантувати довіру та фінансову стабільність країни, включаючи її фінансову ліквідність і безпеку валютних операцій. Розмір і структура валютних резервів також повинні гарантувати можливість проведення ефективно-монетарної та валютної політики в країні.

Оптимальний рівень валютних резервів країни залежить від різних факторів, таких як розмір балансу центрального банку, альтернативні витрати на підтримку незабезпеченого портфеля іноземних активів, відносну глибину внутрішнього та іноземних валютних ринків, розмір і відкритість вітчизняної економіки, а також ступінь залежності внутрішньої економіки [2].

Визначити оптимальний рівень міжнародних резервів можна за допомогою різноманітних методів, починаючи від евристичних методів і закінчуючи оптимізаційними моделями.

Показники адекватності міжнародних резервів виступають індикаторами раннього попередження про загрози та зміни курсу національної валюти. До них відноситься співвідношення міжнародних резервів та грошової маси (M2), низькі значення якого із певними застереженнями можуть говорити про вірогідність настання валютної кризи через ймовірний масовий продаж резидентами національної валюти.

Інший показник, що визначає обсяги міжнародних резервів у тижнях імпорту, демонструє відповідність міжнародних резервів розміру і рівню відкритості економіки і є найбільш корисним для малої відкритої економіки з ускладненим доступом до міжнародних ринків капіталу. За даним показником міжнародні резерви мають підтримуватися на рівні, що може покрити вартість тримісячного імпорту.

Третій показник адекватності – це відношення офіційних міжнародних резервів до короткострокового боргу країни або до суми виплат за державним боргом у поточному році. Його можна використовувати як індикатор валютної кризи, спричиненою «відтоком» капіталу з країни. У країнах з перехідною економікою рекомендовано підтримувати міжнародні резерви на рівні, не

меншому за обсяг короткострокового боргу. У іншому випадку існуватиме висока ймовірність настання фінансової кризи.

Як четвертий показник для оцінювання адекватності міжнародних резервів використовується правило Грінспена-Гуїдотті, відповідно до якого країни мають підтримувати міжнародні резерви на рівні, достатньому для забезпечення платежів за зовнішніми боргами без нових запозичень протягом 12 місяців. За таких умов можливе успішне дотримання пропорційності між темпами зростання короткострокового приватного боргу й вартості акцій у власності нерезидентів та обсягів міжнародних резервів (у відсотках ВВП) [3].

Підсумовуючи, слід зазначити, що загрози фінансовій безпеці – це певні умови та фактори, що перешкоджають захищеності, стійкості фінансової системи, стабільності бюджетно-податкової системи, банківської системи, грошового обігу. Але всі загрози безпеці можуть бути прогнозованими завдяки моніторингу конкретних факторів та індикаторів, до яких відноситься і обсяг міжнародних резервів та показники, розраховані на його основі. Проте окрім своєчасного виявлення загроз, не менш важливим є їх мінімізація та розроблення практичних заходів щодо вирішення проблем та подальшого забезпечення фінансової стійкості держави.

Список використаних джерел

1. Демченко, М. Ю. Міжнародні золотовалютні резерви в контексті фінансової стабільності країни. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 2015, 4 (4): ст. 286–292.

2. Береславська О. Золотовалютні резерви України: джерела поповнення та ефективність управління. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць*, 2014, Вип. 27: ст. 63–68.

3. Кравчук Н. Я.; Колісник О. Я.; Мелих О. Ю. Фінансова безпека: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Вектор, 2010. ст. 216–218.

Добридень Софія Сергіївна,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс, спеціальність «Фінансова справа та страхування»

Науковий керівник:
Антонюк Олександр Андрійович,
ст.викладач

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЙ

Стан банківського сектору завжди був одним з головних індикаторів, що визначають економічний розвиток як країни в цілому, так і окремих галузей. Невисока ефективність банківської системи, як правило, супроводжується низькими темпами економічного зростання. Таким чином, ефективність банків пов'язана з національним добробутом. Крім того, ефективна банківська система допомагає збільшувати ефективність макроекономічної політики держави.

Новітні реалії стану національної економіки та підприємницької діяльності, як ніколи залежать від впливу держави, яка за допомогою монетарної та фіскальної політики формує умови для усіх гравців ринку. У звичайних умовах державні органи влади втручаються та контролюють ринок, але це відбувається не в такій значній мірі як зараз. Економічна реальність України в новітніх умовах уражена такими процесами як: по-перше, геополітичне та військове протистояння; по-друге, це пандемія коронавірусу, що є не менш, а може й ще більш непрогнозованим та неконтрольованим фактором для суспільства й економіки.

Пандемія COVID-19 як свідчить практичний досвід минулих років, уражає не тільки здоров'я людей у всьому світі, а й впливає на стан економіки в цілому. Вище зазначені фактори змушують державу посилювати втручання в умови функціонування ринку за допомогою багатьох механізмів, зокрема, монетарної політики, в т.ч. умов функціонування банківської системи [1]. Але попри всі екстремальні умови банківський сектор України і далі стабільно працює.

Заходи з очищення і зміцнення банківської системи, які були зроблені в попередні роки, сприяли тому, що вперше в історії економічна криза під час коронавірусу не супроводжувалася банківською кризою. Звичайно, не лише міцність банківської системи, але і ефективність монетарної політики – інфляційне таргетування, гнучке курсоутворення – допомогли вберегти Україну від більшого шоку, який міг би бути. Національний банк України досить швидко зреагував і запровадив три напрямки додаткових антикризових заходів.

Перше – це стосувалося монетарної політики. НБУ знизив відсоткову ставку до 6%, і це безпрецедентний рівень для України.

Друге – запровадив додаткові інструменти підтримки ліквідності: додав можливість стандартного рефінансування на більш тривалий період, запровадив такий інструмент як процентний swap, включив муніципальні облігації, облігації підприємств і збільшив частоту здійснення аукціонів з підтримки ліквідності, якщо у банків буде виникати така потреба. Третє – це пруденційний нагляд. Національний банк відтермінував всі додаткові інструменти цього нагляду, які мали запроваджувати його в 2020–2021 роках [2].

Вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року банківська система зустріла здоровою та добре капіталізованою. Ще з 2014 року у всіх прогнозах Національний банк України (далі – НБУ) враховував ризик ескалації конфлікту з Росією. НБУ мав свій чіткий план дій, як реагувати на ті чи інші події, щоб забезпечити надійну й сталу роботу банківської системи, зберегти кошти громадян та безперебійність платежів; і вимагав такі плани від інших банків.

Ця підготовленість дала змогу швидко забезпечити безперебійні канали зв'язку та енергопостачання, зберегти дані клієнтів, перезапустити інфраструктуру, тобто здійснити всі необхідні заходи для оперативного переходу до роботи в нових умовах [3].

Після перших місяців війни банківська система залишилася високоліквідною. Ліквідність банків із початку війни зросла на 72 млрд грн – до понад 230 млрд грн. Аби й надалі підтримувати належний рівень ліквідності в банківській системі, правління Національного банку ухвалило рішення припинити проведення тендерів із розміщення депозитних сертифікатів строком на 14 днів і скасувати рішення щодо збільшення нормативів обов'язкового резервування, ухвалене на початку лютого [4].

Місія банків державного сектору у період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки полягає в активній участі у забезпеченні фінансової стабільності України, підтримці та стабільності функціонування банківського сектору, забезпеченні фінансування пріоритетних галузей економіки та безперебійного функціонування підприємств (об'єктів) критичної інфраструктури, у тому числі таких, що знаходяться у державній власності [5].

Отже, в умовах стресових ситуацій зросла вразливість фінансового сектора до макроекономічних шоків. У зв'язку з цим, в сучасних умовах важливого значення набуває впровадження ефективних інструментів забезпечення фінансової стабільності, включаючи як ризик-орієнтований і консолідований нагляд, так посилення макропруденційної складової банківського нагляду. Для успішного розв'язання проблем і забезпечення ефективного функціонування і

стабільного розвитку банків України, підвищення їх системної стійкості і ролі в соціально-економічному розвитку країни та здійсненні прогресивних структурних перетворень в економіці важливу роль відіграє розроблення механізмів стимулюючого банківського регулювання з метою забезпечення економічного зростання в Україні з врахуванням інтересів як суб'єктів господарювання реального сектору економіки, так і банків в контексті оптимізації ризиків в їх діяльності.

Список використаних джерел

1. Гордієнко Л. А. Сценарії функціонування банківської системи України в умовах пандемії COVID-19. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», № 29 (2021), с. 76–78.

2. Національний банк України. Підтримка банків та економіки на період дії карантинних заходів. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zaprovadjeno-antikrizovi-zahodi-dlya-pidtrimki-bankiv-ta-ekonomiki-pid-chas-posilenogo-karantinu> (дата звернення: 13.11.2022).

3. Війна та банки: хто і як підтримує платежі та захищає гроші українців. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61179588> (дата звернення: 12.11.2022).

4. Мінус третина ВВП та інфляція 20 %: що втримає економіку від ще глибшого падіння. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/05/03/84796742/> (дата звернення: 12.11.2022).

5. Міністерство фінансів України. Основні (стратегічні) напрями діяльності банків державного сектору на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки. URL: <https://mof.gov.ua/storage> (дата звернення: 13.11.2022).

Іваніцька Тетяна Григорівна,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Шульга Наталія Петрівна,
д-р екон. наук, професор

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ БАНКУ

У сучасних реаліях розвитку економіки значно зростає роль витрат банку як невід'ємної складової процесу його функціонування,

що вимагає повного переосмислення теорії управління від вхідних ресурсів до кінцевого банківського продукту, готового для продажу. Ефективне управління витратами є одним із стратегічних завдань менеджменту банківської установи, реалізація якого полягає у забезпеченні існування та розвитку банку. Важливою також є інформація про рівень ефективності управління витратами банку порівняно з його конкурентами. Це дає можливість провести оцінку прийнятих рішень та їх наслідків з точки зору ефективного використання ресурсів.

Проблематику розробки ефективної системи управління витратами банківських установ висвітлено у дослідженнях вітчизняних науковців, таких як: Головкова Л.С., Крисанова Н.О., Добрик Л.О., Костюк В.А., Стеренчук М.М., Макаренко Ю.П., Мороховець К.С., Марченко А.А. тощо.

З приводу визначення суті поняття «управління витратами банку» вчені висловлюють різні погляди. Зокрема, Кириченко О.А. розглядає управління витратами банку як досить складний процес, основною метою якого є підвищення рівня доходів і зниження витрат, що дає можливість збільшити прибуток банку, скласти його прогноз і визначити фактори, що мають вплив на прибутки та витрати банківської установи. [1]

Управління витратами банку базується на використанні системи методів [2]:

- оптимізації витрат (планування витрат; управління тарифною політикою; пряме урізання витрат; проведення постатейного банківського моніторингу);

- мінімізації витрат (зменшення витрат на маркетинг та ІТ-технології; призупинення проєктів екстенсивного розвитку банку; зниження витрат на фонд оплати праці та скорочення персоналу).

Варто зауважити, що існує кілька способів оптимізації витрат банківських установ, основними з яких є гнучка бізнес-модель, спрощення документообігу, оптимізація банківських продуктів і послуг, орієнтація на прибуткових клієнтів, передача деяких завдань на аутсорсингові компанії та ІТ-інфраструктури.

Оптимізація витрат набагато важливіша, ніж їх мінімізація або зниження, оскільки вона призначена на перспективу та включає в себе ряд підходів та методик від простого зменшення витрат до оптимальної податкової бази. Оптимізуючи свої витрати, банк з більшою

ймовірністю рухається до головної мети управління витратами -максимально економно досягає запланованих результатів. Банк може досягти своєї мети підвищення результатів бізнесу лише за умови жорсткого контролю витрат.

Ефективність витрат банку та можливість їх оптимізації визначають за допомогою вирішення наступних завдань [3]:

– калькуляції витрат з метою розрахунку собівартості банківських продуктів та послуг і розрахунку ефективності у розрізі продуктів, підрозділів, клієнтів, каналів реалізації продуктів та послуг;

– управління непроцентними витратами.

Доцільно зауважити, що кожен банк самостійно апробує різноманітні методи оптимізації непроцентних витрат, адже на сьогоднішній день їх частка значно зросла у складі загальних витрат, що приводить до зростання собівартості банківських послуг.

Отже, досягнення стратегічних цілей банківських установ щодо покращення управління витратами може забезпечити збереження конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на світовому ринках; підвищення якості, пропозиції та прибутковості банківських послуг; побудову довгострокових взаємовигідних відносин банків-клієнт та підвищення лояльності клієнтів; активне залучення нових клієнтів; забезпечення стійкості до дестабілізуючої дії внутрішніх і зовнішніх факторів; підвищення якості управління банком, включаючи управління витратами.

Список використаних джерел

1. Банківський менеджмент : підручник / за ред. О.А. Кириченка, В.І. Міщенко. К.: Знання, 2005. С.831.

2. Савченко К.І. Оптимізація витрат з метою зростання доходності банку. Наукові здобутки молоді у ХХІ столітті. – Ч. 3. – С. 392–394.

3. Лисянська О.О. Прибутковість банківського прибутку як складова системи формування прибутку банку. Економічний простір. 2011. №48/2. С.103–111.

Капустинська Валерія Валеріївна,
ДТЕУ, ФФО, 3 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Кіреєва Катерина Олександрівна,
канд. екон. наук, доцент

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Останнім часом економіка України зазнає значних зовнішніх потрясінь, до яких можна віднести пандемію Covid-19 у 2020–2021 рр. та повномасштабну війну проти росії, яка розпочалася 24 лютого 2022 року та триває дотепер. Ці чинники досить негативно впливають на економіку нашої держави, на банківський сектор, зокрема.

З початком повномасштабного вторгнення, банківський сектор України зазнав значних змін, особливо це стосується невеликих банків, адже для них набагато важче далі продовжувати вести свою діяльність, аніж для великих банків. Важливо розуміти, що війна виснажує усі сфери економіки та банкам досить важко далі вести свою діяльність, тому всі майже всі банки зазнали вагомих збитків, але банківський сектор країни повинен працювати за будь-яких умов.

В умовах війни в Україні функціонують 67 банків, 4 з яких – це банки з державною часткою, до них відноситься АТ КБ «Приват-Банк», АТ «Ощадбанк», АТ «Укресімбанк» та АТ «Укргазбанк». На ці банки сукупно припадає найбільша частка в структурі усього банківського сектору: 51 % активів, 47 % зобов'язань, 47 % власного капіталу, 77 % статутного капіталу банківської системи, 51 % відділень.

Дана тема є досить актуальною, адже від «поведінки» вищенаведених банків прямопропорційно залежить стан усього банківського сектору України загалом.

Банківський сектор у II кварталі 2022 року адаптувався до роботи в умовах воєнного стану, зокрема завдяки підтримці НБУ. [1] Національний банк України заздалегідь, до початку війни, підготував нормативні документи, які повинні були регулювати банківський сектор в умовах війни, і, коли в Україні був запроваджений військовий стан, банківському сектору було легше адаптуватися до нових умов існування.

Значною мірою війна вплинула на роботу відділень банків, адже досить багато відділень були зруйновані внаслідок бойових дій, а також на окупованих територіях банки не працюють взагалі або ж працюють у дистанційному режимі. Станом на сьогодні ситуація з відділеннями банків є такою:

- АТ КБ «ПриватБанк» – працює 1170 відділень з 1500 зареєстрованих, що становить 80 %[2];

- АТ «Ощадбанк» – працює понад 900 відділень, що становить 60 %[3];

- АТ «Укргазбанк» – працює 210 відділень, що становить 80 %[4];

- АТ «Укрексімбанк» – працюють всі відділення у штатному режимі, крім відділень у місті Харків, Херсон та Маріуполь, де обслуговування відбувається дистанційно[5].

Отже, банківські відділення, хоча працюють не на 100 відсотків потужності, але це також є досить непоганий результат, враховуючи складну ситуацію в нашій країні.

Державні банки намагаються обслуговувати своїх клієнтів якнайкраще, на рівні довоєнного часу, та не обмежувати їх в наданні тієї чи іншої послуги.

АТ КБ «ПриватБанк» пропонує всі пільги, які були введені на початку війни, як для фізичних, так і для юридичних осіб, серед яких автоматичне подовження терміну дії платіжних карток, кредитні канікули – для населення та бізнесу, що не мав прострочених кредитних зобов'язань, нульові комісії – за зняття готівки з кредитних карток приватних осіб. Що не мало важливо, банк залишається безумовним лідером *пільгового кредитування агровиробників*, що на даний момент становить 6 млрд грн для 2,4 тис. господарств.

АТ «Ощадбанк» запровадив в 2022 році систему заходів, спрямованих на зниження негативного впливу воєнних дій на своїх клієнтів. З травня банк відновив карткове *кредитування* для клієнтів, які отримують у банку заробітну плату або пенсію, кредитна лінія становить до 15 тис. грн строком на 60 місяців.

АТ «Укрексімбанк» також зберігає всі запроваджені на початку війни пільги для своїх клієнтів: кредитні канікули – для власників кредитних карток; обслуговування карткових рахунків за всіма тарифними пакетами та перекази коштів з рахунків – без комісій;

картки, термін дії яких закінчився в період воєнного стану, автоматично залишаються активними. Також для полегшення роботи аграріїв, банк здійснює кредитування за розширеною програмою «Доступні кредити 5-7-9 %».

АТ «Укргазбанк» впроваджує нові послуги для своїх клієнтів, наприклад депозит «Військовий» для тих, хто зараз захищає Україну. Також банк створив досить цікавий та потрібний *благодійний депозит на відбудову зруйнованих міст «Відбудуємо міста разом»*. За умовами депозиту, 2 % річних – у гривні та 0,6 % річних – у доларах США від нарахованих відсотків за вкладом банк щомісячно перераховуватиме на відбудову певного міста, яке клієнт обирає самостійно. Клієнт обирає ставку на 1 % річних нижче, а банк долучається власними коштами та перераховує 2 % річних від суми щомісячного доходу.

Отже, проаналізувавши все вищесказане, можна зробити висновок, що державні банки України досить раціонально, ефективно та стабільно здійснюють свою діяльність в умовах воєнного стану. Їх діяльність характеризується максимальною привабливістю як для звичайних фізичних осіб, так і для суб'єктів господарювання у нелегкі для всіх часи. Кожен із вищенаведених банків є патріотом своєї держави та своєю діяльністю намагається якнайкраще відновити економіку держави та підвищити її економічну стійкість.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Банки у II кварталі підвищили ліквідність та операційну прибутковість в умовах воєнного стану – Огляд банківського сектору. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-u-ii-kvartali-pidvischili-likvidnist-ta-operatsiynu-pributkovist-v-umovah-voyennogo-stanu--oglyad-bankivskogo-sektoru>.

2. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/>

3. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». URL: <https://www.oschadbank.ua/>.

4. Офіційний сайт АТ «Укргазбанк». URL: <https://www.ukrgasbank.com/>

5. Офіційний сайт АТ «Укрексімбанк». URL: <https://www.eximb.com/>

Койчева Катерина Петрівна,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
ОП «Управління банківським бізнесом»
Науковий керівник:
Жураховська Людмила Валентинівна,
канд.екон.наук

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

Світовий досвід свідчить, що банківські установи розвивають свою економіку за допомогою залучення та ефективного використання інвестицій. Інвестиційна політика банку забезпечує активний та успішний розвиток банків України. На сьогоднішній день з розвитком ринкових відносин, фінансових ринків і фінансових послуг зростає роль інвестиційних операцій в банківській діяльності. Інвестиційна діяльність є визначальним фактором економічного росту будь-якої країни. Тому питання її активізації є особливо актуальним. Успішний розвиток банків України забезпечується завдяки активній інвестиційній діяльності. Банки є активними учасниками інвестиційної діяльності серед фінансових посередників та значно розширюють свою діяльність через запровадження операцій інвестиційного характеру [1].

Інвестиційна діяльність банку направлена на активне та дієве залучення інвестиційних ресурсів та ефективно вкладення банком реальних та фінансових інвестицій, а також зацікавлена у залученні інвестицій підприємствами задля отримання прибутку та максимального задоволення потреб клієнтів у ресурсах, необхідних для реалізації інвестиційних проєктів. Світова історія доводить, що залучення ресурсів у формі інвестицій є дієвим засобом піднесення національної економіки. Тому від створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залежить подальший її соціально-економічний розвиток [2].

Банки є учасниками інвестиційного процесу і мають забезпечувати ефективне управління значними фінансовими ресурсами як у власних інтересах, так і в інтересах інших суб'єктів національної економіки. Комерційні банки є найбільшими інвесторами щодо реалізації різних форм інвестицій задля отримання доходу, соціального ефекту, підтримки певного рівня ліквідності та платоспроможності чи інших цілей банку [3].

Головними формами банківської інвестиційної діяльності є: вкладення власних коштів у інвестиційні проєкти; інвестування

мобілізованих коштів у цінні папери; обслуговування коштів клієнтів, які призначені для інвестування; вкладення залучених коштів у розвиток економіки [2].

На сьогоднішній день немає єдиного підходу до визначення поняття «інвестиційна політика банку». Проте опубліковано значну кількість наукових праць, в яких автори висвітлюють різні думки щодо сутності інвестиційної політики банку, що викликає неоднозначність у трактуванні цього поняття. Для визначення сутності «інвестиційна політика банку» першочерговим є дослідження поняття інвестиційна діяльність. Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» «інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій, яка забезпечується шляхом реалізації інвестиційних проєктів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей» [4].

У вітчизняній та зарубіжній практиці існують різні підходи до визначення «інвестиційної політики банку» як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Відомі вчені виділяють три групи підходів, які трактують поняття інвестиційної політики банку, а саме: організаційно-правовий, економічний та стратегічний.

Основною ідеєю організаційно-правового підходу є те, що інвестиційна політика – це сукупність заходів, елементів та правових складових, які використовуються задля досягнення ефективної інвестиційної діяльності банку, а також спрямованих на забезпечення оптимального розміру інвестиційних активів, їх структури та високого обсягу інвестицій.

Згідно з економічним підходом, інвестиційна політика банку є невід'ємною частиною загальної економічної політики. Використовується власна інвестиційна діяльність банку та найефективніші форми залучення коштів з різних джерел для здійснення інвестицій.

Стратегічний підхід полягає в тому, що інвестиційна політика банку має розглядатися як цілісна система функціонуючих орієнтирів, включаючи мету та ціль інвестиційної діяльності банку [5].

Завдяки розглянутим поняттям про інвестиційну політику банку, можемо сформулювати загальне визначення інвестиційної політики банку як складову загальної економічної стратегії, яка полягає у формуванні системи цільових орієнтирів інвестиційної діяльності, з використанням найбільш ефективних способів її досягнення. З вище перелічених підходів щодо визначення поняття «інвестиційна політика банку» розуміємо, що інвестиційна політика банку походить від бізнес-стратегій банку, вона контролює прибутковість від

інвестиційної діяльності, призводить до зниженню ризиків в банківській сфері. Отже, інвестиційна політика банку розробляє набір правил, направлений на регулювання інвестиційного процесу і його спрямування на досягнення стратегічних цілей банку.

Інвестиційна політика банку пов'язана з формуванням системи цільових орієнтирів інвестиційної діяльності та вибором найефективніших способів їх досягнення. Залежно від ступенів ризиків, які може приймати на себе банк, інвестиційна політика поділяється на такі види:

- консервативний, що означає вибір об'єктів інвестування, в яких спостерігається високий рівень ліквідності та низький рівень ризику, а також низький рівень доходності;
- помірний, що означає вибір об'єктів інвестування, в яких параметри використання близькі до середніх значень на ринку;
- агресивний, який передбачає максимізацію даного доходу від інвестиційних вкладень в короткі строки, що несуть за собою великий рівень ризику [6].

Отже, оцінюючи ефективність інвестиційної політики банку, варто відзначити, що вона є важливим елементом для здійснення загальної бізнес-стратегії банку. На сучасному етапі розвитку в Україні від ефективної банківської діяльності в інвестиційній сфері залежить подальший розвиток інвестиційного вектора ринкової економіки в цілому та банківської системи зокрема. Однак, незважаючи на це, основними інвестиційними цілями банків України має залишатись отримання певного рівня доходів від фінансових вкладень при мінімальних витратах та ризиках. Інвестиційна політика банку є складовою інвестиційної діяльності банків та тільки розпочинає свій розвиток. Тому важливими взаємопов'язаними елементами інвестиційної політики банку є стратегічний та тактичний процеси управління інвестиційною діяльністю банку, які можуть бути основою задля досліджень в даній сфері.

Список використаних джерел

1. Кльоба Л.Г. Банківська інвестиційна діяльність на ринку цінних паперів / Л.Г. Кльоба // Економіка та держава. Л., 2016. – №6. – С. 20–24.

2. Гушко С.В. Оцінка інвестиційної діяльності та сучасної регіональної інвестиційної політики в Україні/ С.В. Гушко // Ефективна економіка. З., 2013. – № 10.

3. Шарко А.Р., Теоретичні основи інвестиційної діяльності банків / А.Р. Шарко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.10. – С. 190-195.

4. Про інвестиційну діяльність/ Закон України // від 10.12.2021 р. № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

5. Сидоренко В.А. Теоретичні та організаційні засади формування та реалізації інвестиційної політики банку / В. А. Сидоренко // Науковий вісник херсонського державного університету. – 2020. – № 37. – С. 86–89.

6. Голубєв Д.І. Етапи розробки інвестиційної політики підприємства / Д.І. Голубєв // Економічна наука. З., 2014. – С. 97–99.

Кучеренко Богдана Олегівна,
ДТЕУ, ФМТП, 2 курс,
ОП «Правове забезпечення безпеки
підприємницької діяльності»
Науковий керівник:
Пустовіт Юлія Юріївна,
канд.юрид.наук, доцент

ПРАВОВІ ЗАСАДИ НЕПЕРЕДБАЧУВАНИХ ПОДІЙ

Актуальність теми пов'язана з поєднанням її теоретичного та практичного характеру. Людство характеризується наявністю низки негативних чинників у своєму житті на які воно вплинути не може і які загрожують матеріальному та соціальному добробуту його членів. Їх також називають форс-мажорними обставинами.

Термін *force majeure* у перекладі з французької мови має значення «непереборна сила». У ст. 617 Цивільного кодексу України непередбачувану подію розцінюють як підставу для звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання[1]. Схоже міститься і в ст. 218 Господарського кодексу України[2]. Також в законодавстві України, а саме в ч.2 ст.14¹ Закон України «Про торгово-промислові палати в Україні» форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) зазначено, що це надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами[3]. Прикладами таких обставин може бути: загроза війни, збройний конфлікт або

серйозна погроза такого конфлікту, включаючи але не обмежуючись ворожими атаками, блокадами, військовим ембарго, дії іноземного ворога, загальна військова мобілізація, військові дії, оголошена та неоголошена війна, дії суспільного ворога, збурення, акти тероризму, диверсії, піратства, безлади, вторгнення, блокада, революція, заколот, повстання, масові заворушення, введення комендантської години, карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України, експропріація, примусове вилучення, захоплення підприємств, реквізиція, громадська демонстрація, блокада, страйк, аварія, протиправні дії третіх осіб, пожежа, вибух, тривалі перерви в роботі транспорту, регламентовані умовами відповідних рішень та актами державних органів влади, закриття морських проток, ембарго, заборона (обмеження) експорту/імпорту тощо, а також викликані винятковими погодними умовами і стихійним лихом, а саме: епідемія, сильний шторм, циклон, ураган, торнадо, буревій, повінь, нагромадження снігу, ожеледь, град, заморозки, замерзання моря, проток, портів, перевалів, землетрус, блискавка, пожежа, посуха, просідання і зсув ґрунту, інші стихійні лиха тощо[4]. Цей список обставин є невичерпним. Власне, карантин, установлений Кабінетом Міністрів України Постановою «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» № 211, зараховано до таких обставин лише із 17.03.2020 р Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)», у зв'язку з епідемією коронавірусної хвороби [5].

Якщо говорити, про те які обставини не вважаються форс-мажорними то це:

- фінансова та економічна криза,
- дефолт,
- зростання офіційного та комерційного курсів іноземної валюти до національної валюти,
- недодержання/порушення своїх обов'язків контрагентом боржника,
- відсутність на ринку потрібних для виконання зобов'язання товарів,
- відсутність у боржника необхідних коштів тощо,

згідно п. 3.2 Регламенту засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) [3]. Наприклад, Ви укладаєте договір на виробництво та постачання одягу з Підприємством 1. Для виконання цього контракту ви укладаєте

контракт на купівлю тканини з підприємством 2. Але Компанія 2 не забезпечує вас тканиною, оскільки її немає на ринку, тому у вас немає шансів виконати свої зобов'язання перед Компанією 1. У цьому випадку, використовуючи наведене вище положення, неможливо буде довести випадок непереборної сили. Однак, якщо у вашого партнера – Підприємство 2, який постачає тканину, дійсно виникли форс-мажорні обставини з підтверджуючими документами, ви можете в свою чергу довести Підприємству 1, що ви не виконали свої виробничі зобов'язання та не поставили обладнання внаслідок форс-мажорних обставин.

У випадку договірних зобов'язань форс-мажор є передумовою звільнення від відповідальності за невиконання або порушення зобов'язання, але в принципі не погашає його. Одним словом, форс-мажор – це не універсальне списання боргів «під шумок». Тому, власне, головне виконати зобов'язання належно, за першої можливості, якщо це ще буде актуальним за умовами договору.

«Форс-мажорні обставини» більш чітко визначені в Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів: якщо сторона доведе, що невиконання нею будь-яких своїх зобов'язань було викликано перешкодою поза її контролем, вона не несе відповідальності та очікувати від неї уникнення або подолання цієї перешкоди або її наслідків нерозумно, беручи до уваги в контракті. Тобто обов'язковими умовами виконання зобов'язань є: по-перше, ситуація, що виникла, повинна бути поза контролем сторони договору в якого є зобов'язання, по-друге, сторони не мали можливості передбачити настання такої ситуації при укладенні договору. Але в Конвенції також зазначено, що сторона в якій сталася непередбачувана ситуація повинна повідомити про перешкоду та її вплив. Якщо інша сторона не отримала повідомлення протягом певного строку, коли мало стати відомо про обставину, то вона не буде нести відповідальність за збитки[6]. Але з цього постає питання коли сторона, яка опинилася в непередбачуваній ситуації має повідомити про це і яким способом та, власне, як підтверджувати такий факт обставин?

Під час укладення договору, окрім ситуацій, визначених як форс-мажор, сторони також повинні встановити процедури інформування іншої сторони про такі ситуації, а також про наслідки невиконання договору у визначені умови.

Щодо встановлення факту непередбачуваних обставин, слід зазначити, що відповідно до Закону України «Про ТПП України», торгово-промислова палата України та її регіональні відділення

мають виключні повноваження щодо сертифікації зазначених заходів. У регламенті також прописані різні ситуації, які вважаються форс-мажорними. Не перераховані в Регламенті ТПП, але відповідно до критеріїв форс-мажорних обставин, зазначених у статті 6.9 Регламенту, не суперечать законодавству України та погоджені обома сторонами в угоді, контракті, договорі, отже, також можуть бути визначені як форс-мажорних обставин, що звільняє їх від цивільної відповідальності. [3]

Також слід зазначити, у зв'язку з останніми подіями Торгово-промислова палата значно спростила процедури виявлення форс-мажорних ситуацій під час воєнного стану. У цьому випадку немає потреби зв'язуватися з ТПП та уповноваженими ТПП і готувати пакет документів, який вимагається Регламентом засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили). Він визнає, що військова агресія є ситуацією непереборної сили та підтверджує, що конкретні обставини з 24 лютого 2022 року до її офіційного завершення є «...надзвичайними, невідворотними та об'єктивними обставинами для суб'єктів господарської діяльності та/або фізичних осіб по договору, окремим податковим та/чи іншим зобов'язанням/обов'язком, виконання яких(-го) настало згідно з умовами договору, контракту, угоди, законодавчих чи інших нормативних актів і виконання відповідно яких(-го) стало неможливим у встановлений термін внаслідок настання таких форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили)» [7]. Яскравим прикладом бухгалтерських і податкових наслідків форс-мажорних обставин можуть бути: списання втрачених, пошкоджених, зіпсованих товарів, ліквідація основних засобів, які не можуть далі використовуватися у зв'язку з вищезазначеним.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можемо зазначити, ознаками непередбачуваних ситуацій є терміновість і невідворотність, а також об'єктивна причинність з наслідками у вигляді невиконання. У випадку договірних зобов'язань форс-мажор є передумовою звільнення від відповідальності за невиконання або порушення зобов'язання, але в принципі не погашає його. Одним словом, це не універсальне списання боргів «під шумок». Тому, власне, головне виконати зобов'язання належно, за першої можливості, якщо це ще буде актуальним за умовами договору.

Підводячи підсумок, вважаю за необхідне підкреслити моменти, на які слід звернути увагу при укладенні договору, щоб максимально захистити себе:

✚ деталізація обставин непереборної сили в договорі, що є підставою для звільнення від виконання зобов'язань;

- ✚ Умови договору передбачають порядок повідомлення сторони про настання непередбачуваних подій, наслідки невиконання зазначених умов, форму повідомлення тощо;
- ✚ порядок повідомлення сторони про припинення дії форс-мажору;
- ✚ Методи підтвердження форс-мажорних ситуацій;
- ✚ Можливість дострокового розірвання договору в разі перевищення максимального терміну, на який діють форс-мажорні обставини.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>(дата звернення 10.11.2022).
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003. № 75/2003-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>(дата звернення: 10.11.2022).
3. Регламент засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) : Президія Торгово-промислової палати України від 15.07.2014. № 40(3) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0040571-14#Text>(дата звернення: 10.11.2022).
4. Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України від 2.12.1997. № 671/97-ВР URL : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97- %D0 %B2 %D1 %80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80#Text) (дата звернення: 10.11.2022)
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 17.03.2020. № 530-IX URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text>(дата звернення: 10.11.2022).
6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 року URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu80k03r?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress01 (дата звернення: 10.11.2022).
7. Загальний офіційний лист ТПП України щодо засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) від 28.02.2022. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/621cba543cda9382669631.pdf>(дата звернення: 10.11.2022)

Лопатчук Олександра Петрівна,
ДТЕУ, ФФО, 4 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Гербич Людмила Анатоліївна,
канд.екон.наук, доцент

РОЗВИТОК КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На початку 2022 року в Україні почались воєнні дії, що повністю змінило сучасний стан країни та роботу усіх закладів та органів. Це дуже сильно зачепило діяльність і банківських установ та кредитних спілок. Багато громадян до початку воєнного стану мали певні кредитні зобов'язання, які виплачували щомісяця. З початком воєнних дій значна частина громадян не могли виплачувати свої зобов'язання, а кредитні установи повноцінно здійснювати свою діяльність. Кредитні спілки та банківські установи були вимушені ввести тимчасові «кредитні канікули».

Згідно з постановою № 24 Правління Національного банку України «Про регулювання діяльності фінансових установ», затвердженої від 26 лютого 2022 року кредитні спілки:

1) отримали право: не видавати внески (вклади) за договорами про залучення строкового внеску (вкладу) та нараховані проценти за цими внескам (вкладами) до закінчення строку їх дії та не видавати додаткові пайові внески членам кредитної спілки в разі звернення про їх видачу. Також вони мають право встановлювати граничну суму видачі готівкових грошових коштів у національній валюті України на добу на кожного члена кредитної спілки за умови дотримання обмеження у 100 тисяч гривень;

2) зобов'язані: обмежити видачу готівкових грошових коштів у національній валюті України в обсязі не більше 100 тисяч гривень на добу на одного члена кредитної спілки [1].

Такі обмеження відіграли значну роль у діяльності кредитних спілок України, оскільки вони не можуть надавати свої послуги у повному обсязі, а отже і втрачають певну частку свого доходу. До того ж, така політична ситуація значно змінює ставлення до кредитів та кредитних зобов'язань. 17 серпня 2022 року було прийнято Закон від 27 липня 2022 року № 2463 (за виключенням п. 8 і п.п. 1 п. 9, які вступають у силу з 01 грудня 2022 року) «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності

фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні» у якому запроваджується можливість тимчасового зупинення діяльності кредитної спілки у зв'язку з воєнним станом та її подальшого відновлення. Відповідні рішення ухвалюватимуться спостережною радою кредитної спілки. Це дозволить попередити кризу неплатоспроможності на ринку, а вкладникам кредитних спілок зберегти свої заощадження [2].

Проте, не все так позитивно на ринку кредитних спілок. Частина спілок через воєнний стан стали банкрутами та були вимушені закритися і припинити свою діяльність. За даними НБУ у липні 2022 року на ринку залишилося 190 кредитних спілок (КС) із загальним обсягом активів близько 2 млрд грн, що на 31 % менше, ніж на кінець лютого (275 спілок), повідомив директор департаменту методології регулювання діяльності небанківських фінустанов Нацбанку України Сергій Савчук та головний експерт офісу правління НБУ Сергій Безпалій. Станом на липень 2022 року близько 20 спілок знаходяться на окупованих територіях, 17 в зоні бойових дій, 24 фактично не можуть функціонувати (рис. 1). До того ж відсоток непрацюючих кредитів за перші 3 місяці війни зріс майже удвічі, а окремі спілки мають 85–90 % простроченого кредитного портфеля.

Рис. 1. Структура кредитних спілок України в умовах воєнного стану станом на липень 2022 року*

* складено автором на основі даних джерела [3]

За перший квартал 2022 року кредитні спілки, які володіють майже чвертю ринкових активів, не відзвітували. Активи установ, що

звітують, впали на 4 % у першому кварталі, обсяг нових кредитів скоротився у півтора рази порівняно з відповідним періодом попереднього року. Оцінка якості портфеля та визнання збитків здійснюються з часом та у зв'язку з поступовим відновленням нормативних вимог. Невеликий прибуток трохи підвищив рівень нерозподіленого прибутку кредитних спілок порівняно з початком року. При цьому обсяги депозитів та додаткових пайових депозитів зменшилися на 5 % та 11 % відповідно. Станом на 1 квітня лише дві кредитні спілки порушили стандарти достатності капіталу. У другому кварталі 2022 року активи та кількість кредитних спілок, що надають свою фінансову звітність продовжували знижуватися. Обсяг кредитного портфеля знизився на 6 %. Рентабельність кредитних спілок дещо збільшилася за рахунок значного зниження вартості резервів, при цьому нерозподілений прибуток майже подвоївся, а обсяг депозитів та додаткових пайових депозитів продовжував знижуватися на 7 % та 1 % у квартал відповідно[4].

Отже, діяльність кредитних спілок та небанківських фінансових установ була жорстко обмежена військовим становищем. Кількість кредитних спілок значно скоротилася у першому кварталі 2022 року, багато спілок не витримали стресу та збанкрутували. Тенденція розвитку достатньо негативна, оскільки у цей час досить складно регулювати роботу кредитних спілок, до того ж практично неможливо спрогнозувати можливості їх діяльності. Під час військового стану кількість клієнтів кредитних спілок також значно зменшиться, по-перше, через обмеження, введені НБУ, по-друге, через нестабільність ситуації та низький рівень довіри до кредитних спілок.

Список використаних джерел

1. Національний банк врегулював діяльність кредитних спілок на період дії воєнного стану. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vregulyuvav-diyalnist-kreditnih-spilok-na-period-diyi-voyennogo-stanu>.

2. Присяжна Л. Набув чинності Закон, що дозволяє кредитним спілкам тимчасово зупиняти свою діяльність. Останні новини бізнесу України. URL: https://biz.ligazakon.net/news/213325_nabuv-chinnost-zakon-shcho-dozvolya-kreditnim-splkam-timchasovo-zupinyati-svoyu-dyalnst.

3. Майже третина кредитних спілок припинила роботу з початку повномасштабної війни – НБУ. Офіційний сайт Інтерфакс-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/845174-amp.html>

4. Активність надавачів небанківських фінансових послуг скоротилася через війну – Огляд небанківського фінсектору за II квартал 2022 року. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/aktivnist-nadavachiv-nebankivskih-finansovih-poslug-skorotilasya-cherez-viynu--oglyad-nebankivskogo-finsektoru-za-ii-kvartal-2022-roku>

5. Національний банк врегулював діяльність кредитних спілок на період дії воєнного стану. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vregulyuvav-diyalnist-kreditnih-spilok-na-period-diyi-voyennogo-stanu>

Лупко Дар'я Дмитрівна
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Сундук Тетяна Федорівна,
ст.викладач

ГРОШОВА ДОПОМОГА УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року Росія вторглася в Україну в ході значної ескалації російсько-української війни, яка почалася в 2014 році. Вторгнення призвело до десятків тисяч смертей з обох сторін і спричинило найбільшу кризу біженців у Європі з часів Другої світової війни. У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України було введено воєнний стан. Вторгнення викликало широке міжнародне засудження з боку урядів і міжурядових організацій, реакція на яку включала нові санкції, накладені на Росію, що спричинило широкі економічні наслідки для російської та світової економік [1].

Від початку повномасштабного російського наступу станом на 22.08.22 р. Україна в загалом тримала 84 млрд євро міжнародної допомоги. З цієї суми 39 млрд. євро становить військова допомога, 32 млрд євро – фінансова, 13 млрд євро – гуманітарна. Ще 10 млрд

євро – витрати на утримання переміщених осіб. Загалом список нараховує 16 країн Європейського Союзу (див. табл. 1).

Перші місця в оновленому рейтингу «Друзів України» зайняли Польща, Естонія, Латвія, США, Литва. Найбільшу допомогу виділили США – 44,5 млрд доларів, Німеччина – 7,610 млрд євро, Велика Британія – 6,610 млрд євро. Польща, яка надала Україні допомоги на 5,110 млрд євро, обігнала за цим показником Францію, Канаду, Італію та Іспанію. Щодо суми допомоги країни у відсотках до її ВВП, то найбільш щедрі – це: Естонія – 1,13 % від ВВП, Латвія – 1,03 % та Польща – 0,88 %[2].

Зазначимо, що українці, які постраждали через війну отримують допомогу грошима від міжнародних організацій [3]:

– Місії Міжнародного Комітету Червоного Хреста в Україні спільно з Товариством Червоного Хреста України: виплата допомоги в рамках реалізації проєкту здійснюється додатково, незалежно від отримання інших видів допомоги, зокрема виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам. Фінансова допомога в межах програми становить 2500 грн на особу.

– Програма грошової допомоги від ЮНІСЕФ Спільно – додаткова підтримка багатодітних українських сімей, які постраждали від війни. Багатодітним сім'ям виплачується допомога у розмірі 2200 грн раз на місяць, але не більше як на п'ятьох осіб.

Таблиця 1

Країни які займають лідируючі позиції з надання грошової допомоги за період військового стану [2]

Країна	Допомога Україні та біженцям, 10 млрд. євро	Допомога Україні, % від ВВП
Польща	5,1	0,88
Естонія	0,3	1,13
Латвія	0,3	1,03
США	44,5	0,22
Литва	0,3	0,55
Португалія	0,5	0,24
Велика Британія	6,6	0,25
Італія	2,8	0,15
Іспанія	2,3	0,19
Словаччина	0,4	0,43
Чехія	1,2	0,49
Франція	4,1	0,16
Канада	3,0	0,19

Країна	Допомога Україні та біженцям, 10 млрд. євро	Допомога Україні, % від ВВП
Нідерланди	1,8	0,20
Болгарія	0,2	0,29
Данія	0,8	0,22
Німеччина	7,6	0,20
Норвегія	1,3	0,37
Румунія	0,4	0,15
Словенія	0,1	0,19

– Допомога від Управління Верховного комісара ООН у справах біженців – 2200 грн на кожного члена сім'ї.

– Грошова допомога від Всесвітньої продовольчої програми ООН здійснюється в розмірі 2220 грн на кожного члена домогосподарства на місяць, але не більш як для трьох осіб.

– Програма багатоцільової грошової допомоги МОМ (Міжнародна організація з міграції), яка є додатковою до будь-якої державної допомоги і становить 2220 грн на місяць на особу і надається принаймні протягом трьох місяців.

– Фінансова допомога ВПО від Норвезької ради у справах біженців (NRC) допомогу можуть отримати особи з інвалідністю із визначених регіонів (Харківська область, Львівська область, Тернопільська область, Закарпатська область); одинокі батьки з визначених регіонів; особи, що не мають соціальних статусів, але проживають на окупованих територіях. При умові, що особи не реєструвалися та не отримували грошову допомогу від ООН чи інших іноземних організацій (виплати ВПО від держави не враховуються). Сума виплати складає 2220 грн на кожного члена сім'ї.

– Грошова підтримка від HIAS – громадяни, які постраждали внаслідок воєнних дій у Броварах, Бучі, Ірпені та інших населених пунктах Київської області зможуть отримати додаткову грошову допомогу від HIAS. Сума виплати становила 6600 грн на кожного члена родини. Звернутися по грошову допомогу зможуть не тільки люди, що втратили житло, бізнес, засоби до існування внаслідок воєнних дій на цій території, але й вразливі родини ВПО у цих областях. Також допомогу зможуть отримати особи з інвалідністю, неповні родини тощо.

Отже, українці, які виявилися у скрутному середовищі можуть отримати не лише державну грошову допомогу, а ще й міжнародну. Для цього Міністерство соціальної політики створило зручну платформу «єДопомога» для швидкої реєстрації та отримання підтримки. У світі Україну підтримують майже всі цивілізовані країни, не лише запровадженням санкцій проти Росії, а ще й наданням військової, гуманітарної та фінансової допомоги.

Список використаних джерел

1. Російське вторгнення в Україну (2022). URL: https://en.wikipedia.org/wiki/2022_Russian_invasion_of_Ukraine.
2. Forbes. URL: <https://forbes.ua/>
3. Офіс Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>

Ляшенко Ілона Анатоліївна,
ДТЕУ, ФФО, 4 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Белянко Лідія Леонідівна,
канд. екон. наук, ст. викладач

РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Фондовий ринок є одним з найважливіших елементів фінансового ринку України, що у свою чергу є головним індикатором стану економіки країни та гостро реагує на будь-які зміни в державі. Ефективність функціонування фондового ринку залежить від міцної інфраструктури, яка формує належні умови для випуску та обігу цінних паперів. На даному етапі актуальним залишається питання щодо створення та розвитку ефективно функціонуючого фондового ринку, що забезпечить економіку країни необхідною кількістю інвестиційних ресурсів, які потрібні для стабільного розвитку економічного середовища держави.

Варто зазначити, що фондовий ринок за своєю природою успішно забезпечує реальний сектор економіки та стимулює виробництва за допомогою перерозподілу тимчасово вільних грошових коштів. Від ступеня його розвитку залежить структура капіталу підприємств та фінансова ситуація загалом.

У сучасних умовах фондовий ринок України знаходиться на етапі його еволюції та є низько ефективним через наявність ряду невирішених питань. Незважаючи на позитивні тенденції, варто додати, що вибір ліквідних фінансових інструментів на фондовому ринку України досить обмежений для внутрішнього інвестора. Відсутність стабільності на вітчизняному фондовому ринку стримує його розвиток, не дозволяючи розвинути у повноцінний механізм мобілізації фінансових ресурсів [1, с. 14].

До основних проблем функціонування фондового ринку України можна віднести наступні: воєнний стан, наявність тіньової економіки, де обертається значний обсяг ресурсів, вилучений з обігу на офіційному фінансовому ринку; макроекономічна нестабільність та недиверсифікованість економіки, що не дозволяє сформувати клас фундаментальних довгострокових інвесторів; обмежена кількість ліквідних та інвестиційно привабливих фінансових інструментів та інші [2, с.33].

Отож, розвиток фондового ринку відображає конкретні заходи держави, які стосуються розбудови фінансової системи. А для його стимулювання та сприятливого інвестиційного клімату потрібно:

- удосконалити конкурентоспроможність фондового ринку, шляхом створення сприятливих умов з боку державної політики стосовно оподаткування на фондовому ринку;
- узгодити суперечності в законодавстві, налагодити внутрішню роботу регуляторів та чітко розподілити повноважень між ними;
- розширити ринок для залучення більшої кількості інвесторів та забезпечити його ліквідності й оборотності, для пришвидшення обертання капіталу на ринку;
- забезпечити достатній рівень захисту інвесторів, які могли б вкласти свої кошти у цінні папери та покращити ситуацію на фондовому ринку;
- створити передумови щодо поступової централізації національного біржового ринку, централізації ліквідності, переходу конкуренції в біржовому сегменті з локального рівня на міждержавний та інші [3, с.8].

Слід зауважити, що перші кроки з боку держави щодо розвитку фондового ринку були запроваджені з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів», який стосується змін не лише термінів, а й вимог до гравців ринку та повноваження регулятора – Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Закон запроваджує низку реформ у сфері українських ринків капіталу, зокрема, реформу ринку деривативів, реформу корпоративних облігацій та імплементацію Директиви ЄС. Також Закон передбачає комплексне врегулювання питань:

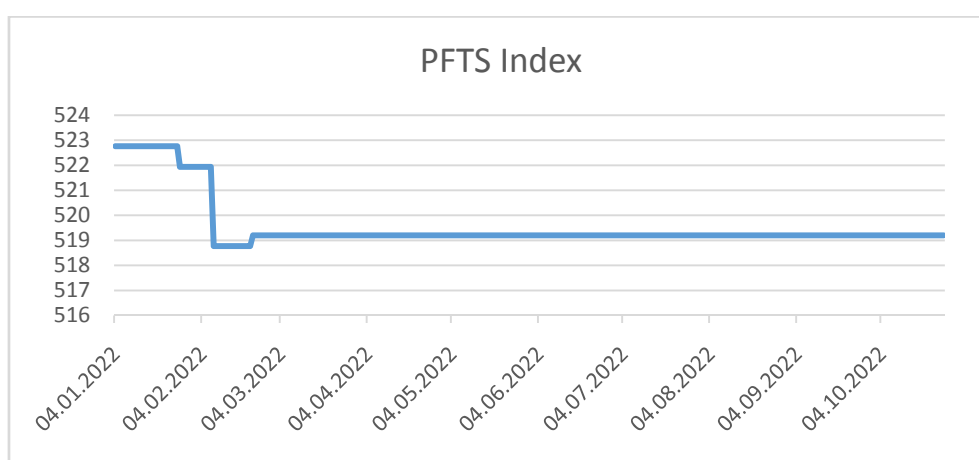
- 1) функціонування ринків деривативних фінансових інструментів;

2) функціонування ринків капіталу та організованих товарних ринків, а також розбудови їх інфраструктури;

3) забезпечення захисту прав власників облігацій [4].

Для кращого розуміння ситуації на фондовому ринку на сучасному етапі, на основі даних Фондової Біржі України, дослідимо значення індексу ПФТС за останні 11 місяців [5].

Індекс ПФТС – український біржовий (фондовий) індекс, який розраховується щодня за результатами торгів ПФТС на підставі середньозважених цін по операціях та угодах. Перелік акцій для розрахунку індексу, сформованим Індексним комітетом ПФТС на підставі даних про ринкову капіталізацію, обсяг торгів, кількість угод, та інших факторів, що впливають на ліквідність акцій.

Як ми можемо побачити на графіку, ситуація на фондовому ринку залишається незмінною, адже з введенням воєнного стану торги призупинено.

Отже, темп розвитку фондового ринку, його якісні аспекти та інвестиційний потенціал залежать від конкретних заходів державної політики у сфері фінансового сектору. Проте подальший розвиток фондового ринку є неможливим без реформування більшості складових ринку та усунення перешкод, що заважають цьому розвитку.

Таким чином, розвиток та зміцнення позицій українського фондового ринку вимагає таких необхідних заходів як: вдосконалити правову та організаційну базу функціонування фондового ринку України, підвищити його технологічності та прозорості. Це допоможе зробити ринок інвестиційно-привабливим як для великих іноземних компаній, так і для широкого спектру приватних інвесторів, що є одним ключових завдань його розвитку.

Список використаних джерел

1. Благун І.І. Фінансовий ринок України – сучасний погляд на сутність поняття / І.І. Благун // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2019. – № 2. – С. 13–20.
2. Мельник О. І., Капітан І. М. Сучасні тенденції розвитку фондового ринку України. Ефективна економіка. – 2019. – № 11. – С. 29–37.
3. Аврамчук, Л. А. Основні засади розвитку фінансового ринку в Україні / Л. А. Аврамчук, А. Ю. Волков // Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М. М. Палінчак. – Ужгород, 2019. – Вип. 25, Ч. 1. – С. 5–8.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» від 12 серпня 2020 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20>
5. Фондова біржа ПФТС. Режим доступу: <https://pfts.ua/>

Менченя Анастасія Вікторівна,
ДТЕУ, ФФО, 4 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Котенко Уляна Михайлівна,
ст.викладач

ДОСТАТНІСТЬ КАПІТАЛУ БАНКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Капітал банку та оптимальні його обсяги є запорукою стабільності, захисту інтересів вкладників, подушкою безпеки для банківської установи та підґрунтям для розвитку його активних операцій.

Достатній рівень капіталу банку повинен сприяти більш ефективному управлінню кредитним та інвестиційним ризиком, створювати умови для впровадження банком гнучкої цінової політики та забезпечити можливість виконання власних зобов'язань перед вкладниками, кредиторами та інвесторами. Для потенційних клієнтів банку ця характеристика капіталу ототожнюється з рівнем надійності банківської установи.

Банківська система активно розвивалась, впроваджувала проекти, підлаштовувала продукти діджиталізації на український фінансовий ринок, але, на початку 2022 року все змінилося. Росія розпочала повномасштабне вторгнення в Україну, що торкнулось кожного: українців, навколишнє середовище, світову спільноту. Суспільство зіткнулося з новими викликами, а банки України – з низкою непередбачуваних та мало прогнозованих ризиків.

За результатами трьох кварталів 2022 року вже можна робити певні висновки щодо ефективності заходів у фінансовій сфері України. Банківська система успішно протистоїть викликам війни завдяки значному запасу міцності, своєчасній реакції НБУ та досвіду спільної роботи над реформою сектору.

Зважаючи на очікуваний масштаб реалізації фінансових ризиків та втрати банками капіталу, НБУ тимчасово перейшов до політики регуляторного послаблення. Зараз НБУ не застосовує заходи впливу, якщо банки порушуватимуть вимоги достатності капіталу через негативні наслідки війни. Водночас НБУ вимагає прозорого та достовірного відображення фінансового стану банків та небанківських фінансових установ. Це дає змогу впровадити реалістичний графік відновлення фінансового сектору після перемоги у війні [1].

Більшість банків України мають достатній капітал, щоб покрити втрати від кредитного ризику та достатній рівень операційної прибутковості, щоб відновити капітал після проходження глибокої фази поточної кризи. Станом на 1 липня значення нормативу достатності регулятивного капіталу банків України Н2 становить 17,16 % при нормативному значенні 10 %, нормативу достатності основного капіталу Н3 – 11,4 % при нормативному значенні 7 % [2].

Кредитний сектор вперше за п'ять років став збитковим, оскільки збільшились випадки відрахування до резервів. НБУ прогнозує, що банки унаслідок кризи втратять щонайменше 20 % кредитного портфеля. Банки використовуватимуть капітал, аби покрити ці збитки [3].

Запас капіталу перед початком війни значно перевищував мінімально необхідні рівні, отже банки мають достатньо високий запас міцності. Варто зазначити, що багато великих банків збережуть операційну ефективність та зможуть після війни поповнити капітал через отримання прибутку.

Деякі банки завдяки задовільному показнику достатності капіталу допустили впровадження кредитних канікул, які дозволяють клієнтам тимчасово не сплачувати за кредитами без застосування штрафних санкцій [4].

Варто відмітити, що для часткового вивільнення капіталу банків, НБУ знизив ваги ризику за незабезпеченими споживчими

кредитами зі 150 % до 100 %. Підвищені ваги ризику – це контрациклічний інструмент, який спонукав банки проводити виваженішу кредитну політику та сформувати більший запас капіталу, що тепер може бути використаний під час кризи [1].

Загалом дати точну характеристику діям регулятора досить непросто, оскільки непередбачувані сценарії війни не дають повною мірою оцінити результати діяльності регулятора, але, проаналізувавши наслідки функціонування банківської системи під час війни, можна визначити, що:

– банки недоотримують значну частину своїх доходів, втрачають частину кредитного портфеля, що погіршує його якість та негативно впливає на кредити й капітал банків. З іншої сторони, вони мають продовжувати працювати та функціонувати, не дивлячись на можливі зменшення показників діяльності капіталу за прийнятні нормативи [6].

– завдяки задовільному показнику достатності капіталу більшість банків спростили умови кредитування, щоб продовжувати підтримувати різні сектори підприємств, а особливо – агросектор, логістика та енергетика.

Діяльність банків під час воєнного стану значно змінилась, але сутність залишилась тією самою: банки – це бізнес, який хоче розвиватись та отримувати прибуток навіть в умовах війни.

Банки кредитують і кредитуватимуть ті бізнеси, які мають шанси на успіх, або ті бізнеси, які підтримуватиме держава за допомогою своїх програм, що являється абсолютно логічним та виправданим (наприклад, програми для підтримки малого та середнього бізнесу). Для стабілізації капіталу банків було запропоновано внести зміни в законодавстві щодо полегшення заходів впливу за порушення банками нормативів, яке надає можливість банкам кредитувати навіть з можливістю збитків [6].

Однією з пропозицій щодо розв'язку проблем з достатністю капіталу можна запропонувати пошук поручителя (ів), які готові оплатити частину кредиту, що повинно надати більше гарантій того, що банк отримає потрібну суму вчасно, без кредитних канікул. Боржник повинен забезпечити поручителя доказами, що цей кредит є потрібним. Здебільшого, ця пропозиція стосується середніх-малих бізнесів, які намагаються продовжувати функціонувати на благо українській економіці. Тобто, мета кредитування є важливою не лише для боржника, але й для кредитора, який повинен оцінити ризику. Також можливий пошук іноземних поручителів.

Отже, скорочення кредитування, недоотримання доходів та втрати частини кредитного портфеля негативно вплинуть на розмір

капіталу банків. Але, не дивлячись на це, банки продовжують працювати навіть, якщо їхні показники достатності капіталу будуть меншими за встановлені нормативи [5].

Список використаних джерел

1. Звіт про фінансову стабільність. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-sistema-uspishno-protistoyit-viklikam-viyni---zvit-pro-finansovu-stabilnist>.
2. Документи воєнного часу. *НАБУ*. URL: <https://nabu.ua/ua/yaroslav-matuzka.html>.
3. НБУ. *NETPEAK*. URL: <https://speka.media/nbu/vperse-za-5-rokiv-bankivskii-sektor-ukrayini-stav-zbitkovim-nbu-9ez6x9>.
4. Як працюють банки під час війни. *LB.ua Дорослий погляд на світ*. URL: https://lb.ua/blog/vasyl_furman/514751_yak_pratsyuuyut_banki_pid_chas_viyni.html.
5. Кредитування економіки під час війни як двигун для повоєнної відбудови. *УКРІНФОРМ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3452500-kredituvanna-ekonomiki-pid-cas-vijni-ak-dvigun-dla-povoennoi-vidbudovi.html>.
6. Експертна дискусія: «Фінансова система України в умовах війни». *Економічна правда*. URL: https://case-ukraine.com.ua/content/uploads/2022/05/Tezy_Finansova-systema-v-umovah-vijny.pdf

Мовчан Діана Олексіївна,

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
1 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Науковий керівник:

Прутська Олена Олексіївна,
д-р екон. наук, професор

ТОРГІВЛЯ ОПЦІОНАМИ В УКРАЇНІ

Опціон – це контракт, який дає право власнику купити або продати базовий актив зафіксованою в ньому ціною. Контракт відрізняється від інших фінансових інструментів тим, що власник

залишає за собою право не скористатися цією послугою. В Україні здійснення опціонних контрактів та ведення їх обліку законодавчо регламентується «Положенням про порядок здійснення емісії опціонних сертифікатів та їх обліку» від 09.09.2021 р.

Український фондовий ринок ще дуже молодий, він перебуває на стадії розвитку. Перша операція з опціоном в Україні відбулася – 5 квітня 2011 Українська біржа анонсувала дослідну експлуатацію з торгівлі опціоном, базовим активом якого є ф'ючерс на індекс Української біржі.

Розрізняють 2 види опціонів це Put та Call. Call опціон це фінансовий інструмент, який дає власнику можливість, але не зобов'язання купити базовий актив заздалегідь визначеною ціною та у певний період. Суть цього виду контракту полягає у тому, що якщо трейдер вважає, що через певний час вартість цінного паперу стане вищою, він може купити Call опціон замість того аби придбати його безпосередньо. Put опціони це протилежний фінансовий інструмент, який надає право продати базову акцію в певний час зберігши визначену вартість. Суть у тому, що якщо трейдер вирішує купити Put опціон практично він прогнозує зниження ціни на акцію і розраховує, що зможе продати цінний папір за ціною виконання і не втратить при цьому свої кошти, а якщо вартість базової акції зросте, то максимум що втратить трейдер це суму, яку заплатив за нього.

Основною відмінною рисою Put та Call опціону є те, що це право на придбання або ж на продаж певної акції, про цьому Call дає право купити акцію, а Put продати.

Опціонні контракти мають суттєві переваги порівняно з іншими похідними фінансовими інструментами. Перш за все йдеться про можливість вибору виконання угоди. Також перевагою є те, що прибуток власника не обмежується, як це характерно для інших інструментів хеджування, притому ризик власника обмежений величиною опціонної премії, яка визначається в момент підписання контракту. Існування біржового та позабіржових ринків дає переваги у тому, що учасники ринку мають ширші можливості для хеджування опціонами оскільки у форвардних контрактів і свопів діє лише позабіржовий ринок, а у ф'ючерсів лише біржовий. Використовуючи опціони можна обрати той тип опціону, його категорію, вид які най повніше задовольняють потреби учасника ринку.

Головним недоліком опціонів це їхня висока вартість. Опціони зручні і гнучкі фінансові інструменти, але їх вартість достатньо висока і в середньому становить близько 3–5 % від суми угоди. Інший

недолік полягає у тому, що необхідно виплачувати всю опціону премію наперед, тобто в момент укладання угоди.

Оглянувши основні переваги опціонів, стало очевидно, чому вони сьогодні є центром уваги у фінансових колах. Завдяки онлайн брокерським компаніям, що забезпечують прямий доступ до ринків опціонів та шалено низькі комісійні витрати, середній роздрібний інвестор тепер має можливість використовувати найпотужніший інструмент в інвестиційній галузі, як і професіонали.

На даному етапі розвитку фінансового ринку та економіки України в цілому потрібно впроваджувати кардинально нові фінансові інструменти для подолання негативних та несприятливих явищ в економіці. Одним з таких інструментів є опціон, значення якого потрібно популяризувати в Україні і, використання якого, з часом обов'язково призведе до покращення економічних показників багатьох галузей вітчизняної економіки.

В Україні ринок похідних цінних паперів перебуває на недостатньо високому рівні, і перш за все – через відсутність відповідної нормативної бази. На думку фахівців, варто розробити розрахунково-клірингову систему, тому що розрахунки та кліринг операцій із деривативами швидко розвиваються й виходять із тіні бек-офісів, загострюється конкурентна боротьба, прискорюється інноваційний розвиток. В Україні ідея створення незалежних клірингових установ не знайшла потрібної підтримки, головною причиною є відсутність належно установленої законодавчої бази. Тобто можна сказати, що ринок опціонів в свою чергу взагалі не розвиватиметься без клірингових установ.

В Україні опціони не виконують своїх класичних функцій. Якщо на розвинених ринках опціонний контракт сам по собі є товаром і забезпечує спекулятивні операції торговців, то в нашій країні даний фінансовий інструмент виступає швидше допоміжним інструментом для розрахунків між компаніями. Базовими активами українських опціонів найчастіше виступають не традиційні для цивілізованих ринків активи – валюта, акції, нафта або зерно, а екзотичні. Зокрема, компанії нерідко випускають опціони на поставку товару – житла, послуг телефонних мереж, місць на паркувальних майданчиках, оренд приміщень тощо.

Отже, підбиваючи підсумки з усього вище сказаного, можна сказати, що опціон – цікавий та складний інструмент, який має кілька застосувань. Вони можуть стати джерелом додаткового прибутку або бути захистом для інвестиційного портфеля. Перш ніж використовувати широкий інструментарій, які надають опціони, дуже важливо

підготуватися в теоретичному плані, щоб уникнути помилок використання. Подальший розвиток ринку опціонів в Україні та їх ефективне використання потребує вдосконалення законодавчої бази щодо обігу цих деривативів. Потрібно чітко визначити взаємодію емітентів та власників опціонів, їх взаємну відповідальність, регламентувати біржовий оборот цих цінних паперів тощо.

Список використаних джерел

1. Фінансовий ринок: навч. посібник за заг.ред. С.С. Арутюнян / Арутюнян С.С., Добриніна Л.В. та інші. Одеса, 2018. 484 с.
2. Рішення «Про затвердження Положення про порядок здійснення емісії опціонних сертифікатів та їх обліку» № z1399-21 від 09.09.2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1399-21#Text> (дата звернення 12.11.2022р.)
3. Що таке опціон? *Фрідом фінанс Україна*: веб-сайт. URL: <https://ffin.ua/blog/faq/investytsii/post/shcho-take-optsion> (дата звернення 12.11.2022р.)
4. Дубик Г.Ю. Перспективи та особливості розвитку ринку опціонів в Україні. Фінансовий ринок: веб-сайт. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=3879> (дата звернення 12.11.2022р.)

Невмержицька Вікторія Ігорівна,
ДТЕУ, ФФО, 1 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Серажим Юліан Віталійович,
канд. екон. наук, доцент

CHALLENGES FOR THE FINANCIAL SECTOR OF UKRAINE IN WARTIME CONDITIONS

The key challenge this year for the financial sector and economy of Ukraine was the full-scale war waged by Russia against Ukraine. In turn, the economic and financial crisis will have serious negative and long-term consequences for the financial sector.

Despite the shock, the banking system continues to operate, remains highly liquid, and has high resilience margin. Banks coped with operational challenges, but suffered record losses due to events related to operational risks. Credit risks will increase, loan portfolio losses may exceed 20 %.

Some companies were not able to resume operations and thus will have problems with debt servicing. [2].

The National Bank of Ukraine is actively working on finding the best tools to support financial stability. In order to optimize and ensure the continuity of the functioning of the financial sector, a number of changes have already been made, which related to the formation of tactics of various types of policies, as well as tools for ensuring the strategy of their implementation. Within the framework of updating the methodology for maintaining the financial stability of Ukraine, the National Bank of Ukraine adopted the updated Monetary Policy Guidelines for the period of martial law, which summarizes the strategic course of regulators to stabilize the financial sector and the choice of instruments appropriate in this context. As defined in the document, the prerequisites for its adoption were the war, as a factor that caused not only a decrease in the effectiveness of market instruments, but also their high uncertainty, that is, the difficulty of implementing long-term forecasting of economic processes with an acceptable probability and expanding the role of operational and tactical planning. An important step was the recognition of the impossibility of implementing monetary policy in the format of inflation targeting with a floating exchange rate at this stage. [3]. Taking into account the significant role of monetary instruments, changes in the structure of monetary policy implementation also contributed to other transformations:

1. Abolition of restrictions on the exchange rate at which banks can sell foreign currency in cash to customers, as well as similar restrictions on the exchange rate at which banks write off money in hryvnia from customer accounts, provided that they pay with hryvnia cards abroad.

2. Temporary reduction of the monthly limit for cash withdrawals abroad from hryvnia accounts opened in Ukrainian banks from UAH 100 thousand to UAH 50 thousand in equivalent.

3. Temporary ban on payments abroad for the purchase of securities, stocks, bonds and payment of brokerage services for these transactions carried out using cards issued by Ukrainian banks.

4. Repurchase of military bonds by the NBU.

5. Change of the NBU discount rate from 10 % to 25 %.

6. Changes in the structure of sources of financing the state budget deficit of Ukraine, in particular, intensified search for resources among external sources. In May, the practice of using funds from military bonds and NBU resources with additional attraction of loans from international financial organizations, as well as bilateral loans and grants was effective.

7. Introduction of a special mechanism for collecting rent for the use of subsoil for natural gas extraction.

8. Introduction of a simplified and accelerated mechanism of customs control and clearance of goods.

9. Cancellation of broad customs privileges, which began to harm the competitiveness of domestic producers and put additional pressure on the exchange rate. [5].

As a result of the implemented measures, the regulators managed to create a certain environment that helps to protect the financial sector of Ukraine. In particular, as a result of the adaptation of exchange rate policy to global instability, there was an increase in competition in the foreign exchange market, an increase in the liquidity of its legal segment, a decrease in the volume of illegal transactions and a decrease in the amplitude of exchange rate fluctuations in its cash segment. A number of transformations have contributed to reducing the risks of unproductive capital outflows, reducing the possibility for speculation and circumvention of currency restrictions, and thus to the effective protection of Ukraine's international reserves. The mechanism of tax policy implementation has also undergone changes in the framework of supporting the financial stability of Ukraine. It is worth noting that a significant number of measures in the field of application of tax instruments that had a deregulatory nature are gradually being abolished. Budget policy instruments are largely coordinated with tax instruments. Taken together, the introduced changes have had a positive economic effect. [2].

Most economic processes, as well as the mechanisms and instruments used to regulate them, change under wartime conditions. The very essence of the process of supporting the stability of the financial sector has remained unchanged, it reproduces certain aspects of the effectiveness of the system's defense against negative influences, which are mainly the most destructive for economic processes.

References

1. Барановський О. І. Стійкість банківської системи України. Фінанси України. 2007. № 9. С. 78–87.

2. Financial Stability Report, June 2022. Київ: Національний банк України, 2022. 54 с. URL: <https://bank.gov.ua/en/stability/report>

3. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану. Київ: Рада Національного банку України, 2022. 5 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG-ml_2022.pdf?v=4

4. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Київ: Національний банк України, 2021. 104 с. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>.

5. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (за період 01.05 – 31.05.2022 р.) / Національний інститут стратегічних досліджень, 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentariekspertiv>.

Осіпчук Богдан Вікторович,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Сундук Тетяна Федорівна,
ст.викладач

НОВЕ ПОКОЛІННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ

Упродовж останніх років Національний банк України працював над реалізацією Стратегії Національного банку, ухваленої в березні 2018 року. Національний банк зобов'язався докласти максимум зусиль для досягнення стратегічних цілей, які сприяли б створенню потужного фундаменту для забезпечення економічного зростання в країні: стабільної, прозорої та ефективної банківської системи, відновлення кредитування, ефективного регулювання фінансового сектору, вільного руху капіталу та фінансової інклюзії, забезпечення низької інфляції. Звіт про виконання Стратегії свідчить про те, що більшість основних завдань виконано, а з інших – досягнуто значного прогресу. Сьогодні Національний банк представляє нову Стратегію Національного банку України до 2025 року – дорожню карту, якою рухатиметься у найближчі роки. Мета Національного банку – створення умов для того, щоб усі користувачі фінансових послуг отримували доступні, якісні, безпечні фінансові послуги, користувалися надійною фінансовою системою, забезпечували сталий економічний розвиток України та зростання добробуту [1].

Національний банк у партнерстві із компанією SWIFT відповідно до Стратегії розвитку платіжної інфраструктури України, дорожньої карти розвитку Системи електронних платежів, урахувавши отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС, здійснює впровадження міжнародного стандарту обміну повідомлен-

нями ISO 20022 в платіжній інфраструктурі України з метою підвищення конкурентоспроможності нашої країни та її інтеграції зі світовими ринками. Міжнародний стандарт ISO 20022 – універсальний спосіб взаємодії різних автоматизованих систем учасників торгових і фінансових ринків у світі. Він є основою функціонування європейських платіжних систем. На базі цього стандарту Національний банк розробив та готує до впровадження нове покоління Системи електронних платежів НБУ (СЕП-4.0).

Перехід платіжної інфраструктури України на міжнародний стандарт ISO 20022 триває з 2016 року - відтоді як 23 травня 2016 року Національний банк підписав «Хартію приєднання до ISO 20022» (ISO 20022 Harmonisation Charter). Головна мета – гармонізація українського платіжного простору зі світовим. Додатково це ще й вимога бізнесу, який потребує наповнення платежів додатковою інформацією, підвищення ефективності їхнього опрацювання та цифровізації платежів. До війни Національний банк планував, що новий стандарт запрацює із 20 серпня 2022 року, але зараз перехід відклали до 1 квітня 2023 року [2].

Серед ключових переваг ISO 20022 – вищий ступінь автоматизації платежів та відповідно зменшення часу на їх виконання, поява та забезпечення роботи нових гравців платіжного ринку та платіжних інструментів, підвищення рівня обслуговування, ефективності та прозорості платежів, розширення реквізитів платежів через доповнення необхідної додаткової інформації та посилення захисту інформації. Завдяки переходу на нове покоління Системи електронних платежів в Україні запрацює формалізована модель для здійснення фінансових послуг, яка є стандартом ЄС. Це підвищить якість і ефективність обміну фінансовими повідомленнями за рахунок їх структурованості.

Перехід на використання міжнародних стандартів обміну фінансовими повідомленнями надає можливість:

- гармонізувати український платіжний простір зі світовим з метою подальшого здійснення транскордонних переказів з країнами ЄС на базі Єдиної зони платежів у євро (SEPA);

- перейти до гнучких та стандартизованих форматів обміну інформацією на базі XML;

- розширити реквізити платежів додатковою інформацією та підвищити рівень обслуговування та ефективності платежів;

- збагатити функціональне наповнення платіжних інструментів на користь банків та їх клієнтів;

– цілодобовий режим роботи (24/7): перехід від поточного до наступного банківського дня буде здійснюватись миттєво, без призупинення приймання платежів в Системі електронних платежів при переході на новий день;

– закласти підґрунтя для подальшого ефективного розвитку Системи електронних платежів в частині упровадження миттєвих платежів для розрахунків у реальному часі клієнтів в Україні, реалізації мультивалютності, Трекінг-сервісу для платежів та інших інструментів [3].

До війни планувалось перейти на новий стандарт з 20 серпня 2022 року. Зважаючи на об’єктивні причини та дію воєнного стану, Національний банк України відтерміновує перехід на нове покоління СЕП, щоб дати учасникам системи більше часу на доопрацювання їхніх автоматизованих систем та перебудови бізнес-процесів. Нове покоління СЕП надасть банкам та бізнесу нові можливості, ще більше підвищить безпеку платежів та посилить конкуренцію на платіжному ринку [4].

Наразі триває тестування функціональності нового покоління Системи електронних платежів усіма учасниками платіжної інфраструктури, які можуть у будь-який зручний для них час виконувати тестування взаємодії своїх автоматизованих банківських систем із тестовим стендом нового покоління СЕП.

Відповідно з 1 квітня 2023 року усі міжбанківські платіжні операції відбуватимуться виключно через Систему електронних платежів нового покоління.

Як зазначає директор Департаменту інформаційних технологій НБУ Володимир Нагорнюк: клієнти банків матимуть майже цілодобовий доступ до фінансових послуг та зможуть проводити чутливі до часу платежі в зручному для них режимі. Це позитивно сприятиме розширенню фінансової інклюзії, впровадженню нових інноваційних інструментів безготівкового переказу коштів та зростанню частки безготівкових розрахунків [5].

Отже, перехід до нового покоління системи електронних платежів дозволить модернізувати фінансову інфраструктуру та забезпечить прозорість на ринку фінансових послуг.

Список використаних джерел

1. Стратегія національного банку України до 2025 року.
URL:<https://www.bank.gov.ua>

2. Володимир Скрипін. Нацбанк відклав перехід на нове покоління системи електронних платежів (ISO 20022) на 8 місяців - до 1 квітня 2023 року. URL:<https://itc.ua/ua/novini/natsbank-vidklav-perehid-na-nove-pokolinnya-sistemi-elektronnih-platezhiv-na-8-misyatsiv-do-1-kvitnya-2023-roku/>

3. ISO 20022 implementation in the payment infrastructure of Ukraine. URL:<https://www.bank.gov.ua>

4. Олексій Павлиш. НБУ відклав перехід на нове покоління системи електронних платежів. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/18/690575/>

5. Новини бухгалтерського інтернет-порталу. НБУ, в межах робіт зі створення наступного покоління СЕП-4, планує реалізувати «безшовний» режим роботи 24/7. URL: <https://ibuhgalter.net/ru/news/9696>

Охріменко Вікторія Андріївна,
ДТЕУ, ФМТП,
спеціальність «Право»
Науковий керівник:
Мушенко Віктор Васильович,
д-р юрид. наук професор

ПОДАТКОВА ПІЛЬГА ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАНОЇ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ

Фінансова система будь-якої держави є складною системою, під якою розуміють «певну кількість підсистем із характерними властивостями, що взаємопов'язані і взаємодіють, утворюють цілісність та виконують певні функції з реалізації мети» [1, с. 35].

В сучасних складно передбачуваних соціально-економічних умовах функціонування фінансово-кредитних інститутів держави в період воєнного стану, нами зроблено спробу проаналізувати правові засади та особливості функціонування податкової підсистеми як одного з важливих елементів комплексної фінансової системи України та окреслити перспективи удосконалення пільгового (стимулюючо-кредитного) податкового регулювання сучасних соціальних відносин.

Отже, повномасштабне вторгнення агресора на територію України змусило мешканців країни та представників державного апарату управління, пристосовуватися до нових соціально-економічних реалій життя. До особливостей такого пристосування ми відносимо необхідність швидкої адаптації фінансово-правової системи держави задля максимально дієвого врегулювання усіх суспільних відносин.

У зв'язку з початком військової агресії Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року, Указом Президента України № 64/2022 [2] в перше в історії нашої незалежної держави було введено воєнний стан та оприлюднено відповідний Закон України [3]. Запровадження такого стану у державі означає, що органам державної влади, військовим угрупованням, органам місцевого самоврядування територіальних громад, громадським організаціям тощо надаються особливі повноваження з метою максимально ефективного сприяння відведенню загрози та наслідків військової агресії для забезпечення політичної економічної, соціальної та інших складових загальнонаціональної безпеки.

Успішність реалізації завдань фінансової політики на всіх етапах державотворення України та розвитку громадянського суспільства, поряд з іншими факторами, завжди залежало від виконання суб'єктами податкових правовідносин визначених законодавством обов'язків – забезпечення дохідної частини бюджетів шляхом сплати податків, зборів, податкових план та інших загальнообов'язкових платежів.

Наша держава орієнтується на європейський вектор фінансово-економічного розвитку та впевнено рухається у напрямку формування загальноєвропейського рівня податково-правової свідомості та культури, а тому забезпечує виконання обов'язку по нарахуванню та сплаті податків як за рахунок переконання учасників суспільних відносин у потребі суспільно корисної поведінки, так і за рахунок встановлених законодавством заходів примусового переконання та впливу.

Однак, в умовах оголошення у країні правового режиму воєнного стану, законодавець запропонував саме різні варіанти податкової підтримки громадян, з метою підтримання їх життєдіяльності, а також підприємств, установ, організацій для їх збереження і уникнення стагнації економіки держави у екстремальний період боротьби за волю народу та незалежну Україну.

Здійснюючи характеристику механізму податкової підтримки платників податків в умовах непередбачуваних подій, звернемо увагу на статтю 30 Податкового кодексу України, у якій міститься тлумачення поняття «податкова пільга» – це передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо

нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності певних підстав [4].

Зазначена податкова перевага, що надавалася особам, які сплачували певний податок до бюджету в умовах мирного часу, була законодавцем більш ефективно застосована в умовах воєнного стану. Наразі така перевага полягає у можливості тимчасового (на період оголошення правового режиму воєнного стану) отримання повного чи часткового звільнення від податкового обов'язку. Тобто, механізм застосування податкової пільги дає можливість залишити частину фінансових ресурсів у власному розпорядженні платника податку на певний період для забезпечення власної фінансової стабільності та безпеки. На нашу думку, таким чином формується та реалізується механізм «податкового кредитування» фізичної чи юридичної особи як особливий та нетрадиційний елемент фінансово-кредитної системи держави.

Отже, важливим та необхідним елементом нормативно-правового регулювання суспільно-економічних відносин в Україні в умовах дії правового режиму воєнного стану (як стану непередбачуваних подій) є розширення фінансово-кредитних можливостей держави та використання у цьому контексті такого виду податкових преференцій як податкова пільга, яка надається платникам податків у вигляді зниження податкових ставок, застосування додаткових податкових відрахувань, звільнення від сплати податку, надання податкового кредиту тощо. Як показують проведені дослідження, на період дії правового режиму воєнного стану широке використання такого податкового механізму є доцільним для фінансово-кредитного підтримання вітчизняних суб'єктів господарювання особливо в зонах безпосереднього проведення військових зіткнень, а також в інших регіонах України.

Список використаних джерел

1. Макаренко В.О., Прищепчук І.О. Побудова моделі фінансової системи України на основі системного підходу. Фінанси України. 2010.№ 5. С. 31-38.

2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. №389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

4. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Пархоменко Дар'я Василівна,
ДТЕУ, ФФО, 4 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Гербич Людмила Анатоліївна,
канд. екон. наук, доцент

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах сьогодення війна в Україні є справжнім викликом для ринку нерухомості, оскільки на її початку ринок зупинився – як для будівництва, так і продажі. Її дії є нищівними не лише через руйнування житла та комерційної нерухомості, але й через надвисокий рівень невизначеності. До 19 квітня 2022 року операції з купівлі – продажу були не можливими, через закритий доступ до держреєстру прав на нерухомість. На сьогодні попиту на новобудови в Києві майже немає, однак в західних областях ситуація є трохи кращою, однак попит скоротився на половину у порівнянні з 2021 роком.

За даними сервісу з пошуку житла Flatfy, попит на житло на вторинному ринку в Україні теж зменшився більш ніж удвічі відносно жовтня 2021 року. Однак активність скоротилася в усіх областях України, а на територіях близьких до зон бойових дій попиту майже немає [1].

Порівнюючи номінальні ціни на первинному ринку столиці за період першого місяця повномасштабної війни, то вони майже не змінилися. Утім, уже в квітні, після відведення окупаційних військ від північних областей країни, ситуація поступово почала стабілізуватися, а заявлені ціни на житло почали зростати в межах 5 % на місяць, ніж за нормальних умов.

За даними Київської школи економіки, на кінець травня з початку повномасштабної війни було пошкоджено 44 млн кв. м житла, що еквівалентно втратам у 39.4 млрд дол. Так, через руйнування житла та погіршення платоспроможності населення, це може сильно вплинути на ринок, тому щозначна частка іпотечного портфеля може стати непрацюючою. Під найбільшим ризиком є кредити, що видані в областях, які зараз під окупацією та в яких ведуться активні бойові дії. Це в цілому 13 % від загального обсягу іпотеки, виданої за попередніх два роки [2].

В Україні з початку 2022 року спостерігається скорочення попиту на іпотечні кредити з боку населення, яке повністю відсутнє протягом березня-травня і лише починаючи з червня відновлюється в мізерних обсягах. (рис. 1).

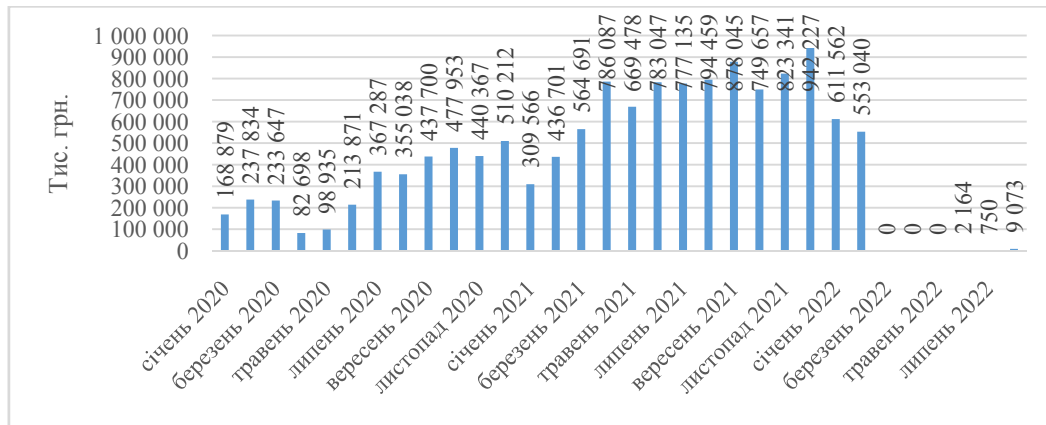

Рис. 1 Динаміка нових іпотечних кредитів, наданих банками України фізичним особам протягом січня 2020 – серпня 2022 року*

* Складено автором за [1]

В першу чергу, це обумовлено погіршенням споживчих настроїв на тлі війни. Так, вже в січні-лютому відчувалося погіршення очікувань та невизначеність серед населення, пов'язані з численними публікаціями, які передбачали ймовірність вторгнення країни-агресора в Україну. Зважаючи на те, що іпотечні кредити є переважно довгостроковими, у більшості така невизначеність була пов'язана з непередбачуваністю фінансового стану в разі реалізації негативного сценарію, пов'язаного з початком війни. Початок агресії викликав шоківі настрої як у споживачів, так і у кредиторів і це проявилось у повному призупиненні іпотечного кредитування. І лише у червні 2022 року два вітчизняних банки [1] заявили про видачу двох перших з початку агресії іпотечних кредитів на загальну суму 2164 тис. грн. в Полтавській та Львівській областях [1].

Із 29 липня 2022 року Ощадбанк поновив надання іпотечних позик та стали доступними три програми кредитування житла [3]. Програма «Звісно, зручно» від Ощадбанку передбачає надання кредиту на вторинну нерухомість, а ставка складає від 14,5 %. Програма «Споживчий кредит під іпотеку» спрямована на виділення позики для покупки первинного житла під заставу вторинного. Також дана програма охоплює кредитування ремонту у квартирі, купівлю меблів тощо. Державна програма «Доступна іпотека 7 %» розроблена

суто для громадян, які відповідають її вимогам. Згідно з її умовами, можна оформити іпотеку під дуже низьку ставку – 7 %. Умовами для користування даними програмами є такі: кредити на житло банк буде надавати до 20-ти років, перший внесок – від 30 % для осіб, які отримують заробітну плату в Ощадбанку, а для інших громадян перший внесок складе 40 %.

Іпотечне кредитування буде постійно актуальним для населення. З 1 жовтня 2022 року стартувала державна програма «Доступна іпотека», за якою громадяни зможуть отримати іпотечний кредит на пільгових умовах під 3 % річних. «Програма «Доступна іпотека» запрацювала з 1 жовтня 2022 року для чотирьох категорій громадян. Перша – це військовослужбовці за контрактом та працівники сектору безпеки та оборони. Друга категорія – це медики. Третя – вчителі та педагогічні працівники. Четверта категорія – науковці».

Ставка за іпотекою для всіх цих категорій громадян складатиме 3 відсотки. Термін іпотеки складатиме до 20 років. Мінімальний початковий внесок буде 20 відсотків від вартості житла. З наступного року така програма запрацює для всіх українців, які хочуть покращити свої житлові умови. Ставка буде пільговою та складатиме 7 % річних [4]. Таким чином українці зможуть придбати квартири на пільгових умовах. Це допоможе частково вирішити такі проблеми, як нестача житла, поверне українців, що втратили свій дім з-за кордону та активізується галузь будівництва завдяки зростанню обсягу замовлень.

Житло буде обов'язково застраховане від ризиків випадкового знищення або пошкодження на повну оціночну вартість. Портал «Дія» допоможе оформити заявку на кредит, а нова запроваджена програма з іпотечного кредитування дасть можливість українцям придбати житло за пільговими умовами.

Отже, можна зробити висновок, що програма «Доступна іпотека» має стати поштовхом до забезпечення житлом більшої кількості українських родин, і в першу чергу – таких важливих категорій, як військові, що героїчно боронять нашу свободу, та медиків і педагогів, які продовжують лікувати та навчати українців.

Список використаних джерел

1. Наглядова статистика // Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022

2. Сайт Ligazakon: https://jurliga.ligazakon.net/news/210191_pozika-ta-poteka-u-perod-vonnogo-stanu-rozyasnennya-notaralno-palati

3. Сайт Flombu: <https://www.flombu.com/uk/articles/ipoteka-pid-chas-vijny-v-ukraini>

4. Щотижнева інформація про результати Державної програми «Доступна іпотека 7 %» URL: <https://bdf.gov.ua/uk/informaciupro-rezultati-derzhavnoji-programi-dostupna-ipoteka-7>

Поліщук Катерина Олександрівна,
ДТЕУ, ФФО, 3 курс,
спеціалізація «Банківська справа»
Науковий керівник:
Кіреєва Катерина Олександрівна,
канд. екон. наук, доцент

ДИСТАНЦІЙНІ БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ ТА ЇХ РОЗВИТОК

Коли йде розвиток нових технологій, розвиваються і багато інших сфер людського життя. Технології використовуються скрізь, але банківська сфера послуг одна з перших почала впроваджувати в своїй роботі найновіші досягнення розвитку інформаційних технологій.

Як відомо, банківський сектор потужно розвивається, конкуренція між банками зростає, а це означає, що щоб заохотити клієнтів, банки змушені шукати нові способи їх залучення. В умовах конкуренції в банківському бізнесі, на перший план залучення нових клієнтів, виходить не стільки кількість, скільки якість банківських послуг, що надаються.

Розвиток інформаційних та Інтернет технологій також не могло не позначитися і на роботі сучасної банківської системи. Головним напрямком розвитку банківських послуг стає використання дистанційного банківського обслуговування, основне призначення якого полягає у спрощенні роботи філій і відділень банків, скороченні готівкових розрахунків, скороченні витрат на обслуговування клієнтів у банку, а також у підвищенні якості та рівня сервісу.

Еволюцію та класифікацію видів дистанційного банківського обслуговування в міжнародному електронному бізнесі досліджували зарубіжні та вітчизняні науковці: І. Брітченко, В. Горобець, Н. Єрьоміна, В.М. Кравець, І. Міщенко, А.С. Савченко, С.Л. Цокол, А. Олійник, В. Степаненко та інші визнані вчені-економісти.

Згідно з [1, с.216], дистанційне банківське обслуговування (англ. remote banking [rɪ'məʊt 'bɑŋkɪŋ]) – це сукупність техніко-технологічних і організаційно-правових методів і прийомів надання банками послуг своїм клієнтам на основі розпоряджень, які клієнт передає на відстані (віддаленим способом), тобто без відвідання банку. Цей вид обслуговування дає можливість забезпечити конкурентоспроможність банківського бізнесу, насамперед, за рахунок створення істотно нових банківських продуктів і швидкого інтегрування банківських послуг з іншими фінансовими послугами, що використовують віддалений доступ до грошових рахунків.

Найбільш поширеними послугами дистанційного банкінгу є перегляд балансу картки або рахунка; перегляд стану погашення кредитів; платежі за комунальні послуги; оплата мобільного зв'язку, Інтернету та телефонії; розміщення і управління депозитними вкладками; переказ грошових коштів іншому клієнту всередині банку; переказ коштів на власний рахунок; одержання грошових переказів, які здійснюються через міжнародні системи грошових переказів; купівля залізничних та авіаквитків та ін.

Згідно з роз'ясненням Національного банку України законодавство України не містить термінів «сервіс переказу коштів» та «банківські системи дистанційного обслуговування».

Водночас, законодавство містить термін «система дистанційного обслуговування», що охоплює системи типу «клієнт-банк», «клієнт-Інтернет-банк», «телефонний банкінг», «платіжний застосунок» та інші системи дистанційного обслуговування, які на підставі дистанційних розпоряджень клієнта можуть виконувати функції надання інформаційних послуг згідно з переліком, що зазначений в договорі між банком та клієнтом, здійснення операцій за рахунком клієнта. [2]

До систем дистанційного обслуговування можна також віднести Приват24, Ощад24/7 тощо. До «сервісів переказу коштів», на думку Національного банку України, можна віднести сервіси банків (LiqPay тощо) та/або небанківських фінансових установ (Portmone, iPay, WayforPay, Easy Pay тощо), які мають ліцензію Національного банку України на переказ коштів без відкриття рахунків, що надають можливість споживачам здійснити оплату товарів (послуг), зокрема дистанційно.

На нашу думку, до суттєвих характеристик дистанційного банківського обслуговування слід віднести такі параметри:

– можливість побудови гнучкого графіку роботи як банком так і клієнтами, які, в основному, самостійно обирають час, місце та інтенсивність звернення до банку;

- гнучкість в доведенні конкретної послуги до клієнта;
- відсутність регламентації форм традиційного банківського обслуговування;
- можливість використання в процесі надання послуг нових комбінацій та комплексів фінансових інструментів;
- здійснення регулярного контролю за якістю надання послуг тощо.

Як висновок, можемо сказати, що розвиток інформаційних та комп'ютерних технологій, став однією з найважливіших передумов виникнення віддаленого банківського обслуговування, тому для банківської установи дистанційне обслуговування є надзвичайно важливим і чим розвиненіший віддалений банкінг, тим ефективніше працює банк. Тому, такі особливості дистанційного обслуговування, як зручність, простота, безпечність, доступність операцій та послуг, які проводяться шляхом віддаленого банкінгу приваблюють клієнтів до використання тієї чи іншої послуги банку.

Список використаних джерел

1. А. Г. Чубенко, М. В. Лошицький, Д. М. Павлов, С. С. Бичкова, О. С. Юнін. Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції. Київ : Ваіте, 2018. – С. 216. URL: http://finmonitoring.in.ua/wp-content/uploads/2018/12/terminologichnij-slovník_finmonitoring.pdf
2. Що відноситься до банківських систем дистанційного обслуговування та/або сервісів переказу коштів, користуючись якими можна уникнути використання РРО (ПРРО) при наданні послуг?/Головне управління ДПС у Львівській області – від 03 грудня 2021 року. – URL: <https://lv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/533982.html>
3. Закон України «Про платіжні послуги» в редакції від 17.08.2022 (із змінами та доповненнями) № 1591-IX. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

Правник Аліна Миколаївна,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Сундук Тетяна Федорівна,
ст.викладач

ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Банківська система має велике значення для ефективного здійснення грошово-кредитної політики та виконує багато важливих функцій для економіки країни. Її особлива роль полягає в забезпеченні стабільного економічного зростання, розширенні можливостей підприємств щодо залучення фінансових ресурсів, у збереженні і примноженні заощаджень громадян, тому виникає необхідність повноцінного її функціонування.

Українська банківська система зіштовхнулася з величезними викликами у зв'язку з початком російським агресором руйнівної війни проти нашої держави. Перший виклик – це зниження доходів відносно витрат. Другий – зростання частки непрацюючих кредитів. Третій – для деяких банків, із часткою 15 %, це залежність від вже недешевого рефінансування НБУ. Четвертий – масова міграція людей за кордон, яка негативно впливає на економічну активність і обсяг операцій в Україні та унеможлиблює фізичне відвідування відділень, коли це буває необхідно. І п'ятий виклик – це втрата частини персоналу або через міграцію, або через мобілізацію [1].

Активна боротьба триває на фінансовому фронті, і тут важливе значення мають стабільність та прогнозованість роботи національної банківської системи.

У відповідь на агресію росії в лютому 2022 року були ліквідовані АТ «Міжнародний резервний банк» та ПАТ «Промінвестбанк» – два дочірніх банки російських фінансових корпорацій з державним капіталом, на початок року вони мали 2 % чистих активів банківського сектору [2].

Крім того, російські акціонери АТ Альфа-банку втратили бездоганну ділову репутацію через західні санкції. Тепер їхніми акціями управлятиме довірена особа, а серед сценаріїв майбутнього одного з найбільших банків країни є націоналізація. Довірена особа в АТ Альфа-банку буде здійснювати управління акціями підсанкційних осіб. Щоб не допустити маніпуляцій з боку колишніх акціонерів, довірена особа погоджуватиме свої рішення з Національним банком України (далі – НБУ) [3].

За даними НБУ інфляція на споживчому ринку у вересні 2022 року порівняно з вереснем 2021 року становить 24,6 %. Станом на 1 вересня 2022 року сумарні активи українських банків зменшились на 1,5 %, активи в іноземній валюті – на 4,4 %. Обсяг наданих кредитів зменшився на 0,9 %[4].

Найбільша проблема в «гарячих точках» у сфері банківського обслуговування – **нестача готівки**. Через це відділення банку не можуть повністю здійснити соціальні виплати, яких потребують громадяни. Єдине джерело готівки в проблемних регіонах - це інкасація клієнтів торговельної мережі, з метою назбирати хоч щось для місцевих пенсіонерів. Працівники підрозділів інкасації регулярно зідзвонюються з персоналом торгових точок і за наявності готівки організовують її доставку до відділень[5].

Банки забезпечують роботу відділень в безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення. Деякі відділення комерційних банків тимчасово не працюють, інші переведені на особливий режим роботи. Інформацію про роботу банків можна знайти на їхніх сайтах, на каналах комунікації в соціальних мережах або в мобільному додатку чи системі онлайн-банкінгу [6].

Підтримувати доступність банківських сервісів їм вдається і за рахунок тісної співпраці з регулятором України. НБУ та вітчизняні банки працюють зараз як одна команда, завжди йдуть назустріч один одному. Упродовж воєнного стану запроваджена стовідсоткова гарантія за банківськими вкладками.

НБУ зафіксував офіційний курс гривні, увів ряд обмежень на здійснення розрахункових операцій у іноземній валюті, підвищив облікову ставку для стримування зростання інфляції [1].

Банки підтримують роботу власних сервісів мобільного та інтернет-банкінгу, інвестуючи кошти у діджиталізацію банківських операцій. В результаті у додатку «Дія» з'явилася **можливість придбання військових облігацій** [7].

Національний банк України випустив рекомендації, щоб банки продовжували термін дії банківських карток автоматично. Усі картки з завершеним терміном дії обслуговуються. Банки розуміють, які зараз скрутні часи і шукають рішення компромісу, тому запровадили кредитні канікули. Під час канікул позичальник не платить за

кредитом, але по їхньому завершенню повноцінно повертається до виконання своїх зобов'язань [8].

Отже, банківська система України виконує свою головну місію – **не допустити перебої в банківському обслуговуванні громадян та компаній**. І це українським банкам наразі добре вдається. Там, де не точаться бойові дії і немає загарбників, працюють відділення, поповнюються банкомати, відбувається інкасація. Без проблем проходять карткові перекази, оплати картками у торговельно-сервісній мережі, функціонують мобільні додатки банків. Це важливо, адже працюючі банки – це момент «нормальності» в умовах військового стану в Україні.

Список використаних джерел

1. Як війна змінила роботу банківської системи України УНІАН : веб-сайт. URL: <https://www.unian.ua/> (дата звернення: 01.11.2022).
2. НБУ – про фінансовий стан банківської системи під час війни Фінбаланс : веб-сайт. URL: <https://finbalance.com.ua> (дата звернення: 01.11.2022).
3. «В інших країнах банки під час війни працювали день чи два». Нацбанк про збитки банківського сектору і можливу націоналізацію Альфа-банку Forbes : веб-сайт. URL: <https://forbes.ua> (дата звернення: 01.11.2022).
4. Основні показники діяльності банків [2022] Мінфін: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua> (дата звернення: 01.11.2022).
5. Чому українські банки стабільні навіть під час війни Ощадбанк : веб-сайт. URL: <https://www.oschadbank.ua> (дата звернення: 01.11.2022).
6. Як працює банківська система під час війни? Економічна правда : веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua>(дата звернення: 01.11.2022).
7. Українці можуть купити військові облігації у «Дії»: як це зробити Інформатор : веб-сайт. URL: <https://informer.ua>(дата звернення: 01.11.2022).
8. Як працює банківська система у воєнний час Суспільне : веб-сайт. URL: <https://suspilne.media> (дата звернення: 01.11.2022).

Продусевич Таміла Анатоліївна,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
4 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Науковий керівник:
Абдуллаєва Анастасія Євгенівна,
канд. екон. наук, доцент

РОЛЬ ОВДП ЯК ЧАСТИНИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Від початку повномасштабної війни більшість українців дізналися, або почали розглядати такий вид інвестування як ОВДП.

Облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) є борговими цінними паперами, які випускаються Міністерством Фінансів України, та продаються на первинному ринку задля того, щоб профінансувати державний бюджет відповідно до його потреб. Подальше торгування облігаціями також можливе на вторинному ринку, де проводяться операції з купівлі-продажу професійними учасниками ринку, а саме фондового, та відповідно залучаються їх клієнти [1].

Номінальна вартість однієї державної облігації становить 1000 грн під 11 % річних (проте у деяких банках та брокерів може ця ставка зростати до декількох десятих відсотка), а також може бути і в іноземній валюті, а саме долар та євро, відповідно до встановленого курсу та за відповідними відсотковими річними ставками. Виплата процентів становить двічі на рік. Купити та продати ОВДП можливо на спеціалізованих фондових біржах через обраного вами брокера, якими можуть виступати як окрема брокерська компанія або ж банки.

Список банків, які надають послуги з відкриття рахунку та продажу облігацій, розміщені на офіційному сайті Міністерства Фінансів України [2].

Раніше проблемою для початківців було те, що придбати облігації можна було лише у 10, 100 чи і більше лотах, тобто відповідно мало людей могли собі дозволити вкластися від наприклад 100 000 грн, проте після 24 лютого запустився процес спрощення такої системи і тепер багато банків пропонують від однієї ОВДП, тобто відповідно 1000 грн вже є більш доступнішою. Також такий хід дає можливість розвивати фінансову грамотність населення та залучати більше людей до торгів цінними паперами [3].

У світі сучасних технологій купити чи продати, слідкувати за своїми інвестиціями дуже легко за допомогою простого телефону,

адже усі банки та брокери, які хочуть залучити більше клієнтів, максимально зроблять комфортніші умови користування своїх мобільних застосунків, що і стосується ОВДП (наприклад існує платформа Tradernet від інвестиційного брокера, ПУМБ Online від відповідного банку і т.д.). Наразі можна у будь-який час дня чи ночі слідкувати за купленими облігаціями, попередньо відкривши відповідний рахунок, де вам надають статус «некваліфікованого інвестора», та придбати ОВДП в електронному режимі, що робить їх ще більш доступними для початківців інвесторів, або просто людей, що хочуть захистити від інфляції свої кошти.

Для початківця, який хоче захистити свої кошти, кращим варіантом заощадження є ОВДП у порівнянні з банківськими депозитами, хоча останні є найбільш поширеними та звичними, що спричинено такими ознаками як:

- більша прибутковість облігації в умовах сьогодення (наприклад monobank пропонує придбати довгострокові ОВДП під 11,8 % річних, коли ж депозити видаються під 7 % річних), сучасні інфляційні процеси на жаль є більшими за відсоток ОВДП, проте це не може заперечувати факту його більшості доходження [5];

- прибуток від ОВДП не підлягає оподаткуванню, коли ж за депозитом відраховуються ще податок на доходи фізичних осіб 18 % та військовий збір 1,5 %, що у сумі складає 19,5 % від вашого доходу;

- держава забезпечує 100 % гарантію повернення вкладення в ОВДП для будь-якої грошової суми, заборгованість за депозитом у банку може повернутись вам лише у розмірі до 200 тис. грн і лише за умови, що банк був учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;

- можливість інвестора розрахувати свій пасивний дохід від облігацій на 5 і більше років без відповідної пролонгації укладеного договору [4, 3].

Для інвестора однозначно не буде прибутковим вкладання в ОВДП. Облігації можуть слугувати лише «подушкою», захистом своїх коштів від різноманітних ризиків, проте при 11 % річних значного доходу зможуть принести лише вклади великої суми коштів, що покриватимуть лише рівень інфляції. Тому, звісно, у інвестиційному портфелі інвестора частіше всього більшу частину займають акції, які можуть бути достатньо ризиковими, але принесуть великий пасивний дохід у вигляді дивідендів або операцій з цінними паперами в під час торгів [3].

Проблемою державних облігацій залишається корупція, яка є основною причиною недовіри населення і звісно ж інвесторів, які в свою чергу більше націлювались на державні облігації інших більш стабільних країн. Проте, через свою жагу до перемоги над ворогом та таку легку доступність до ОВДП, вони стали досить популярними, що відзначено у таблиці 1, та їх розмір покупок у гривнях з березня місяця 2022 року виросли до 856,2 % у порівнянні з лютим та загалом попередніми місяцями, що звісно ще й показує як неочікувано війна вплинула на цей вид облігацій, адже як тільки почали говорити за можливість вторгнення відразу відбувся відтік інвестицій з країни, проте ось це бажання допомогти державі, швидше закінчити війну зробила такий інвестиційний бум щодо державних облігацій України.

До жовтня місяця купівля ОВДП вже переросла на 48,2 % минулорічний показник.

Таблиця 1

**Інформація щодо розміщення ОВДП
на первинному ринку, номінальних у гривні [1]**

Місяць	2020	2021	2022
Січень	18 608,49	36 158,41	6 838,32
Лютий	9 696,27	25 691,66	5 155,62
Березень	1 025,72	33 159,85	49 298,63
Квітень	5 377,39	14 248,52	70 277,26
Травень	41 846,87	11 838,46	77 213,14
Червень	18 307,06	38 831,86	113 770,01
Липень	15 436,45	20 056,57	36 497,66
Серпень	16 875,54	5 349,71	37 205,49
Вересень	15 914,14	15 175,90	30 899,20
Жовтень	15 465,78	10 952,33	31 884,04
Листопад	19 335,81	45 917,45	
Грудень	87 779,18	52 338,75	
Всього:	265 668,72	309 719,48	459 039,36

Отже, дійдемо висновку, що за сучасних тенденцій важливим є підтримання держави кожним українцем у її потребах, що є стимулом для більшості придбати українські державні облігації, які в свою чергу стануть надійним захистом ваших активів у час нестабільності.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національного банку України
URL:<https://bank.gov.ua> (дата звернення: 01.11.2022 р.);
2. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України
URL:<https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 04.11.2022 р.);
3. The page «Чи вигідно інвестувати в ОБДП 2021 року»
URL:<https://thepage.ua/ua/finance/obligaciyi-vnutrishnoyi-poziki-sho-ce-i-yak-na-nih-zarobiti> (дата звернення: 01.11.2022 р.);
4. Електронна газета Перша «ОБДП: чому це так популярно»
URL:<https://persha.kr.ua/news/economy/200472-ovdp-chomu-tse-tak-populyarno/> (дата звернення: 06.11.2022 р.);
5. Мобільний банк monobank URL:<https://www.monobank.ua/?lang=uk> (дата звернення: 07.11.2022 р.).

Рассоха Єлизавета Костянтинівна,
ДТЕУ, ФФО, спеціальність «Фінанси, банківська справа
та страхування»
Науковий керівник:
Сундук Тетяна Федорівна,
ст.викладач

ФІНАНСОВА ДОПОМОГА УКРАЇНІ В ПЕРІОД БОЙОВИХ ДІЙ ЗАХІДНИМИ КРАЇНАМИ

Після нападу російських військ на Україну весь цивілізований світ виступив проти Росії. Країни Заходу підтримують Україну і виділяють нашій країні величезні кошти на боротьбу з агресором [1].

Військова агресія Російської Федерації завдала значних фінансово-економічних втрат економічному стану України. За підрахунками Міністерства фінансів України, збитки цивільній і військовій інфраструктурі досягли 270 млрд доларів, пошкоджено або зруйновано понад 7 тис. житлових будинків. Близько 30 % компаній в Україні припинили свою діяльність, а 45 % працюють, знизивши потужність [2].

Зменшилися джерела валютних надходжень через зменшення експорту корисних копалин, металів і виробів з них, які становлять чверть товарного експорту України. Міжнародний валютний фонд (МВФ) прогнозує, що реальний ВВП цього року впаде на 35 %, а

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) за умови припинення агресії розглядає падіння реального ВВП на 20 % у найближчі місяці [3].

Фінансова підтримка військових потреб розпочалася в лютому 2022 року. З західних країн до цього руху приєдналися країни Європейського союзу: Франція, Німеччина, Люксембург, Швейцарія та інші країни: США, Канада, та Нова Зеландія.

В березні 2022 року Франція оголосила про виділення 300 млн євро і згодом збільшує цю допомогу ще на 100 млн євро. У Міністерстві закордонних справ наголосили, що кошти були виділені українцям, які постраждали на війні. Німеччина надала 15 млн євро гуманітарної допомоги. 3 березня 2022 року прем'єр-міністр Люксембургу оголосив про надання 250 млн доларів допомоги. Керівництво України високо оцінив уповноважену допомогу.

США також виділила 50 млрд. доларів на гуманітарну допомогу мешканцям нашої країни. Про це повідомила віце-президент США Камала Гарріс на спільній прес-конференції з президентом Польщі Анджеєм Дудою.

Разом з тим, 11 березня Європейський Союз надав Україні перші 300 млн. євро макрофінансової допомоги. Федеральна рада Швейцарії збільшила суму на гуманітарну допомогу України до 80 млн. швейцарських франків (78,4 млн євро). Чверть цієї суми піде на допомогу українським біженцям в інших країнах. Три чверті спрямовані на допомогу тим, хто залишився в Україні.

21 березня до фінансової допомоги приєдналася Нова Зеландія, давши Україні 3 млн. доларів на нелетальну зброю.

Станом на 1 жовтня, від початку війни Україна отримала 19,4 млрд. доларів грантів та кредитів від іноземних партнерів [1].

Зазначимо, що вересні продовжилися переговори з МВФ, завдяки яким Україна може отримати ще 1,3 млрд доларів кредитного фінансування.

Україна має отримати понад 20 мільярдів доларів іноземних коштів – саме стільки обіцяли партнери у вигляді кредитів, кредитних гарантій та грантів. Проте не можна сказати, що всі обіцяні кошти буде перераховано цього року [4].

Більшість витрат наданих коштів Україні були спрямовані на закупівлю військової техніки, озброєння, боєприпасів, продукції оборонного призначення, засобів індивідуального захисту та виконання програми державних гарантій медичного обслуговування населення.

Отже, підсумовуючи всі вище зазначене, можемо дійти висновків, що країни Заходу виділяють значну фінансову допомогу Україні задля підтримки економічного стану країни, укріплення військової міцності та допомоги й підтримки соціального забезпечення громадян.

Список використаних джерел

1. Війна всього світу проти РФ: хто і як допомагає Україні у боротьбі з агресором. URL:<https://economics.segodnya.ua/ua/economics/enews/voyna-vsego-miraprotiv-rf-kto-i-kak-pomogaet-ukraine-v-borbe-s-agressorom1606879.html>

2. Інтерв'ю Міністра фінансів України Сергія Марченка для Financial Times (12.04.2022). URL:<https://www.kmu.gov.ua/news/intervyu-ministra-finansiv-ukrayinisergiya-marchenka-dlya-financial-times-12042022>.

3. Багатостороння підтримка міжнародних організацій щодо зміцнення економіки України в кінетичній протидії російській агресії. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/bahatostoronnya-pidtrymkamizhnarodnykh-orhanizatsiy-shchodo-zmitsnennya-ekonomiky>.

4. Фінансова допомога від міжнародних партнерів: скільки Україна отримала на 1 жовтня. URL:<https://www.epravda.com.ua/news/2022/10/6/692303/>.

**Савчук Ангеліна,
Куц Ольга,
Лучко Яніна,
ДТЕУ, ФЕМП, 3 курс,
спеціальність «Міжнародна економіка»
Науковий керівник:
Кіреєва Катерина Олександрівна,
канд. екон. наук, доцент**

SUSTAINABILITY OF UKRAINIAN FINANCIAL SYSTEM IN THE TIME OF RUSSIAN WAR AGAINST UKRAINE

The financial system of Ukraine is an important economic level, because without it, it would be impossible to carry out either political or economic reforms, ensure the national financial sovereignty of the country, develop the national financial, monetary and credit system, as well as monetary policy.

It is worth noting that the deep economic and financial crisis due to Russia's war against Ukraine certainly has negative and long-term consequences for the banking sector. However, Ukrainian banks successfully cope with the problems of the war. All this is thanks to the long-term reforms in the banking sector and the quick and comprehensive reaction of the NBU.

It is worth understanding that precisely because of properly established communication between Ukrainian banks at the NBU, the country's financial stability can be ensured. The NBU has temporarily switched to a policy of regulatory easing considering the anticipated scale of financial risks and capital losses by banks. If financial institutions fail to meet capital adequacy requirements because of the war's negative effects, the NBU will not take influence measures. At the same time, banks need to reflect their real financial situation honestly and correctly in reports on analyses. The losses cannot be hidden, because without this it will be very difficult to implement an effective plan of reform and development of the banking system after the end of the war.

Firstly, liquidity is the key and only indicator of banks during the active phase of the war [1]. Liquidity problems were successfully solved thanks to the provision of blank refinancing loans by the NBU. Norms of prudential regulation (requirements for capital, liquidity, credit risk) were also abolished [2]. To support the liquidity of Ukrainian banks, the NBU decided to make unlimited loans blank refinancing possible. From February 24 to April 7, such loans were issued for UAH 137 billion. Non-cash banking operations were not restricted, and the NBU, together with Ukrainian banks, managed to prevent panic and keep the electronic payment system functioning [2].

Secondly, the devaluation of the currency can be considered insignificant thanks to the lightning reaction of the National Bank of Ukraine. The official exchange rate immediately after the invasion was fixed at UAH 29.25/ USA dollar, and the immediate ban on transactions in foreign currencies eased the pressure on the hryvnia. Large-scale financial support from partner nations makes it possible to finance the budget's requirements and replenish the NBU's international reserves. Banks, on the other hand, are primarily funded domestically and do not rely on borrowings from outside sources, so the closure of foreign debt markets is not a problem for them.

Thirdly, banks operate steadily, maintaining the confidence of depositors. In areas where customers' and employees' safety were guaranteed, banks demonstrated their operational stability by providing nearly flawless daily customer service. About 85 percent of the country's bank branches have been open since the middle of June [6]. However, war-related incidents caused banks to suffer large operational risk losses.

Fourthly, the NBU dramatically increased the discount rate in June, reaching a high of 25 %. As a result, banks raise deposit rates to make saving hryvnias more appealing. As a result, bank funding stability ought to increase. It is also anticipated that the yield on domestic government

bonds will rise. According to experts, the market demand for government debt securities will continue to grow, which will lessen the need to finance the budget deficit through emissions [6].

However, imports decreased not only due to logistical problems and reduced demand, but also due to the ban on non-critical import operations introduced by the National Bank of Ukraine to avoid currency volatility. Were allowed only:

- settlements with international financial institutions (the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), the International Finance Corporation (IFC), and the European Investment Bank (EIB), etc) and the purchase of foreign currency for such settlements;

- payments for import of goods of critical import, as listed in the Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine ‘On the List of Critical Import Goods’ No 153 dated 24 February 2022;

- operations based on separate permits (decisions) of the NBU [5].

Although the list of «critical goods» is gradually expanding, consumer demand will remain very depressed, due to the decline in people’s purchasing power, which will not allow imports to recover totally in the short term [2].

Of course, it should be noted that the quality of the credit portfolio may deteriorate in the future, due to the destruction of businesses and housing, a decrease in the solvency of citizens due to a decrease in wages or job loss. At the same time, the NBU follows a policy of relaxation for banks to help them get through the crisis.

Also, it is worth emphasizing that it is important that every bank in Ukraine has a list of the most important employees who cannot be called up to serve in the Armed Forces during the next six months [3]. This was done in order to ensure uninterrupted operation of the critically important infrastructure of Ukraine.

The financial system of Ukraine remained stable thanks to the support of Western partners, including. For example, at the very beginning of the war, international financial support in the amount of about 15 billion dollars was provided [4].

The management of the NBU also notes that now more than ever, banks need to earn and lend. Only in this way will financial stability be ensured. Lending will go to those industries where the state guarantees the loan, namely: agriculture, logistics, export industries.

In summary, we can say that despite the challenges that Russia’s war in Ukraine had and still has, the financial system works harmoniously and is on the right course. Thanks to the significant safety margin the correct and quick actions of the NBU in the first days of the war, banks can withstand and managed to get rid of many negative consequences.

References

1. Financial system of Ukraine in conditions of war. Are banks ready to lend? [Electronic resource]. – 2022. – Mode of access to the resource: <https://case-ukraine.com.ua/publications/finansova-systema-ukrayiny-v-umovah-vijny-chy-gotovi-banky-kredytuvaty/>.
2. Vyshlinskyi, H., Repko, M., Gaidai, Y., Horyunov, D., Kolomiets, O., & Samoiluk, M. (2022). Economy of Ukraine during the war:
3. Operational assessment, April 2022. https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/UKR_.pdf.
4. Ukraine's 'banking miracle': How its banking system keeps operating amid invasion [Electronic resource]. – 2022. – Resource access mode: <https://kyivindependent.com/hot-topic/ukraines-banking-miracle-how-its-banking-system-keeps-operating-amid-invasion>.
5. Ukraine's banking system remains resilient despite war, says central bank governor [Electronic resource]. – 2022. – Mode of access to the resource: <https://www.reuters.com/business/finance/ukraines-banking-system-remains-resilient-despite-war-says-central-bank-governor-2022-03-03/>
6. International Bar Association [Electronic resource]. – 2022. – Mode of access to the resource: <https://www.ibanet.org/>.
7. Ukrainian financial system successfully resists the challenges of war [Electronic resource]. – 2022. – Mode of access to the resource: <https://ukraineinvest.gov.ua/news/ukrainian-financial-system-successfully-resists-the-challenges-of-war/>

Самойленко Дарина Вікторівна,
ДТЕУ, ФФО, 3 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Сундук Тетяна Федорівна,
ст.викладач

ВПЛИВ ПАРАДОКСУ ТРИФФІНА НА ЕКОНОМІКУ США

Розвиток міжнародної економічних відносин та торгівлі між країнами вимагав адаптованості валютної системи під нові вимоги

часу. Справа в тому, що економічний інтерес кожної сторони угоди міг дотримуватися лише разі правомірності і справедливості взаєморозрахунків незалежно від країни походження блага та покупця. На міжнародному рівні робилося кілька спроб щодо формування єдиної системи обігу валют, а точніше, єдиного еквівалента розрахунків для національних валют різних країн.

Американський долар є світовою резервною валютою, тобто він використовується для полегшення операцій у торгівлі, центральними банками та корпораціями. Наприклад, ринкові економіки, як правило, оцінюють свої державні облигації або борг у доларах, оскільки, як правило, валюти країн, що розвиваються, не стабільні. Крім того, багато товарів оцінюються в доларах, включаючи золото та сиру нафту.

Долар США залишається найбільш використовуваною міжнародною та резервною валютою у світі – це приблизно 60 % світових валютних резервів [1].

США є водночас найбільшою багатою країною (тобто найбільшою країною з високим доходом) і найбагатшою великою країною (тобто має найвищий дохід на душу населення за паритетом купівельної спроможності, ніж будь-яка країна з великою чисельністю населення чи територією), до того ж і зараз, і в будь-який інший час в історії.

«Погодившись» використовувати свою валюту як резервну валюту, країна стикнулася з певними труднощами. Чим популярнішою є резервна валюта щодо інших валют, тим вищим є її обмінний курс і менш конкурентоспроможними стають внутрішні галузі експорту. Це спричиняє дефіцит торгівлі для країни-емітента, але робить світ щасливим.

Парадокс Тріффіна – фундаментальна проблема використання долара як резервної валюти згідно з Бреттон-Вудською системою, або будь-якої національної валюти як резервної. Використання національної валюти як резервної призводить до суперечності між національною та глобальною монетарною політиками. Це відбивається на платіжному балансі: для досягнення всіх поставлених цілей, долари мають як «витікати» зі США, так і «надходити» до США, що неможливо водночас. Дилемі названо на честь американського економіста бельгійського походження Роберта Тріффіна, котрий помітив її в 1960 році [2].

Тепер країна з сильною валютною системою має забезпечувати загальносвітовий оборот коштів, що призведе до збільшення споживання імпорту країною. У результаті це негативним чином позначиться на національній валюті, отже, знизить довіру до неї. Така ситуація неприйнятна для провідної світової валюти. Парадокс полягає в тому, що резервна валюта може належати лише країні із сильною та стабільною економікою. При цьому статус «резервної валюти» послаблює позиції самої валюти.

У рамках міжнародних валютних відносин було здійснено спроби подолання цього феномена. Але час показав, що він залишається актуальним для будь-якої резервної системи. На основі дилеми Тріффіна виник ще один парадокс. Він полягає в тому, що фінансовий крах країни-емітента неможливий лише через те, що її національна система є основою валютного обміну.

Зараз ми можемо спостерігати зниження ВВП США на 1,6 % та 0,9 % у першому та другому кварталах 2022 року відповідно.

Падіння два квартали поспіль формально вважається настанням рецесії. Настання рецесії США фіксує Національне бюро економічних досліджень (NBER). Для NBER рецесією є суттєве скорочення економічної активності в масштабах усієї економіки, що триває кілька місяців.

Голова Мінфіну США Джанет Єллен пропонувала вважати поточну ситуацію не рецесією, а необхідним уповільненням [3].

А й справді, зважаючи на нестабільну економічну ситуацію у світі, на тлі корона кризи та війни в Україні, масштабні обміни валютою за рахунок експорту та імпорту, а також благодійності фондів, все це впливає на долар та робить його слабшим. Однак, спостерігаючи показники 3 кварталу 2022 року (див. рис. 1), бачимо відновлення на 2,6 % у річному обчисленні після шестимісячного спаду, про що свідчать попередні дані Бюро економічного аналізу Мінторгівлі США.

Найбільша економіка світу зросла значною мірою за рахунок скорочення дефіциту торгового балансу. Стримуючим чинником залишається скорочення інвестицій у основний капітал та товарні запаси.

Експорт США підскочив, особливо у сфері промислових товарів та матеріалів, а також туристичних та фінансових послуг. Споживчі витрати зросли, оскільки падіння попиту на автомобілі та продукти харчування було компенсовано витратами на медичні послуги.

Рис. 1. Рівень ВВП США 2022 рік*

*Примітка: складено автором за джерелом [3]

Отже, незважаючи на економічні та політичні проблеми, з якими стикається США, доволі важко замінити долар як резервну валюту іншою, особливо у світлі важкого становища євро. Також майже неможливо проаналізувати, що саме відбулося б, якщо долар наздогнала інша валюта, і не менш важко передбачити, які заходи в Європі та США будуть прийнятими для світової економіки в найближчі роки.

Список використаний джерел

1. Як парадокс Триффіна впливає на валюту. URL: <https://ua.nesrakonk.ru/how-the-triffin-dilemma-affects-currencies/>
2. Парадокс Триффіна. URL: https://www.wiki.uk-ua.nina.az/Парадокс_Триффіна.html
3. Економіка США зросла після скорочення два квартали поспіль. URL: <https://finbalance.com.ua/news/ekonomika-ssha-zroslo-pislya-skorochennya-dva-kvartali-pospil>

Самойлова Ольга Володимирівна,
ДТЕУ, ФФО, 4 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Науковий керівник:
Нетребчук Лариса Олександрівна,
ст.викладач

БІОМЕТРИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ТА ЇХ КЛІЄНТІВ

Біометричні технології стрімко впроваджуються у банківську діяльність в Україні. Це набуло особливої актуальності за умов пандемії Covid-19 та початої росією повномасштабної війни. Банкам стало необхідно забезпечувати свого постійного клієнта віддаленими можливостями доступу до його послуг та ще якісніше їх захищати.

Банки розробляють нові високоефективні засоби захисту споживачів банківських послуг від несанкціонованого доступу до їхніх рахунків й одним із них є застосування біометричних технологій для ідентифікації клієнтів. Використання біометричних технологій зумовлене і динамічним розвитком мобільних додатків. Сучасні моделі смартфонів широко застосовують технології, що дають змогу за допомогою камери здійснювати ідентифікацію за обличчям, райдужною оболонкою ока, відбитком пальця чи навіть малюнком вен.

Біометрична ідентифікація особи у сфері банківської діяльності, з одного боку, дає змогу скоротити період проведення банківських операцій, а автентифікація клієнта за рахунок використання технологій не потребує запам'ятовування персональних ідентифікаційних номерів для ідентифікації законного клієнта, що робить її досить зручною.

До ключових різновидів біометричних методів захисту можна віднести: ідентифікацію особи та здійснення оплати за відбитком пальця, за голосом, райдужною оболонкою та малюнком вен.

Ідентифікація особи за відбитком пальця здійснюється за допомогою датчика, який вже знаходиться у більшості смартфонів. Ця біометрична технологія є найрозповсюдженішою серед банківських установ. Перевагами цього засобу доступу є простота використання, зручність і надійність. Весь процес ідентифікації здійснюється досить швидко і не вимагає особливих зусиль від користувачів. Вірогідність помилки при ідентифікації користувача набагато менша порівняно з іншими біометричними методами.

У 2018 році міжнародна платіжна система Visa, компанія MOSST Payments та ПриватБанк запустили в Україні пілотний проєкт технології біометричної оплати покупок за допомогою відбитка пальця. Першими оплачувати свої покупки без готівки, карток і навіть смартфонів змогли відвідувачі фестивалю Belive в Києві, які оформили картки Visa ПриватБанку. [3]

Щоб платити пальцем, достатньо один раз «прив'язати» його відбиток до своєї картки та розплачуватися в торговельних точках, що підтримують цю технологію, приклавши палець до зчитувача біометричних даних. Дана технологія є цікавою та корисною у першу чергу малому та середньому бізнесу, вуличним торговцям, оскільки приймати платежі можна за допомогою власного смартфона або планшета та спеціального біометричного сканера.

Голосова ідентифікація. Голосова біометрія належить до технологій, яка, досліджуючи голосові характеристики особи, дозволяє ідентифікувати клієнта. Перевагою є те, що голосова біометрія допомагає здійснювати автентифікацію особи на значній дистанції. Використовують у банках її під час дистанційного обслуговування клієнтів. При проведенні голосової ідентифікації необхідно брати до уваги, що голос може змінюватися залежно від стану здоров'я особи та під впливом емоційних чинників.

Ідентифікація за райдужною оболонкою ока. Технологія, коли пристрій сканує зовнішню поверхню ока. Перевага цього сканування полягає в тому, що зразок плям на оболонці знаходиться на поверхні ока, і від користувача не вимагається спеціальних зусиль. Фактично відеозображення ока може бути відскановане на відстані метра, що робить можливим використання таких сканерів в банкоматах. Ідентифікуючі параметри можуть скануватися і кодуватися, зокрема, і у людей з ослабленим зором, але непошкодженою райдужною оболонкою. [1]

Сканування райдужної оболонки та її використання у банківських структурах полягає у тому, що споживачі банківських послуг одержують доступ до банківських рахунків, поглянувши у камеру смартфона. Дана технологія разом із розпізнаванням обличчя Face ID може широко використовуватись у корпоративних цілях банку, оскільки таким чином підтверджується особа користувача перед доступом в систему. Використання біометричної авторизації в корпоративних системах дозволяє: здійснювати автентифікацію співробітників на робочому місці; обліковувати робочий час; здійснювати контроль відвідувачів; забезпечувати пропускний доступ до сховищ та доступ до сейфів.

Новітньою технологією, яка тільки починає використовуватись банківськими структурами, є сканування малюнка вен на долонях

людини. Цю технологію наразі використовує лише японський банк Ogaki Kyoritsu Bank. [2] Працівники та клієнти банку поступово переходить до біометричної ідентифікації клієнтів як у відділеннях, так і при використанні банкоматів. Технологія проведення даної операції лежить у тому що, біля кожного із таких банкоматів є відповідний великий сканер, куди клієнт прикладає свою долоню та датчик, який знаходиться в середині пристрою, сканує її й далі особа може без проблем користуватися усіма можливостями банкомату.

Правовий механізм захисту біометричних даних в Україні перебуває наразі лише на стадії розроблення. Теоретично він повинен передбачати прозоре нормативно-правове регулювання збору, використання та захисту біометричних даних громадян. Деякі моменти висвітлені у окремих нормативно-правових актах України, зокрема: у Цивільному кодексі України, Законах України «Про інформацію», «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус», «Про захист персональних даних».

Отже, дослідивши окремі методи біологічної автентифікації клієнтів та працівників банківських структур, які набувають значного використання у сфері банківської діяльності в Україні, можна підсумувати, що перевагами таких технологій є те, що в їх основі лежить очевидна унікальність автентифікації користувача, оскільки саме цей метод ідентифікації особи найбільше пов'язаний з особистою ідентичністю, що забезпечує максимальний рівень безпеки для проведення банківських операцій. Щодо законодавчого моменту даної теми, наразі немає точних законів, які б регулювали забір та використання біометричних даних особи. На мій погляд максимальну ефективність захисту здатні забезпечити системи, в яких поєднуються декілька різних видів біометричної ідентифікації, або ж комбіновані види автентифікації, зокрема, апаратні та біометричні технології.

Список використаних джерел

1. Дем'янюк М.Ю., Мартиненко А.А. Біометричні засоби ідентифікації у сучасних інформаційних системах. *Інформаційні технології. Безпека та зв'язок*. 8-а Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених, м. Дніпро, 24 лист. 2016 р. Дніпро, 2016. Ч. 1. С. 22–24.
2. Клочко А. М. Біометричні технології для безпеки. 2021 р. м. Суми. – С. 8–10.
3. Офіційний сайт АТ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/news/2018/6/23/538/>

Сунка Анна Миколаївна,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
ОП «Управління банківським бізнесом»
Науковий керівник:
Белянко Лідія Леонідівна,
канд.екон.наук, ст.викладач

РЕКЛАМНА КАМΠΑНІЯ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

Реклама банку – невід’ємна частина банківського бізнесу, саме реклама банку дозволяє повідомити потенційних клієнтів про своє існування та вигідність своїх послуг. Але велика кількість банків призвела до величезної конкуренції у цьому сегменті ринку [1].

Розрізняють основні та допоміжні засоби реклами. До основних рекламних засобів відносять рекламу у пресі, на радіо, на телебаченні та зовнішню рекламу, а решту – рекламні повідомлення на пошту, виставки, реклама у місцях продажу та інші – відносять до допоміжних засобів.

Велика кількість банківської реклами призводить до того, що клієнти перестають помічати і звертати увагу на рекламу банківських послуг – маркетингові витрати зростають, а ефективність реклами банківських продуктів знижується. Великим комерційним банкам знайти собі нових клієнтів нескладно, оскільки за ними багаторічна репутація, чималий бюджет на рекламу і великий відділ маркетингу. Але невеликому банку, що виходить на ринок, це зробити складно. У такій ситуації треба ретельно прораховувати ефект від рекламної активності і вибрати найрезультативніші інструменти банківського маркетингу.

Особливе місце у рекламній кампанії банку займає метод прямої реклами через розсилку. Основні заходи щодо поштового розсилання включають:

- підготовку текстів та оригінал-макетів для прямого розсилання;
- підбір об’єктів розсилки виходячи із специфіки сегмента;
- розсилання реклами по обраних об’єктах;
- отримання інформації про відгук на поштову розсилку та включення її до бази даних для використання у прямому маркетингу [2].

Рекламна кампанія у роботі банку з великою корпоративною клієнтурою має свої особливості. Тут слід застосовувати технологію вертикально інтегрованих маркетингових каналів взаємодії з клієнтами, на відміну від горизонтальної технології, що використовується під час роботи з населенням. У вертикально інтегрованої маркетингової технології кожен клієнт розглядається за всіма напрямками його діяльності (виробництво, збут, постачання, інфраструктура тощо), а також у взаємозв’язку, насамперед зі своїми партнерами. Рекламний комплекс у разі формується з урахуванням інтересів кожної ланки.

Отже, проводячи маркетингову кампанію, банки повинні враховувати співвідношення вартості реклами з кількістю людей, які її сприймуть. Дуже важливо також, щоб підвищити ефективність інформаційних контактів, стежити за просуванням банківського продукту і якщо це необхідно вживати додаткових заходів для подальшого впровадження. Розробляючи рекламну організацію нових послуг, банку необхідно враховувати витрати пов'язані з просування даних послуг. Оперуючи дорогими ресурсами, банку необхідно їх спрямовувати в найприбутковіші сегменти ринку, з високим попитом та низькими витратами надання послуг [3].

Можна виділити наступні основні підходи до дослідження реклами:

- економічний. Оцінюються рентабельність реклами, приріст обсягу збуту, витрати на рекламу, що припадають на 1000 покупців та ін.;
- поведінковий (соціологічний). Оцінюється комунікативна ефективність реклами і таких показників її оцінки, як знання, інтерес, розуміння, емоції, залученість, позиціонування, лояльність.

В рамках кожного з цих підходів аналізуються статті рекламного бюджету, а також ефективність задіяних засобів реклами, проводиться тестування створених рекламних звернень на різних стадіях їх готовності.

Комунікативна ефективність є підставою для отримання економічної складової ефективності, тобто співвідношення між результатом, отриманим від реклами і вкладеними коштами на її реалізацію за певний проміжок часу [4].

Підбиваючи підсумок проведеного моніторингу та аналізу рекламної та маркетингової діяльності банківських організацій, можна відзначити, що грамотно вибудована маркетингова, рекламна та комунікаційна політика у сформованому конкурентному середовищі покликана бути дієвим і буквально єдиним інструментом для привернення уваги споживачів. На сьогоднішній день банківські організації використовують усі можливі та доступні канали, технології та інструменти для інформування та комунікації зі споживачем. Тому така величезна кількість ресурсів та коштів виділяється на розробку маркетингової, рекламної та комунікаційної політики банку.

Говорячи безпосередньо про розвиток банківської реклами загалом, бачимо, що реклама вийшла на зовсім новий, більш якісний рівень. Якщо раніше реклама на банківському ринку була досить традиційною, стандартною та консервативною, то зараз вона стала більш різноманітною, креативною та сучасною, що відповідає актуальним тенденціям. Такі зміни дозволили показати споживачам, що банківський сектор не стоїть на місці, а активно розвивається відповідно до часу. А також споживчим бажанням, потребами та уподобаннями, тим самим формуючи певний імідж в очах споживачів та залучаючи їх до придбання банківських продуктів та послуг.

Список використаних джерел

1. Замроз М. В., Даниленко Ю. М. Зовнішні бізнес-комунікації банку як інструмент підтримки репутації в умовах кризи. *Електронна економіка*. 2020. № 10. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2020/71.pdf
2. Маркетингові комунікації: конспект лекцій для студентів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 075 «Маркетинг» денної та заочної форм навчання / Н.П. Скригун, К.Ю. Семененко, С.Б. Розумей та ін. К.: НУХТ, 2018. 295 с.
3. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Стратегія і тактика банківського маркетингу» для аспірантів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Б. Л. Луців, Г. М. Забчук, О.О. Івашук. Вектор. Тернопіль, 2019. 53 с.
4. Данайканич, О. В. Вдосконалення підходів визначення ефективності рекламної діяльності підприємств [Текст] / О. В. Данайканич // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка / В.П. Мікловда, М.І. Пітюлич, Н.М. Гапак. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. Спецвип. 33. Ч. 4. С. 26–30.

Тимофієва Дарія Дмитрівна,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Сундук Тетяна Федорівна,
ст.викладач

ВПЛИВ КОВІД-ПАНДЕМІЇ НА КРЕДИТНУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Відомо, що коронавірус – це насамперед загроза життю та здоров'ю громадянам нашої країни. Проте, поширення цієї хвороби також негативно впливає на економіку та кредитні системи України. З початком коронакризи загалом банківська система зазнала значних змін. Розуміючи всю складність ситуації, Національний банк України (далі – НБУ) запропонував ввести вітчизняним банкам особливий пільговий режим для населення та бізнесу. Саме ці карантинні обмеження змусили пришвидшити процес роботи банківських установ України [1].

До COVID-19 з початку 2020 року в Україні була доволі стабільна макроекономічна ситуацією та успішна робота макроекономічного мене-

джменту, відповідне функціонування банківської системи. Зазначимо, що останніми роками в країні фіксувався низький рівень дефіциту бюджету, він становив близько 2 %. Пільговий режим, який запровадив Національний банк України, а саме «кредитні канікули», тобто за кредитом могли звернутись не лише громадяни, а й керівники фірм, що мають проблеми з коштами через карантин. Також було запропоновано два варіанти для зменшення кредитного навантаження, а саме: повне або часткове звільнення від сплати кредиту лише під час карантину та подовження строку виплати; капіталізація відсоткових платежів.

Від НБУ була запроваджена ініціатива щодо заборони підвищення відсоткової ставки за користуванням споживчого кредиту, це розповсюдилось на всі кредити фізичних осіб. Також не можна було застосовувати яку-небудь відповідальність за прострочення виконання своїх обов'язків. Зазначимо, що це були необхідні міри так, як громадяни країни не були готові до такої ситуації та був потрібен час, щоб адаптуватися і зрозуміти, як треба діяти в цій ситуації. Якщо з малим бізнесом та фізичними особами було достатньо все зрозуміло, то для середнього та великого бізнесу необхідним було застосування індивідуального підходу. Найбільшу увагу приділяли підприємствам, які майже зовсім втратили із-за карантинних обмежень дохід, а працівники залишилися тимчасово без роботи [2].

Не дивлячись на складну ситуацію в Україні та загалом у світі банківська система продовжувала працювати у штатному режимі. Не було запроваджено жодних обмежень на роботу банків чи проведення ними операцій – видачі коштів з депозитів, надання кредитів, обміну валюти, роботи банкоматів тощо.[3]

До того ж багато експертів стверджують, що коронавірусна криза змінила характер майбутнього розвитку Української економіки:

- збільшиться темпи цифровізації економіки;
- модернізується сфера охорони здоров'я, біоінженерії, робототехніки, нанотехнологій.
- збільшиться фінансування наукових досліджень
- активніше розвиватиметься лише сектор ІКТ (Інформаційно-комунікаційні технології)
- з'являться нові напрямки запобігання ймовірних майбутніх загроз;
- Буде створено замкнуті цикли вітчизняного виробництва товарів, фармацевтичних препаратів, обладнання тощо;
- зміниться ринок нерухомості, зменшиться попит на офісні будівлі, натомість зросте на замиське житло. [4]

Коронавірусна криза виявила проблеми, які зазвичай не підпадають під визначення «мілітаризованої» (зв'язаної із застосуванням сили) безпеки, але вони здатні дестабілізувати, якщо не завдати йому руйнації, ціле суспільство. Це важливий тест на «стійкість» усього суспільства. Стийкість відображає здатність «відскочити» і подолати кризу та/або загрозу. Проте також і здатність розвиватись або адаптуватись до різких і потенційно довготривалих змін.

На жаль, для українців ці слова набули іншого значення, тому що пандемія була такою собі «розминкою» перед війною. Наразі чверть людей працюють дистанційно, вся ця налагоджена, дистанційна робота була б не можливою без ковіду. Багато бізнесів, підприємств, банків притосувалися та організували внутрішні процеси саме завдяки випробуванням ковідом. [5]

Підсумуючи всі вищеперелічені слова, ми можемо дійти до такого висновку, що було надзвичайно складно врегулювати банківську систему країни, адже ніхто не був готовий до такої ситуації. Але і були позитивні моменти, які давали поштовх до ще більших звершень. Звісно коронавірус залишив великі наслідки в нашій країні, проте банки України та громадяни швидко адаптувалися до нової низки правил, та завдяки цьому випробуванню ми були вже готові до стресових ситуацій, та мали досвід в вирішенні такого роду проблем.

Список використаних джерел

1. Національний банк проти коронавірусу. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/covid19>
2. Уряд розширив програму «Доступні кредити» на виробників лікарських засобів. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2899170-urad-rozsiriv-programu-dostupni-krediti-na-virobnikiv-likarskih-zasobiv.html>
3. Як пандемія вплинула на споживче кредитування. URL: <https://suspilne.media/312632-18-mlrd-evro-dopomogi-vid-es-persa-viplata-mae-nadijti-v-sicni-evrokomisia/>
4. Подякуємо пандемії, вона допомогла підготуватися до війни URL: https://www.youtube.com/watch?v=yxqfxZVpDYM&ab_channel=%D0%A2%D0%A1%D0%9D
5. Коронавірус, невидимі загрози і підготовка до стійкості URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2020/05/20/koronavirus-nevidim-zagrozi-pdgotovka-do-stjkost/index.html>

Ткаченко Вікторія Миколаївна,
ДТЕУ, 2 курс,
ОП «Управління банківським бізнесом»
Науковий керівник:
Шульга Наталія Петрівна,
д-р екон.наук, професор

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ТА СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У економічній літературі розрізняють поняття «фінансова стабільність», «фінансова стійкість». Фінансова стабільність – це відсутність нестабільності, ситуації, в якій економічна діяльність знаходиться під негативним впливом коливань цін фінансових активів або нездатності фінансових установ виконувати свої зобов'язання [1].

Необхідність забезпечення фінансової стабільності банківської системи є сприятливою умовою для розвитку економіки. Стан стабільності банківської системи можна визначити за допомогою відповідних індикаторів, зокрема: достатності капіталу, якості активів, прибутку та рентабельності, ліквідності, чутливості до ринкового ризику.

НБУ зазначає, що на фінансову стабільність банків впливають такі чинники як: зміна ВВП країни; рівня розвитку торгівлі та промисловості; курсів валюти; обсягів інвестицій; облікової ставки НБУ; висока ризиковість кредитування; залежність банківської системи від фінансового стану позичальника; високі ризики, пов'язані з фондовим ринком і динамікою цін на окремих сегментах фінансового ринку; рівень збитку від операційного ризику внаслідок пандемії COVID-19; повномасштабне вторгнення росії в Україну 2022 р., тощо [2].

Фінансова стійкість – це здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам, зберігаючи стійку рівновагу і надійність протягом часу [3]. Оцінка фінансової стійкості включає в себе аналіз якості активів (asset quality review – AQR) для всіх банків, а для найбільших – стрес-тестування. Згідно з методологією МВФ, Національний банк України розраховує значення 12 основних і 14 рекомендованих показників фінансової стійкості банківського сектору [4].

Основні індикатори фінансової стійкості:

- співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів;
- співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів;

- співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів до капіталу;
- співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів;
- співвідношення кредитів за секторами економіки до сукупних валових кредитів;
- норма прибутку на активи;
- норма прибутку на капітал;
- співвідношення процентної маржі до валового доходу;
- співвідношення непроцентних витрат до валового доходу;
- співвідношення ліквідних активів до сукупних активів;
- співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань;
- співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу.

Рекомендовані показники фінансової стійкості:

- співвідношення капіталу до активів;
- співвідношення великих відкритих позицій до капіталу;
- співвідношення кредитів за географічним розподілом до сукупних валових кредитів;
- співвідношення валової позиції похідних фінансових інструментів в активах до капіталу;
- співвідношення валової позиції похідних фінансових інструментів у зобов'язаннях до капіталу;
- співвідношення доходу від торговельних операцій до валового доходу;
- співвідношення витрат на утримання персоналу до непроцентних витрат;
- спред між ставками за кредитами та депозитами (базисні пункти);
- спред між найвищою та найнижчою міжбанківськими ставками (базисні пункти);
- співвідношення депозитів клієнтів до сукупних валових кредитів (крім міжбанківських);
- співвідношення кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів;
- співвідношення зобов'язань в іноземній валюті до сукупних зобов'язань;

- співвідношення чистої відкритої позиції за інструментами участі в капіталі до капіталу.

Фінансова стабільність банківської системи залежить від здатності кожного окремого банку долати кризові ситуації, економічні шоки, впливи негативних зовнішніх та внутрішніх чинників та продовжувати ефективно функціонування, своєчасно виконувати зобов'язання та слугувати надійною та захищеною інституцією для вкладників, інвесторів та їхніх коштів.

Завданнями банківського регулювання та нагляду у сфері забезпечення фінансової стабільності банківської системи є: захист інтересів клієнтів і вкладників, які розміщують свої кошти в банках, від неефективного управління та шахрайства; створення конкурентного середовища в банківському секторі та забезпечення його прозорості; підвищення стійкості та ефективності банківської діяльності; підтримка необхідного рівня стандартів і професіоналізму в банківському секторі.

Фінансова стійкість банківської системи, означає постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі.

Список використаних джерел

1. Макроекономічний підхід до забезпечення стійкого розвитку фінансового сектору. URL:

<https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/1192/952>

2. Звіт про фінансову стабільність НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-H2.pdf?v=4

3. Визначення сутності фінансової стійкості банку. URL: [http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17411/1/104_Ачкасова %20С %20А %2С %20Губанова %20А %20С_Визначення %20сутності %20фінансової %20стійкості %20банку.pdf](http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17411/1/104_Ачкасова%20С%20А%2С%20Губанова%20А%20С_Визначення%20сутності%20фінансової%20стійкості%20банку.pdf)

4. Індикатори фінансової стійкості. Індикатори фінансової стійкості. ССПД Плюс (проєкт). URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/jgFCbFeKYGAFbUF>

Цимбалюк Єгор Андрійович,
Маріупольський державний університет,
Навчально-науковий інститут управління,
1 курс магістратури,
ОП «Менеджмент організацій
та адміністрування», м. Київ
Науковий керівник:
Мацука Вікторія Миколаївна,
канд. екон. наук, доцент

СУТНІСТЬ ФІНАНСІВ В ОРГАНІЗАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні існує багато різних підприємств, компаній, організацій, але не всі досягають високих результатів, стрімкий вектор розквіту та розвитку. Зовсім небагато організацій та підприємств, які виходять на світовий ринок, стають популярними та відомими, більшість на грані банкрутства, або в занепаді чи виходять в так звані «нулі».

Розглянемо сутність фінансів у організаційному процесі підприємства.

Вважаємо, що успіх компанії здобувається саме завдяки ефективному формуванню, розподілу та застосуванню внутрішнього валового продукту у грошовому вираженні. Фінанси – це ресурс, який має вплив на всі процеси організації, та при правильному використанні допомагає досягати поставленої мети, та цілей компанії. Результати організації – це відображення роботи фінансів, які повинні правильно бути сформовані, розподілені та використані, які використовувалися підходи, функції та методи для їх застосування.

Для того, щоб об'єднати фінансові зусилля, спрямовані на розвиток виробництва, утворюють фінансово-промислові групи. Це дозволяє домогтися максимального результату.

Фінансові відносини у підприємства виникають з:

- іншими компаніями;
- всередині організації та фінансово-промислових груп;
- всередині холдингу;
- з банківськими установами;
- постачальниками і покупцями;
- підрядниками;
- транспортними та будівельними фірмами;
- з іноземними компаніями;

- своїм персоналом;
- всередині цехів і підрозділів;
- з бюджетними установами різних рівнів;
- страховими компаніями;
- позабюджетними фондами;
- фінансовими та інвестиційними фондами.

Сутність фінансів підприємств проявляється через їх функції: акумулюючу, розподільчу, контрольну. Акумулююча функція полягає у мобілізації та накопиченні фінансових ресурсів у процесі виробничо-фінансової діяльності. Розподільча – у розподілі та використанні фінансових ресурсів для забезпечення виробничої, інвестиційної діяльності та соціально-економічного розвитку підприємства. Контрольна функція проявляється у здійсненні постійного моніторингу за формуванням та використанням фінансових ресурсів у процесі відтворення.

Отже, специфіка фінансів виявляє себе так, що вони завжди виступають у грошовій формі, також носять розподільчий характер і відображають формування і використання різних видів доходів і нагромаджень суб'єктів господарської діяльності. Якщо правильно застосовувати фінанси, підприємство буде мати високі результати та прибутки, а за правильного розподілу доходів кожного разу тільки покращувати ці результати.

Список використаних джерел

1. Гриньова В. Фінанси підприємств : навч. посіб. / В. Гриньова, В. Коюда; М-во освіти і науки України, ХДЕУ. –Харків: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 431 с.
2. Зятковський І. Фінанси підприємств : навч. посіб. для студ. екон. спец. вузів/ І. Зятковський. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ : Кондор, 2003. – 362 с.
3. Партин Г. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Г. Партин, А. Загородній ; М-во освіти і науки України, Нац. банк України, ЛБІ. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 265 с.
4. Слав'юк Р. Фінанси підприємств: навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і доп. Київ:Центр навч. літ., 2004. 459 с.
5. Філімоненков О. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге, вид., перероб. та доп. Київ: Кондор, 2005. 397 с.
6. Фінанси підприємств: підручник/ авт. кол.: А.М. Поддєрьогін (керівн.), Л.Д. Буряк, Г.Г. Нам та ін., 3-тє вид., перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2000. 458 с.

Чапля Наталія Русланівна,
ДТЕУ, ФФО, 3 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Кіреєва Катерина Олександрівна,
канд. екон. наук, доцент

ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Тези присвячено монетарній політиці Національного банку України під час запровадження воєнного стану на всій території України. Робота банківських систем під час воєнних дій.

Ключові слова: НБУ, офіційний курс, війна, BankID.

З початку введення воєнного стану по всій території України, Національний банк України не лише не зупинив свою діяльність, а й продовжив працювати на благо держави та Збройних Сил України. В таких нелегких умовах, дуже важливо підтримувати економіку на відносно стабільному рівні та контролювати діяльність банків.

Національний банк від початку воєнних дій в Україні робить все можливе для забезпечення населення готівкою, у разі необхідності, а також безперебійної роботи систем безготівкових розрахунків та підтримання безперебійного функціонування банківської системи держави. Також Національний банк України закликав громадян надавати перевагу безготівковим розрахункам, а установам, які надають товари і послуги у жодному разі не відмовляти йому оплаті безготівковим шляхом. Щодо готівкових розрахунків, то встановлено ліміт на зняття готівки до 100 тис. грн. на день. Попри це можна отримати готівку в магазинах, аптеках та АЗС, але можна отримати від 500 грн до 6000 грн.

Офіційний курс було зафіксовано, а також введено низку тимчасових валютних обмежень. Зокрема, заборонено здійснювати торгівлю валютними цінностями, але обмеження не поширюється на операції з купівлі іноземної валюти для придбання окремих товарів. Також Національний банк ввів заборону на здійснення транскордонних валютних платежів, окрім розрахунків та отримання готівки з використанням платіжних карток за кордоном.

Важливі економічні показники станом на листопад 2022 року перебувають на такому рівні: споживча інфляція – 26,6 %, облікова ставка – 25 %, офіційний курс до євро- 36,38 грн, офіційний курс до долара США – 36,57 грн, міжнародні резерви – 25,2 млрд доларів США.[1]

Ще з початку війни Національний банк України відкрив спеціальний рахунок для допомоги ЗСУ та рахунок Міністерства соціальної полі-

тики для гуманітарних потреб. Усього з відкриття спеціального рахунку станом на 29 серпня 2022 р. на нього було перераховано близько 19,6 млрд грн в еквіваленті, а також близько 7,2 млрд грн у еквіваленті надійшло з-за кордону у іноземній валюті. Кошти на цей рахунок надходили як від громадян, так і від підприємств України, а також із США, Великобританії, Німеччини, Швеції, Фінляндії, Польщі, Швейцарії, Норвегії, Австралії, Франції, Канади та інших країн. Уже станом на 10 жовтня 2022 року на рахунку, який відкрив Національний банк України для підтримки Збройних Сил України, залишилося 544 млн грн, загалом було перераховано на потреби військових близько 20,8 млрд грн. [1]

Попри війну в країні громадяни України мають можливість отримувати доступ до онлайн-послуг через систему BankID НБУ, які надають державні органи, банки та інші установи. З усіх громадян, які мають рахунки в українських банках, понад 99,7 % мають доступ до дистанційних послуг з використанням BankID НБУ. За I і II квартал 2022 року у Системі BankID НБУ здійснено понад 20,8 млн успішних електронних ідентифікацій, що в 2,5 рази більше ніж за аналогічний період торік.[3] Стабільна робота Системи BankID НБУ має важливе значення для підтримки наших громадян у період воєнного стану, оскільки гарантує безперешкодний цілодобовий доступ до державних та фінансових сервісів», – зазначила заступник директора Департаменту платіжних систем та інноваційного розвитку НБУ Ольга Василева. Використання Системи BankID НБУ є високо затребуваною, оскільки за допомогою неї здійснюється ідентифікація та верифікація для державних та банківських послуг, а також автентифікація громадян у застосунку «Дія», щоб мати змогу отримати доступ до своїх документів та отримати виплати за програмою «ЄПідтримка» і для відкриття рахунків громадянам, які не мають можливості відвідати відділення банку через війну. Національний банк оперативно ухвалив постанову у зв'язку із оголошенням воєнного стану по всій території України, якою, зокрема, передбачено, що:

- банки забезпечують роботу відділень в безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення;
- банки продовжують роботу з урахуванням обмежень, визначених цією постановою;
- забезпечується доступ до сейфових скриньок в безперебійному режимі;
- безготівкові розрахунки здійснюються без обмежень;
- банкомати підкріплюються готівкою без обмежень;
- НБУ здійснює підкріплення готівкою без обмежень;

- НБУ здійснює бланкове рефінансування банків для підтримки ліквідності без обмежень за сумою терміном до одного року з можливістю пролонгації ще на один рік;

- платежі Уряду України здійснюються без обмежень, згідно із законодавством про особливий період.

Відповідна постанова також передбачає введення тимчасових обмежень з 24 лютого 2022 року, саме:

- призупинити роботу валютного ринку України, крім операцій з продажу іноземної валюти клієнтами;

- зафіксувати офіційний курс на 24 лютого 2022 року;

- обмежити зняття готівки з рахунку клієнта в обсязі 100 тис. грн на день (не враховуючи виплати заробітної плати та соціальних виплат), крім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань), Уряду та окремих дозволів Національного банку без нарахування та зняття комісій;

- заборонити видачу готівкових коштів з рахунків клієнтів в іноземній валюті, крім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань), Уряду та окремих дозволів Національного банку;

- увести мораторій на здійснення транскордонних валютних платежів (крім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань) та Уряду, окремих дозволів НБУ);

- зупинити здійснення обслуговуючими банками видаткових операцій за рахунками резидентів держави, що здійснила збройну агресію проти України;

- банкам – емітентам електронних грошей призупинити здійснення випуску електронних грошей, поповнення електронних гаманців електронними грошима, розповсюдження електронних грошей [2]

Постановою Правління НБУ від 5 серпня 2022 року № 172 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18» спрощені валютні обмеження щодо використання корпоративних платіжних карток. Банкам надали дозвіл продавати іноземну валюту юридичним особам та фізичним особам-підприємцям, які є резидентами України, із зарахуванням на поточний рахунок клієнта в іноземній валюті для подальшого використання відповідної валюти на здійснення витрат за допомогою корпоративних платіжних карток за кордоном. [4]

Усі рішення, прийняті Національним банком України, є необхідними для забезпечення стабільного та надійного функціонування фінансової системи в Україні та максимального забезпечення Збройних Сил України і безпечної та неперервної роботи об'єктів критичної

інфраструктури. Після стабілізації економічної ситуації в державі у достатньо невеликі терміни буде відновлена повноцінна робота валютного ринку, більшість обмежень можуть бути скасовані до довоєнного рівня, але увесь цей процес може відбуватися поетапно.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національного Банку України URL: <https://bank.gov.ua/>

2. Стаття « Про роботу банківської системи та валютного ринку з 24 лютого 2022 року в умовах воєнного стану по всій території України» від 24.02.2022 URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro-robotu-bankivskoyi-sistemi-ta-valyutnogo-rinku-z-24-lyutogo-2022-roku-za-umovi-voyennogo-stanu-po-vsiy-teritoriyi-ukrayini>

3. Стаття «В умовах воєнного стану Система BankID НБУ продовжує стабільно та надійно працювати» від 22.04.2022 URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/v-umovah-voyennogo-stanu-sistema-bankid-nbu-prodovjuye-stabilno-ta-nadiyno-pratsyuvati>

4. Постанова правління Національного банку України від 5 серпня 2022 року №172 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18», URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_05082022_172

Шараєвська Юлія Юріївна,
ДТЕУ, ФФО, 3 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Кіреева Катерина Олександрівна,
канд. екон. наук, доцент

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану в Україні у багатьох споживачів банківських послуг виникли проблеми з відвідуванням банків для вирішення багатьох фінансових питань. Але, завдяки діджиталізації банківського сектору, банки запропонували своїм клієнтам дистанційне отримання банківських послуг, що здатне якісно задовольнити переважну більшість запитів клієнтів. Діджиталізація банківського сектору почалася ще до

початку воєнного стану і багато клієнтів банків позитивно оцінили суттєві переваги дистанційного обслуговування банками. Позитивне сприйняття користувачами дистанційного банківського обслуговування яскраво проявилось в період пандемії COVID-19, а в подальшому, під час оголошення воєнного стану в Україні. Якщо до початку коронакризи та військового стану більшість користувачів могли вільно відвідувати відділення банків, то вищезазначені умови створили необхідність навчитися користуватись банківськими послугами дистанційно. Для банків діджиталізація створює конкурентні переваги та можливості розвиватися в ногу з часом і залучати більше клієнтів цікавими банківськими додатками та широким списком банківських послуг, які клієнти можуть отримати не виходячи з дому за допомогою багатофункціонального додатку.

Питання діджиталізації банківського сектору сьогодні є актуальним як для науковців, так і для практиків. Зокрема, дане питання досліджували такі вчені, як Болдова А.А., Болдов А.О., Лисяк О.М., Мельниченко П.В. та інші.

Діджиталізація в банківській системі – це культурні, організаційні та операційні зміни за допомогою технологій. У найпростішому сенсі діджиталізація – це перехід до цифрового обслуговування клієнтів через Інтернет. У більш широкому сенсі діджиталізація означає покращення в широкому діапазоні областей, пов'язаних із пропозиціями, автоматизацією процесів, досвідом роботи з клієнтами, інтеграцією даних, гнучкістю організації та продажами[1].

Ця технологічна тенденція визначає напрямок, у якому рухається галузь, і банки повинні враховувати технологічні досягнення у своїх стратегіях. Криза, викликана пандемією та воєнними діями, лише посилює актуальність. За даними Gartner, 69 % рад директорів стверджують, що пандемія, воєнний стан та економічна криза прискорюють їхні цифрові ініціативи[2].

Діджиталізація в банківській системі означає запровадження орієнтації на клієнта, інтеграції та інклюзивності. Завдяки технологіям відвідування відділень банку стає персональним, автоматизованим та згуртованим в рамках єдиної екосистеми.

Кінцева мета діджиталізації – зрозуміти та задовольнити потреби клієнтів – наприклад, мобільний додаток стає універсальним інструментом, незалежно від того, чи потрібно клієнтам оплачувати рахунки, переказувати гроші в Інтернеті, подавати заявку на позику чи отримувати інформацію одним натисканням кнопки.

Діджиталізація банківської системи дозволяє банкам підтримувати надійну стратегію утримання клієнтів, знижувати витрати, пов'язані із

залученням нових клієнтів, полегшувати адаптацію та, в кінцевому результаті – збільшувати дохід.

Банківські установи повинні правильно оцінювати та керувати ризиками, пов'язаними з діджиталізацією, зокрема можливим витоком даних та несанкціонованим доступом до них, а також іншими ризиками, пов'язаними з кібербезпекою. Тому, перш ніж скласти покроковий план діджиталізації, необхідно переглянути поточні бізнес-процеси та ІТ-інфраструктуру в цілому.

Діджиталізація пов'язана не лише з самою технологією. Розвиваючи та покращуючи клієнтський досвід, банківські установи також створюють культуру інновацій для співробітників. Автоматизація робочих процесів передбачає радикальні зрушення в поведінці співробітників, тому навчання співробітників має бути в центрі цифрового порядку денного.

Ініціативи діджиталізації не будуть дешевими. Мислення, що орієнтоване на клієнта, вимагає постійного вдосконалення технологій. Зрештою, це інвестування в майбутнє банківської організації за допомогою надійних ІТ-платформ. Це досить дороге, але необхідне рішення для надання фінансових послуг на високому рівні та для того, щоб залишатись конкурентоспроможним.

На наш погляд діджиталізація банківської системи буде мати позитивні характеристики, серед яких слід виділити: зручність, коли клієнти мають легкий доступ до простих у використанні мобільних додатків і сервісів та доступність підключення, яке дозволяє користувачам залишатися на зв'язку зі своїм банком 24/7.

Саме використання платіжних засобів дозволяє отримувати дистанційні банківські послуги. Такими платіжними засобами є платіжна картка, смартфон з NFC чипом, смарт годинник [3].

Після початку повномасштабного вторгнення на територію України багато відділень банків перестали працювати, натомість клієнти банку могли вирішувати всі свої питання через мобільний додаток 24/7. Банки почали розвивати свої мобільні додатки для того, щоб взаємодіяти з клієнтами та надавати банківські послуги онлайн на найвищому рівні. На сьогоднішній день в мобільних додатках українських банків можна отримати найрізноманітніші банківські послуги. Отже, можемо зробити висновок, що війна дуже прискорила розвиток діджиталізації банківських установ в Україні.

Діджиталізація банківського сектору означає, що банки починають пропонувати повністю цифрові послуги, мінімізують пряму взаємодію з клієнтами та впроваджують потужні та гнучкі банківські ІТ-продукти та системи. Це означає, що банки самі по собі стають технологічними компаніями. Впровадження ІТ та маркетингових відділів у банку створює

можливість постачати цифрові продукти як всередині, так і ззовні. Подібний рівень технологічної маневреності з гнучкими послугами, новими бізнес моделями і швидшим виходом на ринок, на наш погляд, є суттю діджиталізації банківського сектору.

Банки повинні використовувати технології для трансформації продуктів, залучення клієнтів, розширення можливостей співробітників та оптимізації операцій. Технології можуть формувати майбутнє лише тоді, коли вони пронизують усі внутрішні та зовнішні рівні діяльності банку.

Всупереч поширеним помилкам, діджиталізація не призведе до зникнення традиційних банківських установ. Натомість це дасть можливість переосмислити фінансові послуги, роблячи банки орієнтованими на клієнтів, орієнтованими на інновації та готовими до майбутнього.

Отже, діджиталізація банківського сектору, на наш погляд має позитивні тенденції, серед яких слід виділити:

- мінімізація паперової тяганини для клієнтів банків;
- зменшення часу на обслуговування клієнтів, проведення операцій та розрахунків;
- підвищення продуктивності банків;
- організаційна прозорість банківських операцій;
- ефективна командна робота банків;
- зменшення ризику в основній діяльності банків;
- збільшення доходу банків.

Список використаних джерел

1. Lugovsky V. Digital Transformation In Banking: How To Make The Change. URL: <https://www.forbes.com/sites/forbesbusinesscouncil/2021/12/29/digital-transformation-in-banking-how-to-make-the-change/?sh=237536d56999>

2. Shubenok P. Digital Transformation in the Banking Sector: the Keys of a Successful Launch. URL: <https://www.finextra.com/blogposting/20837/digital-transformation-in-the-banking-sector-the-keys-of-a-successful-launch>

3. Закон України «Про платіжні послуги» від 17.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

Щербина Дмитро Андрійович,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
ОП «Фінансове посередництво»
Науковий керівник:
Жураховська Людмила Валентинівна,
канд.екон.наук

ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЄВРООБЛІГАЦІЙ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПРАКТИКИ

В даний час особливої актуальності в економічних процесах між державами набувають кредитні взаємини. В умовах нестачі коштів на внутрішніх ринках зростають масштаби міжнародного кредитування, розвиваються форми та методи фінансової взаємодії країн та міжнародних фінансових інститутів. Роль міжнародного кредиту зростає в умовах глобальної економічної рецесії 2020–2021 років. В Україні ринок євробондів почав формуватися відносно недавно, але протягом останніх років його роль суттєво зростає, що й зумовлює актуальність дослідження особливостей його функціонування.

На сучасному етапі однією з негативних характеристик практики залучення позикового капіталу українським бізнесом у вигляді випуску корпоративних єврооблігацій є обмеженість кількості суб'єктів та невелика кількість випусків корпоративних єврооблігацій. Інтерес іноземних інвесторів до єврооблігацій українських компаній протягом останніх років обумовлювався насамперед високими відсотковими ставками, оскільки запропонована дохідність за борговими цінними паперами є однією із найвищих у світі [2, с. 97].

Якщо досліджувати структуру корпоративних єврооблігацій України, то слід зазначити, що не лише власниками облігацій, а й їх емітентами, здебільшого, виступають банківські структури. Це пов'язано з постійною необхідністю накопичення капіталу для забезпечення фінансової діяльності, оскільки власний капітал займає неістотну частку в загальній структурі капіталу банків.

Варто врахувати, що внутрішні міські та корпоративні облігації активно використовуються окремими емітентами для залучення боргового фінансування. Зокрема, Львів та Харків планують подальше залучення боргового фінансування за рахунок випуску муніципальних облігацій, а Укравтодор, Укрзалізниця та ЕСКА Капітал планували розмістити облігації у корпоративному секторі. Можливість випуску єврооблігацій також розглядав «Енергоатом».

Більшість вітчизняних суб'єктів господарювання не розглядають випуск єврооблігацій на поточному етапі діяльності. Тобто, учасниками залучення боргового фінансування через єврооблігації в Україні є невелика кількість компаній, більшість з яких є своєрідними «гігантами» у відповідному секторі економіки. Наприклад, серед таких компаній доцільно назвати корпорації Кернел, МХП, ДТЕК, Метінвест, Нафтогаз тощо.

Одним із методів вивчення ефективності корпоративних єврооблігацій, у тому числі українських, може бути аналіз індексу T-spread, який розраховується як різниця між прибутковістю корпоративних облігацій та прибутковістю державних цінних паперів США, Великобританії або Німеччини – до валюти випуску та порівняльної модифікації (у розрахунках враховується ефективна прибутковість).

Слід врахувати, що динаміка ринку корпоративних єврооблігацій в Україні є позитивною для 2018–2021 років. Він виріс на 36,87 %, досягнувши майже \$12 млрд США. Основне зростання ринку корпоративних єврооблігацій України відбулося у 2019–2020 рр., при цьому значна кількість ринків єврооблігацій у цей період скоротилася (зокрема, ринок єврооблігацій Польщі), що свідчить про позитивну динаміку економіки України та провідних корпорацій, зокрема, останні 2 роки. Проте ринок корпоративних єврооблігацій України надто малий, порівняно з аналогічними ринками розвинених економік – Німеччини, Іспанії, Італії, не кажучи вже про провідні світові ринки – Великобританію, США, Нідерланди та Китай.

Ринок корпоративних єврооблігацій України до останнього часу був одним із найдинамічніших у світі. Слід зазначити, що обсяг значної кількості ринків корпоративних єврооблігацій скоротився. Зокрема, сталося зниження на ринках таких країн, як Бельгія (4,23 долара), Люксембург (5,60 долара) та Швеція (3,76 долара).

Це свідчить про те, що ще в 2021 році та на початку 2022 року мали місце задовільні перспективи розвитку ринку корпоративних єврооблігацій України, відкритий доступ до міжнародних ринків капіталу для українських корпорацій та прийнятний рівень вартості залучення позикового фінансування (порівняно з вартістю капіталу на внутрішньому ринку).

Тенденції розвитку та дохідність державних єврооблігацій значною мірою залежить від політичної ситуації в країні, тенденцій макроекономічного розвитку держави в цілому.

Можемо підсумувати, що ринок єврооблігацій в Україні розвивався досить активно протягом останніх років і був одним з найбільш динамічних у світі. Основними його учасниками виступали банківські структури, а також крупні корпорації. Деяке сповільнення розвитку вітчизняного ринку єврооблігацій відбулося в період кризи 2020–2021 років. На сьогодні проблеми європозик в Україні пов'язані переважно з впровадженням воєнного стану, руйнуванням економіки внаслідок повномасштабного вторгнення рф.

Список використаних джерел

1. Коць О. О., Бондаренко Л. П., Ільчук П. Г. Перспективи розвитку фондового ринку України шляхом використання суб'єктами корпоративних облігацій. *Економіка та держава*. 2020. № 10. С. 15–18.

2. Олійник О. В., Сідельникова І. В. Особливості розвитку ринку суверенних єврооблігацій країн, що розвиваються, у посткризовому періоді. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Сер. : Економічні науки. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2018. Вип. 13. С. 90–105.

3. Шишков С. Є. Наслідки впровадження воєнного стану для ринків капіталу України. *Український соціум*. 2022. № 1 (80). С. 63–86.

Ярець Ярослав Володимирович,
Маріупольський державний університет,
Навчально-науковий інститут управління,
1 курс магістратури,
ОП «Менеджмент організацій та адміністрування, м.Київ
Науковий керівник:
Мацука Вікторія Миколаївна,
канд.екон.наук, доцент

ІНСТРУМЕНТ ХЕДЖЕВИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ

Вступ. Для підвищення свого прибутку банки використовують такий інструмент як інвестиційний кредит. Для уникнення ризиків та втрат банку необхідні певні інструменти, для зменшення можливостей втрати прибутку. У цій ситуації використовується механізм запобігання значній кількості ризиків для банку одночасно з виконанням функції інвестиційного кредитора є залучення до цього процесу третьої сторони та обмеження власної участі лише роллю посередника.

Мета та завдання дослідження. Аналіз зменшення ризиків банку у інвестиційних кредитах шляхом переведенням частини ризику банківського інвестиційного кредитування на третю сторону та вибір оптимального варіанта.

Методика дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувалися системно-структурні та інші методи дослідження.

Результати дослідження.

Для підвищення ефективної роботи банки його оздоровлення та функціональності системи є необхідним застосування сучасних механізмів у подоланні банківських проблем з проблемними кредитами.

Одним із найефективніших інструментів, який використовують у всьому світі є продаж проблемних кредитів пайовим інвестиційним фондам (фондам взаємного інвестування). Цей одночасно новий та при цьому ефективний інструмент дозволяє банкам виконати свою мету з пов'язану з очищення активів банку від проблемних складових.

Починаючи з кінця 2000-х років, можемо спостерігати як успішно починається і відбувається процес освіти кредитних фондів. Найбільш головною метою кредитних фондів виділяється інвестування та реструктуризація.

Метою інвестиції виділяють покупку заборгованості з поганою кредитною репутацією за значною нижчою ціною, та вже її розміщення з метою отримання доходу.

Щодо іншої функції, то вона реалізується наступним шляхом: банк переказує з власного балансу погані кредити на баланс кредитного фонду, натомість отримує частку у фонді (пай), під яку не потрібно формувати резерви.

Даний тип фондів може бути також використаний для сек'юритизації портфеля кредитів шляхом емісії під нього інвестиційних сертифікатів (акцій) та рефінансування таких проблемних кредитів шляхом продажу інвестиційних сертифікатів на ринку цінних паперів.[1]

Необхідно сказати, що кредитні ПФи які викуповують кредитні зобов'язання, самі здійснюють кредитування за допомогою капіталу фонду, і навіть залучають кредити.

Варто також зазначити, що як правило такі фонди традиційно є закритими ПФами, а їхні учасники являються кваліфіковані приватні інвестори.

Данні кредитні інвестиційні фонди є досить поширеними в Україні. Українське законодавство визначає види інвестиційних фондів в залежності від напрямів вкладень, тому можливе функціонування кредитних фондів, фондів нерухомості тощо. Щоправда, їхня діяльність регулюється окремими законодавчими актами. На сьогодні в Україні діє понад 70 таких фондів, отже доходимо висновку, що даний інструмент зниження інвестиційних ризиків при нарощуванні темпів кредитування є дуже приваб-

ливим для українських банків. Крім того, кредитні інвестиційні фонди успішно використовувалися в Україні для очищення балансів банків від поганих кредитів.

Для активізації інвестиційного кредитування та вдосконалення діяльності кредитних фондів доцільним є створення нового виду інвестиційних фондів – хеджевих інвестиційних фондів (ХІФ).

Щодо сфери діяльності, то вони займуть місце між венчурними фондами та пайовими інвестиційними фондами.

Відмінність ХІФ від венчурного фонду полягає в тому, що головною метою венчурного фонду є пошук цінних паперів, які не торгуються на біржах, і в найближчому майбутньому планують вихід на біржі. [2]

Сподіваючись на стрімке зростання ціни таких цінних паперів, венчурні фонди купують їх та заробляють на цьому.

Стратегія досить ризикована, враховуючи непередбачуваність ринку цінних паперів та низьку питому вагу його організованої частини.

До головної мети ХІФу відносимо кредитування розвитку підприємств. Таке кредитування може відбуватися у різних формах – традиційний кредит, купівля боргових цінних паперів, інвестиції у капітал. Головне, щоб мета кредитування полягала у використанні отриманих від фонду коштів на ефективний розвиток підприємства – за рахунок реалізації інноваційних проєктів, виходу на нові ринки, модернізації та розширення виробництва. При цьому ХІФам буде заборонено тримати акції підприємств у своєму портфелі менше 1 року, щоб унеможливити спекулятивну торгівлю.

Також пропонується створення біржі інвестиційних проєктів. Створена у формі некомерційної організації, біржа акумулюватиме пропозиції підприємств (інвестиційні проєкти), збираючи всю необхідну технічну та фінансову інформацію. Для публічного доступу будуть доступні дані про тривалість проєкту, сфери його реалізації, бажану суму інвестицій та короткий опис проєкту.

ХІФи – учасники біржі, отримують доступ до всієї документації, що стосується реалізації проєкту за умови дотримання вимог комерційної таємниці проєктів. [3]

Висновки. Створення та впровадження в Україні нових інститутів у рамках фінансового ринку – хеджевих інвестиційних фондів та біржі інвестиційних проєктів дозволить значно розширити спектр застосування інвестиційного кредитування, поєднавши його банківську форму з

фондовими інструментами та інститутами. Це дозволить банкам мати можливість здійснювати інвестиційне кредитування практично без ризиків, оскільки банк ризикує коштами клієнтів, при цьому несе обмежену відповідальність та зберігає повний контроль над інвестиційним процесом.

Залишаючись за своєю суттю кредитною операцією, фінансування інвестиційних проєктів за такої схеми може здійснюватися шляхом широкого спектра фондових інструментів, найпростішими з яких є купівля боргових цінних паперів реципієнта інвестиційних коштів або викуп акцій ХІФом із зобов'язанням їх зворотного продажу по завершенню реалізації інвестиційного проєкту.

При цьому, партнери ХІФу отримують можливість заробити великий прибуток у порівнянні з вкладенням у депозит, за низького рівня ризику, який досягається завдяки спільній участі партнерів та банку у відборі проєктів, контролю за реалізацією проєкту та участі біржі інвестиційних проєктів.

У цій ситуації держава отримує позитивний ефект за рахунок активізації інвестиційних процесів в економіці, розширення можливостей щодо модернізації основних фондів вітчизняних підприємств, можливості безпосередньої участі держави у підтримці фінансування розвитку стратегічно та суспільно важливих проєктів.

Список використаних джерел

1. Рубцов Н. Хедж-фонди та їх роль у світовій фінансовій системі // Портфельний інвестор. 2007. – № 8.
2. Біггс Б. Вийшов хеджер із туману/ за заг. ред. В.Ф. Засовського. М: Вершина. 2007.
3. Анікеєв М.Ю. Облік та аналіз операцій хеджування в комерційних організаціях: автореферат дис. кандидата економічних наук: – 2007.

Секція 2

РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Бахарев Володимир Олександрович,

ДТЕУ, ФМТП,

ОП«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Науковий керівник:

Серажим Юліан Віталійович,

канд.екон.наук, доцент

CURRENT TASKS AND PROBLEMS OF FINANCIAL CONTROL OF OPERATIONAL RISK IN BANK MANAGEMENT

In modern banking, one of the tools of complex management of banking business processes – financial control – is gaining more and more popularity. Operational risk control itself has certain essential characteristics of operational risk. The National Bank of Ukraine (NBU) in Resolution № 64 stated: «operational risk is the probability of losses or additional losses or failure to receive planned revenues as a result of deficiencies or errors in the organization of internal processes, intentional or unintentional actions of bank employees or other persons, malfunctions in the operation of information systems bank or due to the influence of external factors. Operational risk includes legal risk but should exclude reputational risk and strategic risk» [1].

Therefore, we believe that the financial control of the bank's operational risk is a system that integrates system management, monitors the performance of key tasks, monitors internal business processes, and adjusts work in combination with market and macroeconomic research.

The task of financial control of the bank's operational risk is to manage and support the implementation of operational and strategic plans. Therefore, the financial control of the bank's operational risk is divided into operational control and strategic control. However, the main goal of banking control services is to minimize operational risk and prevent significant negative consequences during its implementation. For this purpose, the following tasks are set before the bank's control services achieving the bank's operational and strategic goals:

- Organizing a comprehensive system of operational risk management;
- Forming key indicators of economic activity;
- Training personnel using technical means;
- Forming an operational risk management system;

- Forming the main indicators of economic activity;
- Ensuring personnel with continuous access to information regarding the operational risk of the bank.

In the work of balancing operational risk, control services adhere to the following principles: variability, objectivity, continuity, confidentiality, systematicity, interchangeability. Adherence to all the above-mentioned principles simultaneously maximizes the efficiency of working with operational risk. However, the management of modern banks often overlooks the need to create a specialized institution – the operational risk management control service. Therefore, there are certain imbalances and errors in the work of the bank, namely:

- Excessive enthusiasm for accounting, control and analysis functions based on secondary information;
- Focus on costs and their strict compliance;
- Attempts to implement controlling using «bottom-up» technology;
- Carrying out control without prior analysis of the reliability of the regulatory reference base and the organizational and technical level of business processes. [2]

So, it is clear that the financial control of the bank's operational risk provides the management with a number of advantages in the organization of the bank's business processes, namely: the reliability of information, the complexity of operational risk management, compliance of the bank's activities with the existing requirements of the law, compliance of the bank's activities with the requirements of the law. The direction of the bank's work to achieve this strategy, security of confidential information, maximum effect at minimum costs. Therefore, it is quite appropriate to create an operational risk control service.

Thus, the financial control of operational risk provides banks with reliable and competitive activity, because the control of operational risk is the best and comprehensive tool for managing the bank's business processes and minimizing operational risk.

While banks have made good progress, managing operational risk remains intrinsically difficult, for a number of reasons. Compared with financial risk such as credit or market risk, operational risk is more complex, involving dozens of diverse risk types. Second, operational-risk management requires oversight and transparency of almost all organizational processes and business activities. Third, the distinguishing definitions of the roles of the operational-risk function and other oversight groups – especially compliance, financial crime, cyberrisk, and IT risk–have been fluid. Finally, until recently, operational risk was less easily measured and managed through data and recognized limits than financial risk.

Against these challenges, risk practitioners are seeking to develop better tools, frameworks, and talent. For effective operational-risk management, suitable to the new environment, these organizations are refocusing the front line on business resiliency and critical vulnerabilities. They are adopting data-driven risk measurement and shifting detection tools from subjective control assessments to real-time monitoring.

The operational-risk discipline needs to evolve in four areas: 1) the mandate needs to expand to include second-line oversight, to support operational excellence and business-process resiliency; 2) analytics-driven issue detection and real-time risk reporting have to replace manual risk assessments; 3) talent needs to be realigned as digitization progresses and data and analytics are rolled out: banks will need specialists to manage specific risk types such as cyberrisk, fraud, and conduct risk; and 4) human-factor risks will have to be monitored and assessed—including those that relate to misconduct (such as sexual harassment) and to diversity and inclusion.

Through the four-part transformation we have described, operational-risk functions can proceed to deepen their partnership with the business, joining with executives to derisk underlying processes and infrastructure.

When equipped with objective data and measurement, the function well understands the true level of risk. It is therefore in a unique position to see nonfinancial risks and vulnerabilities across the organization, and it can best prioritize areas for intervention. Together with the business lines, operational-risk management can identify and shape needed investments and initiatives. This would include efforts to digitize operations to remove manual errors, changes in the technology infrastructure, and decisions on product design and business practices. By helping the business meet its objectives while reducing risks of large-scale exposure, operational-risk management will become a creator of tangible value.

References

1. Resolution of the Board of the NBU No. 64 «On approval of the Regulation on the organization of the risk management system in Ukrainian banks and banking groups.» [Electronic resource]. – Access mode: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=71600453>
2. Yuriy S.M. Bank controlling: theoretical foundations of the organization / S.M. Yuri // Young scientist. – 2017. – Issue 5(45). – P. 789–792.

Васьківська Софія Олександрівна,
ДТЕУ, ФЕМП, 3 курс,
спеціальність «Економіка»
Науковий керівник:
Белянко Лідія Леонідівна,
канд. екон. наук, ст. викладач

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Сьогодні ринки фінансових послуг – це важлива й невід’ємна складова економіки кожної держави. Як і будь-яка частина економіки, вони потребують відповідної системи державного регулювання. Тож перед нашою державою стоїть завдання у виборі такої моделі регулювання, яка б була оптимальною для усіх.

Водночас у нормативно-правових актах зафіксовано визначення поняття «небанківська фінансова установа», відповідно до якого небанківська фінансова група – це група юридичних осіб, які мають спільного контролера (крім банку), що складається з двох або більше фінансових установ, у якій небанківська фінансова установа здійснює переважну діяльність. [1]

Сьогодні система державного регулювання ринку фінансових послуг має забезпечувати привабливий інвестиційний клімат, для залучення інвесторів, а особливо іноземних, здійснювати захист інтересів споживачів фінансових послуг, тож регулювання ринку небанківських фінансових послуг здійснюється з метою дотримання учасниками ринку фінансових послуг вимог законодавства, захисту прав та інтересів клієнтів.

Національний банк розробляє та впроваджує нові регуляції, зважаючи на кращі міжнародні стандарти та практики. Під час воєнного стану дії Національного банку як регулятора спрямовані на дерегуляцію ринку, мета якої – підтримання учасників ринку та надання можливості зосередитись на основній діяльності. [2]

Водночас Національний банк перебуває на постійному зв’язку з учасниками ринку, проводячи регулярні зустрічі для швидкого реагування на проблеми, що виникають.

На сьогодні, із реєстрів виключено 20 учасників ринку небанківських фінансових послуг: сім фінансових компаній, п’ять кредитних

спілок та одна лізингова компанія виключені з реєстрів добровільно, а два страховики, дві фінансові компанії, один ломбард, одна кредитна спілка та одна лізингова компанія – примусово. [2]

До того ж, кількість учасників небанківського фінансового ринку в жовтні 2022 зменшилася з 1 592 (станом на 30 вересня) до 1 572 (станом на 31 жовтня 2022).[2]

Державне регулювання на ринку фінансових послуг може відбуватися у різних формах, основними з яких є:

1. Розроблення нормативно-правових актів, які регулюють діяльність фінансових установ.

2. Нагляд за діяльністю учасників ринків фінансових послуг (окрім споживачів фінансових послуг) удотриманні ними законодавства.

3. У разі виявлення порушень застосування уповноваженими державними органами заходів впливу у вигляді попереджень, штрафів та ін. [3]

Висновок. Основною метою державних органів у сфері регулювання ринків фінансових послуг є захист інтересів споживачів. Досягнути цієї мети можливо за рахунок створення умов для добросовісної конкуренції на ринку банківських послуг та виконання фінансовими установами нормативно-правових актів. Ефективність здійснення регулювання та нагляду проявляється у зменшенні штрафних санкцій, а також у появі нових конкурентоздатних учасників фінансового ринку.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про порядок видачі небанківським фінансовим установам ліцензії на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків [Електронний ресурс] : Постанова Національного банку України від 26 лют. 2013 р. № 57. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0407-13>

2. Сайт Національного Банку України .-URL: <https://bank.gov.ua/>

3. Ринок небанківських фінансових послуг після війни, СЕРГІЙ САВЧУК в.о. директора Департаменту методології регулювання діяльності небанківських фінансових установ.– URL:<https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/25/687455/>

Дідківська Дарина Ігорівна,
ДТЕУ, ФМТП, 2 курс,
спеціальність «Фінансове право»
Науковий керівник:
Пустовіт Юлія Юріївна,
канд.юрид.наук, ст.викладач

ЛІЦЕНЗУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ УМОВ ЛІЦЕНЗУВАННЯ

Ліцензування є засобом державного регулювання здійснення визначених видів господарської діяльності, що спрямований на забезпечення захисту економічних і соціальних інтересів держави та суспільства, прав та законних інтересів, життя та здоров'я людини. Ліцензування здійснюється уповноваженими на це законом або Кабінетом Міністрів України державними органами.[1]

Ліцензуванню підлягають не всі види господарської діяльності, а лише ті, неналежне здійснення яких чинить безпосередній негативний вплив на задоволення інтересів держави, здійснення прав громадян, охорону життя та здоров'я людини та стан навколишнього середовища. Перелік таких видів господарської діяльності визначений Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» та є вичерпним. Господарські товариства, що спеціалізуються на здійсненні такої діяльності, набувають цивільної дієздатності як юридичні особи не з моменту їх державної реєстрації, а з моменту отримання відповідної ліцензії.[2,3]

Конституція України гарантує свободу підприємницької діяльності, яка не заборонена законом. На нашу думку, слід уникати надмірного втручання держави в економіку, адже непомірні регуляції сковують господарську діяльність та перешкоджають виходу нових агентів на ринок. Тому ми згодні з тим, що ліцензування, як засіб регуляції має застосовуватися виключно в тих випадках, коли є ризик шкоди для охоронюваних державою суспільних відносин.

Одним з видів господарської діяльності, що потребують ліцензії, є банківська діяльність, що відповідно до ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» полягає в залученні у вклади грошових коштів з подальшим розміщенням цих коштів від імені банку та відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб.[5]

Необхідність особливого державного контролю над банківською діяльністю, в тому числі шляхом заборони її здійснення без відповідної ліцензії, обумовлена тим, що банки виконують важливі економічні функції, будучи агентами реалізації грошово-кредитної політики і формування пропозиції грошей, а також ризиковістю ведення банківського бізнесу, потребою захисту прав клієнтів та іншими чинниками.[4]

Серед основних нормативних актів, що регулюють ліцензування банківської діяльності можна виділити ті, що стосуються виключно цього виду господарської діяльності та ті, що стосуються інституту ліцензування в цілому. Таким чином до першої групи можна віднести Закон України «Про банки і банківську діяльність» та Положення Правління Національного Банку України «Про ліцензування банків», до другої – Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності», Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», Закон України «Про адміністративні послуги» та Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку подання органу ліцензування документів в електронній формі».

Юридична особа, яка має намір здійснювати банківську діяльність зобов'язана протягом року з дня її державної реєстрації подати необхідні документи Національному банку України, який за даних умов виступає в якості органу ліцензування. Перелік документів для отримання ліцензії визначається Законом України «Про банки і банківську діяльність» та нормативними актами Національного банку України. Національний банк України має право відмовити ліцензіату, у разі недотримання ним встановлених вимог. Протягом трьох місяців з дня отримання повного пакета документів Національний банк України має прийняти рішення про надання ліцензії або відмову в її наданні.[5]

На нашу думку, в даному випадку виникає певна колізія, адже попри те, що Національний банк України наділений повноваженнями видавати банківські ліцензії та приймати рішення про їх анулювання, встановлювати вимоги для здобувачів ліцензії, цей орган не зазначений в чинному затвердженому Кабінетом Міністрів України переліку органів ліцензування від 5 серпня 2015 року.

Після отримання відповідної ліцензії банк має право надавати послуги, що належать виключно до банківської компетенції, тобто залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів, відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів, розміщення залучених у вклади, у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик. Також банк має право надавати фінансові послуги, перелік яких визначається Національним банком України, та здійснювати діяльність щодо інвестування, випуску власних цінних паперів, інкасації коштів тощо.[5]

Національний банк України уповноважений з власної ініціативи або за пропозицією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб відкликати банківську ліцензію. Анулювання ліцензії за ініціативи Національного банку України можливе лише у трьох випадках: якщо виявлено, що в документах, наданих для отримання ліцензії вказана недостовірна інформація, якщо банк не виконав жодної банківської операції протягом року з дня отримання ліцензії та якщо встановлено систематичне порушення банком законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.[5]

Ми вважаємо правильним, що Національний банк України має право за власною ініціативою анулювати видану ліцензію лише в чітко визначеному обмеженому колі випадків, адже це зменшує можливість свавільного позбавлення ліцензії.

Відкликання ліцензії, що призводить до ліквідації юридичної особи, або її зупинення є можливими адміністративно-господарськими санкціями щодо осіб, винних у порушенні умов ліцензування. Також, за такі порушення, як провадження господарської діяльності без попереднього отримання відповідної ліцензії, надання органу ліцензування недостовірної інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства, порушення встановленого строку для повідомлення органу ліцензування про зміну відомостей, зазначених у заяві та документах, що додавалися до заяви про отримання ліцензії, невиконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов, Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачено стягнення у вигляді штрафів.[6,7]

Кримінальна відповідальність за провадження господарської діяльності без необхідної ліцензії чи з порушення умов ліцензування передбачалася ст. 202 кримінального кодексу України, але її було

виключено на підставі прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності», тобто відбулася декриміналізація. Ми вважаємо це правильним, на нашу думку, особу слід притягати до кримінальної відповідальності за провадження господарської діяльності без необхідної ліцензії лише у випадках, якщо була завдана шкода інтересам держави, життю та здоров'ю, правам та законним інтересам людини.

Посадові особи органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування несуть адміністративну, матеріальну або дисциплінарну відповідальність. Зокрема, Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачено штрафи за порушення органом ліцензування встановленого строку для прийняття рішення про видання чи відмову у виданні ліцензії, оформлення та видачу передбаченого законом документа, прийняття рішення, що суперечить нормам законодавства та невиконання у передбачений законом строк розпорядження про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування.[1,7]

Список використаних джерел

1. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [Електронний ресурс]. –Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
2. Карчевський, К. А. Ліцензування господарської діяльності : правова природа, джерела правового регулювання, поняття та ознаки [Електронний ресурс]/ К. А. Карчевський // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2009. – Вип. 44. – С. 180–188 / Режим доступу <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7249>
3. Цивільне право в Україні: Підручник У 2 частинах. Частина перша [Електронний ресурс] /Р.Б. Шишка (кер. авт. кол, наук. редактор), О.Р. Шишка, І.Р. Шишка, Р.Б. Шишка. –К.: 2013 / Режим доступу :<https://studfile.net/preview/5013054/page:51/>
4. Умови та чинники державного регулювання банківської діяльності [Електронний ресурс]/ Л.Г. Кльоба, В.Л. Кльоба, Р.Л. Кльоба // Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, Редакція журналу Економіка та держава. – 2013. – Вип. 9. –С. 42–45 / Режим доступу :http://www.economy.in.ua/pdf/9_2013/12.pdf
5. Закон України «Про банки і банківську діяльність» [Електронний ресурс]. –Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
6. Господарський Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення[Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Дунська Надія Олександрівна,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
4 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Тімошенко Наталія Миколаївна,
канд. екон. наук, доцент

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Кризові становища в країні, падіння економіки та збройна агресія зі сторони росії змушують наш уряд пристосовуватися до даних обставин та приймати низку законодавчих актів які регулюють всі сфери нашого життя в умовах воєнного стану. Не є виключенням і сфера фінансового моніторингу адже легальність проведення фінансових операцій є запорукою стабільності фінансової системи України.

Після запровадження воєнного стану на території України значних змін зазнав банківський та фінансовий сектор економіки і також їхнє нормативно-правове регулювання. Зокрема, зміни стосувалися схеми здійснення фінансового моніторингу банківськими установи які в умовах воєнного стану досить швидко пристосувалися до складних політичних і економічних умов.

На початку літа Державна служба фінансового моніторингу України опублікувала рекомендації, якими потрібно користуватися в умовах воєнного стану. Рекомендації базувалися на прийнятому в березні 2022 року Законі «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» [2]. В даному законі йдеться про те що протягом трьох місяців після закінчення воєнного стану особи підприємці мають подати облікові, фінансові, бухгалтерські та інші види звітностей, якщо вони цього не зробили під час воєнного стану. Тобто одним з нововведень передбачалось відтермінування подання фінансової звітності та зняття відповідного навантаження із суб'єктів господарювання.

Також даним законом передбачено якщо фізична особа підприємець подала звітності несвоєчасно, то до даної особи не застосовується адміністративна чи кримінальна відповідальність за несвоєчасне подання звітності, що дає змогу суб'єктам малого бізнесу уникнути штрафів за прострочення подання звітності [1]. Слід зауважити, що найбільше дане нововведення підлаштоване саме для підприємців, які розміщені на території активних бойових дій. Проте, суб'єкти первинного фінансового

моніторингу, як і завжди, зобов'язані були надавати відповідну інформацію Державній службі фінансового моніторингу, у строки визначені законодавством в даній сфері. Через труднощі на територіях де велися активні бойові дії служба Держфінмоніторингу змушена зробити поправки до вимог подачі інформації [1]. Такі зміни означають, що якщо у разі фізичної неможливості суб'єкти первинного фінансового моніторингу можуть подати відомість коли в них з'явиться можливість, але не пізніше строку визначеного Законом.

Також слід зауважити, що змін зазнали й інші законодавчі акти, які контролюють суб'єктів первинного фінансового моніторингу під час воєнного стану. Таким чином Верховна Рада України прийняла законопроект № 8008 про захист фінансової системи України від дій держави яка здійснює збройну агресію проти України, основні нововведення якого зображено на рис. 1.

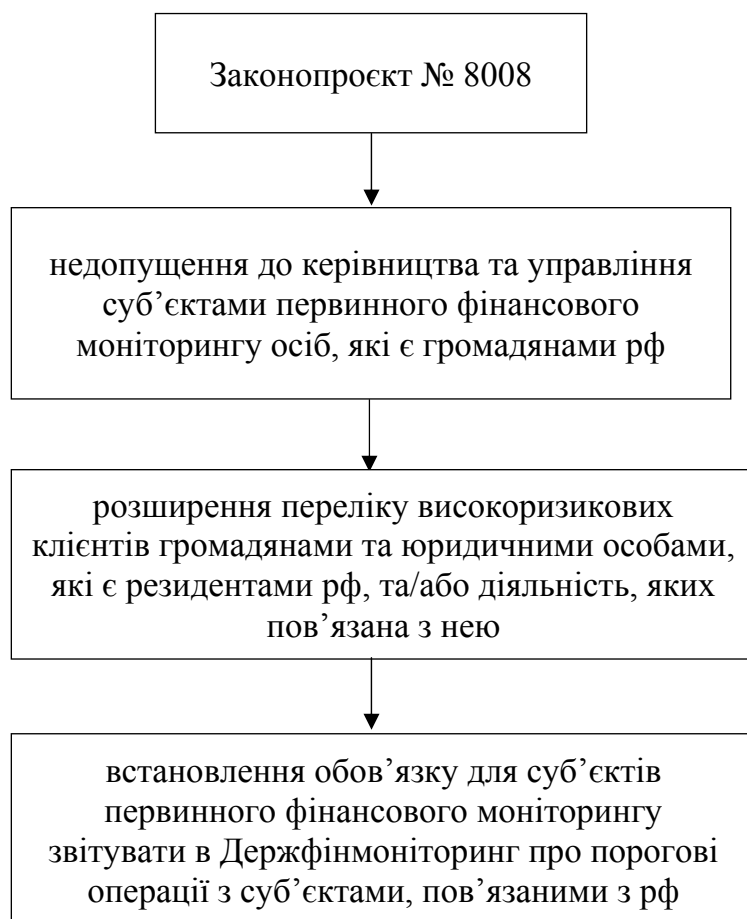

Рис. 1. Зміни передбаченні в законопроекті № 8008

Джерело: сформовано автором на основі даних [2]

Даний закон означає, що фінансовими установами на території України зможуть керувати громадяни РФ. Збільшили список високоризикових клієнтів, які є резидентами РФ. Наступною зміною передбаченою законом є те що, суб'єктів фінансового моніторингу зобов'язали звітувати в Держфінмоніторинг про порогові операції пов'язаними з суб'єктами РФ. Також збільшено список високоризикових клієнтів, які є резидентами РФ. Прийняття даного законопроекту зумовлено вимогами вступу України до Європейського Союзу [2].

Загальний перелік змін свідчить про те, що уряд намагається захистити фінансову систему України від дій держави, яка здійснює збройну агресію. А також ми бачимо, що влада намагається даними змінами підтримати сфери підприємницької діяльності та суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які опинилися в скрутному становищі, шляхом послаблення вимог до строків подання фінансових та інших видів звітностей. В майбутньому потрібно уважно відслідковувати ситуацію та оперативно приймати важливі зміни в законодавстві.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, Закон України № 361 від 06.12.2019. URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

2. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» щодо захисту фінансової системи України від дій держави, яка здійснює збройну агресію проти України, та адаптації законодавства до окремих стандартів FATF і вимог Директиви ЄС 2018/843 № 8008 від 07.09.2022. URL :
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=74873

Кувшинова Олеся Дмитрівна,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
ОП «Управління банківським бізнесом»
Науковий керівник:
Гербич Людмила Анатоліївна,
канд.екон.наук, доцент

КАПІТАЛ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні існує досить багато підходів щодо визначення сутності капіталу банку і вони суттєво відрізняються між собою.

Капіталу банку – грошові кошти, фінансові активи, створені фонди та резерви, внесені власниками банку для ведення банківської діяльності та отримання прибутку. У Законі України «Про банки і банківську діяльність» вказано що капітал банку - це власні кошти, вартість активів за мінусом всіх зобов'язань [1].

З 2022 р. вітчизняний банківський сектор розвивався в умовах погіршення макроекономічної ситуації: агресія Росії проти України вплинула на скорочення темпів зростання ВВП, знецінення національної валюти, погіршення ділової активності, що особливо торкнулося бізнесів, що пов'язані із подорожами, індустрією гостинності, громадського харчування тощо.

Вторгнення Росії в Україну, активні повномасштабні воєнні дії та ракетний терор спричинили значний негативний вплив на українську економіку, товарні ринки, ланцюги поставок, посилили зростання інфляції та призвели до погіршення фінансових умов, в яких функціонує банківський сектор. Одним із ключових ризиків у перспективі є можливість колапсування банківської системи, масового збанкрутування банківських установ. Для зменшення фінансової вразливості та підтримки вітчизняної банківської системи потрібна була сильна та широкомасштабна відповідь національного регулятора.

Щоб забезпечити банківський сектор від впливу факторів кризи, регулятор, Національний банк України зменшив адміністративне навантаження на банки. Зокрема, відтермінував проведення стрес-тестування, впровадження буферів капіталу та скасував виїзні перевірки. Також було відтерміновано подання банками річної фінансової звітності і перенесена оцінка їх бізнес-моделей.

Банківська система адекватно реагувала на «антикризові» норми регулятора, незважаючи на несприятливе зовнішнє середовище банківського бізнесу.

Прибуток банківського сектора у досліджуваному періоді знизився у зв'язку з необхідністю забезпечити резерви на можливі втрати за позичками через погіршення фінансового стану позичальників та скорочення процентної маржі.

Станом на 01.06.2022 р. спостерігався менший обсяг статутного капіталу вітчизняних банків, якщо порівнювати із початком року.

Слід зазначити, що дане скорочення є наслідком початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 р. Оскільки станом на 01.01.2022 вітчизняний банківський сектор наростив обсяги статутного капіталу, спостерігалось зростання його обсягів на 0,53 % після 2020–2021 рр., років, коли спостерігалися кризові явища в українській економіці через пандемію коронавірусу.

Продовження війни загострює більшість ризиків у банківському секторі:

- кредитний ризик, що виникає через визнані кредитні збитки внаслідок впливу воєнних дій;

- ризики прибутковості, зростання яких пов'язано, окрім безпосереднього впливу воєнних дій, із обмеженим попитом на кредити, особливо з боку домогосподарств, погіршенням якості портфеля та збільшенням відрахувань до резервів.

Постановою Правління Національного банку України від 25 лютого 2022 року № 23 «Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп» запроваджено наступні заходи, спрямовані на підтримку стабільності банківської системи шляхом мінімізації негативного впливу наслідків військової агресії Російської Федерації проти України:

- затверджено Правила роботи банків у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану, зокрема особливості застосування вимог Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, та Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України;

- визначено особливості проведення у 2022 році оцінки стійкості банків. Передбачено, що така оцінка здійснюватиметься із застосуванням лише першого та другого етапів;

- ухвалено рішення про незастосування заходів впливу за порушення: банками – економічних нормативів, лімітів відкритої валютної позиції та строків подання статистичної звітності, банківськими групами – вимог щодо достатності регулятивного капіталу, економічних нормативів ліквідності, кредитного ризику, якщо такі порушення виникли з 24 лютого 2022 року та спричинені негативним впливом військової агресії Російської Федерації проти України[3].

Водночас в умовах війни банківська система потребує більш ретельного визначення практик управління ризиками та більш надійного рівня капіталу, що дозволить компенсувати їхній руйнівний вплив на банківську систему. Для цього доцільно напрацювати удосконалену модель оцінювання потреби в капіталі банку, яка враховуватиме у тому числі як вітчизняну специфіку, так і міжнародну практику.

Список використаних джерел

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
2. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку: Навч. Посібник. К.: КНЕУ, 2012. 280 с.
3. Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп: Пост. Правління НБУ № 23 25.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0023500-22#Text>

**Лавренюк Владислав Володимирович,
Щеглюк Максим Сергійович,**
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
докторанти кафедри банківської справи та страхування,
КНЕУ ім. В. Гетьмана
Науковий керівник:
Краснова Ірина Вікторівна,
д-р екон. наук, професор

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ НАГЛЯДОВИХ ТА РЕГУЛЯТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Темпи зростання фінтех-продуктів і послуг стрімко набувають обертів, фінансовий ринок постійно доповнюється новими учасниками. Діджиталізація ринку потребує розробки адекватних норм і стандартів регулювання, створення стійкої фінтех-екосистеми.

Аналіз зарубіжного досвіду показав, що у разі переходу до цифрового фінансового ринку не спостерігається кардинальної зміни функцій регуляторів, а лише відбувається адаптація існуючих норм регулювання і нагляду. Передовими країнами – інтеграторами цифрових фінансових

технологій є Великобританія, Китай, Сінгапур, Швейцарія та Австралія. Їх досвід дозволяє простежити закономірності та тенденції в удосконаленні ключових функцій регуляторів в умовах фінтех-інновацій. Перш за все необхідна системна робота з модернізації вітчизняного правового поля, прийняття низки законодавчих і нормативних документів, адаптованих до нових цифрових викликів. Також існує потреба в оновленні підходів до регулювання відносин, пов'язаних з електронними грошима, віртуальною валютою і впровадженням цифрових фінансових продуктів [1, с. 294].

Важливим пріоритетом регуляторних органів є саме стимулювання розвитку «регулятивних цифрових технологій» (англ. Regulatory Technologies, RegTech, або регтех). Це категорія інноваційних діджитал-продуктів, а саме комплекс технологій для фінансових установ (зокрема для регуляторів), що забезпечує відповідність внутрішніх бізнес-процесів, а саме у галузі управління ризиками, дотримання вимог регулятора, обумовлених викликами діджитал-середовища, надаючи інструменти для регулювання фінансових установ, які впроваджують фінтех-інновації.

Регтех розробляються як спеціалізованими ІТ-компаніями, так і традиційними фінансовими установами. Регтех використовують приватні фінансові установи, центральні банки, міністерства та інші органи регулювання. Метою впровадження регулятивних технологій є надання чіткої інтерпретації неоднозначних правил і як наслідок – забезпечення найвищих стандартів відповідності вимогам регулюючих органів за менших фінансових і часових затрат, сприяючи у такий спосіб прозорості, узгодженості та стандартизації механізму відповідності.

Елементом інфраструктури цифрового фінансового ринку є також наглядові технології (Supervisory Technologies, SupTech, або суптех). До них відносять сукупність інформаційних і комп'ютерних рішень, застосовуваних фінансовими регуляторами з метою моніторингу, контролю за дотриманням фінансовими установами регуляторних вимог, запобігання шахрайству і тероризму, підтримання стабільності і безпеки фінансового ринку, а також захисту прав та інтересів споживачів. Наглядові технології є й інструментом управління ризиками регулятора. Під ризиком регулятора необхідно розуміти, з одного боку, ризик негативного впливу діючих норм регулювання на фінансову інклюзію, а з другого – ризик зниження конкуренції на фінансовому ринку за рахунок зарегульованості ринку, а також створення штучних конкурентних переваг інструментами ризик-менеджменту. До основних завдань впровадження наглядових технологій віднесемо такі:

1) автоматизація процесів контролю і моніторингу діяльності фінансових установ і фінтех-компаній;

2) автоматизація систем розпізнавання шахрайських схем, тероризму з боку фінансових установ;

3) трансформація поточних процесів регулювання і нагляду.

Цифрові регулятивні технології використовуються і регуляторами для створення цифрового експериментального середовища у фінансових інститутах і фінтех-компаніях, для тестування високоризикових фінансових продуктів.

Одним із ключових завдань регулятора в умовах розвитку фінтех-індустрії є створення діджитал-технологічних платформ, які дозволяють сформувати довірчу систему для обміну інформацією між учасниками ринку. Цифрова інфраструктура дозволяє сформувати єдину систему для обміну, збору, аналізу та зберігання інформації. Наприклад, це діджитал-інфраструктура, створена регуляторами Нідерландів, США, Сінгапуру і Гонконгу шляхом впровадження цифрового експериментального середовища (регулятивної пісочниці, інноваційного фасилітатора, інноваційного хабу), де учасники ринку реалізують фінтех-інновації і тестують їх.

Регулятори багатьох країн адаптували численні ініціативи із фасилітації інновацій у своїх країнах до таких форматів:

– інноваційні хаби (innovation hubs) є більше точкою входу для отримання інформації про певні регуляції, включно з ліцензуванням та реєстрацією, а також очікувань регуляторів від певних продуктів і сервісів; провайдерам фінансових технологій надається підтримка в забезпеченні відповідності нормативним вимогам (Японія, Південна Корея, Бразилія, Франція);

– регуляторні «пісочниці» (regulatory sandboxes) – регулятивне середовище для тестування та апробації нових інноваційних фінансових продуктів і послуг, платіжних інструментів, схем розрахунків, продуктів та технологій в контрольному середовищі (Австралія, Канада, Гонконг, Південна Корея, Нідерланди, Сінгапур, Великобританія);

– акселератори (партнерські угоди) між новаторами, діючими фірмами і державними органами, спрямовані на прискорене застосування цифрових технологій і розробку варіантів їх використання (Сінгапур).

– деякі країни мають декілька форматів одночасно.

Відповідно до статистики Світового банку найпопулярнішим форматом інноваційних фасилітаторів є регуляторна «пісочниця». На сьогодні в активному форматі (операційна діяльність із реальними кейсами) існує 13 регуляторних «пісочниць», ще 4 запущено та 8 у розробці. Інноваційні хаби трохи менш популярні: загалом у світі їх нараховується 10 в активній операційній діяльності, 2 – запущено, 8 – у розробці та 1 – розглядається. Різних внутрішніх фасилітаторів державних або фінансових інституцій

(таких як хаби або акселератори) нараховується дуже мало. На регуляторні «пісочниці» припадає 35 %, на інноваційні хаби – 26 %, решта – на інших фасилітаторів [2].

Зауважимо, що мотивації для створення інноваційного фасилітатора не завжди збігаються із реальними мандатами регуляторів, зокрема у частині стимулювання конкуренції на ринку та розвитку інновацій (наприклад, у частині відсутності мандата регулятора на проведення тестувань та апробацій технологій, сервісів і продуктів). Проте необхідні для внесення на законодавчому рівні зміни для запуску регуляторних «пісочниць» у більшості країн не були критичними. Беручи до уваги тенденції трансформації фінансових інститутів, регуляторам фінансового ринку доцільно розглянути можливості зміщення акцентів в бік більш інноваційних інструментів.

Список використаних джерел

1. Фінансовий бізнес: інновації, фінтех, регулювання: міжнародна колективна монографія / за заг. Ред. д.е.н., проф. Л. О. Примостки / Л. О. Примостка, І. В. Краснова, В. В. Лавренюк, Л. М. Сембієва та ін. – Київ : КНЕУ, 2021. – 375, [1] с.

2. Концепт платформи інноваційних фінансових рішень НБУ (Регуляторна «пісочниця»): презентаційні матеріали Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Finteh2025_pisochnycja.pdf?v=4 (дата звернення 25.05.2021 р.)

Людковська Юлія Юріївна,

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
4 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник:

Тімошенко Наталія Миколаївна,
канд. екон. наук, доцент

ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Банківська система в нинішніх умовах потребує чіткого регулювання та нагляду. Воєнний стан в країні має свої наслідки для кожної фінансової установи, що вплинув як на стабільність роботи, так і на

процедури протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Законодавча база України у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму є: Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»; Закон України «Про банки і банківську діяльність»; Кримінальний кодекс України; Кодекс України про адміністративні правопорушення; Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів. В умовах дії воєнного стану з'являються нормативні документи, що регулюють діяльність суб'єктів первинного фінансового моніторингу, зокрема Постанова Правління НБУ «Про особливості виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану» від 23.03.2022 р. № 60 [3].

Нормативні документи воєнного часу містять дозвіл подавати облікові, фінансові, бухгалтерські, розрахункові документи та аудиторські звіти протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи.

Щодо банків України, то вони не здійснюють заходів із перевірки джерел походження коштів, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» та нормативно-правовими актами Національного банку України, у разі проведення фінансових операцій з унесення клієнтами коштів готівкою з метою їх зарахування на:

1) рахунки Збройних Сил України для надання допомоги Збройним Силам України та спеціальний рахунок, відкритий Національним банком України для збору коштів на підтримку Збройних Сил України;

2) поточний рахунок Міністерства соціальної політики України, відкритий в Національному банку України для благодійної допомоги та забезпечення підтримки найуразливіших категорій населення;

3) рахунки банків України для придбання облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації»;

4) поточний рахунок клієнта – фізичної особи в розмірі, який відповідає пороговій фінансовій операції, якщо такий клієнт не надав на вимогу банку відповідних документів або відомостей [2].

Такі спрощені процедури мають на меті збільшити та пришвидшити накопичення коштів для покриття необхідних витрат держави. Звісно, що постає питання про утворення нових схем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Тому, Парламентом 04.11.2022 року було схвалено законопроект № 8008 щодо захисту фінансової системи України від дій держави, яка здійснює збройну агресію проти України. Цим документом передбачено:

недопущення до керівництва та управління суб'єктами первинного фінансового моніторингу осіб, які є громадянами рф;

розширення переліку високоризикових клієнтів громадянами та юридичними особами, які є резидентами рф, та/або діяльність, яких пов'язана з нею;

встановлення обов'язку для суб'єктів первинного фінансового моніторингу звітувати в Держфінмоніторинг про порогові операції з суб'єктами, пов'язаними з рф [1].

Отже, робота суб'єктів первинного та державного фінансового моніторингу в нинішніх умовах має базуватися на тісній співпраці та чіткому виконанні законодавства. Банківські установи, як основні суб'єкти надання фінансових послуг, мають унеможливити створення нових схем легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, через відповідальне виконання усіх нормативних документів та чітке дотримання інструкцій відповідальними працівниками.

Список використаних джерел

1. Баконіна О. Ухвалено Закон щодо захисту фінансової системи України від дій рф. *ЛігаЗакон*. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/215147_ukhvaleno-zakon-shchodo-zakhistu-fnansovo-sistemi-ukrani-vd-dyrf(дата звернення: 09.11.2022).

2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2022 р. № 361-IX.

3. Про особливості виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації і моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану: Постанова НБУ від 23.03.2022 р. № 60.

Маринчук Артем Олександрович,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
ОП «Управління банківським бізнесом»
Науковий керівник:
Шульга Наталія Петрівна,
д-рекон.наук, професор

ПРОЦЕНТНА ПОЛІТИКА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ

Після широкомасштабного вторгнення Росії в Україну, перед Національним банком України постало важливе завдання: забезпечити дієві та швидкі зміни головних інструментів грошово-кредитної політики для економічного розвитку держави. Одним із таких інструментів є процентна політика, яка здійснює врегулювання попиту та пропозиції на ринку грошей. Зокрема, головною процентною ставкою є облікова, що здійснює стримування інфляційних процесів, забезпечує стабільне функціонування ринку грошей та економічної системи країни в цілому. Тому дослідження процентної політики центрального банку є особливо актуальним.

Процентна політика – це один із інструментів грошово-кредитної політики Національного банку України, що використовується для здійснення регулювання попиту та пропозиції на грошові кошти. Згідно з «Положенням про процентну політику Національного банку України» розрізняють 4 види процентних ставок: облікову ставку НБУ; за інструментами постійного доступу Національного банку з надання та вилучення ліквідності на термін овернайт; за основними операціями Національного банку: надання кредитів рефінансування та/або операції з розміщення депозитних сертифікатів; за іншими інструментами Національного банку з регулювання ліквідності банків та операціями своп [2, с.154].

Головна мета процентної політики Національного банку України – це «забезпечення цінової стабільності в середньостроковій перспективі. Операційна ціль процентної політики НБУ полягає в утриманні гривневих короткострокових міжбанківських ставок на рівні, близькому до рівня облікової (ключової) ставки, у межах коридору процентних ставок ($\pm 1\%$) за інструментами постійного доступу».

На облікову процентну ставку впливають такі фактори як рівень інфляції, розмір валового внутрішнього продукту (зокрема, геп ВВП), рівень безробіття, грошова маса в національній валюті, обмінний курс.

Облікова ставка НБУ – це основна ставка та орієнтир офіційної вартості ресурсів для суб'єктів господарювання. Її зміна передбачає зміну на попит та пропозицію грошової маси. Модель, відповідно до якої

Національний банк України здійснює обрахунок процентних ставок є модель професора Стенфордського університету Джона Тейлора, відома під назвою «Правило Тейлора».

Аналіз облікової ставки НБУ за останні 5 років показав, що найменша облікова ставка спостерігалася в 2020 р., зокрема в період з 12.06.2020 р. по 05.03.2021 р. та становила 6 %. Дане явище свідчить про стабілізацію економічних процесів, а також про те, що пандемія COVID-19 ніяк не вплинула на процентну політику НБУ. Найбільша ставка за останні роки у розмірі 25 % (з 03.06.2022 р.). Дане явище пов'язано з війною в Україні, через яку виникає ризик фінансової дестабілізації. Висока облікова ставка може призупинити вплив депозитів із банківської системи та зменшити попит на іноземну валюту. При цьому, кредитування для різних суб'єктів господарювання стає досить дорогим, підвищується вартість обслуговування боргу.

Облікова ставка НБУ має тісний взаємозв'язок з ставкою овернайт на МКР, валютним курсом на інфляцією. При цьому, важливим є той факт, що ставка овернайт на МКР та валютний курс має змінюватися після зміни облікової ставки. Щодо інфляції, то це один із головних показників монетарної політики в цілому. Адже зміна інфляції призводить до зміни облікової ставки, а не навпаки. Тобто, інфляція виступає одним із ключових елементів прогнозування облікової ставки НБУ.

Національний банк постійно надає банкам кредити рефінансування та залучає депозити, ставки за якими тісно прив'язані до облікової ставки. Зміна ставки особливо впливає на дохідність гривневих фінансових інструментів, тому що ставки на міжбанківському ринку тісно прив'язані до облікової.

Дохідності облігацій внутрішньої державної позики визначаються ринком та залежать від потреб Міністерства фінансів у нових запозиченнях, але й вони реагують на зміну облікової ставки. Зміни дохідностей гривневих облігацій внутрішньої державної позики роблять їх більш або менш привабливими порівняно з інвестиціями в інші світові валюти. Відповідний приплив або відплив капіталу змінює пропозицію іноземної валюти на внутрішньому ринку, що призводить до коливань курсу гривні [3, с. 219].

Вартість депозитів та кредитів банків України значною мірою залежить від облікової ставки НБУ. Зокрема, чим вищий її рівень, тим більший відсоток. Варто зауважити, що в сучасних ринкових відносинах банки України визначають вартість кредитів опираючись на фактичну вартість фондування: депозитів населення та бізнесу.

Вагомим для удосконалення процентної політики центрального банку є зарубіжний досвід. Процентна політика центральних банків зарубіжних країн є досить різноманітною та залежить від впливу низки факторів[1, с. 122].

Найбільш високу ключову процентну ставку має центральний банк Китаю, а саме ставку за однорічними середньостроковими кредитами (MLF), яка має тенденцію до зменшення. Найнижча процентна ставка центрального банку Швейцарії, що протягом всього аналізованого періоду мала від'ємне значення. Зокрема, важливо зауважити, що протягом всього періоду до 17.06.2022 р., його облікова ставка становила – 0,75 %. Дане явище пов'язане з тим, що за допомогою різниці в процентній ставці Швейцарії та інших країн збільшується експорт товарів, оскільки швейцарські товари стають більш дешевшими, відображається нижча середня інфляція порівняно з іншими країнами, а також політична стабільність та надійна монетарна політика. Тому інвестори готові тримати інвестицій в швейцарських франках з нижчою прибутковістю. Проте, під впливом прогнозного підвищення інфляції, центральний банк Швейцарії вимушений підвищити процентну ставку. Дана тенденція зустрічається як і у Великобританії, так і в США.

Процентна політика має забезпечувати продуктивний обіг грошової маси в економіці. Тобто, центральному банку необхідно при першій можливості зменшити ключову процентну ставку, при цьому не змінювати коридор процентних ставок за монетарними операціями з банком. Також потрібно здійснити перехід від фіксованого обмінного курсу до режиму традиційного інфляційного таргетування.

Список використаних джерел

1. Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петлик Л.О. Банківська справа: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.
2. Сімаков К.І., Федоренко К.А. Банківська процентна та облікова політика як інструмент грошово-кредитного регулювання цінової стабільності. Вісник економічної науки України. Випуск № 2. 2020. с. 152–157.
3. Яровий І.М., Гальякова Н.Б., Михайлова О.В. Зв'язок облікової ставки НБУ з кількістю комерційних банків в Україні. Тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Фінанси: теорія і практика». К.:НАУ. 2021. С.218–220.

Масюк Олександра Сергіївна,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Калита Оксана Василівна,
канд. екон. наук, доцент

РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯД СУБ'ЄКТІВ ПЛАТІЖНОГО ЛАНДШАФТУ

Платіжне законодавство, яке визначає основні засади, принципи роботи платіжного ринку, встановлює відповідальність суб'єктів переказу і визначає загальний порядок здійснення нагляду (оверсайта) за платіжними системами [1]. Варто зазначити, що чинне законодавство потребує змін, адже з розвитком науково-технічного прогресу і обізнаності тримачів платіжних інструментів, на даний момент ми маємо розширювати перелік платіжних послуг, залучати нові типи учасників ринку. Головними недоліками нормативно-правової бази щодо регулювання банківських операцій з переказу коштів є протиріччя між трактуваннями понять, відсутність єдиного правового акта, який міг з точністю враховувати всі дії, порядки та операції, що виконуються за допомогою платіжних інструментів. Відсутність інформації у кримінальному законодавстві, щодо проведення шахрайських дій з платіжними картками.

Розглянемо сутність основних нормативно-правових актів, які регулюють операції банків з платіжними інструментами та визначимо їх зміст. Одним із основних таких документів є Закон України «Про банки і банківську діяльність» – визначає, що платіжні картки використовуються банками як інструменти, що використовуються у міжнародній банківській практиці [4].

Закон України «Про Національний банк України» - регулює діяльність платіжних систем та систем розрахунків в Україні, визначає порядок і форми платежів, у тому числі між банками, контролює створення платіжних інструментів.

Інструкція «Про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» – передбачає, що банки повинні надавати звіти про свій фінансовий стан, розкривати інформацію про рух грошових коштів, включаючи ті, які здійснюються за допомогою платіжних карток

Постанова НБУ «Правила бухгалтерського обліку операцій з використанням платіжних карток у банках України» – визначають порядок обліку банками України операцій з використанням платіжних карток

внутрішньодержавних та міжнародних платіжних систем під час здійснення оплати вартості товарів і послуг, проведення операцій через банківські через операційну касу банку під час розрахунків між членами міжнародних платіжних систем [1].

Також наразі існує Закон України «Про платіжні послуги» [2], адже, як зазначено вище, закони були затверджені ще в 2000-х роках і, звісно, застаріли. Даний законопроект був розроблений Національним банком із залученням зовнішньої юридичної експертизи за технічної підтримки Європейського Банку Реконструкції та Розвитку. З моменту його чинності, а саме з 1 серпня 2022 року, було збільшено спектр можливостей і перспектив для нових гравців платіжного ринку. Новий закон визначає поняття та загальний порядок виконання платіжних операцій в Україні, встановлює виключний перелік платіжних послуг та порядок їх надання, категорії надавачів платіжних послуг та умови авторизації їх діяльності, визначає загальні засади функціонування платіжних систем в Україні, загальні засади випуску та використання в Україні електронних грошей та цифрових грошей Національного банку України, установлює права, обов'язки та відповідальність учасників платіжного ринку України, визначає загальний порядок здійснення нагляду за діяльністю надавачів платіжних послуг, надавачів обмежених платіжних послуг, порядок здійснення «оверсайта» платіжної інфраструктури [2]. До реалізації норм Закону України «Про платіжні послуги», Національний банк визначив порядок реєстрації платіжних систем, учасників платіжних систем та технологічних операторів платіжних послуг. Відповідні вимоги містить Положення «Про реєстрацію платіжних систем, учасників платіжних систем та технологічних операторів платіжних послуг» [3].

Основним регулятором платіжного ринку є НБУ, саме він реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів платіжних послуг, контроль за дотриманням учасниками платіжного ринку законів України та нормативно-правових актів Національного банку України, що регламентують порядок проведення платіжних операцій, та застосування відповідних заходів впливу. Також НБУ має право встановлювати обов'язкові вимоги та обмеження щодо діяльності надавачів платіжних послуг, якщо діяльність чи бездіяльність надавача платіжних послуг призвела або може призвести до порушення безпеки платіжних операцій, що мало або може мати наслідком фінансові втрати користувачів, або якщо така діяльність чи бездіяльність надавача платіжних послуг становить загрозу безпеці платіжної інфраструктури. Має право своїм рішенням відносити осіб, які не

здійснили авторизацію діяльності з надання платіжних послуг (обмежених платіжних послуг), до таких, що здійснюють надання платіжних послуг або обмежених платіжних послуг без ліцензії та/або реєстрації, для притягнення таких осіб до відповідальності у встановленому законодавством України порядку.

Таким чином, можна зробити висновок щодо регулювання та нагляду за суб'єктами платіжного ландшафту, наразі перебуває на етапі активного розвитку. Варто зазначити, що нашій державі потрібна співпраця у розвитку міжнародних розрахунків, така необхідність виникла різким збільшенням потоків платежів, включно з транскордонними переказами. Крім цього, законодавство повинно бути направлене на розвиток конкурентного середовища, забезпечення безпеки переказів та самої системи, захисту прав споживачів та впорядкування учасників ринку, які повинні відповідати вимогам регулятора та вимогам, адже діяльність платіжних систем пов'язана із великим обігом коштів, тобто це не повинно створювати додаткові перешкоди для учасників ринку. Регулятори ринку повинні також надавати та забезпечувати актуальну і відповідну інформацію, таку як закони, укази, а також розпорядження, ліцензії тощо. Надавати регулярну звітність про свою діяльність, оцінку результатів, а також витрати на здійснення функцій регулювання та нагляду.

Список використаних джерел

1. Правила бухгалтерського обліку операцій з використанням платіжних карток у банках України: Постанова НБУ від 08.04.2005. № 123. Дата оновлення: 29.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0441-05#Text>

2. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591- IX. Дата оновлення: 17.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

3. Положення про реєстрацію платіжних систем, учасників платіжних систем та технологічних операторів платіжних послуг: Постанова Національного банку України від 26.09.2022 № 208. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0208500-22#Text>

4. Про банк і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. Дата оновлення: 01.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

Пасіка Владислав Віталійович,
ДТЕУ, ФФО, 3 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Сундук Тетяна Федорівна,
ст.викладач

ПОДАТКИ ТА ПОДАТКОВА СИСТЕМА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах сьогодення будь – яка країна світу обирає власні методи для здійснення оподаткування доходів фізичних осіб. Це в свою чергу може залежати від соціальних стандартів, а також від стратегій розвитку держави. Важливою особливістю можна виділити те, що дане оподаткування сприяє зростанню заощаджень населення країни, а також в подальшому слугує одним із джерел фінансування економіки. Для держави постає завдання – постійне удосконалення системи оподаткування доходів фізичних осіб з метою забезпечення її соціальної справедливості, фіскальної та економічної ефективності.

У будь-якій державі податкова система побудована з урахуванням специфіки організації її господарства. Аналізуючи податкову систему України та європейських країн, то можна зазначити, що принципової різниці у них немає. Особливість європейської системи оподаткування полягає в тому, що в її основу покладено переважно прогресивні шкали ставок оподаткування.

Податкова система Франції має прогресивну шкалу оподаткування, в якій існує нижня межа доходів, з яких не справляється податок, а у разі їх перевищення поступово ставка податку починає збільшуватись, в залежності від сум отриманого доходу. Особливістю адміністрування подоходного податку у Франції є оподаткування як доходів, котрі одержує платник всередині країни, так і тих, які отримано за її межами. При цьому платником є не фізична особа, а сім'я (якщо платник неодружений – сім'я з однієї особи) [1, с. 47–48].

Платникам подоходного податку пристосовують коефіцієнти, а саме: коефіцієнт 1 – самотнім особам без дітей, коефіцієнт 2 – одруженим особам без дітей, коефіцієнт 3 – подружжю з однією дитиною, коефіцієнт 3,5 – подружжю з двома дітьми та коефіцієнт 4 – подружжю з двома дітьми.

В цілому доходи платника поділяють на сім категорій: плата за роботу за наймом, доходи від оборотного капіталу (відсотки і дивіденди), доходи від промислової і торговельної діяльності підприємств, що не є

акціонерними товариствами, доходи від надання в оренду землі та будівель, сільськогосподарські доходи, некомерційні доходи (доходи від вільних професій). До кожного з таких категорій застосовується своя методика розрахунку, ключовим правилом якої є утримання усіх витрат, що були понесені платником у процесі одержання таких доходів.

У Норвегії резиденти сплачують національний і місцевий податок з усіх доходів, які були одержані в країні та за її межами. Податок на дохід фізичних осіб з річної заробітної плати обчислюють за ставкою 9,5 %, якщо дохід – від 220 501 до 248 500 норвезьких крон [2, с. 932].

В Іспанії декларація про доходи резидента включає всі доходи, які він отримав по всьому світу, незалежно від місця проживання його статус визначають на весь податковий період. Такий порядок визначається за ставкою від 24 % до 45 %. У разі становлення щорічного доходу 300 тис. євро, то застосовується заставка 52 %.

Особливістю системи оподаткування в Швеції є те, що за кожним платником закріплюється реєстраційний номер, а також рахунок, на який перераховується податок. Резиденти повинні сплачувати податок з усіх доходів, що вони отримують (підприємницька діяльність, капітал, заробітна плата). Податок розраховується за прогресивною шкалою, загальна максимальна ставка складає 56,9 %.

В цілому практично у всіх європейських країнах, існує податок на розкіш, який стосується в основному дорогої нерухомості. В Австрії власники, що мають площу нерухомості 500-600 кв. м. мають платити державі приблизно 10–15 тис. євро в рік, а британці сплачують 40 % від розміру прибутку, якщо будинок не є їхнім основним місцем проживання та здається в оренду.

Слід наголосити на тому, що в Європі існують податки, які застосовуються до власників дорогих яхт та приватних літаків. Так, кожен зліт або посадка приватного літака на італійських курортах може коштувати власнику від 200 до 1000 євро залежно від типу авіалайнера. У Німеччині застосовують спеціальну тарифну сітку, відповідно з якою 100 кубічних сантиметрів об'єму автомобільного бензинового двигуна коштує 2 євро. Однак для дизельних двигунів застосовують інші розцінки, а саме: за кожні 100 кубічних сантиметрів власник автомобіля має віддати 9 євро.

В країнах Європейського Союзу принцип соціальної справедливості відбувається на основі існування прогресивної шкали оподаткування. У світі існує два підходи до оподаткування доходів:

1) плоска шкала оподаткування – означає податок, що справляється за єдиною ставкою при будь-якому рівні доходу – єдина ставка прибуткового податку, яка розглядається як альтернатива прогресивному оподаткуванню;

2) прогресивна шкала оподаткування – система оподаткування, що побудована на принципі збільшення податкових ставок залежно від зростання рівня оподаткованого доходу платника податку [3].

Отже, узагальнюючи вище сказане можна дійти висновку, що податкова система Європейського Союзу має суттєві переваги, оскільки має меншу кількість податків, а це дає змогу ефективного їх адміністрування, сприяє прозорості та відкритості податкової системи. Підвищений рівень оподаткування суб'єктів господарювання дає змогу державі реалізувати свої функції, як соціальну, функцію охорони правопорядку, військового захисту.

Список використаних джерел

1. Дутова Н.В., Лесік Є.С. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: проблеми та вдосконалення на базі досвіду зарубіжних країн. Економіка і організація управління. 2019. Вип. 1. С. 43–52.

2. Куба О. В., Горбенко Я. О. Оподаткування доходів фізичних осіб: закордонний та вітчизняний досвід. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 22. С. 931–935..

3. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія та практика становлення : автореф. дис. ... д. е. н. / А.М. Соколовська – К., 2002. – 32 с.

Сахарова Ірина Юріївна,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Циганова Надія Вікторівна,
д-р екон. наук, професор

ПІДВИЩЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

У сучасній економічній системі зі значним посиленням ролі фінансового сектора підвищуються вимоги до діяльності комерційних банків. Актуалізуються проблеми фінансової стабілізації комерційних банків шляхом підвищення їх капіталізації, концентрації банківського капіталу, ліквідності, платоспроможності та конкурентоспроможності. Водночас на

фінансовому ринку загалом і в банківському секторі зокрема неприпустимі механічні прирости капіталу чи зміни інших показників. Це має бути механізм, який функціонує відповідно до встановлених внутрішньобанківських стандартів управління, обмежень, ризиків і правил.

Підвищення рівня капіталізації банківської системи є одним із основних завдань організації надійного нагляду за банківською системою з боку Національного банку України та забезпечення необхідного обсягу регулятивного капіталу з урахуванням системи фінансових та операційних ризиків, які сьогодні повністю збігається з необхідністю адаптації національних систем регулювання до вимог міжнародного законодавства.

За таких умов актуальність проблеми дослідження полягає в необхідності розробки ефективного механізму управління банківським капіталом на основі забезпечення найкращого методу капіталізації банківської системи.

Незважаючи на різні погляди науковців на поняття «капіталізація», слід зазначити, що в цілому воно розглядається зокрема з трьох основних позицій, таких як, наприклад [1; 2]:

- методика оцінки активів банку за розміром доходів і прибутку, які він приносить;
- використовувати частину прибутку для збільшення власного капіталу банку (реінвестований чистий прибуток);
- спосіб збільшення статутного капіталу шляхом перерозподілу власного капіталу.

Питання підвищення рівня капіталізації банків України є головною умовою для подальшого забезпечення потреб економіки та її зростання, тому щонизький рівень капіталізації вітчизняної банківської системи не може забезпечити достатньою кількістю фінансових ресурсів реальний сектор економіки. Тому необхідно виокремити ключові аспекти та пропозиції щодо підвищення рівня капіталізації банків [3, с.481]:

- на макрорівні потрібно вдосконалити банківське законодавство, активізувати роль банківських асоціацій, проводити регулятивну політику НБУ, творити систему рейтингування та підвищення конкурентоспроможності банків України порівняно з іноземними банками;
- на мікрорівні необхідно використовувати дієві інструменти зростання рівня капіталізації завдяки вдосконаленню системи фінансового менеджменту в банках, моніторити якість активів банку, раціонально визначати та вимірювати ризики та проводити ефективну політику з їх управління.

Для подальшої капіталізації банківської системи та підвищення ефективності функціонування банківського капіталу необхідно проводити емісію боргових цінних паперів, збільшувати капітал за рахунок

залучення коштів на умовах субординованого боргу, залучати міжнародний капітал для розвитку вітчизняної економіки, в той же час проводити контроль присутності іноземного капіталу на рівні, що не призведе до руйнівних наслідків, проводити збалансовану стабільно-дивідендну політику, спростити й затвердити на законодавчому рівні процедури злиття і поглинання банків, а у період здійснення об'єднання банків створити для них пільгові умови (зменшення податків, економічних нормативів діяльності) [4, с.79]. Також важливим шляхом забезпечення необхідного рівня капіталізації можуть стати злиття і поглинання банків як метод консолідації та концентрації банківського капіталу [5].

Якщо проаналізувати перспективи, то вирішення проблеми достатності обсягу капіталу у банківській системі позитивно впливатиме на підвищення довіри до банківської системи, стабільність функціонування банківських установ, визначення перспектив розвитку банківської системи, а також сприятиме загальному економічному зростанню.

Для значного збільшення капіталу банківської системи, з метою виходу на рівень розвинених країн, необхідні ресурси, а нарощення ресурсів потребує певного часового періоду. Від вирішення цього питання залежить майбутній рівень розвитку та капіталізації банківської системи. Збільшення капіталізації вітчизняної банківської системи – це одна з умов подальшої інтеграції банківських структур України у світову банківську систему.

Список використаних джерел

1. Герасименко В. Управління власним капіталом банку в Україні в умовах фінансової кризи. Вісник НБУ. 2020. № 10. С. 13–17.
2. Кіреєва К. О. Регулювання банківського капіталу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01. К., 2006. 29 с.
3. Юнко О.М., Возна Л.Б. Капіталізація вітчизняних банків: стан та перспективи зміцнення. URL:<http://global-national.in.ua/archive/19-2017/92.pdf> (дата звернення 13.11.2022).
4. Галіцейська Ю. Капіталізація банківської системи України: проблеми та перспективи. URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26806/1/%PDF> (дата звернення 13.11.2022).
5. Циганова Н.В. Концентрація та централізація капіталу в банківській сфері. Київ : КНЕУ, 2014. 254 с.

Спічак (Булах) Вікторія Вячеславівна,
ДТЕУ, ФФО,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Жураховська Людмила Валентинівна,
канд. екон. наук

ІМПЛЕМЕНТУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ УКРАЇНИ НА АРЕНІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ

У сучасний час інвестиції є важливим засобом підвищення якісних показників економічної діяльності на мікро- та макрорівнях, розробки високотехнологічної продукції, подолання економічної кризи та забезпечення умов для структурних змін у національній економіці. Ефективна інвестиційна діяльність сьогодні є одним із ключових факторів економічного розвитку нашої держави.

Сьогодні на ринку капіталу в Україні багато проблем. Нині світовий фінансовий простір – це сукупність світових і національних ринків капіталу, ринків валюти, страхових та фондових ринків, світових фінансових центрів та діяльності транснаціональних компаній, сукупний обсяг фінансових активів яких постійно збільшується. Досвід багатьох країн свідчить про значну роль у забезпеченні процвітання країни адекватної макро-економічної політики, обсягів інвестування (особливо прямих іноземних інвестицій), наявності стабільних фінансових інститутів, швидкості поширення технологій та рівня кваліфікації працівників. Крім того, характерною рисою всіх розвинених країн є активна участь та інтеграція у світовий економічний та фінансовий простір. Зокрема, зростає обсяг фінансових ресурсів, які залучаються в результаті випуску та продажу державних вексельних цінних паперів (облігацій внутрішньої та зовнішньої державної позики).

Фінансова глобалізація створює нові відносини, що виникають у результаті перерозподілу фінансових ресурсів на міжнародному ринку [7, с. 50]. Вона включає національні економіки, що стосуються фінансових дій. Неоднозначність цих процесів має як позитивні, так і негативні наслідки для деяких національних економік. В Україні спостерігається стабільний розвиток фінансової глобалізації на основі інтеграції інвестиційного ринку України в світовий фінансовий простір. Про це може свідчити зокрема створення в Україні ряду фінансових проєктів, які передбачають взаємодію із іноземними інвесторами.

Сучасний стан банківської системи у світовій економіці свідчить про те, що банківський сектор є головним гравцем на грошовому ринку.

У сучасному світі глобалізація породила потребу у вдосконаленні фінансової системи. Тому головна функція фінансових ринків полягає в тому, щоб дати можливість деяким організаціям своєчасно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Таким чином, можна стверджувати, що ефективність країни в економічній сфері безпосередньо залежить від її здатності адаптуватися до динамічних змін. Головною метою має бути інновація. Економічні змінні – це не остання фінансова категорія, яку необхідно інтегрувати, а з іншого боку – пов'язувати з грошовими цінностями. Можна також відзначити, що модернізаційно-профілактичні заходи не цілком здійсненні, щоб вийти з фінансової кризи. Вартість валюти з часом знецінюється, оскільки її не можна пов'язати з її вартістю як товару. Перспективи подальших досліджень ефективних механізмів, пов'язаних з управлінням фінансовими ризиками, головним чином пов'язані із банківським сектором економіки, так як на даному етапі розвитку ринкової економіки банки залишаються головним гравцем надання фінансових послуг. З еволюції фінансових ринків можна виділити такі принципи, які спонукають розвитку: необхідний інноваційний підхід; визначення новітніх критеріїв вибору пристроїв для реалізації практичної економічної політики. Звичайно, глобалізація не означає простоту світових держав, тому Україна прагне бути частиною глобального простору і робить необхідні кроки для реалізації даної мети.

Список використаних джерел

1. Булатова О.В., Марена Г.В. Зрушення регіональної структури світового фінансового ринку. Економічний вісник НТУУ «КПІ», 2019. № 16. С. 67–78.
2. Герасименко О. Збалансування фінансової системи держави / Фінанси України, 2016.
3. Капаєва Л.М., Лях М.С. Фінансове право: навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 248 с.

Секція 3

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Васильєва Анастасія Андріївна,
ДТЕУ, ФФО,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Аванесова Ірина Анатоліївна,
канд. екон. наук, доцент

АЛГОРИТМ ЗВЕРНЕНЬ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

У наш час дуже важливо бути обізнаним в різних сферах: економіки, фінансів, політики та інших. Ці знання дають можливість людині не потрапляти в оману, не бути обдуреним, та не стати жертвою різних афер. Проте такі випадки трапляються, і трапляються навіть у сфері фінансових послуг.

Національний банк України у II кварталі 2022 року отримав та опрацював майже 17 тисяч звернень споживачів фінансових послуг [4].

Національний Банк України, як регулятор сфери фінансових послуг надає чіткий алгоритм звернення споживача фінансових послуг:

спочатку звернутись до фінансової установи;

якщо без результату – звернутись до НБУ [5].

Згідно з законом України «Про звернення громадян» споживач фінансової послуги має право подати такі види звернень:

пропозиції (зауваження);

заяву (клопотання);

скаргу [1].

Незалежно від виду звернення до банку клієнт повинен повідомити у зверненні детальну інформацію про себе, для можливості ідентифікації, предмет/причину звернення до банку, зазначити чого очікує після розгляду його звернення та яким чином хоче отримати відповідь.

АТ «ОщадБанк» зазначає, що кожен без винятку клієнт Банку, незалежно від того, яким послугами Банку користується, має можливість звернутись до Банку та викласти своє питання чи подяку у письмовому та електронному вигляді, а також для оперативного вирішення нагальних проблем клієнтів банку організовано особистий прийом громадян керівниками регіональних управлінь/відділень [6].

Звернення розглядаються і вирішуються невідкладно, але не пізніше 15 днів від дня їх отримання – ті, які не потребують додаткового вивчення. Загальний термін розгляду звернень не повинен перевищувати одного місяця від дня їх надходження.

Якщо, в місячний термін, вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів.

Споживач фінансової послуги має право на звернення до Національного банку України щодо вирішення порушених у зверненнях питань, включаючи випадки, якщо Банк не надав відповідь на звернення в установленій законодавством України термін [3].

Споживач фінансової послуги надсилає або подає звернення до Національного банку: засобами поштового зв'язку, засобами електронного зв'язку, особисто або через уповноважену особу, через органи державної влади, інші державні органи, установи організації, через засоби масової інформації, під час особистого прийому громадян, на універсальну телефонну «гарячу лінію» Національного банку.

Письмове звернення адресується Національному банку або Голові Національного банку, першому заступникові або заступникам Голови Національного банку) друкується або пишеться від руки розбірливо, підписується громадянином (групою громадян) із зазначенням дати. Залежно від форми звернення споживач має зазначити такі дані (табл.1).

Таблиця 1

Необхідні дані для звернення до НБУ залежно від форми звернення

Письмове звернення	Усне звернення
прізвище, ім'я, по батькові; місце проживання; суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги	1) прізвище, ім'я, по батькові; 2) місце проживання (повну поштову адресу, на яку надсилається відповідь); 3) контактний телефон; 4) електронну поштову адресу, якщо на неї надається відповідь; 5) суть порушеного питання, у якому міститься інформація щодо банку, пункту обміну валют, установи (організації), діяльності/бездіяльності яких стосується звернення.

Джерело: складено автором за матеріалом [витяг]

Якщо споживач бажає оскаржити рішення, дію чи бездіяльність НБУ, то згідно з статтею 23 Закону України «Про доступ до публічної інформації» є можливість оскарження через керівника розпорядника, вищий орган або суд [2].

Алгоритм звернень споживачів фінансових послуг бере свій початок від звернення до банку, у разі не погодження або не отримання відповіді, продовжується зверненням до Національного Банку України, а у випадку бездіяльності чи не згоди з рішення НБУ закінчується судом.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996р. № 393/96-ВР. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96- %D0 %B2 %D1 %80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text)

2. Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

3. Витяг з постанови Правління Національного банку України від 01.03.2018 р. № 18. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/01032018_18.pdf

4. Національний банк опрацював 17 тисяч звернень громадян – на що найчастіше скаржилися споживачі у II кварталі 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-opratsyuvav-17-tisyach-zvernen-gromadyan--na-scho-naychastishe-skarjilisya-spojivachi--u-ii-kvartali-2022-roku>

5. Захист прав споживачів фінпослуг. Що варто знати? URL: <https://bank.gov.ua/ua/consumer-protection>

6. Інформація про звернення громадян. URL: <https://www.oschadbank.ua/zvorotnij-zvazok>

Гончарук Юлія Олегівна,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
спеціальність «Інвестиційний менеджмент»
Науковий керівник:
Нагорна Ольга Валеріївна

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану надзвичайно важливо забезпечити оперативне, належне та безперервне виконання місцевих бюджетів. Для забезпечення ефективного функціонування бюджетної сфери та важливо

необхідних потреб жителів територіальних громад у період дії воєнного стану Офіс Президента України, Уряд, Верховна Рада України, РНБО та інші центральні органи виконавчої влади приймають низку швидких, ефективних, оперативних рішень.

У сучасних умовах економічної та політичної кризи в Україні на перший план виходять питання забезпечення фінансової безпеки на різних рівнях економічного устрою, від фінансів окремих домогосподарств до загальнодержавних фінансів. Як показує практика розвинених країн, одним з основних драйверів забезпечення фінансової безпеки є реалізація принципів фінансової інклюзії, яка становить собою «...розширення доступу звичайних громадян, бізнесу до фінансових продуктів і сервісів, незалежно від доходу, віку, місця проживання чи виду діяльності [1]».

Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливість, щоб задовольнити свої потреби. Інклюзивне зростання економіки є передумовою гуманного розвитку суспільства, тому він є багатofакторним і багаторівневим процесом, бо основою його є економіка максимальної зайнятості і взаємодії усіх суб'єктів.

Впровадження фінансової інклюзії в країні забезпечує: прибуткові іноземні інвестиції, розвиток експорту та імпорту, продовольчу безпеку, зростання туризму, підвищення рівня доходів, зростання підприємництва та розвиток малого та середнього бізнесу, зростання середнього класу, зменшення корупції, шахрайства та розкрадання [2].

Центральні банки та інші регулятори фінансового ринку, міжнародні організації наголошують на важливості фінансової інклюзії. Не виключенням є і НБУ, у стратегічних цілях якого фінансова інклюзія займає одне з провідних місць та є важливою передумовою розвитку фінансової екосистеми та зростання економіки країни.

Реалізація стратегії НБУ у напрямі запровадження фінансової інклюзії реалізується в наступних напрямках:

- розвиток платіжної інфраструктури шляхом: переведення транзакцій в електронні канали (розвиток електронних платежів, у тому числі за комунальні послуги, електронних грошей (які випускає Національний банк), платежів з використанням пристроїв мобільного зв'язку), поширення використання міжнародних та національних платіжних систем, ознайомлення населення з перевагами та прогресивними видами безготівкових розрахунків;

- запровадження віддаленої ідентифікації клієнтів для отримання ними фінансових послуг;

- укладення договорів у безпаперовій формі, у тому числі з використанням електронного цифрового підпису [3].

В Україні стрімко зростає популярність безготівкових платежів, адже вони є зручними та безпечними. Після кризи розширюється платіжна інфраструктура – зростає кількість активних карток в обігу, збільшується насиченість платіжними терміналами роздрібною торговою мережі. НБУ здійснює оверсайт платіжних систем, щоб забезпечити надійність безготівкових платежів. Постійно удосконалюються підходи до моніторингу операційних ризиків платіжних систем для недопущення їх реалізації. Підвищення надійності фінансової, зокрема платіжної, інфраструктури – одна із ключових цілей НБУ в контексті забезпечення фінансової стабільності [5].

2021 рік став проривним для державної системи віддаленої ідентифікації BankID НБУ. Згідно зі статистикою в грудні 2021 року Система BankID НБУ перетнула межу в 110 успішних ідентифікаційкористувачів за одну хвилину. Загалом за 2021 рік у Системі BankID НБУ здійснено понад 30 млн успішних електронних ідентифікацій, що в чотири рази більше, ніж за 2020 рік (7,6 млн шт.), та в 100 разів більше, ніж за 2019 рік (300 тис. шт.). Навіть в умовах війни громадяни України продовжують отримувати через Систему BankID НБУ безпечний доступ до онлайн-послуг, які надають державні органи, громадські організації, банки та інші комерційні установи. Понад 99,7 % громадян, що мають рахунки в українських банках, доступні дистанційні послуги з використанням Системи BankID НБУ[4].

Рада наголосила, що в умовах війни вкрай важливим є забезпечення надійного та стабільного функціонування банківської та фінансової системи країни, а також максимальне забезпечення потреб оборони України, безперебійного функціонування системи державних фінансів та об'єктів критичної інфраструктури. Зниження під час війни дієвості ринкових інструментів робить неможливим проведення монетарної політики.

Отже, виходячи з викладеного матеріалу, можна стверджувати, що поширення фінансової інклюдії в Україні на сьогоднішній день задовольняє вимогам сучасного економічно розвиненого світу. Таким чином, низький рівень фінансової інклюдії не дозволяє державі повноцінно використовувати потужний ресурс заощаджень населення, сприяє розвитку тіньового сектору, що в кінцевому підсумку знижує рівень фінансової безпеки в цілому. виправлення ситуації, що склалася, в першу чергу, бачиться у невідкладних діях як з боку держави, так і фінансово-кредитних установ за підтримки держави, спрямованих на підвищення фінансової грамотності населення, бізнесу шляхом проведення тренінгів, семінарів, постійного інформування у ЗМІ та соціальних мережах про можливості управління фінансовими ресурсами. Саме такі дії зможуть відновити довіру до фінансово-кредитного сектору та в кінцевому підсумку підвищити фінансову безпеку України.

Список використаних джерел

1. ОАкімова О. В. Фінансова інклюзія та інші передумови розвитку фінансового моніторингу в Україні. Молодий вчений. Частина 1. Економічні науки. 2015. № 12 (27). С.195–198.
2. Захаркін О. О., Боронос В. М., Захаркіна Л. С., Тверезовська О.І. Фінансова інклюзія як драйвер забезпечення фінансової безпеки України. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2019. № 1. С. 43–52.
3. Мушеник І. М. Інформаційні аспекти формування сучасних механізмів управління розвитком соціально-економічних систем. Наука ХХІ ст.: виклики та перспективи. Том 1. Суспільні науки: колективна монографія в 2-х томах / за заг. ред. В. В. Іванишина. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2021. С. 35–46.
4. За 2021 рік учетверо зросла кількість успішних ідентифікацій через Систему BankID НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/za-2021-rik-uchetvero-zroslo-kilkist-uspishnih-identifikatsiy-cherez-sistemu-bankid-nbu>
5. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83816603>

**Кошман Маргарита Сергіївна,
Мирошникова Маргарита Ігорівна,
ДТЕУ, ФМТП,
спеціальність «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
Науковий керівник:
Серажим Юліан Віталійович,
канд. екон. наук, доцент**

IMPLEMENTATION OF VARIOUS METHODS OF FINANCIAL INCLUSION IN UKRAINIAN SOCIETY

Today, financial inclusion is another long-term trend that exists in the financial sphere. But first of all, what exactly is «financial inclusion» about? This is the availability of the use of all the financial instruments necessary for a person that exist in the world. From the most common, such as the ability to open a bank account or deposit money, take out a loan or mortgage, insure yourself or your property, to more rare and specific ones, such as buying company shares or participating in investments.

In the Strategy for the Development of the Financial Sector of Ukraine until 2025, financial inclusion is defined as one of the five relevant areas along with financial stability, macroeconomic development, development of financial markets and innovative development[1]. Current tasks of the digital development of the financial sector are also outlined in the relevant Concept of the Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018–2020.[2]

The driving effects of the economic crisis in Ukraine and the strengthening of global challenges caused by the spread of the COVID-19 pandemic have intensified attention to the problem of the availability of financial services and the wider use of tools for remote and contactless service.

Digitization of the financial space not only reduces costs, speeds up transactions, makes them more secure and transparent, but at the same time allows the use of financial products adapted to the needs of the most vulnerable groups of citizens with low and unstable incomes who do not have access to the formal financial service system due to geographical distance and the presence of various obstacles.

The lack of access of part of the country's citizens to the system of official financial services in the conditions of forced isolation due to anti-epidemic measures, environmental threats, economic crisis, martial law and other reasons reduces the level of social and economic protection of the population, increases social tension in society, which ultimately leads to danger of functioning of the country's economy as a whole. In view of this question regarding the assessment of the population's access to basic financial services, the identification of barriers and the formulation of a proposal to overcome them are timely and relevant.

To improve the indicator of financial inclusion, it is necessary to act in several directions: introduce new financial services in Ukraine and expand access to existing ones; in particular, integrating financial services into the infrastructure of cities, developing payment for transport and participation in social projects.

But what exactly can we implement to increase the financial inclusion of Ukrainians? A lot of things have already been done in this direction. In particular, just last year Mastercard company implemented many projects to introduce financial and payment services into the everyday life of Ukrainians. Here are just a few examples: the launch of contactless fare payment in the Kyiv city electric train and in the Odesa funicular; introduction of contactless payment in the National Botanical Garden named after M. M. Hryshko and Sofiiivka Arboretum in Uman; creation of cashless infrastructure and cashless territory at VDNG(National complex «Expocenter of Ukraine»), as well as the development of international transfers. In the Kyiv metro alone, since the launch

of contactless payment technology in 2015, passengers have paid for more than 60 million trips using bank cards and gadgets.

In the field of trade and services, where the payment infrastructure is already quite developed, new solutions are also emerging. In particular, a memorandum was signed on the development of cashless infrastructure at the «Stolichny» wholesale market. And in the Silpo supermarket chain, the Mastercard company implemented a solution for the mass use of QR codes for paying for goods.

Innovative payment solutions help the population to join financial services, in particular – using contactless payment technology with NFC (Near field communication) gadgets. A total of 20 banks in Ukraine have already activated mobile wallets for their users using MDES (Mastercard Digital Enablement Service). At the same time, Ukraine entered the top 5 countries in the world in terms of the number of NFC transactions with Mastercard cards.[3]

Smartphones can really do a lot today, and it is thanks to mobile financial technologies that a large part of this population can easily «join» the financial system. This method will especially appeal to the younger generation, who are now actively participating in the use of financial services thanks to the existence of special junior cards that can be obtained in almost every bank, which should also be considered one of the tools of financial inclusion.

The junior card is a modern financial tool that will help you learn the basics of financial literacy and use your own funds and banking services wisely. All operations on the card can be carried out online and controlled through a mobile application on a smartphone. [4]

Another great example of the promotion of digital financial services is online banks without branches, which differ from classic banks in the simplicity of tariffs and the speed of issuing cards. The apps of online banks are well-thought-out and there is no need to visit branches at all, all questions are solved with the help of phone or chat support. The benefits also include: fast card issuance and reissuance, cashback on popular products, online deposit opening, opening of virtual cards in various currencies; loan funds at favorable interest rates.[5]

The more actively a country's population uses financial services, the higher the level of well-being of its citizens and their quality of life. An excellent example is the Scandinavian countries - Denmark, Sweden, Norway, which consistently lead the rankings of the richest and happiest countries in Europe. The level of population's financial inclusion in these states reaches 100 %. The same indicator in the Netherlands and almost the same (98 %) - in Austria and Great Britain. And we hope that Ukraine will be able to achieve such results in the nearest future.

References

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року [Strategy of Ukrainian financial sector development until 2025]. Міністерство фінансів України, Національний банк України та ін. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025_eng.pdf?v=4
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 року на затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України, No. 67-р, 17.01.2018 [On approval of the Concept of digital economy and society development of Ukraine on 2018–2020 and approval of the action plan for its implementation: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, No. 67-r, 17.01.2018]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p>
3. Фінансова інклюзія для всіх, чому українцям час «включатися» Підвищення рівня фінансової інклюзії стимулює зростання ВВП і надходження іноземних інвестицій. URL: <https://new.minfin.com.ua/ua/finclusion-2019>
4. Картка Юніора, опис умов отримання та властивостей. URL: <https://privatbank.ua/platezhnie-karty/karta-juniora>
5. Гроші ще монітором: переваги та недоліки інтернет-банкінгу. URL: <https://weekend.today/kolonki/groshi-za-monitorom-perevagi-ta-nedoliki-internet-bankingu.htm>

Павлишина Інна Володимирівна,
ДТЕУ, ФТМ, 2 курс,
спеціальність «Підприємництво торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник:
Вавдійчик Ірина Миколаївна,
канд. екон. наук, доцент

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Під фінансовою інклюзією більшість науковців [1] розуміють створення таких умов, при яких всі верстви населення мають однакову можливість користуватися усіма фінансовими послугами. Іншими словами, це процес, при якому будь-яка особа або підприємство має можливість отримати доступ до усіх фінансових продуктів та послуг. Такими послугами можуть виступати будь-які банківські та страхові продукти, позики та інше. Головною метою фінансової інклюзії є те, що вона зосереджена надавати усім учасникам фінансових відносин достовірну та прозору інформацію, представляти фінансову допомогу для фінансово незахищених верств населення та усувати будь-які перешкоди,

які містять в собі приховані операції та витрати. За останній час, розвиток фінансової інклюзії як в нашій країні, так і у розвинутих країнах забезпечувався лише шляхом базового володіння рахунками для фізичних осіб. При цьому більшість населення залишається фінансово неусвідомленими та не проявляють інтересу до банківських продуктів та не мають до них доступу. Це все призводить до фінансової незахищеності деяких верств населення, що несе за собою глобальну проблему фінансової нерівності, і включає майже половину населення.

В затвердженій Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року, метою якої є подальше реформування фінансового сектору України, розвиток якого відповідав би міжнародним стандартам, при цьому забезпечуючи потреби населення, у тому числі фінансову інклюзію, Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Національною комісією, Міністерством фінансів України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб зазначено, що з метою розширення фінансової інклюзії будуть упроваджені стандарти ринкової поведінки фінансових установ і розкриття інформації про фінансові продукти, активізовані цільові програми для підвищення фінансової грамотності населення, а також буде посилено захист прав споживачів, створено стимули для розвитку платіжної інфраструктури для безготівкових операцій, розширено і вдосконалено систему гарантування вкладів тощо [2].

Аналіз основних проблем забезпечення фінансової інклюзії в Україні дає можливість окреслити наступні напрями їх вирішення [3].

1. НБУ необхідно: Стимулювати поширення в Україні таких інструментів забезпечення фінансової інклюзії, як: електронні гроші, системи мобільних платежів, у першу чергу – безконтактні, прийняття терміналами платежів готівкою для подальшого переказу, приватні транскордонні грошові перекази шляхом виконання наступних завдань:

- зниження попиту на готівку (через поширення безготівкових форм отримання доходів, підвищення вартості отримання готівки, зниження граничної суми розрахунків готівкою);

- підвищення рівня фінансової обізнаності споживачів у межах реалізації Стратегії фінансової грамотності НБУ, що передбачає розробку єдиної комунікаційної платформи з питань фінансової грамотності та Освітньо-інформаційного центру на базі НБУ.

2. НБУ в координації з Міністерством освіти і науки України необхідно: Забезпечити виконання пріоритетів Стратегії фінансової грамотності:

– зміна фінансової культури фізичних осіб шляхом формування осередків фінансової культури в родині, школі, громаді, в тому числі, за допомогою лідерів суспільної думки.

– фокусування заходів щодо підвищення фінансової грамотності на молоді (віком від 10 до 24 років) як цільовій аудиторії, у першу чергу, шляхом викладання у школі курсу з фінансової грамотності як обов'язкового, внаслідок чого діти шкільного віку отримуватимуть базові знання та навички з фінансової грамотності;

– створення на базі Департаменту комунікацій НБУ єдиної комунікаційної платформи з питань фінансової грамотності. Ключовим завданням такої платформи має стати доведення інформації до споживачів простою та доступною мовою за допомогою візуального (графічного та відео) контенту.

– створення Освітньо-інформаційного центру при НБУ як осередку фінансової просвіти та комунікацій щодо завдань та функцій НБУ, в якому мають поєднуватись Музей грошей, Центр просвіти молоді та Центр компетенцій вчителів; принципами діяльності даного Центру мають бути: інноваційність, інтерактивність та просвітництво;

4. АТ «Укрпошта» та державним банкам (АТ КБ «Приватбанк», АТ «Державний ощадний банк України», ПАТ АБ «Укргазбанк») необхідно:

Розглянути можливість встановлення платіжних терміналів у всіх поштових відділеннях, розташованих у сільській місцевості, що підвищить доступність банківських послуг для місцевих жителів.

5. Міністерству соціальної політики України в координації з Пенсійним Фондом України та державними банками (АТ КБ «Приватбанк», АТ «Державний ощадний банк України», ПАТ АБ «Укргазбанк») необхідно:

Здійснити поетапне переведення всіх отримувачів пенсійних та інших соціальних виплат на безготівкову форму оплати шляхом оформлення платіжних карток у відділеннях одного з державних банків (за вибором отримувачів), що сприятиме зростанню банківських пасивів, активізації безготівкових розрахунків та зниженню частки тіньової економіки в країні. При цьому необхідно узгодити таке переведення для кожного населеного пункту з гарантуванням можливості зняття готівки через мережу фізично доступних розташованих поруч банкоматів.

Список використаних джерел

1. Розвиток фінансової інклюзії в Україні. URL:<https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/714/686>

2. Регулятори фінансового ринку затвердили Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL:

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/regulyatori-finansovogo-rinku-zatverdili-strategiyu-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku>

3. Напрями забезпечення фінансової інклюзії в Україні. URL:
<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/analit-hladkyh-economy-8-2019-1.pdf>

Панчук Вікторія Ігорівна,

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут,
факультет управління, підприємництва та права,
2 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник:

Нікольчук Юлія Миколаївна,
канд. екон. наук, доцент

ПЛАНУВАННЯ ОСОБИСТИХ ФІНАНСІВ У СУЧАСНИЙ ПЕРІОД

В тих надскладних умовах, які зараз склалися в Україні у зв'язку військовим станом та пандемією, дуже важливо не допустити критичних витрат особистого бюджету. Витратити кошти на неважливі речі було б марнотратством. З обережністю підходити до оформлення кредитів, позик на отримання автомобіля, швидких пропозицій готівки, які можуть бути спокусливими, але часто призводять до боргових спіралей. Тому актуальним є володіти правдивою інформацією і мати доступ до перевірених джерел.

Фахівці з питань планування та оптимізації особистих фінансів у своїх наукових доробках доводять необхідність інклюзивного економічного зростання. Доступ до фінансових послуг, включаючи доступ до кредитів, сприяє зменшенню нерівності в доходах та прискорює економічне зростання. Дослідження показують, що фінансова інклюзія дозволяє людям відкривати та розширювати бізнес, інвестувати в освіту, краще керувати ризиками та поглинати фінансові потрясіння. Фінансова інклюзія також полегшує відстеження економічного та фінансового впливу військового стану та COVID-19 та політики щодо пом'якшення його впливу [1].

Можливо, не всі отримали належної освіти з фінансів або просто не подобаються цифри, формули та електронні таблиці, якою б не була причина, фінансове майбутнє залежить від того, наскільки добре людина

відстежує свої доходи та витрати. Технологія – це чудова річ, вона робить управління фінансами бізнесу простішим, ніж будь-коли раніше. Кожен може перетворити свій телефон або планшет на мобільну бухгалтерію, завантаживши кілька корисних програм, які заощадять час і гроші, існує багато розумних мобільних додатків для будь-яких потреб, наприклад: Square, Monefy, Money Lover, Money Manager, Expensify, Дзенмані: облік витрат; Spendee [3].

Одне з найкращих видів зброї для боротьби з фінансовими проблемами – це планування бюджету. Бюджет – це щомісячний розпис грошових доходів і витрат. Він спрямовує рішення щодо витрат, таким чином, що гроші витрачаються тільки на ті речі, які насправді дуже важливі, допомагає оптимізувати свої фінансові ресурси.

Звичка вести свої особисті фінанси – це вже перший і вагомий крок до контролю власних коштів. І суть не в тому, щоб у всьому собі відмовляти. Адже грамотне ведення особистих фінансів дозволяє зрозуміти, скільки й на що витрачає індивідуум. Вважаємо, що головне в оптимізації особистих доходів зрозуміти оптимізацію джерел їх утворення. Досягнення поставлених цілей, варто здійснювати одночасно за двома напрямками:

1. Екстенсивний – шляхом збільшення рівня заробітних плат та соціальних стандартів, зменшення податкових платежів. Використовувати заходи екстенсивного характеру покладені на уряди держав, які встановлюють мінімальну заробітну плату та прожитковий мінімум, визначають розміри соціальних стандартів і формує податкову політику в країні.

2. Інтенсивний – в наслідок активізації ведення підприємницької діяльності фізичними особами, участі населення в операціях на фінансовому ринку та збільшення можливостей для реалізації інтелектуального потенціалу [2].

Досліджуючи питання з планування оптимізації особистих фінансів, ми робимо висновок, що величина витрат індивіда перебуває у прямій залежності від його доходу з точки зору довгострокової перспективи.

Першочерговим завданням є диверсифікація та збільшення доходів громадянина, і лише потім пошук шляхів зменшення витрат. Загальним шляхом до диверсифікації є зменшення ризику або нестабільності шляхом інвестування в різні активи. Диверсифікація полягає у розподілі своїх грошей на кілька інвестицій та різні види інвестицій. Більшість спеціалістів з інвестицій погоджуються з тим, що, хоча це не гарантує від втрат, диверсифікація є найважливішою складовою досягнення довгострокових фінансових цілей при мінімізації ризику [2].

Нами досліджено основні постулати фінансової поведінки при індивідуальному підході до ведення особистих фінансів, які радять

фінансові консультанти опираючись на власні емпіричні дослідження, зокрема: мінімізація заборгованості та відмова від використання кредитних ресурсів; планування та ведення особистого бюджету; диверсифікація активів; створення «фінансової подушки»; відокремлення підприємницького капіталу та особистого бюджету; використання податкових пільг; підвищення своєї фінансової грамотності [3].

Загальнодержавне управління, повинно бути направлено на збільшення добробуту громадян. Для цього потрібне враховувати рекомендації Світового банку та досвід провідних країн. В цьому напрямку, ми вважаємо зробити за доцільне наступні кроки:

1. Розвивати практику введення фінансової грамотності серед населення.

2. Національному Банку України, Міністерству культури та інформаційної політики України, Міністерству соціальної політики України з координацією з Пенсійним Фондом України та державними банками (проводити більш активну просвітницьку роботу з населенням щодо фінансової грамотності, створити безплатну онлайн-платформу, задля роз'яснювальної роботи стосовно фінансових послуг фізичних осіб, можливості оформлення й офіційного розгляду претензій в режимі онлайн, доведення повної інформації щодо наявності та вартості фінансових інструментів і послуг.

3. Закріпити законодавчо введення покарання за використання неповної та неправдивої інформації при наданні фінансових послуг фінансовими установами.

Планування особистого фінансового простору повинно відбуватися за підтримкою держави в першу чергу. Заходи просвітницького характеру, впливатиме на рівень життя громадян. Обізнаність населення у сфері фінансів та фінансових послуг дасть змогу оптимізувати свій особистий бюджет, збільшити доходи, утриматися від зайвих витрат і забезпечити себе на майбутнє.

Список використаних джерел

1. Іванов С.В. Фінанси домогосподарств: аналіз у контексті політики забезпечення добробуту населення України. *Фінанси України*. 2018. № 9. С. 7–24.

2. Домашня бухгалтерія – 7 найкращих програм. URL: <https://financer.com/ua/blog/best-apps/> (дата звернення: 10.11.2022).

3. Захарченко Н.В. Фінансова інклюзія для підвищення добробуту населення та економічного зростання держави. *Фінанси України*. 2020. № 6. С. 105–116.

Різнiченко Владислав Олександрович,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Краснова Ірина Вікторівна,
д-р екон.наук, професор

РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОГО БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УКРАЇНІ

У сучасному світі активним важелем розвитку виступає технологічний прогрес, який вже торкнувся буквально усіх сфер життя, зокрема і глобального банківського простору. Фінансовий сектор в нашій державі є досить розвинутим, і велику роль у цьому відіграла інноваційна складова, тому варто приділити увагу саме цифровим процесам у банківській системі України. Як відомо, цифрові технології значно спрощують як функціонування банків, так і підвищують зручність використання послуг їх клієнтами, тому дана тенденція є максимально позитивною для розвитку банківського сектору. Процеси цифровізації в останні роки проявляються у розвитку дистанційного банківського обслуговування.

Наразі цифрова трансформація виступає ключовим вектором розвитку банківської системи, оскільки в останні роки спостерігається значне удосконалення банківського обслуговування населення та бізнесу. Одним із напрямів забезпечення високого рівня фінансової інклюзії якраз виступає розвиток віддаленого обслуговування. Важливо, щоб держава звертала увагу на це, оскільки в останні роки в нашій державі склалися досить неприємні обставини, спочатку пандемія коронавірусу, а згодом – війна. За таких обставин населення вимушене максимально утримуватися від відвідування відділень банків, і в цьому якраз допомагають дистанційні банківські платформи.

Окрім названих чинників існує ряд зовнішніх факторів, що впливають на розвиток віддаленого банківського обслуговування. Сьогодні банки функціонують у час стрімких і безповоротних технологічних змін, жорсткої конкуренції на ринку банківських послуг, оскільки в останні роки з'явилася велика кількість небанківських установ, відбулися значні зміни у поведінці, побажаннях клієнтів, які пов'язані із розвитком цифрових технологій.

Як і будь-яка ланка функціонування банківських установ, сфера дистанційного обслуговування має певні ризики [1, с.87]:

- Неполадки в роботі та неможливість доступу до системи – технологічний ризик;
- Перебої в доступі до системи – ризик провайдера;
- Несанкціонований доступ третьої сторони – ризик безпеки;
- Викрадення фінансових ресурсів – ризик шахрайства;
- Помилка при здійсненні операцій – операційний ризик;
- Поширення негативної інформації про роботу системи незадоволеними клієнтами, надмірний консерватизм населення – ризик репутації;
- Здійснення операцій, які суперечать діючому законодавству, – юридичний ризик.

Для запобігання більшості ризиків банки постійно удосконалюють систему захисту даних, але інколи цього недостатньо, і потрібно вводити ще більше заходів, зокрема постійно оновлювати парольну політику, застосовувати криптографію [2, с. 141], використовувати ліцензійні програми антивірусного захисту які застосовують і рекомендують провідні світові банки, проводити аналіз помилок в операційній системі, резервне копіювання для відновлення даних при форс-мажорних обставинах, використання досвіду інших банків, які зазнали технічних проблем тощо.

Щодо перспектив розвитку дистанційного банківського обслуговування, то спостерігається тенденція розвитку так званих віртуальних банків, або необанків. Даний напрям обслуговування виник завдяки розвитку мобільного банкінгу, і його особливістю є те, що необанк може існувати як окрема юридична особа, або афілійована особа вже існуючого банку. Окрім того, необанки не мають жодного фізичного відділення. Сьогодні світова спільнота налічує близько 272 необанків [3], і це лише офіційно законодавчо визнані, і в них вже реалізовані такі послуги як здійснення вкладів, кредитування, страхування, операції з цінними паперами, біржові операції, валютні угоди, міжнародні перекази тощо. Хоч в Україні і немає законодавства щодо необанків, але цей вид банківських інновацій активно просувається великими банками.

Особливим прикладом цьому є «monobank», так званий віртуальний банк який створив Universal Bank. Цей мобільний застосунок користується шаленим успіхом уже декілька років, що свідчить про готовність банківського сектору заглиблюватися у цифрове середовище, незважаючи на те, що консерватизм серед українців досі присутній і не кожен сприймає такий вид обслуговування. Сьогодні можна готувати ідеї створення більшої кількості необанків, використовуючи вже наявні технології і розробляючи новітні, наприклад замість традиційного підпису застосовувати технологію сканування відбитків пальців «TouchID» або так званий метод розпізнавання обличчя «FaceID».

Отже, дистанційне банківське обслуговування це перспективна ланка банківського бізнесу, яка відіграє досить вагомую роль у банківській діяльності. За останні роки банки створили безліч застосунків, впровадили багато технологічних інструментів, які допомагають українцям користуватися банківськими послугами не виходячи з дому. Розробка сучасних віртуальних банківських продуктів чи послуг, які матимуть більш цікаві та різноманітні функції, ніж їх попередники, або створення абсолютно нових, які зможуть задовольняти невраховані раніше потреби, можуть стати чинником зростання цільової аудиторії банків, себто так звані необанки можуть приваблювати українську молодь. Тому масштаби впровадження інноваційних технологій в банківському секторі України мають тенденцію до зростання, проте несприятлива ситуація на світовому та внутрішньому фінансовому ринку, викликана уповільненням економічної активності з в'язку із військовою агресією російської федерації, може мати негативний вплив на цей процес, але українська банківська система є міцною, і на мою думку ми все витримаємо.

Список використаних джерел

1. Домінова І.В. Особливості та ризики банківського обслуговування клієнтів в умовах функціонування електронного банкінгу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. № 24 (2). С. 83–88.
2. Ріпак А.Д. Використання Trusteer Rapport для безпеки систем дистанційного банківського обслуговування // *Новітні інформаційні технології в економічній діяльності: зб. тез. VI Всеукраїнської наук.-практ. конференції*. 26 березня 2014 р.: в 1.ч. / Національний університет ДПС України. Ірпінь, 2014. С. 140–142.
3. The list of neobanks and digital banks in the world in 2022. URL: <https://neobanks.app/> (дата звернення: 12.11.2022).

Федоренко Світлана Дмитрівна,
ДТЕУ, ФФО,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Сундук Тетяна Федорівна,
ст. викладач

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Фінансова інклюзія (inclusion – включення) – це процес заохочення якомога більшої кількості суб’єктів (у першу чергу, громадян) до участі в економічній діяльності. Тому фінансові інститути мають надавати публічні послуги для створення конкурентного середовища, в якому громадяни можуть відкривати і розвивати власний бізнес, домовлятися і заробляти, створюючи товари і послуги. Середовище, яке розвивається за принципами: інвестуй, запроваджуй інновації, заощаджуй [1].

Фінансова інклюзія є однією з п’яти напрямів «Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року» і має визначені стратегічні цілі та індикатори виконання (див. табл. 1).

Таблиця 1

Стратегічні цілі стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року [4]

Стратегічна ціль фінансової державної політики	Індикатор виконання діяльності	Поточне значення індикатора станом на 01.01.2020	Цільове значення індикатора станом на 01.01.2025
Підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами	Кількість відкритих базових рахунків/ кількість дорослого населення	63 %	80 %
	Співвідношення готівки (M0) до ВВП	12,01 %	Не більше 7,5 %
	Співвідношення безготівкових карткових операцій до загальної кількості трансакцій	82,4 %	Не нижче 85 %
	Співвідношення безготівкових карткових операцій до загального обсягу трансакцій	50,3 %	65 %
Посилення захисту прав споживачів фінансових послуг	Індекс розкриття інформації, включаючи наявність низки вимог до розкриття інформації	2,0	5,0
	Рівень довіри населення до фінансової системи	≈10 %	60 %

Стратегічна ціль фінансової державної політики	Індикатор виконання діяльності	Поточне значення індикатора станом на 01.01.2020	Цільове значення індикатора станом на 01.01.2025
Підвищення рівня фінансової грамотності населення	Індекс рівня фінансової грамотності населення	11,6	12,5

Метою Стратегії є забезпечення подальшого реформування та розвитку фінансового сектору України відповідно до провідних міжнародних практик та імплементації заходів, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС та іншими міжнародними зобов'язаннями України [2].

Аналіз індикаторів підвищення рівня фінансової інклюзії свідчить, що стратегія Національного банку України у даному напрямі реалізується наступним чином: забезпечується розвиток платіжної інфраструктури шляхом переведення транзакцій в електронні канали (розвиток електронних платежів, у тому числі за комунальні послуги, електронних грошей НБУ, платежів з використанням пристроїв мобільного зв'язку), поширення використання міжнародних та національних платіжних систем, ознайомлення населення з перевагами та прогресивними видами безготівкових розрахунків; запровадження віддаленої ідентифікації клієнтів для отримання ними фінансових послуг; укладення договорів у безпаперовій формі, у тому числі з використанням електронного цифрового підпису [3].

З метою розширення фінансової інклюзії будуть упроваджені стандарти ринкової поведінки фінансових установ і розкриття інформації про фінансові продукти, активізовані цільові програми для підвищення фінансової грамотності населення, а також буде посилено захист прав споживачів, створено стимули для розвитку платіжної інфраструктури для безготівкових операцій, розширено і вдосконалено систему гарантування вкладів тощо [2].

Варто зазначити, що для успішної реалізації фінансової інклюзії важливим є формування у суспільства бачення про те, що трансформаційні зміни на фінансовому ринку під впливом впровадження цифрових технологій є пріоритетним завданням стратегії інноваційного розвитку; формування цифрової грамотності, що визначить здатність клієнта упевнено, ефективно і безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології.

Банківська система стикнулася з величезними викликами у зв'язку з початком війни. Але у найвідповідальніший період фінансова система країни вистояла. НБУ зафіксував офіційний курс гривні, увів ряд обмежень на здійснення розрахункових операцій у іноземній валюті, підвищив облікову ставку для стримування зростання інфляції.

Не без проблем, але поступово банки пристосовуються до нових умов. Національний банк України (далі – НБУ) пом’якшив ряд нормативів роботи банків. Вчинені заходи дозволили стабілізувати роботу банків, стимулювати їх змінити власні бізнес-моделі, а також сконцентрувати наявні ресурси на користь кредитування важливих для української економіки галузей за підтримки держави.

Існує п’ять головних викликів, які актуальні для всіх учасників банківського ринку країни: зниження доходів відносно витрат, зростання частки непрацюючих кредитів, залежність від вже недешевого рефінансування НБУ, масова міграція людей за кордон, яка негативно впливає на економічну активність і обсяг операцій в Україні та унеможлиблює фізичне відвідування відділень, коли це буває необхідно та втрата частини персоналу або через міграцію, або через мобілізацію.

Також активна цифровізація банківського сектору вже не один рік сприяє тому, що поступово зменшується кількість традиційних відділень, у яких клієнти можуть приходити і здійснювати розрахункові операції. А з початку війни цей процес прискорився.

Отже, сьогодні банкіри працюють над тим, щоб мати достатню кількість ресурсів, аби мати змогу протистояти викликам, залишитися працювати на ринку та гарантувати своїм клієнтам надійність збереження заощаджень та вчасне проведення грошових операцій. Реалізація стратегії дасть змогу створити за п’ять років прозорий, конкурентний, стабільний та високотехнологічний фінансовий сектор. За таких умов він стане драйвером сталого та інклюзивного розвитку економіки України та сприятиме підвищенню добробуту громадян через ефективне акумулювання та перерозподіл фінансових ресурсів в економіці.

Список використаних джерел

1. Клименко Д.Б. Фінансові інклюдії в банківській практиці. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 4. С. 43–52. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/322563625.pdf>
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://gapm.network/ua/novyny/zatverdzheno-strategiyu-rozvytku-finansovogo-sektoru-ukrayiny-do-2025-roku/amp/>
3. Захаркін О.О, Боронос В.М, Захаркіна Л.С., Тверезовська О.І. Фінансова інклюдія як драйвер забезпечення фінансової безпеки України. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2019. № 1. С. 43–52. URL: <https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/media/attachments/2019/12/13/6-43-52>
4. Руслана В. Розвиток фінансової інклюдії в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 31. С. 24-31. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/714>

Чекан Ольга Ігорівна,
ДТЕУ, ФЕМП, 2 курс,
ОП«Промисловий менеджмент»
Науковий керівник:
Головач Наталія Анатоліївна,
канд.екон.наук, доцент

ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Фінансова система на сьогодні не забезпечує участі усіх громадян у фінансових операціях. Задля зменшення соціальної нерівності у суспільстві та підвищення добробуту населення, постала задача у розвитку фінансової інклюзії.

Інклюзія створює умови за яких люди з фізичними чи ментальними порушеннями мають повноцінне право та можливість користуватися фінансовими послугами. Таке залучення сприятиме покращенню повсякденного життя громадян, збільшення рівня доступності здійснення транзакцій та зростанню фінансової грамотності та обізнаності населення. [1, с. 3]

Головною метою фінансової інклюзії є те, що вона зосереджена надавати усім учасникам фінансових відносин достовірну та прозору інформацію, представляти фінансову допомогу для фінансово незахищених верств населення та усувати будь-які перешкоди, які містять в собі приховані операції та витрати. [2, с. 108]

Перший крок розробки фінансового включення Україна зробила ще у 1990 році з появою нових фінансових послуг – кредитування, відкриття ощадних рахунків і т.д. Наступним було впровадження у 1997 році «Положення про впровадження пластикових карток міжнародних платіжних систем у розрахунках за товари, надані послуги та при видачі готівки». За період 2014–2018 років активно вводилися інноваційні платіжні інструменти (цифрові картки, інтернет-банкінг, мобільні гаманці, безконтактні платежі тощо). Національний банк України проводив політику руху економіки до безготівкових платежів. Безготівкові розрахунки – швидкий, зручний та безпечний спосіб оплатити товарів та послуг. [3] Розширення сфери безготівкових розрахунків сприяє прозорості платежів та економічному росту країни.

Інклюзивна фінансова система формується на 3 принципах:

1. Доступність фінансових послуг (можливість безперешкодного та прозорого здійснення операцій);
2. Фінансова грамотність (забезпечується здатністю споживача здійснити усвідомлене волевиявлення щодо вибору послуг);
3. Захист прав споживача (забезпечується «Законом про захист прав споживачів», гарантує безпечне надання фінансових послуг)

В Європейській стратегії 2020 року зазначається, що інклюзивне зростання забезпечується в економіці з високим рівнем зайнятості, освітніх інвестицій і соціального захисту, що дає можливість громадянам

використовувати навички протягом життєвого циклу та брати активну участь у суспільному житті із забезпеченням економічної, соціальної й територіальної єдності, яка досягається шляхом покращення бізнес-середовища та модернізації ринку праці з метою сприяння відповідності попиту і пропозиції робочої сили [4, с.60].

В Україні станом на 2017 рік за даними Світового банку 31 % українців перебували поза межею фінансової системи, не маючи жодного банківського рахунку. Необхідність розширення фінансової інклюзії обумовлюється потребою у здійсненні щоденних операцій, зменшенні розриву оборотного капіталу і споживанні, зниженні рівня бідності, подолання високих витрат фінансових установ на обслуговування громадян, забезпечення рівномірного доступу до джерел фінансової інформації.

Основні напрями реалізації фінансової інклюзії:

- Використання міжнародних платіжних систем;
- Підвищення рівня фінансової грамотності населення з перевагами безготівкових розрахунків, інтернет-банкінгом;
- Запуск безконтактної NFC-оплати та можливості здійснення переказів із мобільного додатку банків;
- Впровадження електронного документообігу, укладення договорів за допомогою електронного підпису;
- Запровадження дистанційної ідентифікації клієнтів.

Підсумовуючи вищесказане, доходимо до висновку, що підвищення рівня фінансової інклюзії є важливим регулятором економічного зростання, доступності у використанні усіх фінансових послуг та фінансової грамотності населення. В Україні є значний потенціал для впровадження якісної інклюзивної системи. Це передбачає створення умов та можливостей для учасників фінансово-кредитного сектору на основі прозорості роботи, захисті прав споживачів та постійних відкритих комунікаціях. Все це сприятиме збільшенню фінансових доходів громадян та захисту їх від можливих криз.

Список використаних джерел

1. Винник Р. Ю./Розвиток фінансової інклюзії в Україні/ Випуск 31/2021/ с. 2-4/ URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/714/686>
2. Захарченко Н.В./Фінансова інклюзія для підвищення добробуту населення та економічного зростання держави. 2020. №6. С.105–116.
3. Національний банк України/ URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash>
4. Europe 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth/Europe 2020.Priorities.European Commission/2010/37 p/c. 60-61 URL: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET>

Секція 4

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Антипова Марина Михайлівна,
ДТЕУ, ФМТП, 3 курс,
спеціальність «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
Науковий керівник:
Серажим Юліан Віталійович,
канд. екон. наук, доцент

DIRECTIONS OF STATE SUPPORT FOR INNOVATIVE BUSINESS DEVELOPMENT

Among the forms of state support in the field of innovative business development, an important place belongs to financial support. The main directions of state financial support for innovations and technological innovations are determined by the Tax Code of Ukraine [1], the Laws of Ukraine «On Innovative Activity» [2], «On Development and State Support of Small and Medium-Sized Businesses in Ukraine» [3], «On Priority Areas of Innovation activities in Ukraine» [4], «On state regulation of activities in the field of technology transfer» [5], Concept of scientific, technical and innovative development of Ukraine [6].

Among the types of state financial support for innovative activities in the field of business development, the following are provided: 1. Budgetary support; 2. Creation of necessary conditions for financing; 3. Preferential lending; 4. Insurance of innovative activity; 5. Creation of specialized non-bank innovative financial and credit institutions; 6. Preferential taxation; 7. Financial and economic support of technology transfer.

Let's consider in more detail each of the presented types of state support for innovative activity:

1. Budgetary support, implemented by Art. 18 of the Law of Ukraine «On Innovative Activity» [2]. It includes funds of the State Budget of Ukraine; funds from local budgets; owned funds of specialized state and communal innovative financial and credit institutions; owned or borrowed funds of subjects of innovative activity; funds (investments) of any individuals and legal entities; other sources not prohibited by the legislation of Ukraine.

2. The creation of conditions for financing the innovative activities of enterprises is regulated by the Concept of scientific, technical, and innovative development in Ukraine [6].

3. The directions of preferential lending for the implementation of innovative projects are provided for in Article 17 of the Law of Ukraine «On Innovative Activities» [2]. Provision of loans for the acquisition and implementation of new technologies and financial support for the implementation of energy-saving and environmentally friendly technologies to small and medium-sized enterprises is also provided for by Art. 16 of the Law of Ukraine «On Development and State Support of Small and Medium Enterprises in Ukraine» [3].

4. Property insurance for the implementation of innovative projects by insurers is defined by Article 17 of the Law of Ukraine «On Innovative Activities» [2] and the Concept of Scientific, Technical and Innovative Development of Ukraine [6].

5. To financially support innovative activities, by Articles 19–20 of the Law of Ukraine «On Innovative Activities» [2], specialized state non-banking innovative financial and credit institutions are created, which provide financial support on a competitive basis. The funds of such institutions are formed at the expense of the State Budget of Ukraine, attracted by the current legislation of domestic and foreign investments of legal entities and individuals, voluntary contributions of legal entities and individuals, from their own or joint financial and economic activities and other sources not prohibited by the legislation of Ukraine.

6. By Art. 197 of the Tax Code of Ukraine [1], certain operations related to technological innovations are classified as tax-exempt operations.

7. Financial and economic provision of technology transfer, regulated by the Laws of Ukraine «On Priority Areas of Innovative Activity in Ukraine» (Article 6) [4]; «On state regulation of activities in the field of technology transfer» [5]. These regulations provide that the state will introduce financial and economic support measures to support the transfer of technologies as a priority area of innovative activity, in particular, the provision of state guarantees for the repayment of loans from commercial banks granted for the purchase of technologies and their components, the need for the application of which is determined by the needs of the state and society.

Summarizing, we note that, as of today, an adequate foundation has been created to ensure state support for business development.

References

1. «Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI.» Verkhovna Rada of Ukraine. [Electronic resource]. – Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.%20Accessed%2007%20Novem.%202022#Text>
2. The Law of Ukraine «About innovative activity.» Verkhovna Rada of Ukraine. [Electronic resource]. – Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15.%20Accessed%2007%20Novem.%202022.#Text>
3. The Law of Ukraine «About development and state support of small and medium business in Ukraine.» Verkhovna Rada of Ukraine.[Electronic resource]. – Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17.%20Accessed%2007%20Novem.%202022.#Text>
4. The Law of Ukraine «Priority directions of innovative activity in Ukraine.» Verkhovna Rada of Ukraine[Electronic resource]. – Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17.%20Accessed%2007%20Novem.%202022.#Text>
5. The Law of Ukraine «On state regulation of activities in the field of technology transfer.» Verkhovna Rada of Ukraine.[Electronic resource]. – Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/143-16.%20Accessed%2007%20Novem.%202022#Text>
6. The Resolution of Ukraine «The concept of scientific, technical and innovative development of Ukraine.» Verkhovna Rada of Ukraine.[Electronic resource]. – Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/916-14.%20Accessed%2007%20Novem.%202022#Text>

Бабкова Єва Олександрівна,
ДТЕУ, ФФО,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Кіреєва Катерина Олександрівна,
канд.екон.наук, доцент

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Від рівня інноваційного розвитку фінансів національної економіки залежить рівень розвитку країни та її конкурентоспроможність на світовому ринку. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується

прискореними темпами технічного прогресу та зростаючою інтелектуалізацією основних факторів виробництва.

Основними напрямками економічних перетворень, що відбуваються в Україні, є перехід до ринкової економіки, досягнення збалансованого та сталого розвитку країни на основі участі у світовому процесі розподілу праці. Досвід розвинених країн показує, що ключовим фактором економічного зростання, підвищення ефективності економіки є впровадження прогресивних технологічних інновацій. Ступінь і динаміка розвитку інноваційних процесів є визначальним фактором економічного стану країни. Розвиток інноваційної діяльності на рівні підприємства та на рівні держави зумовлює створення якісно організованої та обґрунтованої системи фінансово-кредитного забезпечення. В умовах поглиблення кризових явищ у фінансово-економічній системі країни, відсутності позитивних перетворень у структурі національної економіки, неефективного процесу формування фінансових ресурсів держави звужуються можливості централізованого фінансування технічного розвитку через практичну відсутність у підприємств власних коштів на інноваційну діяльність.[1]

Брак фінансування значною мірою був зумовлений нерозвиненістю внутрішньої інфраструктури фінансового ринку, яка б залучила довгострокові інвестиції.

За відсутності адекватного фінансування з боку комерційних фінансових установ, основні перешкоди включають високий кредитний тягар існуючих виробничих підприємств і відсутність останніх доступних ліквідних активів для боргового фінансування:

- відсутність доступу до фінансових ресурсів для формування статутного капіталу;
- відсутність доступу до довгострокових кредитів;
- вартість кредиту.

В даний час фондовий ринок в Україні оцінюється як не до кінця розвинений інститут, оскільки він ще не став частиною однієї з фінансових індустрій, слугуючи джерелом поповнення акціонерного капіталу [2]. Крім того, нерозвиненість цього механізму значною мірою стримує використання фінансових ресурсів на потреби індустріалізації. Тому варто зазначити, що підвищення рівня фінансового розвитку спрощує процес перерозподілу фінансових ресурсів у бік швидкозростаючих секторів економіки, багато з яких є інноваційними компаніями.

Щорічний Інноваційний індекс Bloomberg подає аналіз десятків критеріїв, який використовує сім показників, включаючи інтенсивність досліджень і розробок в країні, тобто співвідношення витрат на дослідження і розробки та ВВП, виробництво з доданою вартістю та проникнення високих технологій. Порівняно з іншими досліджуваними країнами, Україна в 2021 році значно погіршила свої три позиції порівняно з минулими роком у рейтингу інноваційних економік світу і посіла 56 місце

серед 60 досліджуваних країн. Таке падіння зумовлено послабленням позиції України за 4-ма із семи складових даного індексу [3].

Таблиця

Місце України за складовими Іноваційного індексу Bloomberg у 2019–2021 рр.*

Роки	Загальний індекс	Інтенсивність досліджень і розробок (витрати на НДДКР по відношенню до ВВП)	Продуктивність	Проникнення високих технологій (частка інноваційних компаній у загальній кількості підприємств)	Концентрація дослідників (кількість науковців на 1 млн жителів)	Виробництво з доданою вартістю (додана вартість виробництва по відношенню до ВВП)	Ефективність вищої освіти (частка випускників ЗВО в загальній кількості випускників освітніх установ)	Патентна активність
2019	46	47	50	32	46	48	21	27
2020	53	54	60	37	46	58	28	35
2021	56	57	57	35	49	57	48	36

Примітка: складено автором на основі [3]

Можна зробити висновки, що за результатами міжнародного оцінювання інноваційності економіки України, результативність її інноваційної діяльності протягом 2019–2021 рр. знизилась за всіма індексами. Чинниками цього стали скорочення витрат на дослідження і розробки та на освіту в країні, недостатній рівень розвитку інноваційної інфраструктури та слабкий захист прав інтелектуальної власності.

Список використаних джерел

1. Предеїн А.М. Сучасний стан та шляхи розвитку національної інноваційної системи України / А.М. Предеїн // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://udpu1805.mybb3.net/viewtopic.php?t=5/>
2. Джерела венчурного капіталу. Українська асоціація інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/files/articles/204/15_4.pdf
3. Індекс Bloomberg (статистичні дані) Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-18/germany-breaks-korea-s-six-year-streak-as-most-innovative-nation>

Бучок Анастасія Андріївна
ДТЕУ, ФЕМП,
3 курс, спеціальність «Економіка»
Науковий керівник:
Белянко Лідія Леонідівна
канд. екон. наук, ст. викладач

ВІДКРИТИЙ БАНКІНГ В УКРАЇНІ

Термін «Відкритий банкінг» (Open Banking) з'явився відносно недавно, проте вплинув на розвиток фінансових технологій в Європі та світі.

Відкритий банкінг – це система, що дозволяє створювати нові фінансові технології-продукти та корисні сервіси для клієнтів через технологію відкритих API. До того ж, ще надає можливість фінансово технологічним-компаніям співпрацювати з банками за різними напрямками та отримувати доступ до банківських даних клієнтів за згодою всіх сторін, насамперед – самих клієнтів[2].

Класичним банкам встигати за всіма технологічними новинками дорого. А клієнти бачать, що пропонує сусідній банк, що відбувається в сусідніх країнах, вони теж хочуть користуватися сучасними сервісами. Робити все доопрацювання самостійно буде або складно, або довго, або дорого. Взаємовигідна співпраця з Фінтех – це те, що отримують банки з новим законом[4].

На практиці це виглядає так:

Наприклад: Ви багато років є клієнтом одного з провідних банків, що є надійним, але трохи консервативним гравцем. Ви зацікавилися інвестиціями, і хочете на основі аналітики вашого бюджету отримати рекомендацію щодо інструментів інвестування. Для цього банк через відкритий API (відкритий банківський інтерфейс) надає доступ сторонній компанії, що спеціалізується на докладній аналітиці, а ви отримуєте бажані рекомендації.

Також, найбільш популярним прикладом роботи відкритого банкінгу є агрегація даних із різних банківських рахунків в одному додатку. Ця програма може аналізувати всі ваші витрати, доходи, платежі та давати корисні поради щодо управління особистими фінансами.

Сервіси, що працюють на основі відкритого банкінгу, можуть виконувати безліч функцій, але виключно за згодою користувача. Саме користувач повинен дати дозвіл на те, щоб банк обслуговував доступ до його фінансових даних. Відомі сьогодні сервіси BNPL працюють саме на базі Open Banking. Провайдер сервісу через відкритий API підключається до банку та збирає інформацію про клієнта: статистику транзакцій,

підтвердження стабільного доходу, наявність активів та визначає рівень ризику. Весь процес може займати кілька секунд – і, уявіть, користувач всього у два кліки оформляє розстрочку[2].

В Україні вже з 1 серпня 2022 року почав діяти Закон про платіжні послуги. У той же час, розділ з відкритого банкінгу діятиме лише з 1 серпня 2025 року. Попереду шлях розробки та стандартизації відкритих API, адаптації внутрішніх процесів, формування найкращих практик. Проте регулятор упевнений, що імплементація концепції відкритого банкінгу стане стимулом для розвитку фінтеху в Україні, сприятиме появі нових платіжних стартапів та розширенню кола учасників платіжного ринку, розвитку новітніх платіжних продуктів, сервісів та послуг[2].

Основною перевагою відкритого банкінгу для клієнтів є отримання легких, нових, зручних і корисних сервісів. Завдяки Open Banking керувати своїми фінансами та отримувати всю необхідну аналітику можна в одному місці, а традиційні банківські продукти, такі як кредитування, стають доступнішими та дешевшими завдяки конкуренції, якій і сприяє відкритий банкінг. Клієнт отримує персональні пропозиції та сервіс найвищої якості.

Основне питання користувачі – це питання безпеки даних. Використання платіжних послуг, що надаються постачальниками, потребує багатофакторної автентифікації. Клієнт повинен підтвердити свою особу принаймні за допомогою двох джерел, у нашому випадку, використаємо – пароль та код, надісланий у текстовому повідомленні. Дані захищені сервісами безпеки, які зашифровані в інфраструктурі банків.

З приводу переваг для гравців на ринку відкритий банкінг дозволяє порівняти умови конкуренції між банками та фінтех-компаніями. З'являється більше гравців, вони пропонують більше клієнтів сервісів.

Переваги для гравців на ринку:

- Банкінг дозволяє порівняти умови конкуренції між банками та фінтех-компаніями;
- З'являється більше гравців, вони пропонують більше клієнтів сервісів;
- Більше можливостей для співпраці між банками та фінтехами, для розробки нових технологій;
- Нові фінансові бізнес-моделі;
- Клієнтоорієнтований підхід;
- Цифрова трансформація фінансового сектора.

Найбільше переваг від запровадження відкритого банкінгу в Україні отримає кінцевий споживач. Це найкращий сервіс, нижчі ціни, більший вибір інноваційних фінансових інструментів[1].

В Україні завдяки Open Banking фінансові сервіси зможуть пропонувати страхові та бухгалтерські компанії, медичні компанії та представники так званої sharing economy. З впровадженням відкритого банкінгу розвиватимуться також wealth management, управління інвестиціями[1].

Отримає значні переваги та малий бізнес, упевнена Олена Кузьмичова, CEO VJet. Серед них – нові сервіси фінансування та ведення звітності, запуск платформ, що пропонують all-in-one рішення для МСБ, включаючи бухгалтерський облік, процесинг платежів тощо[1].

Щодо ризиків представник регулятора назвав такі основні, як побоювання банків втратити зв'язок із клієнтами (проте гравцям потрібно пам'ятати, що можливості перевищують ризики), а також технічні ризики, пов'язані з обробкою даних клієнта та кібербезпекою.

Українці отримають можливість обирати не конкретного постачальника послуг з усім пакетом послуг, а власне самі послуги у різних постачальників – так, як буде зручно клієнту.

Важливо, що сам собою закон не принесе всіх цих змін дуже швидко. Ще на нас чекає шлях розробки та стандартизації відкритих API, адаптації внутрішніх процесів, формування найкращих практик.

Тому частину закону щодо відкритого банкінгу буде введено в дію у 2025 році. Важливо розуміти, що зміни не будуть миттєвими, проте згодом вони якісно змінять нашу взаємодію з банками.

На сьогоднішній день у перспективі кількох років клієнт зможе, як і раніше, користуватися послугами одного банку, в якому відкритий рахунок, але інтерфейс і навіть електричний платіжний засіб вибирати окремо – серед доступних на ринку пропозицій.

Особливість відкритого банкінгу полягає в тому, що ініціювати платіж з певного рахунку буде можливо за допомогою іншого надавача платіжних послуг та емітованого ним платіжного засобу.

Сьогодні у додатках деяких банків вже є можливість додати картку іншого банку і навіть платити чи переказувати гроші з неї. Такий функціонал реалізується за допомогою платіжних систем та за рахунок комбінування технологій р2р-перекладів та інтернет-еквайрингу. Здебільшого відкритий банкінг забезпечуватиме можливість робити це без таких складних комбінацій.

Відкритий банкінг також може змінити підхід банків до роботи. Нова система спонукає їх до передачі деяких аналітичних та допоміжних функцій на аутсорс. Закон примітний також і тим, що створює простір для розвитку нових моделей ведення бізнесу, екосистем та маркетплейсів. Банки отримують велику конкуренцію у своїх сегментах ринку. Крім цього, банки можуть розширювати доступ до тих сегментів ринку, які сьогодні є недосяжними або надто складними для них», – відповіла Голова Ради НАБУ[3].

Висновки:

Отже, українці матимуть можливість обирати не конкретного постачальника послуг із усім «пакетом» послуг, а власне самі послуги у різних постачальників – так, як буде зручно для клієнта.

Варто зазначити, що сам собою закон не принесе всіх цих змін щодо помаху руки. Попереду шлях розробки та стандартизації відкритих API, адаптації внутрішніх процесів, формування найкращих практик.

Саме тому частина закону з відкритого банкінгу буде введена в дію у 2025 році. Важливо розуміти, що зміни не будуть миттєвими, проте згодом вони якісно змінять нашу взаємодію з банками.

Список використаних джерел

1. Як влаштований Open Banking і що він принесе в Україні
URL:<https://fintechinsider.com.ua/open-banking-v-ukrayini-osoblyvosti-regulyuvannya-ta-perevagy-dlya-vsikh-uchasnykiv-rynku/>

2. Open Banking в Україні: особливості регулювання та переваги для всіх учасників ринку
URL:<https://fintechinsider.com.ua/yak-vlashtovanyj-open-banking-i-shho-vin-prynese-ukrayini/>

3. Що принесе українцям відкритий банкінг?
URL:<https://finap.com.ua/shho-prynese-ukrayintsyam-vidkritij-banking/>

4. «Відкритий банкінг»: особливості законопроекту про платіжні послуги та що він передбачає
URL:<https://nachasi.com/news/2020/06/24/open-banking/>

5. Закон України про платіжні послуги
<https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-platizhni-poslugi>

Жердієва Софія Сергіївна,
ДТЕУ, ФЕМП, 2 курс,
ОП«Промисловий менеджмент»
Науковий керівник:
Головач Наталія Анатоліївна,
канд.екон.наук, доцент

ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Інновації відіграють важливу роль для нашого економічного процвітання, розширення робочих місць та зростання, що обумовлює прагнення урядів багатьох країн ставати інноваційними державами. У Законі України

«Про інноваційну діяльність»[1] її визначають такою, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, і яка зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг.

Один з основних принципів державної інноваційної політики є фінансова підтримка. Основні напрями державної фінансової підтримки інновацій визначені Податковим кодексом України [2], Законами України «Про інноваційну діяльність»[1], «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [3], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [4], Концепцією науково-технічного та інноваційного розвитку України [5].

Серед видів державної фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, передбачених законодавством, виокремлено: бюджетну підтримку, створення необхідних умов для фінансування, пільгове кредитування, страхування інноваційної діяльності, створення спеціалізованих небанківських інноваційних фінансово-кредитних установ, пільгове оподаткування, фінансово-економічне забезпечення трансферу технологій.

Фінансова підтримка держави повинна включати в себе економічні стимули для комерційних банків, такі як створення системи пільгового рефінансування в разі подання ними пільгових кредитів для реалізації проектів з впровадженням високотехнологічного устаткування, що сприятиме пожевліттю участі банків у фінансуванні інноваційної діяльності. Така перспективна форма фінансування бізнесу, як інноваційний фонд полягає в наданні на конкурсній основі коштів тим особам, фінансування розробок яких пов'язано з великим комерційним ризиком. Існує принцип багатоджерельного фінансування (шляхом створення позабюджетних фондів фінансування НДДКР, через залучення приватного капіталу, комерційних банків, інших фінансово-кредитних установ, використання фондів інструментів), який в найбільшій мірі відповідає реаліям перехідної економіки України.

У більшості країн світу бюджетні кошти є основним джерелом фінансування інноваційної діяльності, в Україні ж характерним є зовсім інший підхід з мінімальною участю держави. У 2018 р. витрати на інновації в основному здійснювались за рахунок власних коштів (понад 88,2 % загального обсягу фінансування), кредитів бюджетних коштів (5,2 %), інших джерел (5,6 %), іноземних інвесторів (0,9 %) [6], що служить показником пасивності держави до інноваційної діяльності. Це все пояснюється нестачею фінансових ресурсів та відсутністю попиту на вітчизняну високотехнологічну продукцію. В Україні тенденція щодо розвитку інновацій за останні 5 років досі є негативною, що змушує

підприємства використовувати інші зовнішні джерела залучення ресурсів для проведення інноваційної діяльності. Однак, слід зазначити, що державна політика останні роки змінює свій вектор на розвиток економіки технологій та інновацій. Усе більше уваги приділяється представникам інноваційної екосистеми та вносяться зміни до економічної стратегії нашої країни.

Наведу приклад державної підтримки від 24.03.2021 року. Йдеться про програму «Доступні кредити 5-7-9 %» [7]. Кредитування в рамках програми надається насамперед з метою розвитку підприємництва, зокрема збільшення обсягів виробництва, експорту, енергоефективності, впровадження інвестицій, збільшення попиту на вітчизняного виробника, а також сприяння створенню нових робочих місць та компаній. Наступна ціль цієї програми включає в себе запобіжні заходи щодо поширення та локалізації спалахів пандемій COVID-19, а також для запобігання та подолання їх наслідків. У рамках програми здійснюється рефінансування існуючої заборгованості в банках України за кредитами суб'єктів господарювання. Надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва здійснюється Фондом розвитку підприємництва через уповноважені банки.

Підсумовуючи вищесказане, можна дійти до висновку, що в сучасних умовах основним джерелом фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств виступають переважно власні фінансові джерела в Україні. Отже, актуальним на сьогодні питанням є збільшення частки державної участі в цьому, а для вдосконалення стимулювання інноваційної діяльності потрібен новий комплексний механізм стимулювання всього інноваційного процесу - від фундаментальних досліджень до впровадження розробок у виробництво.

Список використаних джерел

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>

5. Концепція науково-технічного та інноваційного розвитку України: Постанова Верховної Ради України від 13.07.1999 № 916-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/916-14>

6. *Інноваційний розвиток підприємств*(сторінка 18) <https://www.pdatu.edu.ua/images/news/2019/october/21/4/roboty/innovatsiipidpryiemstv.pdf>

7. *Програма державної підтримки «Доступні кредити 5-7-9 %»*

8. URL: [https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id= bec66fc5-aa0a-4712-ae98-928855c59be5&title=ProgramiPidtrimkiInnovatsiinoi Diialnosti-&isSpecial=true](https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=bec66fc5-aa0a-4712-ae98-928855c59be5&title=ProgramiPidtrimkiInnovatsiinoiDiialnosti-&isSpecial=true)

Коваленко Анастасія Олександрівна,
ДТЕУ, ФМТП, 3 курс,
ОП «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
Науковий керівник:
Серажим Юліан Віталійович,
канд.екон.наук, доцент

PROBLEMS AND PROSPECTS OF INVESTMENTS IN INNOVATIVE MODEL OF UKRAINE

The urgency of the problems of innovative investments development is that recently innovations play a significant role in the world economy. The level of development of the country's economy directly depends on the level of implementation of scientific and technological progress in the country's production.

Let us consider some indicators of innovative investments in Ukraine.

Table 1

Innovation activity of industrial enterprises of Ukraine

Indicator	2018	2019	2020
Share of the number of industrial enterprises that implemented innovations, %.	15,6	13,8	14,9
Share of the volume of innovative products (goods, services) sold in the total volume	0,8	1,3	1,9

Source: made by the author based on [1]

Table 1 shows that the share of the number of industrial enterprises that implemented innovations in 2018 is 15.6 %, and in 2020 - 14.9. Thus, there is a deterioration of the situation, that is, a decrease in the share of innovation in the activities of enterprises, which is not a positive factor for economic development.

Ukraine has the entire legal framework for the development of investment in innovation, but it can be seen that more than 70 % of all investments in innovation are public [2]. Almost more than half of public investments are used inefficiently, because they are used for the development of innovations in the field where their role is not an important factor. Public investments do not have any control mechanism, and this in turn reduces their effectiveness, and at the same time determines the direction of funds for the wrong purpose.

In addition, the development of innovative investments is negatively affected by the process of developing an investment project, which consists of six stages (project formulation or identification, project development, expertise, project approval and project implementation), and which usually requires a lot of additional costs. Another problem of innovative investment may be the fact that the main basis for innovative investments are intellectual investments, which currently have no firmly defined legislation in Ukraine.

The level of resources for investment of Ukrainian enterprises is also one of the main problems of innovative investments in Ukraine, because investment is always accompanied by the need for proper financing. In Ukraine today the main source of compensation for losses is the budget, which does not have a positive impact on the development of innovation in general. For example, in the developed countries of the world, budget financing is almost not used, because in case of unsuccessful investment, it will not affect the internal financial stability of the enterprise so much and seriously. That is why most innovative investments are short-term investments in order to make a profit as soon as possible, so investors try to choose projects with the lowest risks.

The main factor of the innovative development of the state is the innovative activity of each enterprise, which affects the efficiency of the country's innovation activity in general. The modern economy of Ukraine is characterized by a low degree of use of scientific knowledge and a slow increase in innovative production.

In the current conditions of Ukraine, innovative activity is just beginning to gain popularity, so it is extremely important to implement measures to increase the innovative activity of enterprises. One of the prospects for the development of innovative activity may be the formation of an innovation strategy that would help enterprises to develop scientific and technical policy in general. It is also important to develop and improve the system of incentives for innovative work through motivational measures, i.e. managers can organize

various trainings that will optimize the structure of personal and collective incentives.

Changes in the system of privileges at the legislative level will also have a positive impact on the development of innovation. That is, significant benefits should be introduced for enterprises engaged in innovative activities. It is also necessary to create an innovative infrastructure at both regional and national levels, which would facilitate the use of scientific and technical potential of the country and ensure the competitiveness of enterprises in the market. Another perspective for the development of innovative activity of enterprises may be the use of marketing approaches to study future consumer needs for new goods and services. It is important to attract highly skilled workers to innovation-active industries to create new technologies.

The implementation of these measures will increase the level of development of innovation in Ukraine, help to accelerate the process of modernization of production and will allow to effectively use investments for the development of innovative activities of economic entities.

Conclusion: in order to build an effectively developed innovation model of Ukraine, it is necessary to attract more foreign investments, define clear innovation priorities of the country, investment attractiveness of each sphere, create a unified mechanism of state control of innovative investments and update the regulatory framework of the country.

The above measures are necessary to increase the level of development of innovative activities of enterprises in Ukraine. The main direction of modern state policy of innovation activity should be to ensure the competitiveness of domestic scientific research both in international and domestic markets.

References

1. State Statistics Service of Ukraine, 1998–2021. // [Electronic resource]. – Access mode: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm
2. State Statistics Service of Ukraine. Date of the last modification: 11/10/2022. // [Electronic resource]. – Access mode: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html

Ковтун Яна Валеріївна,
ДТЕУ, ФФО, 3 курс,
спеціальність «Інвестиційний менеджмент»
Науковий керівник:
Нагорна Ольга Валеріївна,
канд. екон.наук, доцент

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Надійна фінансова підтримка інноваційного розвитку бізнесу відіграє важливу роль в економіці будь-якої країни, спрямованої на стабільне економічне зростання та підвищення конкурентоспроможності.

Одними з головних джерел підтримки та фінансування інноваційного розвитку бізнесу в Україні є: кошти Державного бюджету України, кошти місцевих бюджетів, власні та запозичені кошти підприємств тощо. Зокрема, фонд розвитку інновацій, фонди підтримки інноваційної діяльності, державна інноваційна фінансово-кредитна установа тощо. Серед основних фінансово-кредитних форм інноваційного розвитку в Україні можна виділити: інвестування, оподаткування, кредитування, страхування, лізинг тощо. Наприклад, для стимулювання інноваційної діяльності в країні існують деякі податкові пільги. Але в той же час гальмування зрушень в розвитку інноваційної діяльності приводить до того, що найбільший обсяг пільг надається не тим галузям, яким найбільше потрібен імпульс на старті, а сталим, потужним, добре розвиненим, які мають парламентське лобі. Так, упродовж усього періоду 2015–2019 років 52 % грошових коштів, які надійшли бізнес-структурам завдяки податковим пільгам, отримали лише три галузі, а саме переробна промисловість, торгівля та ремонт автотранспортних засобів і сільське, лісове та рибне господарство.[1]

Україна зробила низку заходів щодо просування інновацій у креативному секторі та промислових секторах з низькою інтенсивністю НДДКР. Державна підтримка інновацій в Україні виходить за межі високотехнологічних галузей та включає заходи щодо прискорення інноваційної діяльності у всій економіці.[2]

З одного боку, начебто все розвивається, створюються всі умови для успішного функціонування та розвитку бізнесу, але в результаті проблеми, пов'язані з фінансовою підтримкою інноваційного бізнесу залишаються.

Згідно із показником «Global Innovation Index» Україна зайняла 45 місце в рейтингу у 2020 році. Зокрема, за показником легкості початку

бізнесу країна посіла аж 52 місце. Здебільшого причиною таких низьких показників розвитку інновацій є політична нестабільність в країні, неефективна регуляторна політика тощо. Наприклад, за рівнем політичної та операційної стабільності Україна посідає 123 місце в цьому ж рейтингу.[2] І з того часу мало що змінилось. Перспективні підприємці, інноватори продовжують виїжджати за кордон в пошуках кращих умов для реалізації їх потенціалу, в той час як наша країна втрачає цінні кадри для підвищення рівня економіки.

Однією з проблем в нашій країні, що стосується даної теми, є те, що основним джерелом витрат на інноваційну діяльність були і залишаються власні кошти підприємств. Станом на 2020 рік близько 87% витрат на інновації профінансовано з власних коштів підприємств. У 2015 році цей показник взагалі досяг неймовірного значення за останні 20 років – цілих 97,2%.[3][4] У деяких підприємствах ця частка взагалі сягає 100%. Це було пов'язано, насамперед, із нестабільною політичною ситуацією в країні після подій 2014 року, загальним браком коштів, зниження інвестиційної привабливості країни для іноземних інвесторів та недостатньо розвиненою інноваційною інфраструктурою України. Але Така тенденція показує відсутність достатньої фінансової підтримки зі сторони інших джерел фінансування. Це, у свою чергу, заважає розвитку малим та середнім підприємствам, що просто не мають у своєму розпорядженні достатньо коштів для фінансування своєї інноваційної діяльності. Як результат – неможливість гідного конкурування з великими компаніями, що є запорукою успішного функціонування ринку.

Тому, забезпечення всіх умов для того, щоб зменшити частку фінансування інноваційної діяльності за рахунок власних коштів підприємств є головним напрямом вирішення цієї проблеми.

Одним із перспективних прикладів фінансування малих підприємств є діяльність бізнес-акселераторів та бізнес-інкубаторів. В Україні цей напрям знаходиться на стадії повільного розвитку. Можна привести приклад відомого українського акселератора Ukrainian Startup Fund, що допоміг вижити таким українським стартапам, як BioBin, Custle тощо. Фонд видає гранти на суму 25-50 тис. дол. Тому можна сказати, що діяльність фонду обмежена і він не може покривати всіх напрямків інноваційної діяльності стартапів. Наприклад, такий стартап як GitLab – сучасний інструментарій DevOps для розробників, був профінансований іноземними інвесторами та акселераторами через недостатній розвиток українського сегменту інвестування. Наразі компанію оцінюють аж у 2,8 млрд дол. І таких прикладів чимало. У 2020 році Україна увійшла до топ-30 країн у глобальному рейтингу стартапів – StartupBlink, що оцінює стартап екосистеми серед 100 країн і 1000 міст світу та зайняла 29 позицію у рейтингу.[2] Своєчасне становлення відповідного рівня інвестування

інноваційної діяльності в країні дало б змогу українським інноваторам розвиватись в межах країни та підтримувати економіку.

Отже, розвиток надійних інструментів фінансової підтримки інноваційного розвитку бізнесу є важливим етапом на шляху до становлення стабільного економічного зростання. Так як малий та середній бізнес є важливою частиною економіки нашої держави, надання можливості їм за рахунок відповідного рівня фінансування конкурувати з великими компаніями призведе до становлення успішного функціонування ринку.

Список використаних джерел

1. Гавриленко Н. В. Система податкового стимулювання інноваційної діяльності: стан і перспективи / Н. В. Гавриленко, О. В. Грищенко // Економічний простір. – 2021. – №171. – С. 73–79.

2. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f-ac26b853c0eb&title=InformatsiiniMaterialiSchodoStanuInnovatsiinoiDiialnosti>

3. Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств [Електронний ресурс] // Держстат України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/dj_fin_igpp/dj_fin_idpp_u.htm

4. Іщук С. О. Порівняльна статистична оцінка інноваційної діяльності промислового сектору економіки України (регіональний розріз) / С. О. Іщук, Л. Й. Созанський. // Статистика та економіка, аналіз. – 2022. – №1. – С. 47–58.

Кондратенко Анастасія Олегівна,
ДТЕУ, ФЕМП, 2 курс,
ОП «Промисловий менеджмент»
Науковий керівник:
Головач Наталія Анатоліївна,
канд. екон. наук, доцент

ДЕРЖАВНА ПРОГРАМА ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ

Інновації – це один з найголовніших факторів, які впливають на загальний розвиток сучасних країн та підприємств. Інновації мають великий вплив та застосовуються в більшості сфер життя, а саме економічних,

політичних, суспільних, освітніх та культурних. Англійський письменник та математик Льюїс Керролл писав, що треба бігти з усіх ніг, щоб тільки залишатися на місці, а щоб кудись потрапити, треба бігти як мінімум удвічі швидше, щоб залишитись на місці треба бігти у 2 рази швидше. Ця цитата дуже актуальна на сьогодні в бізнесі та в епоху розвитку сучасних технологій, бо саме через їх стрімкий розвиток, впровадження інновацій та підтримка інноваційної діяльності є обов'язковими рисами сучасної економічної конкурентоспроможності та державної політики.

На закономірність модифікацій та розвиток інновацій також впливають постійні зміни у потребах споживачів та попиту на окремі товари. Попри це на необхідність застосування інновацій впливає термін служби продукції, який невпинно скорочується, а також обмеженість ресурсів та велика конкуренція на ринках, як державного, так і приватного секторів.

Для стимулювання сучасного бізнесу на високому рівні країна має мати розвинену інноваційну структуру. Вона являє собою основний елемент та механізм функціонування інноваційної економіки, яка здатна забезпечити високий рівень економічного розвитку та водночас зумовлює найважче відставання у темпах економічного зростання. Тож для вивчення проблемних питань, пов'язаних з реалізацією державної політики у сфері розвитку інновацій, забезпечення ефективної співпраці Кабінету Міністрів України, органів виконавчої влади, громадянського суспільства, суб'єктів господарювання та суб'єктів інноваційної діяльності з метою розроблення, організації, координації та впровадження заходів, механізмів та умов для інноваційного розвитку національної економіки, створення інноваційної інфраструктури та впровадження реформ у сфері інноваційної діяльності у 2017 році було створено Раду з розвитку інновацій. До елементів інноваційної інфраструктури належать: бізнес-акселератор; бізнес-інкубатор; інноваційний кластер; інноваційний парк; інноваційний хаб; спін-оф компанія; технологічна платформа; фонд підтримки інноваційної діяльності; центр трансферу технологій; центр Індустрії 4.0; центр експертизи та оцінки науково-технічних та інноваційних проєктів; венчурний фонд; стартап; уповноважені органи у сфері інноваційної діяльності; фінансово-кредитні установи у сфері інноваційної діяльності; фізичні особи, юридичні особи, їх підрозділи, господарські об'єднання, які забезпечують розвиток і підтримку інноваційної діяльності, а саме надають послуги зі здійснення інноваційної діяльності (фінансові, консультаційні, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо), а також залучення фінансових ресурсів інвесторів та інститутів спільного інвестування.

В Україні держава використовує фінансово-кредитні та податкові інструменти для створення сприятливих економічних умов ефективного впровадження інноваційної діяльності відповідно до законодавства

України та заради збільшення обсягу частки інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції щороку на 0,5 %.

Також, інноваційні підприємства та організації звільняються від сплати ввізного мита та податку на додану вартість з наукових приладів, обладнання, запасних частин і витратних матеріалів до них, реактивів, зразків, наукової літератури в паперовому та електронному вигляді, що ввозяться в Україну для забезпечення власної наукової та науково-технічної діяльності та інноваційної діяльності (крім підакцизних товарів). Цей перелік щороку формує Кабінет Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що формує державну політику у сфері інноваційної діяльності, на підставі пропозицій інших центральних органів виконавчої влади.

Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в Україні ґрунтується на засадах стратегічного планування та множинності джерел фінансування, здійснюється за рахунок: коштів з державного бюджету; коштів обласних, районних бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування; коштів, передбачені на виконання інноваційних проєктів та національних, міждержавних, регіональних і галузевих програм; власних та залучених коштів суб'єктів господарювання, юридичних осіб та громадян іноземних держав; грантів та інших не заборонених законодавством джерела фінансування.

Здійснення фінансування інноваційних проєктів проходить на конкурсній основі, для надання грантів для реалізації інноваційних проєктів, що відповідають пріоритетним напрямам інноваційної діяльності в Україні в межах міжнародного науково-технічного співробітництва та розвитку інноваційної інфраструктури та оновлення матеріально-технічної бази для провадження інноваційної діяльності.

Отже, фінансування державою інноваційної діяльності та проєктів сприяє економічному зростанню країни у довгостроковій перспективі, створенню нових галузей економіки; стимулюванню конкуренції та підвищенню конкурентоспроможності країни, зміцненню її потенціалу, економічної та промислової бази.

Список використаних джерел

1. Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності: <https://mon.gov.ua/Pro.pidtrym.rozv.innov.diyal>
2. Інноваційна інфраструктура: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

**Крижанівська Дарина Миколаївна,
Коцюк Альона Олександрівна,**
ДТЕУ, ФФО, 4 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Нетрибчук Лариса Олександрівна,
ст.викладач

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Розглядаючи фінансовий та банківський сектори в Україні, не можливо не помітити значний вплив на них ІТ індустрії. Інформаційні технології є невід’ємною частиною діяльності банків, саме вони створюють основу для надання банківських послуг. Проте, якщо на початку розвитку інформаційних технологій вони використовувалися для підвищення рівня захисту банківських даних, то вже зараз, з їх допомогою, банки можуть надавати якісно нові послуги та спростити використання стандартних банківських операцій.

Останнім часом на фінансовому та банківському ринках України зароджуються сотні компаній, що поєднують фінансову та банківську діяльність з інформаційними технологіями. За даними Української асоціації фінтех та інноваційних компаній, станом 2021 рік в Україні зареєстровані 203 компанії на ринку фінтеху в Україні, з яких 49 % працюють на міжнародному ринку.

Основним видом діяльності, яким займаються фінтех компанії в Україні, є технологічна інфраструктура, що передбачає створення ІТ-продуктів для фінансових компаній та банків [1]. Другим за розповсюдженістю напрямом є – платежі та перекази, що склали 19 %. Це пояснюється тим, що все більше і більше людей користуються безготівковими переказами та покупками в Інтернеті [2]. До трійки найрозповсюдженіших напрямів діяльності також належить персональне кредитування.

Варто також зазначити, що на ринку технологічних компаній, пов’язаних з банківським та фінансовим секторами, з’явилося нове поняття – необанки. Найяскравішим прикладом на українському ринку є Monobank, що був створений в рамках співпраці АТ «Універсал Банк» та Fintech Band та є роздрібним продуктом першого. Цікавою особливістю є те, що даний банк не має відділень, він існує тільки в телефоні. Основним видом діяльності цього банку є кредитування населення, а мобільний додаток напряму конкурує з Приват24 [3]. Проте, крім Monobank в Україні діють O. Bank, izibank, BVR, neobank, sportbank, todobank, вони працюють під ліцензіями банків, а в якості базового інструменту є платіжні картки.

Беручи до уваги всі світові тенденції, розвиток вищезазначених технологій та потреби населення на ринку можна виокремити основні тренди, що існують зараз на банківському ринку: штучний інтелект; блокчейн; мобільний банкінг.

Технологія штучного інтелекту – це один з найперспективніших напрямів розвитку інформаційних технологій. Основним призначенням штучного інтелекту є заміна роботи банківського персоналу (як правило, на однотипних операціях) спеціальними програмами.

Ще однією інноваційною технологією є блокчейн, який вже давно відіграє вагомую роль у розвитку технологій у фінансовому секторі. Використання даної технології дасть змогу банкам швидше та точніше проводити свої операції. В Україні на сьогодні тільки 3 % від всіх фінтех компаній працюють в даному напрямі [4]. На нашу думку, перехід банків на технологію блокчейн дасть змогу ефективніше проводити свої операції. Дана можливість є доступною вже сьогодні, тому можна прогнозувати поступове зниження вартості на банківські послуги у майбутньому, а з іншого боку це дасть можливість банкам вводити в обіг криптовалюту на рівні з іншими валютами світу.

Вже зараз в Україні відкрилася можливість оплати криптовалютою. В рамках співпраці Фокстрот та Vinance (одна з найбільших криптобірж у світі), перший з допомогою технології другого може приймати оплату за свої товари криптовалютою. А це означає, що бізнес в подальшому може обійтись і без банків, тому їм потрібно ставати флагманами ринку інновацій.

На думку деяких експертів, в перспективі близького майбутнього, на українському ринку почнуть удосконалюватись та поширюватись P2P-платформи, що згідно із визначенням НБУ є «способом позичання коштів між особами, які не пов'язані між собою, без залучення фінансового посередника. Зазвичай такі позики надаються за допомогою онлайн-платформ посередників, що беруть комісію за надання позик та інструментів перевірки кредитоспроможності».

Крім того, Національний банк України ще з 2016 року досліджує та проводить тестування запуску е-гривні, яка стане альтернативою традиційним розрахункам. Дана цифрова валюта повинна без обмежень обмінюватись на готівкові чи безготівкові кошти у співвідношенні 1:1 [5]. Це відкриває нові можливості для банків, такі як відкриття цифрових рахунків, оплата різного роду цифровими валютами та дає змогу зменшити витрати на операції, а також зробити їх більш захищеними. Але їй потребує підготовки інформаційних систем до роботи з таким платіжним інструментом. Проте, через війну впровадження е-гривні відтермінувалось.

Враховуючи ріст технологій, ми вважаємо, що в майбутньому можуть з'явитися нові необанки, що будуть повністю відокремленими від класичних. Це дасть їм змогу повністю самостійно керувати власними процесами і більш ефективно користуватися наявними ресурсами. Для цього потрібно подолати ключові проблеми: недовіру з боку населення та низький рівень їх цифрової і фінансової грамотності.

Отже, основними перспективами банківського ринку в Україні є поява більшої кількості необанків у якісно новому виді. Якщо зараз такі банки вимушені використовувати банківські ліцензії класичних банків, то прогнозується, що у майбутньому такі банки зможуть самостійно реєструватись, що буде супроводжуватись змінами в законодавстві України та більшою регуляцією. Також прогнозується ріст зацікавленості банків у P2P кредитуванні, де вони відіграватимуть роль посередника. Це дасть змогу банкам отримати додаткове джерело доходів без значних ризиків втрати коштів. Крім того, можливим є і активне використання технології блокчейн, що дасть змогу ефективніше та дешевше проводити операції, а також використовувати криптовалюти як альтернативний платіжний засіб.

Список використаних джерел

1. Каталог фінтех-компаній України 2021. Українська асоціація фінтех та інвестиційних компаній. Київ, 2021. URL: <https://fintechua.org/market-map>
2. Офіційна веб-сторінка Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayintsi-dedali-bilshe-viddayutperegavagucashless-rozrahunkam>
3. Офіційна веб-сторінка Monobank URL: <https://www.monobank.ua/about>
4. Рац О.М., Алфімова А.С. Сучасні напрями розвитку фінансових технологій у банківському секторі України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 4/2. С. 9–13.
5. Аналітична записка за результатами пілотного проєкту «Е-гривня». Національний банк України. Київ, 2019. 45 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Analitichna_zapiska_Egrivnya.pdf?v=4

Лиско Наталія Миколаївна,
ДТЕУ, ФФО, 3 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Сундук Тетяна Федорівна,
ст.викладач

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНИ ПРОЦЕСІВ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ

В умовах сучасного сьогодення мільярди людей у світі користуються фінансовими послугами й намагаються провести їх якомога швидше, безпечніше й дешевше. З метою задоволення очікуванням клієнтів, банки, фінансові та кредитні компанії змушені в гострій конкурентній боротьбі впроваджувати у свою практику найінноваційніші доступні на ринку рішення.

Задля забезпечення розвитку та конкурентоспроможності ринку державі необхідно підтримувати як інноваційний розвиток економіки, так і фінансовий сектор.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» визначено: «Інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [1].

Згідно наукових літературних джерел можна відокремити такі головні функції фінансових інновацій:

- сприяння вільному переміщенню фінансових ресурсів і хеджування ризиків;
- подолання наслідків асиметрії інформації у фінансовому секторі;
- мінімізація транзакційних витрат;
- мінімізація податків та усунення недоліків у регулюванні;
- зростання ролі технологічних змін та інформаційних технологій.

Утвердження інноваційної моделі розвитку національної економіки забезпечить її конкурентоспроможність та вихід на траєкторію сталого розвитку. Саме тому інноваційна політика займає ключове місце в державі, виступає засобом підтримки, розвитку та поширення інноваційних процесів.

Основними принципами державної інноваційної політики є:

- фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової та митної політики у сфері інноваційної політики;

- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- підготовка кадрів;
- формування нормативно-правової бази;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності.

У «Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року» зазначаються п'ять основних напрямів, серед яких присутній і **«Інноваційний розвиток»**[2].

Одним із завдань є забезпечення розвитку ринку FinTech, цифрових технологій та платформ регуляторів. Воно включає себе розвиток цифрових технологій, комп'ютерного проєктування, аналізу big data, blockchain, автоматизації, роботизації і використання штучного інтелекту. Також передбачається створення цифрової валюти центрального банку е-гривня.

Важливим зазначається розвиток *SupTech&RegTech*, що сприяє впровадженню інноваційних технологій у комплаєнс, використанню новітніх ІТ-технологій регуляторами та удосконаленню розкриття інформації на основі стандартів звітності в електронному вигляді.

Держава також здійснює підтримку цифровізації економіки. Відбувається поліпшення системи віддаленої ідентифікації bankID НБУ та онлайн-сервісів фінансових послуг, використання хмарних технологій, розвиток ІТ-інфраструктури, поширення застосування безпаперових технологій.

Згідно звіту про реалізацію «Стратегії розвитку фінансового сектору України» за 2021 рік [3] середнє значення рівня досягнення індикаторів напряму «Інноваційний розвиток» за стратегічною ціллю складає 99–100 %. Покращення відбулися у нормативно-правовій базі, прийнятті: Закон України «Про платіжні послуги», нова редакція Закону України «Про страхування», зросла частка укладених договорів ОСЦПВ онлайн (з 15,08 % до 46,71 %), збільшилась кількість банків-учасників системи BankID НБУ, у % відношення вартості активів до вартості активів усіх банків (90 % з 70 % запланованих).

Отже, державна політика у фінансовому секторі сприяє розвитку інноваційних процесів. Результатами впровадження інноваційних технологій є поліпшення фінансового обслуговування, збільшення прибутків, забезпечення ефективності та стабільності фінансових ринків і фінансових інституцій, а також поліпшення економічної ситуації країни загалом.

Список використаних джерел

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

2. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>

3. Звіт про реалізацію за 2021 рік «Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року». URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025_zvit_2021.pdf?v=4

Мажинська Валерія Русланівна,

Шестопал Інна Миколаївна

ДТЕУ, ФМТП, 3 курс,

ОП«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Науковий керівник:

Серажим Юліан Віталійович,

канд.екон.наук, доцент

THE ESSENCE OF FINANCIAL SUPPORT OF INNOVATIVE ENTERPRISES IN UKRAINE

Nowadays, entrepreneurial activity is the basis of economic and social development. In our country, in modern economic conditions, the development of innovative entrepreneurship is important. Financial support from the state plays an important role in its development. The state support is very important to improve the economic situation during the crisis period.

In 1999, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted the Concept of Scientific, Technological and Innovative Development of Ukraine. The basic law in this area «On innovative activity»^[1] came into force after it was signed by the President only in 2002.

The law defines the purpose and principles of the state innovation policy. The main goal of the state innovation policy is the creation of socio-economic, organizational and legal conditions for the effective reproduction, development and use of the country's scientific and technical potential, ensuring the implementation of modern ecologically clean, safe, energy- and resource-saving technologies, the production and sale of new types of competitive products.

In addition, the Law defines the legal, economic and organizational foundations of the state regulation of innovative activities in Ukraine, establishes

the forms of state stimulation of innovative processes and is aimed at supporting the innovative model of the development of the Ukrainian economy. According to the Law, state support is received by business entities of all forms of ownership that implement innovative projects in Ukraine, and enterprises of all forms of ownership that have the status of innovative.^[2]

Subjects of innovative activity can be provided with financial support for their implementation of innovative projects through:

1) full interest-free lending (on the conditions of inflation indexation) of priority innovation projects at the expense of the State Budget of Ukraine and local budgets;

2) partial (up to 50 %) interest-free lending (on the conditions of inflation indexation) of innovative projects at the expense of the State Budget of Ukraine funds and local budget funds, provided that the remaining necessary funds of the project executor and (or) other subjects of innovative activity are involved in the financing of the project;

3) full or partial compensation (at the expense of funds from the State Budget of Ukraine and funds from local budgets) of interest paid by subjects of innovative activity to commercial banks and other financial and credit institutions for crediting innovative projects;

4) provision of state guarantees to commercial banks providing credit to priority innovative projects;^[1]

Nowadays, the main sources of funds used to finance innovative activities are:

1) budget allocations allocated at the state and regional levels;

2) funds of special extra-budgetary financing funds formed by innovative enterprises, regional management bodies;

3) own funds of enterprises (industrial investments from profit and as part of production costs);

4) financial resources of various types of commercial structures (investment companies, commercial banks, insurance cooperatives, financial and industrial groups, etc.);

5) credit resources of investment banks specially authorized by the government;

6) foreign investments of industrial and commercial firms and companies;

7) funds of national and foreign funds;^[1]

The need for state intervention and support for the development of innovative activity in Ukraine is due to the presence of a number of factors that slow down and hinder its development, and only the market mechanism is unable to eliminate them. Among the most important of them are: insufficiency of own financial resources of the subjects of innovative activity for its implementation at the appropriate level, a long period of payback of the results of innovative activity; high scientific and capital intensity; high level of economic risk, etc.^[4]

The most important source that provides solutions to large-scale innovative problems is the state budget. Targeted complex programs are implemented at the expense of budget funds, and the activities of various funds are financed. Among such funds, it is especially worth highlighting the innovation fund, created for the purpose of supporting and protecting innovative activities. Difficulties with its filling and its use are caused by the general economic situation in the country and continuing budget deficit.

In this period of time, financing of innovative enterprises can become a problem. But Ukraine has support from other countries of the world and their funds. The European Commission has announced an initiative within the framework of the European Innovation Council program for 2022, which aims to offer support to the Ukrainian innovation community in the amount of 20 million euros in the form of grants. Such an initiative will provide direct financial support of up to 60,000 euros for at least 200 Ukrainian technology startups that have remained and are working in Ukraine, as well as for those that were forcibly relocated to the EU during the war. This assistance is intended for intermediate organizations (startup associations, enterprise support centers, incubators and accelerators, etc.) for joint work to provide urgent support to Ukrainian innovative technology companies.^[3]

Conclusion: Innovation is a key to our economic prosperity, job creation and growth. Therefore, it is very important that our state finances innovative enterprises. But the level of financial support from the state is very sensitive to recent economic issues, so it is important to make an emphasis on non-state financing.

References

1. Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
2. Підтримка інноваційної діяльності в Україні. URL: https://www.uaib.com.ua/files/articles/204/10_4.pdf
3. Державний сайт України. ЄС підтримує українські інноваційні компанії. Служба Віце-прем'єр-міністра України, 09.06.22- URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yes-dodatkovо-pidtrimaye-ukrayinski-innovacijni-tehnologichni-kompaniyi-ta-startapi>
4. Державна фінансова підтримка розвитку інноваційної діяльності в Україні. Н. С. Шалімова, О. А. Маговець. 2018 URL: [http://economics.kntu.kr.ua/pdf/1\(34\)/19.pdf](http://economics.kntu.kr.ua/pdf/1(34)/19.pdf)

Назарчук Надія Анатоліївна,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
ОП «Фінансове посередництво»
Науковий керівник:
Жураховська Людмила Валентинівна,
канд.екон.наук

ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ КОМПАНІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПРАКТИКИ

За даними Національного банку України, на сучасному етапі компанії України, які знаходяться в кризовому становищі, мають скорочувати свою діяльність внаслідок погіршення фінансового стану, зниження прибутків чи загрози банкрутства [1]. Варто зазначити, що багато компаній потребують додаткового фінансування задля модернізації обладнання, впровадження «ноу-хау», вдосконалення системи управління, підвищення якості виробленої продукції, зниження собівартості продукції, збільшення величини прибутку та оздоровлення економіки країни в цілому [2, с. 63].

У свою чергу, через всі перелічені фактори компаніям, які перебувають у кризовому становищі, необхідно залучати тимчасово вільні грошові кошти. Слід наголосити на тому, що одним із варіантів залучення певної суми виступає зацікавлений інвестор. При цьому, для отримання інвестиційних ресурсів компанія повинно відповідати ряду характеристик, тобто бути інвестиційно привабливим. Ступінь інвестиційної привабливості підприємства є показником, який дозволяє зробити висновки потенційним інвесторам про необхідність і доцільність вкладення фінансових засобів саме в даний об'єкт.

Л. І. Бурдонос та В.М. Виноградня зазначають, що інвестиційна привабливість – це фінансово-майновий стан, ефективність використання його ресурсів, а також якісні характеристики: професійні здібності керівництва, галузева та регіональна приналежність підприємства, стадія життєвого циклу, добросовісність підприємства як партнера [3, с. 48].

У межах нашого дослідження варто зазначити, що підвищення інвестиційної привабливості потрібно здійснювати поетапно. До прикладу, О.І. Марченко та О.Ю. Сова вважають, що на першому етапі відбувається оцінка загального рівня інвестиційної привабливості потенційної компанії [2, с. 64]. Другий етап визначення обсягу факторів і запасів росту інвестиційної привабливості відповідно організаційно-правовій формі компанії, виду діяльності і певним умовам господарювання. На третьому етапі здійснюється оцінка вагомості окремих певних факторів підвищення інвестиційної привабливості компанії. Із числа факторів і резервів

зростання інвестиційної привабливості на інших етапах обираються в першу чергу ті, що не потребують великих капітальних вкладень і не вимагають знаних витрат часу [2, с. 65].

Вважаємо за доцільне погодитись із думкою вище зазначених науковців та зазначити, що далі варто застосувати заходи, які переважно повинні призвести до найбільшого ефекту, але які пов'язані із великими видатками та значними часовими втратами. Саме наступний етап має зв'язок із формуванням конкретного набору заходів із підвищення інвестиційної привабливості. Вже далі відбувається оцінка інвестиційної привабливості компанії після врахування впливу певних факторів та мобілізації наявних резервів. Важливим моментом є те, що здійснення оцінки повинно проходити за тим же методом, що й використовувався на початку. Це дає можливість простежити ефект від вжиття відповідних заходів.

Ми вважаємо, що саме після впровадження вище зазначених заходів із підвищення інвестиційної привабливості, якщо вони є ефективними, компанія отримає більший рейтинг, ніж на першому етапі.

Варто зазначити чинники впливу на інвестиційну привабливість компанії, які виокремлюють Л.В. Недільська та Н.О. Куровська:

- фінансовий чинник, який характеризується оцінкою доцільності використання компанією власних джерел фінансування інвестиційної діяльності та залучення позикових коштів;

- виробничий чинник, який визначає рівень розвитку й очікувану норму рентабельності основної діяльності;

- інноваційний чинник, який визначається використанням досягнень науково-технічного прогресу у виробничому [4, с. 83].

Можемо стверджувати, що перелічені методи визначення рівня інвестиційної привабливості не завжди задовольняють потреби інвестора у об'єктивній та достатній для прийняття рішення інформації. Необхідно удосконалити існуючі методи, зокрема урахування особливостей вітчизняного економічного середовища, розвитку фінансового ринку тощо.

Слід врахувати, що основні методи підвищення інвестиційної привабливості лежать у основі теоретичного обґрунтування проблеми формування високої конкурентоспроможності компанії на інвестиційному ринку й безсумнівно пов'язані з основними факторами інвестиційної привабливості, які укрупнено можна розподілити на: фінансово-економічні; соціальні; інформаційні [2, с. 66].

Вважаємо, найбільш вагомими організаційно-економічними факторами підвищення інвестиційної привабливості компанії є фінансове покращення, визначення ефективності капіталовкладень, вчасна і правильна оцінка фінансового стану компанії, раціональне використання робочого часу та трудового потенціалу компанії, залучення іноземного досвіду, застосування механізмів корпоративного менеджменту.

На сьогоднішній день підвищення інвестиційної привабливості компанії є важливою і актуальною задачею, для цього існує широкий вибір методів та шляхів її підвищення. Підкреслимо, що визначені фактори формування інвестиційної привабливості підприємства є важливими для проведення аналізу його функціонування підприємства, виявлення відхилень та тенденцій розвитку. Все це дає можливість використовувати переваги компанії, а також вчасно запобігати непередбаченим негативним чинникам.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Просто про економіку (за матеріалами Інфляційного звіту за січень 2022 року). *Офіційний вісник*. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення 03.11.2022 р.)

2. Марченко І.О., Сова О.Ю. Оцінка інвестиційної привабливості компанії та шляхи її підвищення. *Роль молоді у розвитку АПК України: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених*. Київ. 2019. С. 63–67.

3. Бурдонос Л. І., Виноградня В. М. Управління інвестиційною привабливістю підприємства. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*, № 30. 2022. С. 47–51.

4. Недільська Л. В., Куровська Н. О. Модифікація оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*, № 28. 2021. С. 85–91.

Парфьонова Олена Дмитрівна,
ДТЕУ, ФЕМП, спеціальність «Економіка»
Науковий керівник:
Головач Наталія Анатоліївна,
канд.екон.наук, доцент

ФІНАНСОВІ ПРОЄКТИ З ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Одним з пріоритетних етапів розвитку сучасного бізнесу є застосування інноваційних технологій.

Інноваційний розвиток підприємства, спрямований на пошук нових методів та засобів задоволення споживчих потреб та підвищення ефективності господарювання.

Головною умовою для забезпечення інноваційного розвитку підприємства є наявність такого потенціалу, а саме, здатність здійснювати діяльність щодо створення і практичного використання нововведень, нових методик досліджень, вдосконаленню нормативних актів за напрямом діяльності наукових галузей.

Робота сучасних підприємств здійснюється переважно за наступними типами інноваційних можливостей: високий, середній, низький та нульовий.

Кожен з цих типів інноваційного потенціалу відрізняється рівнем забезпеченості власними ресурсами, тобто джерелами покриття витрат на впровадження інновацій. [1]

Наприклад:

Серед існуючих програм підтримки інноваційного розвитку підприємств хочу виділити декілька, які набрали популярності в нашій державі, через карантин та військові дії на її території.

Одна з програм це «Україна: Сталі інновації у ланцюжку створення вартості в біоенергетиці».

Цим займається Агентство з використання енергетики (ABE).

Основною метою ABE є сприяння сталому розвитку та покращенню довкілля за допомогою впровадження відновлюваної енергії та енергозберігаючих технологій.

Основними видами діяльності ABE, які націлені на покращення екологічної системи в цілому є:

- Підвищення рівня обізнаності та поширення інформації про відновлювані джерела енергії за рахунок діалогу та обміну інформацією на різних рівнях, включаючи осіб, що приймають рішення, науковців, громадськість.

- Виконання комплексних досліджень у галузі відновлюваної енергетики, енергоефективності та зміни клімату.

- Надання незалежних експертних висновків з різних аспектів муніципального та регіонального розвитку, проведення еколого-енергетичного консалтингу, проведення енергетичного аудиту підприємств.

Крім того ABE здійснює: підготовку та проведення тематичних конференцій, семінарів, лекцій, нарад тощо., участь у екологічному моніторингу джерел забруднення навколишнього середовища, розробку техніко-економічних оцінок та проєктної документації на виконання проєктів та програм у галузі відновлюваної енергетики, участь у реалізації муніци-

пальних, регіональних та державних програм у галузі відновлюваної енергетики, енергоефективності та зміни клімату.[2,3]

Також програма державної підтримки «Доступні кредити 5-7-9 %».

Вона має мету:

- розвитку підприємницької діяльності в країні, що дає нові робочі місця та підтримує економіку.
- запобігання виникненню та поширенню, локалізації та ліквідації спалахів епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19.
- рефінансування існуючої заборгованості в банках України за кредитами суб'єктів підприємництва.[3]

Водночас, через військову агресію з боку російської федерації, внаслідок постійних атак на об'єкти критичної інфраструктури та виникненням незадовільного стану забезпеченням громадян України в енергота теплопостачанням виникла нагальна потреба у вирішенні зазначених питань у запровадженні програм інноваційного розвитку.

На сьогодні серед інших існує Урядова програма «Теплих кредитів», яка спрямована на лояльні умови забезпечення мешканців будинків заходами з енергозбереження. [4]

Список використаних джерел

1. 2021: II міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент проблеми та перспективи» URL: <http://conf-management.kpi.ua/proc/article/view/231791>

2. Міністерство економіки України «Програми підтримки інноваційної діяльності» URL: <https://www.me.gov.ua/>

3. «Агентство з відновлюваної енергетики» URL: <https://rea.org.ua/about/>

4. «Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України» URL: <https://saee.gov.ua/uk/consumers/tepli-kredyty>

Паршивлюк Діана Василівна,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник:

Прутська Олена Олексіївна
д-р екон.наук, професор

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Одним з найважливіших напрямів сталого розвитку сучасного суспільства є економічне зростання малого бізнесу, зокрема, його економічного розвитку, який передбачає використання принципово нових прогресивних технологій, виробництво високотехнологічної продукції та розробку механізмів реалізації управлінських рішень щодо інноваційної діяльності. Тому для закріплення своїх ринкових позицій та ведення ефективної інноваційної діяльності суб'єкти даного бізнесу змушені зосереджувати свої зусилля на пошуку нових джерел і форм інвестування та системи заходів щодо їх фінансово-кредитної підтримки.

Оскільки, самофінансування інвестицій малими підприємствами суттєво обмежує можливості розширеного відтворення, робить їх чутливими до впливу деструктивних макроекономічних покупок тощо та коливань ринкової кон'юнктури, що також знижує їх конкурентоспроможність порівняно з великим та середнім виробництвом, такі інституційні інвестори як держава, банківські установи, фінансові установи небанківського фінансового сектору, у тому числі небанківські установи, інститути самофінансування малого підприємництва, а також міжнародні організації та уряди іноземних держав, що відкривають кредитні лінії – здійснюють фінансово-кредитну підтримку малого бізнесу.

Найпоширеніший традиційний спосіб підтримки малого бізнесу інновацій – банківське кредитування. Однак, малі підприємства не часто користуються кредитами через високі відсоткові ставки, переважно поточний та короткостроковий характер банківських зобов'язань, високий кредитний ризик та ризик зміни відсоткової ставки, низьку ліквідність застави. Малий бізнес звертає увагу на банки, які пропонують більш вигідні умови кредитування. Таким чином, банки обирають для кредитування інноваційні проекти та підприємства, які є найбільш ефективними та найменш ризикованими [5].

Наступним прикладом фінансово-кредитних інструментів є лізинг, що являє собою поширений метод і потужний імпульс активізації

інноваційної підприємницької діяльності, а також систему фінансування приватного сектору економіки, оскільки з ним пов'язані певні очікування щодо вирішення проблем. Лізинг добре залучає додаткові кошти для інноваційного розвитку малого бізнесу і є альтернативою банківському кредитуванню. Він є ефективним механізмом оновлення та оптимізації обладнання і потужностей, впровадження нових продуктів і процесів. Незважаючи на те, що лізинг є абсолютно новою послугою на ринку України, останнім часом спостерігається помітне поживлення лізингових процесів. Лізинг є актуальним під час економічних потрясінь, в період спаду виробництва, великого безробіття, низької купівельної спроможності населення, які особливо гостро відчуваються в умовах карантинних заходів, пов'язаних з пандемією коронавірусу COVID-19.

Ще одним ефективним засобом фінансування інноваційної діяльності малого бізнесу в тандемі з великим є франчайзинг. Франчайзинг – це форма співпраці між юридично та фінансово незалежними сторонами, при якій одна сторона, що володіє успішним бізнесом, відомим брендом, ноу-хау, комерційною таємницею, репутацією та іншими нематеріальними активами, дозволяє іншій стороні використовувати цю систему на певних умовах. На сьогоднішній день франчайзинг визнаний у світі найбільш прогресивною формою ведення бізнесу. Переваги франчайзингу є сприятливими для підприємців, які розпочинають свою справу, оскільки значно знижують ризик невдачі та втрати коштів.

Наступною формою кредитування науково-технічної діяльності є форфейтинг. Форфейтинг – це операція фінансового агента, який називається форфейтером, з придбання комерційного зобов'язання позичальника, яким є покупець/імпортер, перед кредитором (продавцем/експортером). Основною умовою форфейтингу є те, що всі ризики за борговими зобов'язаннями переходять до форфейтера без права повернення до зобов'язань продавця. В Україні ринок форфейтингу ще не розвинений, і, як правило, має середньостроковий характер та призначений для експортерів товарів: машин, транспортних засобів та обладнання, капітальних послуг рішень у сфері інформаційних технологій. Причина - у низці законодавчих обмежень, які не дозволяють банкам виступати форфейтерами, відсутності у банків досвіду роботи за форфейтинговими схемами.

Для підтримки бізнесу в Україні під час війни уряд запустив кілька програм, у тому числі: податкові пільги (звільнення від сплати ЄСВ в разі неотримання підприємцями доходу; звільнення від сплати екологічного та земельного податків на період воєнного стану та рік після нього для підприємств, які розташовані у місцях ведення бойових дій); скасування податкових перевірок для бізнесу тощо.

Додатково до вже запроваджених заходів важливим елементом ефективної підтримки та відбудови бізнесу в Україні є звертання до світового досвіду країн в умовах форс-мажорних обставин (війни, пандемії тощо), зокрема:

1. Розширення доступу до капіталу для МСП, в т.ч. шляхом:

– взаємодії між урядом країни та міжнародними кредитними агентствами і організаціями, які допомагають підприємцям розширити приватний бізнес в країні;

– конструктивної співпраці приватних підприємств країни, інституційних інвесторів, комерційних банків та банків розвитку, експортно-кредитних агентств із Міжнародною фінансовою корпорацією (МФК), яка входить до Групи Світового Банку;

– розробки фінансово-технологічними компаніями психометричних інструментів для оцінки здібностей заявників/позичальників до підприємництва.

2. Розширення доступу МСП до програм навчальної та консультативної підтримки в т.ч. шляхом:

– запуску програм розвитку навичок підприємництва, а також програм підтримки МСП.

– розширення доступу підприємців до спеціалізованих консультативних сесій з міжнародними бізнес-експертами. Вагомі кроки у цьому напрямку зроблені Україною ще до війни. Так, на початку 2020 року Міністерство цифрової трансформації України запустило online-платформу для підприємців «Дія. Бізнес».

Адаптація світового досвіду підтримки бізнесу до сучасних українських реалій сприятиме повоєнному відновленню та довгостроковому розвитку української економіки.

Отже, можна зробити висновок, що відсутність достатнього фінансового забезпечення малих підприємницьких структур сфер послуг є головною причиною гальмування динамічного розвитку цього сектора вітчизняного підприємництва в умовах українського сьогодення. У сучасних умовах забезпечити фінансування інноваційних змін неможливо тільки через бюджетну систему або банківський сектор. Для створення цілісної системи, яка забезпечить належну підтримку розвитку діяльності малих та середніх підприємств сфери послуг та її інноваційну спрямованість необхідними коштами, потрібна «змішана» модель фінансування, яка включає державне сприяння розвитку спеціалізованих банківських кредитних установ, небанківських фінансових посередників (зокрема, інституційних інвесторів), альтернативну участь держави в методологічному та правовому забезпеченні.

Список використаних джерел

1. Майор О.В., Свелеба Н.А., Деякі особливості формування фінансово-кредитних інструментів інноваційного розвитку підприємств сфери послуг, Науковий вісник НЛТУ України, 2018, т. 28, № 4. Ст.92.

2. Danylkiv Kh. P. Nembarska N. Ye., FINANCIAL AND CREDIT INSTRUMENTS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS STRUCTURES IN UKRAINE, Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 165-річчю заснування Львівського національного аграрного університету, 17–19 березня 2021 р., ст. 127.

3. Шляхи підтримки малого та середнього бізнесу: світовий досвід для України. URL: <https://bit.ly/3E8zhdQ>. Дата звернення: 14.11.2022.

Пучок Марія Сергіївна,
ДТЕУ, ФФО,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Маслова Наталя Олександрівна,
канд. екон. наук, доцент

ФІНТЕХ-ПІСОЧНИЦЯ ЯК ПЛАТФОРМА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Фінтех-пісочниця – це так зване безпечне місце, де фінансові компанії можуть експериментувати з продуктами та послугами, тестувати їх на невеликій кількості клієнтів під контролем фінансових регуляторів. До регулятора звертається компанія із пропозицією протестувати новий сервіс, який поки що не має аналогів. [1] За допомогою пісочниці експериментальний сервіс перевіряється і національний регулятор, якщо продукт буде успішним, формує нормативно-правову базу для його використання. [2]

За даними [3] Національний банк України планує до кінця року запустити регуляторну «пісочницю» для фінтех-ринку та вніс відповідні норми до своєї стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року.

Світовий банк визначає пісочницю як «структуру, створену регулятором, яка дозволяє фінтех-початківцям та іншим новаторам проводити експерименти в реальному часі в контрольованому середовищі під наглядом регулятора». Пісочниця дозволяє фінтех-організаціям тестувати

нові послуги, оцінювати їхні ризики та створювати додатковий буфер між ринком і кінцевими споживачами, зменшуючи таким чином ризики впровадження нових послуг. Подібна екосистема забезпечує атмосферу співпраці для фінтех-гравців і вдосконалення пропозицій на основі потреб клієнтів. Пісочниці зазвичай обмежені у часі. [4]

Пісочниці виконують декілька завдань, а саме: [4]

1) забезпечують закрите середовище для тестування фінтех-продуктів;

2) дозволяють створювати нові бізнес-моделі, незахищені нормативними актами;

3) пісочниці націлені на збалансування комплаєнса (відповідності нормам) і фінансового регулювання під час розробки та запуску нових фінансових продуктів;

4) діють як каталізатори для створення екосистеми, яка сприяє інноваціям, водночас захищаючи споживачів від можливих ризиків нових продуктів.

Протягом останніх п'яти років регуляторні пісочниці почали використовуватися різними регуляторами. Такі країни, як Велика Британія, Німеччина, Норвегія, Канада, Сінгапур створили пісочниці, до яких компанії можуть увійти, щоб тестувати нові способи збору, використання або переміщення даних. [4]

Згідно з дослідженням [5] Світового банку, понад 50 країн наразі експериментують із фінтех-пісочницями. Наприклад, у 2018 році Японія запровадила регуляторну пісочницю і відкрила її як для японських, так і іноземних організацій та компаній, які бажають експериментувати з новими технологіями, включаючи блокчейн, штучний інтелект та інтернет речей (IoT), у таких сферах, як фінансові послуги, охорона здоров'я та транспорт. Норвегія створила регуляторну пісочницю як частину своєї національної стратегії з розвитку штучного інтелекту, щоб надати рекомендації щодо захисту персональних даних для приватних і державних компаній. У Великій Британії було створено пісочницю для вивчення нових технологій. [4]

Загальноновизнаним є досвід реалізації регуляторної платформи у таких країнах як Велика Британія, Казахстан та Сінгапур. «Розуміння причин їх успішності та знання реалій вітчизняного ринку фінансових послуг допомогло Національному банку у підготовці концепції та баченні того, як регуляторна платформа може стартувати в Україні, враховуючи різну природу правових систем та нормативної бази у зазначених країнах». [4]

Разом з тим, за словами представників регулятора, досвід таких країн як Польща, США, Естонія та Греція також продемонстрував, що

успішність цього проєкту буде залежати ще і від того, наскільки вдасться зберегти належний баланс між інноваційністю і відкритістю та контролем і відповідальністю регулятора під час реалізації покладених на нього функцій у фінансовій сфері. [4]

Для фінансового сектору України запуск пісочниці принесе певні переваги й буде виконувати низку важливих функцій, а саме [4]:

– це платформа для взаємодії з ринком: лояльна та відкрита до всіх учасників, які бажають впроваджувати нові сервіси та продукти на ринку, щоб поліпшити життя клієнтів. Формат комунікації – проінноваційний і набагато менш зарегульований;

– це спеціальний правовий режим роботи для фінансових та платіжних компаній. Він дозволить тестувати нові сервіси в обмеженому середовищі без ризику порушення фінансового законодавства та за умови захисту прав споживачів. Мова йде про юридично невизначені продукти та сервіси, яких не існує на ринку чи вони значно переважають існуючі. Отже, запровадити їх на ринку без регуляторної платформи було б неможливо.

– впровадження регуляторної платформи НБУ має спрацювати на покращення регуляторної функції Національного банку, для якого тісна взаємодія з інноваторами ринку, з огляду на їх тестування в регуляторній платформі, відкриє додаткові можливості для швидкого вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази.

Отже, фінтех-пісочниці це безпечні місця для компаній, де вони можуть випробувати нові бізнес-моделі, що виходять за рамки вже існуючих фінансових правил.

Я вважаю, що завдяки запуску пісочниць підніметься рівень нашої країни до тих, хто вже запустив фінтех-пісочниці. Особливо важливим є запуск пісочниць на сьогоднішній день, у період воєнних дій на території України, коли український бізнес зазнає масових збитків. Також, довгострокова стратегія Національного банку України надасть додатковий стимул розвитку інновацій та підвищить обсяг інвестицій в українські компанії.

Список використаних джерел

1. НБУ запустить фінтех-«пісочницю» до кінця року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lb.ua/economics/2022/10/29/534149_nbu_zapustit_fintehpisohnitsyu.html

2. Запуск фінтех-«пісочниці» в Україні простимулює розвиток інновацій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dp.informator.ua/uk/>

3. Стратегія Національного банку до 2025 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/>

4. Фінтех-«пісочниця»: досвід інших країн та перспективи в Україні. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://fintechinsider.com.ua/>

5. Global Experiences from Regulatory Sandboxes. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/912001605241080935/pdf/Global-Experiences-from-Regulatory-Sandboxes.pdf>

Пушкар Катерина Володимирівна,

ДТЕУ, ФФО, 2 курс,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник:

Сундук Тетяна Федорівна,

ст.викладач

ІННОВАЦІЙНІ БАНКІВСЬКІ ПРОДУКТИ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ

В умовах активного розвитку науково-технічного прогресу, виникнення нових знань інновації займають важливе місце. Не виключенням є банківський сектор економіки країни. В умовах високої конкуренції використання інноваційних продуктів банками є вкрай необхідним. Наразі рідко зустрінеш людину, яка не є клієнтом банку та не користується банківськими послугами. У боротьбі за клієнта банки прагнуть удосконалити свою діяльність та впроваджувати нові інноваційні продукти. Створення нових банківських продуктів, підвищення інноваційності існуючих банківських послуг стає важливою ознакою сьогодення. Причинами інноваційної діяльності у банківських послугах є не лише залучення нових клієнтів, а й пошук напрямів економії та забезпечення конкурентних переваг, які виділяють банк серед інших за рівнем інноваційного потенціалу, новітніми технологіями, більшими та кращими можливостями для клієнтів [4, с. 2–3].

Аналіз діяльності вітчизняних банківських установ показав, що інновації в сфері банківських послуг, які пов'язані з використанням нових технологій, поширюються на такі напрямки:

1. Мобільний банкінг – вид дистанційного обслуговування клієнтів, який представляє собою сервіс для власників карткових рахунків, що дозволяє контролювати рух коштів за допомогою мобільного телефону.

2. Інтернет-банкінг – це система, яка забезпечує дистанційний доступ до банківських продуктів та можливість здійснювати операції з рахунками через Інтернет з комп'ютера або портативного пристрою.

3. «Зона 24» – за допомогою цього продукту, клієнти можуть скористатися перевагами цілодобового доступу до необхідних банківських послуг. Практично кожна «зона 24» оснащена банкоматом, модулем поповнення готівкою CashIn, телефоном доступу до інформаційної служби.

4. POS-термінали в торговельних мережах – встановлення терміналів самообслуговування в мережах торгівлі. Прогнозується, що в майбутньому в оплату за допомогою POS-терміналів будуть прийматись не пластикові картки, а інформація з NFS-чипів, вбудованих у телефон;

5. Електронний залишок (послуга «без монет») – зарахування залишку менше однієї гривні на рахунок мобільного телефону клієнта або на електронний ваучер[1, С. 72].

Лідерами серед запровадження інноваційних рішень в банківській діяльності є, такі банківські організації, як: «ПриватБанк», «Райффайзен банк Аваль», «Альфа-банк», «ОТП Банк», «Ощадбанк», «Укресімбанк», АТ «Укрсоцбанк». Вони вже більше десятиріччя виділяються поміж інших банків наданням інноваційних продуктів.

Також у банківській практиці застосовується найпоширеніший поділ послуг на традиційні та нетрадиційні. Серед нетрадиційних послуг банків, що активно використовуються в Україні, слід виділити:

- Інтернет-банкінг, телефонний банкінг, відеобанкінг;
- безкарткові розрахунки через мобільний телефон;
- режим роботи «24/7»;
- електронна решта: решта в копійка переводиться на рахунок чи поповнює мобільний телефон клієнта;
- торговий еквайринг: дає змогу торгово-сервісним підприємствам приймати оплату за свої товари та послуги банківські платіжні картки;
- факторинг: різновид торговельно-комерційної операції, яка поєднується з кредитуванням його дебіторської заборгованості;
- форфейтинг: форма коротко- і середньострокового кредитування зовнішньоекономічних операцій шляхом купівлі комерційним банком векселів, акцептованих імпортером, тобто експортер переуступає банку свої вимоги до покупця;
- центри самообслуговування;

– лізингові операції: оренда машин, устаткування, транспортних засобів, споруд виробничого призначення;

– кеш-менеджмент – комплекс послуг, які пропонують комерційні банки, що дає змогу клієнтам зменшити витрати й ефективно управляти своїми фінансовими потоками [3, с. 298].

Таким чином, констатуємо, що динамічний розвиток і загострення конкуренції на ринку банківських послуг в Україні змушують банківські установи опанувати нові підходи до підвищення ефективності власного функціонування, проводити пошук додаткових шляхів одержання переваг конкуренції, зокрема шляхом упровадження інноваційних технологій обслуговування клієнтів, нових продуктів і послуг[2, С. 122].

Список використаних джерел

1. Розвиток банківських послуг та інновацій в цифровій економіці: матеріали наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір. і молод. вчених. Київ, 14 квітня 2019 р. / [Л.О. Примостка, І.Б. Охрименко, А.В. Нікітін]. – К. : КНЕУ, 2019. – 321 с.

2. Чайковський Я. І. Банківські інновації: перспективи та загрози електронних банківських послуг. *Світ фінансів*. 2018. Вип. 4. С. 121–136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2018_4_12

3. Ганзюк С.М., Шаровський М.Ю. Традиційні та інноваційні послуги на ринку банківських продуктів України. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 42. С. 297–301.

4. Адаменко М. В., Волкова Г. І., Дашкевич В. М. Розвиток інноваційних банківських послуг у сфері кредитування. *Ефективна економіка*. 2021. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9572>.

Розумець Альона Віталіївна,
ДТЕУ, ФМТП, 3 курс,
ОП«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
Науковий керівник:
Серажим Юліан Віталійович,
канд.екон.наук, доцент

CROWDFUNDING AS AN INSTRUMENT OF FINANCIAL SUPPORT OF INNOVATIVE BUSINESS DEVELOPMENT

According to Article 34 of the Law of Ukraine on the Support and Development of Innovative Activities, the financial support of innovative activities in Ukraine is based on the principles of strategic planning and multiple sources of financing, and is carried out at the expense of:

- state budget funds;
- funds from regional, district and local self-government budgets;
- funds provided for the implementation of innovative projects and national, interstate, regional and industry programs;
- own and borrowed funds of business entities, legal entities and citizens of foreign countries;
- grants;
- other sources of funding not prohibited by law.

One of the forms of innovative business financing is also crowdfunding as one of the fundraising tools. As an innovative means of financial support for business projects, crowdfunding has proven itself as a tool for financing and stimulating innovation. Although it is still a phenomenon of developed countries, developing countries can quickly adopt it. The foundation for the development of crowdfunding has already been created, because more than 80 % of Internet users regularly communicate in social networks, so it is easy to inform them about an interesting business project.

It has been established that in conditions of shortage of financial resources, crowdfunding is promising for attracting funds by small and medium-sized businesses in Ukraine [4]. As one such tool, crowdfunding is considered to be the ultimate intermediary between companies and households [4]. In fact, crowdfunding is an institution to bring some democracy to the world of financial transactions. Later, the theory of crowdsourcing and crowdfunding was picked up by representatives of managerial and economic approaches [1].

According to the estimates of the World Bank, investments through the crowdfunding model will amount to about 96 billion dollars by 2025, which is

almost twice as much as the global venture financing market in 2012 and 30 times more than the entire crowdfunding market in 2012 (2, 7 billion dollars). Half of the crowdfunding market will be in China, namely USD 46-50 billion. This innovative financial instrument originates from crowdsourcing [3]. Regarding the entrepreneur, its essence can be expressed as follows: an open call, carried out mainly via the Internet, for the provision of financial resources in the form of donations or in exchange for remuneration and/or decision-making rights [3].

A special role in the process of financing innovations through the institution of crowdfunding is played by investors, who can be divided into the following types with regard to investment and innovation development:

1) Traditional investors of the venture capital market. These include business angels, venture funds, accelerators (most common as a form of support for IT startups, i.e. projects in the field of modern technologies and communications), F&F («friends&family», i.e. friends, family members, relatives and acquaintances, i.e. non-professional investors who provide financial means for the early stage of projects out of trust or in view of potential profitability or for philanthropic purposes).

2) New groups of investors. They include investors in risk instruments of the stock and currency market, namely investment brokers, mutual investment funds, lay investors.

The culture of crowdfunding in Ukraine began to be formed quite recently by the public organization «Garage Gang», which was the first to establish the all-Ukrainian digital platform for collective financing «Spilnokosht» back in 2012. Since 2016, local and thematic crowdfunding platforms, such as «My City» and the educational project platform GO Fund, have been actively created [2]. The following Ukrainian platforms are currently popular: RazomGo, GoFundEd, StartEra, Ulule, etc. Of course, in terms of volume, they are inferior to well-known international platforms, but today they are the drivers of crowdfunding in Ukraine.

Summing up, it's vital to mention that Ukraine is a country with an innovative business environment with an outstanding perspective of fundraising. The striking example is created by the initiative of President of Ukraine platform United 24. It gathers donations for charity and could be used as a prototype of an effective crowdfunding tool for the after-war business industry of Ukraine. In conditions of shortage of financial resources, despite the presence of risk bankruptcy of project initiators, crowdfunding is available promising for attracting funds by small and medium-sized businesses.

References

1. Kovtunenکو K., Nesterenko O. (2017) Using crowdfunding as a tool for financing innovative projects. *Investment practice and experience*, vol. 15, pp. 14–20.
2. Nikitina L. (2021) Crowdfunding in Ukraine – URL: <https://gwara-media.com/kraudfandyng-v-ukrayini-rozpovidayemo-pro-platformu-moye-misto/>
3. Varenik I., Rudenko T. (2009) Financial innovations to support entrepreneurship in Ukraine – URL: http://bses.in.ua/journals/2019/45_2019/9.pdf
4. Vasilenko A. (2017) Innovative methods of financing investment projects. *Investment practice and experience*, vol. 7, pp. 34–41.

Садовников Вадим Євгенійович,
ДТЕУ, ФФО, 3 курс,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Кіреєва Катерина Олександрівна,
канд. екон. наук, доцент

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДЛЯ УКРАЇНИ З РОЗВИТКОМ СТАРТАПІВ

На жаль, початок росією повномасштабної війни на території України, призвело до того, що багато бізнесів почали ліквідуватися. Тотальне знищення територій України та постійні обстріли призвели до того, що інвестиційному світу дуже важко вкладати гроші у розвиток українського бізнесу до закінчення бойових дій, тому що це просто не вигідно.

Але в Україні проживає дуже багато талановитих людей, готових створювати для рідної Країни та світу безліч стартапів, і не тільки воєнних, а також цивільних та медичних. Тому у 2022 році Європейська комісія запустила фінансову програму допомоги розвитку стартапів в розмірі 20 мільйонів євро. Завдяки внесенню декількох поправок до робочої програми Європейської ради з інновацій (ЕІС – European Innovation Council) на 2022 рік нова ініціатива підтримає щонайменше 200 українських стартапів глибоких технологій на суму до 60 000 євро. Крім того, ЕІС запропонує нефінансову допомогу, таку як бізнес-консультації та підбір партнерів. Це збільшить спроможність українських інноваторів взаємодіяти з європейською інноваційною екосистемою, виходити на нові ринки та отримувати переваги від європейських інструментів фінансування.

Підтримка в розмірі 20 мільйонів євро буде надано через конкурсні позиції в європейській мережі асоціацій стартапів, яку підтримує українська зацікавлена сторона у сфері інновацій. Буде забезпечено взаємодію з відповідними мережами фінансування ЄС, такими як Enterprise Europe Network. За допомогою цього конкурсу, який відкрився 23 червня, Європейська рада з інновацій (EIC) прагнула забезпечити фінансову стійкість бізнесу українських технологічних компаній і сприяти їхньому зростанню. Ця акція допомогла підготувати українські стартапи до боротьби за майбутні можливості фінансування EIC. EIC у свою чергу змогла фінансувати стартапи на суму до 17,5 мільйонів євро у вигляді грантів та інвестицій у капітал.

У лютому 2022 року Європейська Комісія прийняла річну робочу програму EIC, відкривши можливості фінансування на суму понад 1,7 мільярда євро в 2022 році. Запущена в березні 2021 року як хедлайнерв рамках програми Horizon Europe, EIC має загальний бюджет понад 10 мільярдів євро на 2021-2027 роки. Щоб мобілізувати всі можливі ресурси та надати підтримку, яка може допомогти Україні в ці важкі часи, до робочої програми EIC були внесені зміни, щоб розпочати додатковий конкурс пропозицій, орієнтований на глибоко технологічну спільноту України, яка має потужний потенціал для створення проривних інновацій. В останні роки українська стартап-сцена стабільно розвивається та збільшує свій внесок в українське та світове економічне зростання. Ця дія має зміцнити українські технологічні екосистеми та підтримати інноваційні рішення для відновлення української економіки та інфраструктури після війни.

Підсумовуючи все вище зазначене, можна сказати, що після набуття чинності угоди про приєднання України до науково-навчальних програм Horizon Europe та Євратом, та підписання угоди 12 жовтня 2021 року з нагоди саміту Україна – ЄС європейські та українські дослідники, інноватори, університети, бізнеси (у тому числі малий та середній), мають можливості працювати разом, на рівних для досягнення спільних цілей та вирішення критичних завдань. З огляду на триваючу агресивну війну Росії проти України та зобов'язання ЄС запропонувати відчутні засоби підтримки українській дослідницькій та інноваційній спільноті, Україна братиме участь у програмах Horizon Europe та Євратом без необхідності фінансового внеску протягом 2021 та 2022 років. (приблизно 20 млн доларів).

Список використаних джерел

1. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_3533
2. https://digital-skills_jobs.europa.eu/en/opportunities/funding/euroean-innovation-council-support-ukrainian-start-ups-and-smes
3. <https://www.kmu.gov.ua/en/news/yes-dodatkovy-pidtrimaye-ukrayinski-innovacijni-tehnologichni-kompaniyi-ta-startapi>

Сезоненко Микита Олексійович,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
спеціальність «Облік і оподаткування»
Науковий керівник:
Демків Юлія Михайлівна,
канд. екон. наук, доцент

КРИПТОВАЛЮТИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Криптовалюта – це різновид цифрової валюти, заснований на технології блокчейну. Емісія криптовалюти здійснюється без зовнішнього чи внутрішнього адміністрування. Цей процес залежить виключно від обчислювальних потужностей комп'ютерів, що задіяні в генерації цієї валюти (майнінгу).

Аналіз ринку криптовалют

Особливості функціонування криптовалют роблять їх вигіднішими інвестиційними активами порівняно з акціями. Ріст криптопортфеля у 1000 % за кілька тижнів чи днів – звична справа, а фінансовий поріг входу на ринок мінімальний. Тому інвестиції у віртуальні валюти приваблюють більше інвесторів, ніж традиційний фондовий ринок, що характеризується низькою волатильністю та водночас порівняно скромним доходом. Ціни на криптовалюту постійно змінюються, тому торгівлю ними можна порівняти з азартною грою, аніж з реальним інвестуванням, що особливо помітно з валютами, що з'явилися відносно нещодавно і користуються попитом.

Арбітраж криптовалют

Арбітраж криптовалют – це отримання фінансової вигоди із різниці цін на криптовалюту, зумовленої відсутністю рівноваги попиту і пропозиції на ринку.

Оподаткування арбітражу, як правило, не здійснюється, що робить цей вид діяльності тіншовим. Базою оподаткування ПДФО та військовим збором є різниця між сумами на початку і в кінці операції. Враховуючи те, що гроші найчастіше переводяться в готівку, податок не сплачується, що є причиною для блокування рахунку отримувача.

Відмивання грошей

Блокчейн хоч і не є технічно найкращим варіантом для відмивання доходів, але цілком придатний для фінансових махінацій. Розвиток так званих децентралізованих фінансових центрів DeFi (decentralized finance) сприяють проведенню таких операцій. Фінансові установи конвертують одні криптовалюти в інші, що ускладнює відслідковування транзакцій. Для анонімізації блокчейн-операцій використовуються такі сервіси, як Tornado Cash, щоб заплутати сліди транзакцій.

Фінансування тероризму

Незаконний майнінг криптовалют та подальший їх продаж здійснювався до 2018 року в Україні. Кошти, отриманні цим шляхом, направляються на фінансування незаконних збройних формувань ОРДЛО, діяльність проросійських інтернет-ресурсів та підривну роботу бойовиків. [1]

Тероризмом можна вважати і існування в Республіці Білорусь нелегітимного режиму О. Лукашенка, який використовує РФ для ведення війни проти України. Потужності нещодавно відкритої Білоруської АЕС планується направити на генерацію криптовалют, продаж яких сприятиме наповненню державному бюджету [2].

Криптовалюти – потужний інструмент для обходу санкцій. Іран зміг провести угоди з торгівлі криптовалютою за допомогою біржі Binance на загальну суму у майже 8 мільярдів доларів. За допомогою іранської криптовалюти Tron уряд обходив американські фінансові санкції і проводив транзакції загальною сумою у \$7,8 млрд [3].

За даними звіту ООН, КНДР протягом 2020 – першої половини 2021 року викрала криптовалюти вартістю понад 50 мільйонів доларів. Її країна використовує для фінансування своєї ракетної програми, оскільки через санкції інших можливостей не має.

Наркоторгівля, торгівля людьми, незаконний оборот зброї

Криптовалюти дали поштовх для розвитку ринку незаконних операцій. За допомогою цифрових грошей в мережі Darknet можна придбати наркотичні речовини, подробиці документи, зброю та навіть людей у рабство. Через відсутність правового регулювання ринку криптовалют нелегальний бізнес успішно функціонує. Використовуючи різноманітні методи анонімізації в комплексі з використанням цифрових валют зловмисники стають майже безкарними.

Висновок

Поява криптовалют стала потужним рушієм для розвитку тіньової економіки, насамперед пов'язаної з глобальною мережею. Універсальність, анонімність і відсутність правового регулювання цих засобів платежу сприяли їх активному застосуванню у транзакціях, пов'язаних з незаконними діяннями.

Шляхами подолання участі криптовалют у тіньовій економіці є:

- запровадження єдиної міжнародної економічної і правової класифікації віртуальних активів;
- визначення на рівнях держав прав, обов'язків та засад відповідальності користувачів криптовалют;
- відслідковування блокчейн-транзакцій, пов'язаних з діяльністю «чорного ринку» та притягнення до відповідальності його учасників;
- боротьба з мережевою торгівлею нелегальними товарами і послугами;
- здійснення контролю за криптобіржами з боку органів державної влади тих країн, у яких вони провадять економічну діяльність.

Список використаних джерел

1. Майнинг криптовалют обеспечил деньгами террористов ДНР-ЛНР [Електронний ресурс] // Financial Club. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://finclub.net/news/majning-kriptovalyut-obespechil-dengami-terroristov-dnr-lnr.html>

2. Даже в майнинге: Крутой рассказал, как будут использовать энергию с БелАЭС [Електронний ресурс] // Sputnik Беларусь. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://sputnik.by/20220928/dazhe-v-mayninge-krutoy-rasskazal-kak-budut-ispolzovat-energiyu-s-belaes-1067342331.html>

3. Криптовіржа Binance допомогла Ірану провести угоди на \$8 млрд в обхід санкцій – Reuters [Електронний ресурс] // Суспільне. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://suspilne.media/310328-kriptobirza-binance-dopomogla-iranu-provesti-ugodi-na-8-mlrd-v-obhid-sankcij-reuters/>

Семененко Діана Ярославівна,
ДТЕУ, ФЕМП, 3 курс,
спеціальність «Економіка бізнесу»
Науковий керівник:
Белянко Лідія Леонідівна,
канд.екон.наук, ст.викладач

ВПРОВАДЖЕННЯ Е-ГРИВНІ В УКРАЇНІ

У світі лишилось мало людей, які ніколи не чули слова «біткоїн» чи «майнинг». Для торгівлі «криптою» створюють цілі біржі та вибудовують інфраструктуру, якій може позаздрити український фондовий ринок.

І поки для людей торгівля криптовалютами вже стала нормою та можливістю заробити, для урядів та регуляторів криптовалюта перетворилася на джерело численних проблем: від потенційного використання у фінансуванні тероризму до складнощів з контролем інфляції та забезпеченням стабільності.

Якщо не можеш щось побороти, то очолюй це. І схоже, що цією приказкою озброїлася низка центральних банків – від Народного банку Китаю до українського Нацбанку. Сьогодні в різних куточках світу вивчаються, тестуються, а десь вже навіть повноцінно випускаються в обіг, цифрові валюти центральних банків (Central Bank Digital Currency або CBDC), тому в Україні триває експериментальна розробка і тестування елект-

ронної гривні (е-гривні) – нею планують здійснювати виплату субсидій, зарплат службовцям та соцдопомоги.

Цифрова валюта – е-гривня – перспективна електронна валюта, над запуском якої вже тривалий час працюють в Україні [3]. Останні роки відзначились появою у світі інноваційних продуктів для здійснення розрахунків і платежів. Не відставати від решти світу прагнуть й у Національному банку України, де цей пілотний проєкт ведуть ще з 2016 року, а тепер, схоже, вийшли на «фінішну пряму». За задумом розробників, це спростить контроль за грошовими потоками, які виділяються з державного бюджету.

Уряд бачить тут свої переваги. Перевівши субсидії на оплату ЖКП та інші соцвиплати в е-гривню, легко можна буде відстежувати, на що насправді була витрачена грошова допомога від держави.

Знаючи номер гаманця одержувача цифрових гривень, технологія CBDC дає можливість в режимі реального часу бачити всі транзакції. В разі нецільового витрачання відповідальне відомство може відкоригувати виплати. Наприклад, коли отримав гроші на дитину, а витратив їх на бензин. Також через смарт контракти можна запрограмувати витрачання е-гривні тільки на оплату ЖКП.

Нацбанку ж стане простіше відстежувати емісію і контролювати обіг національної валюти в економіці, а громадяни та журналісти зможуть здійснювати кращий контроль за рухом бюджетних коштів.

Аналітики з PwC високо оцінили досягнення НБУ у цій сфері, поставивши е-гривню на 4 місце у світі (після багамського пісочного долара, камбоджійського баконгу та цифрового юаня) та на перше місце у Європі як один з найбільш зрілих проєктів цифрових валют.

НБУ досліджував можливості запровадження CBDC з 2016 року [4, ст. 48]. У вересні-грудні 2018 року провели перші практичні випробування. Тоді спільно з компаніями-партнерами проєкту НБУ створив ціле середовище функціонування е-гривні, у якому користувачі – працівники Нацбанку – могли переказувати один-одному кошти, поповнювати рахунок мобільного тощо.

В межах пілотного проєкту випустили 5443 е-гривні. З ними проведено 208 операцій переказу між е-гаманцями, 82 – поповнення, 42 – обміну е-гривень на безготівкові гроші, 40 – переказів воїнам ООС та 19 – поповнення мобільного рахунку (оператора LifeCell) [3].

Робота над запровадженням цифрової гривні все ще триває на етапі досліджень, констатують в НБУ. Зокрема, регулятор проводить консультації щодо розробки бізнес-моделі використання цифрових грошей [2]. Цікаво, що під час експерименту розрахунки е-гривнями відбувалися без

жодних комісії, тому що НБУ та інші учасники проєкту не змогли зійтися на якійсь одній моделі та розмірах комісій.

Крім цього, в НБУ досі не визначилися з архітектурою своєї цифрової валюти, технологією, яка буде лежати в її основі та досі вивчають, який потенційний вплив на економіку зможуть здійснити е-гривні.

Отже, як бачимо, наша країна висококваліфікована в айтї-індустрії. Україна приймає активну участь у розробках е-гривні та запровадженні CBDC в світі. Ми не відстаємо від трендів та технологій. Можливо, зовсім скоро, після нашої перемоги ми побачимо її вже в себе на електронному рахунку. Питання лише в тому, чи люди повірять у CBDC та не відмовляться відкрити перед державою всю свою фінансову інформацію

Список використаних джерел

1. Біткоїн Україна: Майданчик для спілкування та інформаційний центр щодо використання технологій блокчейн (біткоїн) та інших відкритих розподільчих протоколів в Україні.Офіційний сайт]- <http://www.bitcoinua.org/theboard/>

2. Колдовський А.В. Проблемні аспекти теоретичного осмислення криптовалюти, як явища сучасної інформаційної економіки / Артем Колдовський, Катерина Чернега. - <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/13905>

3. Стаття «Е-гривня на підході. Як світ переводить валюту в крипту і що зробила для цього Україна» Я. Винокурова.

4. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету «Тенденції розвитку криптовалют на ринку України» Гусєва І.І.

Серажим Вероніка Юліанівна,
ДТЕУ, ФМТП, 1 курс, ОП «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

Науковий керівник:
Серажим Юліан Віталійович,
канд.екон.наук, доцент

FINANCING OF ECOLOGICAL INNOVATIVE TECHNOLOGIES

The implementation of ecological innovations contributes to the development and expansion of the market of ecological goods and services. Therefore, for Ukraine, which in general is an active participant in the global

system of the world economy, this is definitely an important direction for the implementation of ecological innovations at the national level. The peculiarity of solving environmental problems within the framework of an innovative approach is complexity, which means purposeful qualitative restoration of not only the technical and technological basis of production, but also its organizational principles and marketing methods [1]. The aggravation and deepening of environmental problems, the degradation of the environment and natural resources continues in Ukraine during the last decades. The reason for this, of course, is non-compliance with environmental regulations and insufficiently developed environmental monitoring.

In the course of the functioning of the ecological market, an economic and ecological demand for the satisfaction of ecological needs is formed. In recent years, structural and geographical changes have been observed in the ecological market. At the same time, relatively new sectors, such as ecological tourism, organic farming, ecological automobile construction, production of medicines, cosmetics and other ecological goods, which fall into the category of products of other industries, but occupy a significant share of the market of ordinary goods, are developing rapidly. The market of environmental innovations is a segment of the general market of innovations. This market is designed to satisfy the demand for the technology of implementing ecological innovations, bringing them to the end consumer and obtaining specific benefits based on them: social, economic, ecological. The eco-innovation market has not been formed in Ukraine.

Therefore, the formation and functioning of the eco-innovation market is closely related to the development of the market for environmental services, which leads to the creation of ecological infrastructure. In this field, several independent areas have already developed, the main of which are: the production of environmental equipment, devices for monitoring the state of the environment, the creation of environment-preserving and resource-saving equipment and technologies, the expanded use of secondary resources and ecological reproduction, environmental education and upbringing, as well as the implementation environmental services [2].

The purpose of the organizational and economic mechanism of the formation and functioning of the ecological innovation market involves the coordination of economic and ecological interests of public production: 1. vertical - state, regional, local; 2. horizontal - territorial, departmental, at the level of relations between enterprises, etc., as well as establishing a certain procedure for preparing the effective implementation of ecological innovations and the sale of ecological products and services to the end consumer. The task of the organizational and economic mechanism of the formation and functioning of

the ecological innovation market is to satisfy the socio-ecological and economic interests of all participants.

Identification and clear differentiation of environmental interests (national, regional, local and personal) are important for the formation of the market for ecological innovations. A partial idea of consumer interests is given by the population's attitude to environmental problems: the higher the concern of consumers about environmental problems, the higher their interest in ecological innovations. The main public and state interests are: improving environmental safety, raising the national economy, ensuring the nation's health, overcoming unemployment, improving the nation's living conditions, and replenishing the State Budget.

Solving the problem of financial support for innovative activities depends entirely on the state, which must: provide direct budget support, pay attention to enterprises that do not follow the rules for locating enterprises, and create an effective system of stimulating private investments in the scientific and technical sphere. However, the field of environmental innovations is characterized by a number of market and system «failures», which lead to underinvestment in scientific research and development and, accordingly, a decrease in innovative activity. Therefore, in order to ensure sustainable incentives for environmental innovation, it is necessary to choose adequate instruments of environmental policy and their combination.

In world practice, in order to «correct» what is holding back the economic and social development of the country, to ensure the attraction of investment resources in sectors where the inflow of private capital is difficult, state financial development institutions are created and effectively operate, the largest number of which are national development banks. Development institutes are specialized state companies, whose activities are aimed at eliminating the inability of the market to ensure the effective distribution of limited resources (market failures), restraining the economic and social development of the state [3].

Conclusion. The essence of the organizational-economic mechanism of formation and functioning of the market for environmental innovation, as part of the overall management of the economy, which aims to harmonize environmental and economic interests of society at different levels. Deals with the tools of organizational-economic mechanism of formation and functioning of the market for environmental innovation, the main of which is to identify and clear differentiation of environmental concerns and system stimulating effect on all participants.

References

1. Диденко Н.И. Экономика развитие: учеб.пособие. / Н.И. Диденко: [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://window.edu.ru/resource/>

2. Організаційно-економічний механізм формування і функціонування ринку екологічних інновацій / С.А. Бондаренко // Економічні інновації: Зб. наук. пр. – Одеса: ППРЕЕД НАН України, 2014. – Вип. 58. – С. 28-38. – Бібліогр.: 13 назв. – укр.

3. Солнцев О.Г. Институты развития: анализ и оценка мирового опыта / О.Г. Солнцев, М.Ю. Хромов, Р.Г. Волков [Электронный ресурс]: Режим доступа: <http://www.ecfor.ru/pdf.php?id=2009/2/01>

Ціпцюра Ольга Юріївна,
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
4 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Чернега Вероніка Володимирівна,
асистент

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ КРАЇНИ

Для будь-якої розвиненої країни світу надзвичайно важливим є здійснення інвестицій у різноманітні галузі економіки для їх всебічного розвитку та удосконалення. Інтелектуальні інвестиції відіграють ключову роль у забезпеченні стабільного розвитку підприємництва та підтримці економічного потенціалу країни: збільшення валового внутрішнього продукту, підвищення рівня конкурентоспроможності на зовнішньому ринку.

Метою даного дослідження є визначення сутності інтелектуальних інвестицій, їх видів та форм, а також основне призначення та роль у розвитку національної економіки.

У своїх працях питання сутності інтелектуальних інвестицій висвітлювали такі науковці та дослідники: Ковальова О.М., Мазнев Г.Є., Заїка С.О., Грідін О.В., Ткаченко А.О., Кушнір Н.О., Горячова Н.В., Анісімова О.М. та інші.

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект [1]. Горячова Н.В. стверджує, що «інвестиція – це фінансова операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів в обмін на кошти або майно» [2, с. 26].

Інтелектуальні інвестиції – це вкладення у створення та розвиток різних інтелектуальних продуктів, інвестиції у людський капітал (підготовка спеціалістів, підвищення їх кваліфікації та досвіду тощо), ліцензії, «ноу-хау» тощо. Іншими словами інтелектуальні інвестиції – це вкладення

в інтелектуальний капітал. Літвінов О.С. визначає інтелектуальний капітал як «сукупність соціально-економічних відносин, які пов'язані із створенням, використанням та відтворенням знань» [3, с. 101]. Клименко І.С., Тарануха О.М. та Журавель О.В. стверджують, що «слід розуміти інтелектуальний капітал як навички, що є власністю організації, яка досліджує і капіталізує ідеї (технологічні, організаційні, продуктивні і т.д.), з метою збільшення вартості компанії в цілому» [4, с. 42]. У свою чергу, поняття «інтелектуальні інвестиції» Горячова Н.В. трактує так: інвестиції, за допомогою яких підприємство може отримати прибуток та зайняти лідируюче місце на світовому ринку, вкладання ресурсів підприємства, як трудових так і матеріальних в інтелектуальну власність, тобто інноваційний продукт [2, с. 61].

В економічній літературі інтелектуальні інвестиції, тобто вкладення в об'єкти інтелектуальної власності, класифікують за такими видами:

- вкладення у виключні права користування (патенти, ліцензії, промислові та товарні знаки);
- придбання різноманітних інформаційних послуг, послуг спеціалістів, консультацій, експертиз, рекомендацій;
- купівля інтелектуальних продуктів у матеріальній формі (проектна документація, методики, програми, ноу-хау);
- вкладення у людський капітал (витрати на підготовку спеціалістів, перепідготовку, підвищення кваліфікації, отримання досвіду, навчання, охорону здоров'я).

За видами інтелектуальної власності інтелектуальні інвестиції можуть здійснюватись у: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів та послуг (рис. 1).

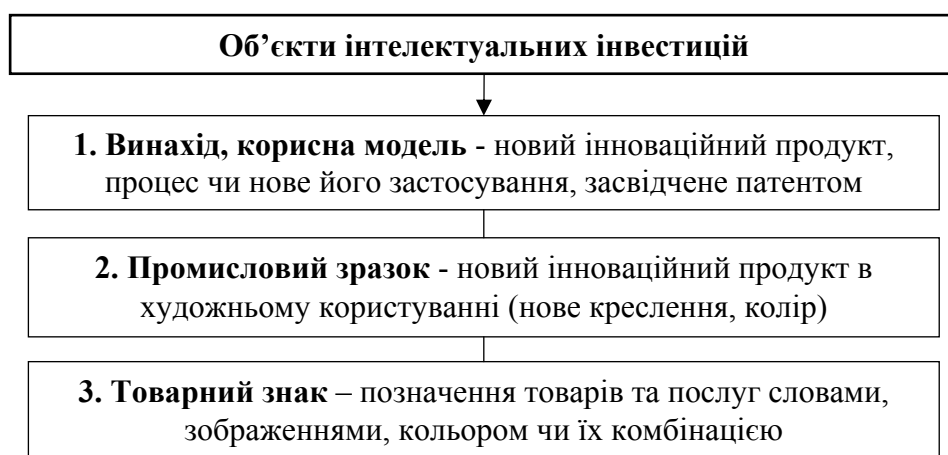

Рис. 1. Об'єкти здійснення інтелектуальних інвестицій [2, с. 63]

За своєю сутністю інтелектуальні інвестиції характеризуються такими особливостями: в умовах достатньо розвинених економік інтелектуальний капітал є основним фактором прискорення економічного зростання; створення та розвиток інтелектуальних продуктів та капіталу

загалом вимагає здійснення значних витрат; з накопиченням інтелектуального капіталу користь від його використання поступово зростає до певного рівня; інтелектуальні інвестиції повинні нести за собою результат у вигляді певного економічного чи соціального ефекту; інтелектуальний капітал є майже не ліквідним, так як він невіддільний від свого носія, тобто людини.

Як вже зазначалось, інтелектуальні інвестиції відіграють значну роль у забезпеченні економічного підняття країни. Ще задовго до початку 2022 року в економіці України не було створено достатніх умов для залучення інтелектуальних інвестицій, зокрема не було конкретного нормативно-правового документа, який би визнавав інвестиції в інтелектуальний капітал та регулював пов'язану з ними діяльність. Проте, сьогодні в Україні є низка факторів, що є привабливими для залучення інвестування у інтелектуальний капітал: великий внутрішній товарний ринок; географічне та гео економічне розташування країни на перетині транспортних шляхів між Європою та Азією; відносно дешева та достатньо кваліфікована робоча сила, науковий потенціал [5, с. 104].

Отже, інтелектуальні інвестиції являють собою вкладення коштів у інтелектуальний капітал: науково-технічні розробки, людський капітал, ліцензії, що мають на меті отримання майбутніх економічних чи соціальних вигод. Залучення інвестицій в інтелектуальний капітал для будь-якої країни є значущим етапом у реалізації її економічної стратегії розвитку, оскільки саме з їх допомогою забезпечується зростання міжнародної конкурентоспроможності та загальне економічне піднесення країни. Таким чином, інтелектуальні інвестиції є невід'ємною частиною економіки країни.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інтелектуальні інвестиції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
2. Горячова Н.В. Інтелектуальні інвестиції в інноваційній діяльності підприємства. ДНУ імені Василя Стуса. 2020. С. 248.
3. Літвінов О.С. Визначення сутності інтелектуального капіталу. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. № 11, 2018. С. 98–104.
4. Клименко І.С., Тарануха О.М., Журавель О.В. Інтелектуальний капітал і ринок інтелектуальної власності в умовах інформаційної економіки: проблеми ідентифікації та оцінки. *Економіка та держава*. № 5, 2021. С. 38–43.
5. Кушнір Н.О. Аналіз ефективності залучення інтелектуальних інвестицій в Україні. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Випуск 30, 2020. С. 102–105.

Чопик Вікторія Миколаївна,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
ОП «Фінансове посередництво»
Науковий керівник:
Гербич Людмила Анатоліївна,
канд. екон. наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ

Основою успішної діяльності фінансової установи в ринкових умовах є поступове підвищення ефективності її діяльності, що сприятиме покращенню ділової активності, репутації, а головне прибутковості фінансової установи. Ключовим елементом ринкової економіки є ринок конкуренції, який стимулює до розвитку та удосконалення кожного його учасника, а отже і економіку країни в цілому. Важливою складовою в конкурентоспроможності фінансової установи є ефективність її діяльності, уміння ефективно використовувати ресурси, щоб витримати конкуренцію, а головне отримати позитивні результати діяльності.

Серед вітчизняних та зарубіжних науковців суттєвий внесок у вивчення сутності поняття ефективність діяльності фінансової установи та його класифікацію зробили: О.К. Герасимов, О.В. Шляга, Д. Рікардо, К. Макконелл, С. Брю, М. Альберт, Д. Хан, П. Друкерта інші. Проте питання оцінки ефективної діяльності фінансової установи потребують подальшого дослідження.

Проблема ефективності діяльності, функціонування та роботи фінансової установи завжди посідала важливе місце серед актуальних проблем економічного середовища. Незаперечним фактом є те, що ефективність – це складна, багатогранна, комплексна категорія. Загальну класифікацію підходів до визначення поняття «ефективність» наведено в табл. 1.

Також варто розглянути ефективність діяльності фінансової установи, що становить оцінювання та порівняння отриманих результатів діяльності з величиною витрачених ресурсів. Варто зауважити, що ефективність діяльності фінансової установи визначається за допомогою ряду показників. Найчастіше для оцінки ефективності діяльності будь-якої фінансової установи використовують показник рентабельності, даний показник можна віднести до загальних показників ефективності.

Але для більш точного розуміння ефективності діяльності фінансової установи потрібно використовувати вузькопрофільні показники ефективності, які продемонструють більш точну картину, щодо

ефективності діяльності фінансової установи. До вузькопрофільних показників можна віднести наступні показники: чиста процентна маржа, чистий спред, рівень іншого операційного доходу, доходність кредитного портфеля та інші, залежно від специфіки діяльності фінансової установи.

Таблиця 1

Трактування поняття «ефективність» в науковій літературі*

Автори	Визначення
Д. Рікардо [1].	відношення отриманого результату до певного виду витрат
К. Макконелл і С. Брю [2]	характеризує зв'язок між кількістю одиниць обмежених ресурсів, які використовуються в процесі виробництва та отриманою в результаті кількістю певного потрібного продукту
Д. Хан [2]	вміння правильно робити намічене
П. Друкер. [2].	наслідком правильності таких дій проте як перше поняття, так і друге є однаково важливими
Е. Долан [2].	вибір вірних цілей, на яких фокусується вся енергія підприємства

* Складено автором за[1], [2].

Дослідивши показники ефективності діяльності фінансової установи, зробимо огляд динаміки показників рентабельності активів фінансового ринку України на основі показників діяльності банків, страхових компаній, ломбардів та кредитних спілок протягом 2017 – 01.07.2022 років, дані наведені на рис. 1.

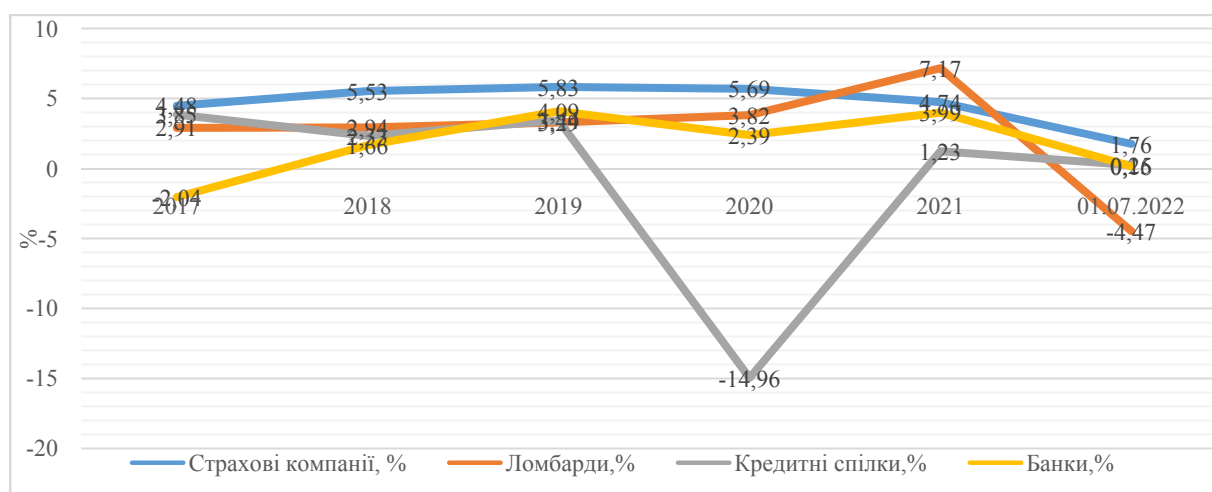

Рис.1. Динаміка показників рентабельності активів банківських та небанківських фінансових установ України протягом 2017 – 01.07.2022 р. [3]

Також для порівняння розглянемо динаміку рентабельності капіталу фінансових установ банківського та небанківського ринку України протягом 2017 – 01.07.2022 років, дані наведені на рис. 2.

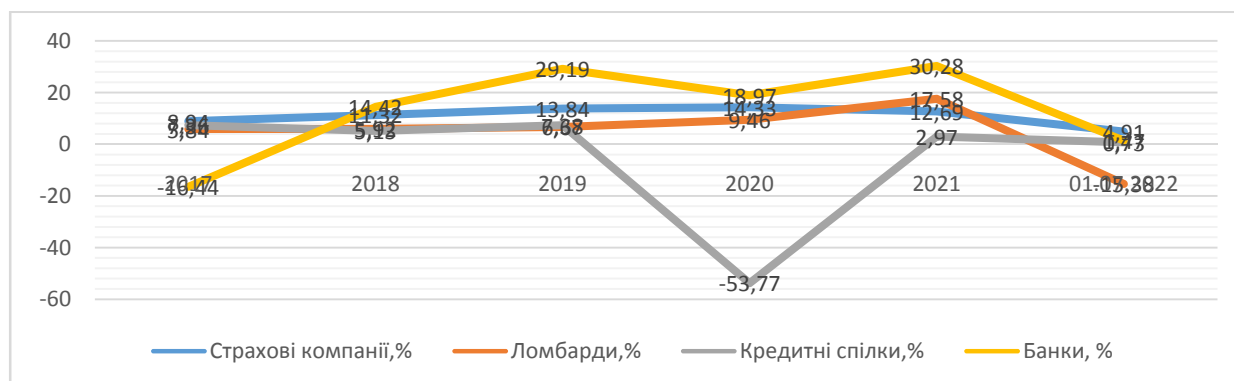

Рис.2. Динаміка показників рентабельності власного капіталу банківських та небанківських фінансових установ України протягом 2017 – 01.07.2022 років [3]

Результати аналізу показали закономірну тенденцію, як для рентабельності активів так і власного капіталу, а саме спостерігається нарощення ефективності до 2020 року, у 2020 відбувся спад, основною причиною якого є коронакриза. У 2021 році прослідковується стабілізація ситуації, фінансовий ринок частково адаптується, але станом на 01.07.2022 р. через повномасштабну війну спостерігається різке скорочення показників ефективності, що свідчить про взаємозалежність ефективності діяльності фінансової установи та економіко-політичної ситуації в країні.

Отже, для визначення ефективності діяльності фінансової установи важливий комплексний підхід, з використанням декількох показників. Але окрім практичного розуміння ефективності діяльності фінансової установи, дуже важливо розуміти теоретичну основу даної категорії, що дозволить використовувати більш точні способи оцінки ефективності діяльності фінансової установи.

Список використаних джерел

1. Шляга О. В. Ефективність господарської діяльності: сутність та підходи. О. В. Шляга. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Вип. 1. – С. 43–48. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_1_8

2. Герасимов О. К. Аналіз підходів до трактування ефективності діяльності підприємств. О. К. Герасимов. Бізнес Інформ. 2017. № 10. С. 27–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2017_10_5

3. Наглядова статистика НБУ
URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

Шабан Анна Ігорівна,
 ДТЕУ, ФМТП, 3 курс,
 ОП«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
Науковий керівник:
 Серажим Юліан Віталійович,
 канд.екон.наук, доцент

FACTORS THAT INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF ENTERPRISE INNOVATIONS

The economic growth of developed countries is, first of all, based on the use of scientific knowledge and technologies. At the same time, the field of research and development receives access to large-scale and diverse state support, including the state directly participating in the organization and financing of scientific research and development. Funding is an important factor that determines the state of innovative activity. Influence the development of all stages of the innovation process [1].

The term «innovation» (german: innovation) was first introduced into the scientific dictionary by J. Schumpeter. The scientist defines innovation as «any possible change resulting from the use of new or improved solutions of a technical, technological or organizational nature in the production, supply, sale of products, after-sales service.»[2].

Considering the topic of business innovation, we can identify various types of factors that affect the development and process of innovation formation in business, which directly affect the possibility of financial support for this business. Below, we will consider these factors more specifically.

Table 1

Internal determinants

Internal determinants			
№		that contribute to innovative business development	that inhibit the innovative development of business
1.	Resource	coordination of resource needs and innovative capabilities of the enterprise	lack of resource opportunities for full-fledged innovative potential of the enterprise
1.2.		coordination of strategy and tactics of resource allocation	inability of the enterprise to coordinate the strategies of different departments regarding resources and innovations
1.3.		high production capacity of the equipment and the level of wear and tear of the equipment	insufficient quality of equipment for use in further operation
2.	Organization of the production process	coordinating the functional activities of all units of the enterprise.	incorrectly created functional process of the enterprise

Internal determinants			
2.2.		coordination of all communications between divisions of the enterprise.	impossibility of cooperation between departments due to improper communication process
3.	Personnel	coordination of goals and motivation of personnel regarding the innovative capabilities of the enterprise	lack of readiness of personnel for new changes, as an innovative process, in the enterprise
3.2.		coordination of personnel policy of units, system of training and retraining of personnel	non possibility\ non readiness of the staff to upgrade their qualifications in connection with the innovative progress
4.	Headship	readiness of management to introduce innovations in the enterprise that stimulate its development in the market	management's inability to introduce innovations in the enterprise due to lack of understanding of new technologies
5.	Consumers	readiness of consumers for updated \ changed in terms of innovation of products or services	unwillingness to accept new enterprise products
5.2.		coordination of the factors of the company's quality system and the level of satisfaction of the consumer's needs	non-compliance of the company's product with the needs of the consumer
6.	«Know-how»	availability of ideas and opportunities for further creation of patents and development in innovation	lack of patents, ideas and developments, which stops the innovation process of the enterprise
7.	Finances	the possibility of financial support for the innovative development of the enterprise through the state or investors	lack of financial support in the development of enterprise innovations

Table 2

External determinants

External determinants			
№		that contribute to innovative business development	that inhibit the innovative development of business
1.	Political factors	current laws and regulations of the country, which enable the development of the enterprise in the innovative sphere	current laws and regulations of the country that hinder the ability of the enterprise to develop in the direction of innovation
1.2.		low level of corruption in state structures, which enables various enterprises to compete fairly	high level of corruption of state structures, which does not allow enterprises in innovative areas to develop fairly
2.	Economic factors	high level of economic development of the country, which stimulates the innovative development of national enterprises	insufficient economic development of the country, which slows down the pace of development of innovations
2.2.		a sufficient level of the country's per capita income to improve the innovative level of enterprises	the low level of income of the country's population, which inhibits innovative development

External determinants			
2.3.		a stable price level, at which there are no large fluctuations in the purchasing power of the population, which leads to an improvement in the level of innovation	long-term increase in inflation, which leads to a decrease in purchasing power - and as a result, a decrease in the development of innovations
3.	Geographical factors	the geographical location of the enterprise - which enables the enterprise to facilitate delivery - which encourages easier improvement and innovative development	Lack of raw materials and resources due to unfavorable geographical location of the enterprise
4.	Social factors	The social security of the society is at a sufficient level, so that the population has the purchasing power of new, innovative goods of the enterprise	The social security of the population is low (the ratio of the average wage to the subsistence minimum)
4.2.		The level of education of the population is high, which allows the enterprise to find qualified personnel for further innovative development	The population has a low level of education, which slows down the process of development of enterprise innovations

Conclusion: The development of the innovation sphere is important for enterprises, because now in the 21st century, in order to be competitive, it is necessary to develop in the sphere of technology and innovation.

Financial support is the main guarantee for the enterprise in maintaining the pace of this innovation development. However, in order not to make a mistake in investing this financial support, it is necessary to weigh all the pros and cons, and for this we need to learn more deeply about the external and internal factors influencing the innovative sphere of the enterprise.

References

1. Варфоломієва В.О. Фінансування інноваційної діяльності як чинник розвитку малого підприємства – Вісник Української академії банківської справи, 2006.
2. Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. Навчальний посібник – Інноваційний розвиток підприємства, 2015 – 21 с.
3. Лаврова Ю. В. Економіка підприємства та маркетинг, Класифікація чинників внутрішнього та зовнішнього середовища автотранспортного підприємства, 2012
4. Горелов Д.О., Большенко С.Ф. Стратегія підприємства, Фактори (області) зовнішнього середовища підприємства, 2010.
5. Савіна Г. Г., Скібіна Т. І. Фактори зовнішнього та внутрішнього впливу на рівень ефективності управління підприємством комплексу комунальних, 2016.

Секція 5

SUSTAINABLE OF UKRAINIAN FINANCIAL SYSTEM IN ERA VOLATILITY

Асонов Максим Сергійович,

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,

3 курс, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник:

Циганова Надія Вікторівна,
д-р екон.наук, професор

CREDIT MONEY IN MODERN ECONOMY

The monetary mass, which essentially affects the characteristics and performance of the monetary sector, includes credit money as a vital component. Research on credit money and its history enables monetary parameters to be adjusted to the demands of economic development. A type of currency associated with the growth of credit relationships is credit money. Debt obligations that were utilized as payment instruments started to act like credit money. Credit money progressively became the primary form of payment means as banks and credit relationships grew. In the most industrialized nations at the period, the proportion of credit money has steadily increased in systems that used the gold standard.

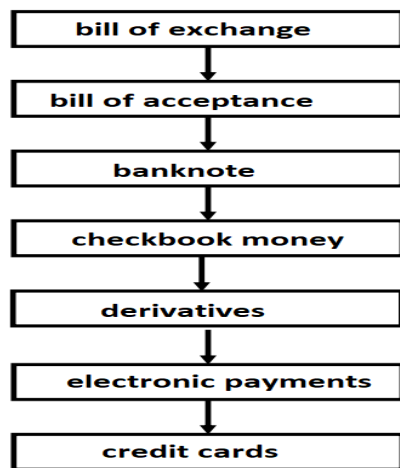
The development of credit money took place by expanding their functionality. In fig. 1 the main stages in the development of credit money are shown. In modern monetary systems there are all the main types of credit money, which is caused by their different properties and functional capabilities. The evolution of credit money was carried out by two main ways:

a) through the development of the possibilities of applying existing types of credit money;

b) by creating new types of credit money, which have new possibilities of accumulation and use of temporary free funds at different stages of economic activity.

In the conditions of inflationary expectations, the volume of use of financial instruments, having circulation in the money market and ensuring protection of the funds invested in them is increasing: financial futures; securities with increasing rate; percentage futures; interest swaps; options for interest futures; options for an agreement on the future interest rate; swaps.

Figure 1. The main stages of credit money evolution

By issuing new loans, commercial banks generate funds in the form of bank deposits. When a bank extends credit, such as through a mortgage loan for a home purchase, it doesn't usually do so by handing over thousands of pounds in cash. Instead, it makes a bank deposit equal to the mortgage amount and credits their bank account. The creation of fresh money occurs at that time. Because of this, some economists have referred to bank deposits as «fountain pen money», which is created when bankers sign off on loans.

Although commercial banks create money through their lending behavior, they cannot in practice do so without limit. In particular, the price of loans – that is, the interest rate (plus any fees) charged by banks – determines the amount that households and companies will want to borrow. A number of factors influence the price of new lending, not least the monetary policy of the Bank of England, which affects the level of various interest rates in the economy.

The limits to money creation by the banking system were discussed in a paper by Nobel Prize winning economist James Tobin and this topic has recently been the subject of debate among a number of economic commentators and bloggers [1]. In the modern economy there are three main sets of constraints that restrict the amount of money that banks can create.

Banks themselves face limits on how much they can lend. In particular, market forces constrain lending because individual banks have to be able to lend profitably in a competitive market. Lending is also constrained because banks have to take steps to mitigate the risks associated with making additional loans. Regulatory policy acts as a constraint on banks' activities in order to mitigate a build-up of risks that could pose a threat to the stability of the financial system.

Money creation is also constrained by the behaviour of the money holders – households and businesses. Households and companies who receive the newly created money might respond by undertaking transactions that immediately destroy it, for example by repaying outstanding loans. The ultimate

constraint on money creation is monetary policy. By influencing the level of interest rates in the economy, the Bank of England's monetary policy affects how much households and companies want to borrow. This occurs both directly, through influencing the loan rates charged by banks, but also indirectly through the overall effect of monetary policy on economic activity in the economy. As a result, the Bank of England is able to ensure that money growth is consistent with its objective of low and stable inflation. The remainder of this section explains how each of these mechanisms work in practice.

Market forces facing individual banks. Figure 1 showed how, for the aggregate banking sector, loans are initially created with matching deposits. But that does not mean that any given individual bank can freely lend and create money without limit. That is because banks have to be able to lend profitably in a competitive market, and ensure that they adequately manage the risks associated with making loans.

Finally, the government's capacity to finance other governmental initiatives is hampered by high interest commitments. Since there are few tax opportunities locally, this effect is very pronounced. The effects of retiring government debt resulting from a budget surplus are the exact opposite of borrowing. Bondholders receive cash in return for their bonds; however, rather than increasing their consumption, they are more likely to invest it in other securities, which drives up the price of those securities and makes money capital more accessible for business investment. Of course, circumstances related to the current general economic condition will determine whether it is employed for that purpose.

Retirement funds must be raised from somewhere. If it is simply created, there is no restraint on investment or consumption, and total economic spending increases—though only slightly in comparison to total retirement. Consumption is significantly reduced if, as is more common, the debt is paid off with tax revenues. The remaining tax is then paid from savings, which may result in a decrease in real investment. The net reduction in spending brought on by the debt retirement program is likely to lower overall economic spending. Another consequence of eliminating the debt is that, while current taxes will go up, future taxes needed to pay interest and principal obligations will go down.

References

1. The Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel 2022. URL: <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/2022/summary/> (date of application: 14.11.2022).

Бардега Олександр Станіславович,
ДТЕУ, ФМТП, 3 курс,
ОП«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
Науковий керівник:
Серажим Юліан Віталійович,
канд.кекон.наук, доцент

THE STATE OF MICROFINANCE ORGANISATIONS ACTIVITY IN UKRAINE DURING WARTIME

Since the declaration of independence in 1991, Ukraine has faced a large number of political and financial challenges. Most of our three decades of statehood can be characterised by constant economic turbulence as well as general atmosphere of uncertainty in the future among people and business. Precisely in such environment the so-called microfinance organisations (MFO) usually become popular. Their operations are based on tactics that are predatory and abusive. Unlike banks, microfinance organisations are more permissive to their clients and often approve a credit card loan with a bad credit history. Yet, with the introduction of martial law in Ukraine, the microcredit market did not show growth.

Microfinance organisations are non-banking institutions that carry out financial activities in the field of microcredit to the population on a commercial basis. To understand the importance of the non-banking financial market in Ukraine it is enough to look at the year-to-year size difference before the invasion. Over the past four years (2017–2021), in part due to the coronavirus crisis and numerous lockdowns temporarily restricting people's ability to work and earn money, the «fast loan» market has grown 4.5 times [1]. A microcredit is a loan of a small amount of money, approximately up to 15–20 thousand hryvnias, which is issued for a short time. These credits pose a number of dangers to financial stability of individuals. In order to maximise their profits, MFOs use tactics that are exploitative and pejorative, while technically not illegal. The promise of a «loan at 0 %» mostly hid a shocking annual rate. When offering a promotion with an attractive rate, lenders forgot to inform that the promotion lasts only for the first three or five days of the loan. For example, annual rate percentage reaches 600–700, although in advertisements it is stated that it is 0.1 %, or even they allegedly give minus 5 % cashback.

Russia's full-scale attack led to a sharp decline in economic activity in Ukraine. The solvency of millions of Ukrainians has seriously weakened, many people have lost their jobs. At the beginning of the war, a third of the enterprises stopped their activities. The reasons for this are the physical destruction and temporary occupation of a number of territories in several regions, a high level

of uncertainty and risks, disruption of logistical and production ties, forced mass migration of the population. Due to these factors, the unemployment rate in Ukraine reached a record 35 % [2].

At first glance, the lack of money among the general population is an ideal time for the flourishing of financial companies, in particular those that offer microloans. As a rule, such companies are less demanding of borrowers than banks, so the demand for their services should be high. But in Ukraine, during the full-scale invasion of the Russian Federation, a different situation developed, the current crisis did hit them too. Since the outbreak of the full-scale war, both the number of loans and their amounts have decreased. So, in the 2nd quarter, more than 355,646 contracts were executed. This is half the average number of contracts per month back in the first quarter of 2022 and 3.3 times less than the average number of contracts per month in 2021. The amount of loans provided by microfinance organisations fell to 1.3 billion hryvnias in the second quarter of the current year. This is more than 12 times less than the average amount of microcredit for the quarter of last year – 16.2 billion hryvnias [3]. The data clearly illustrates that the financial difficulties of citizens did not lead to a microcredit boom and the flourishing of pawnshops in Ukraine.

Conclusion. To the question of what prevents representatives of the non-bank financial services market from working in wartime conditions, there are a number of factors, including uncertainty even in future living conditions. A decrease in the income of potential clients left them with no option to take a microcredit. MFOs that worked in the temporarily occupied territory were especially affected, some of them became victims of looters or russian soldiers. In addition, the financial obligation portfolio is growing, because customers are now very bad at repaying loans - people have other concerns and believe that they can wait to pay off the debt. All the reasons above directly lead to a lack of funds for smaller MFOs owners to continue their activities.

References

1. USAID «Мікрокредити: досвід споживачів», – 2021, – с.6. Режим доступу: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2021/04/Payday-Lending-Consumer-Experience_Report-April-2021_ua.pdf

2. Національний банк України – Інфляційний звіт / Липень 2022 року, – 2022, – с.29. Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q3.pdf?v=4

3. Опендатабот – Війна майже вбила мікрокредити: сума виданих МФО позик впала у 12 разів – 2022.–С.1. Режим доступу:<https://opendatabot.ua/analytics/half-alive-mfo>

Волошин Михайло Григорович,
ДТЕУ, ФФО,
ОП «Фінансове посередництво»
Науковий керівник:
Жураховська Людмила Валентинівна,
канд.екон.наук

THEORETICAL PRINCIPLES OF FUNCTIONING OF THE CORPORATE BONDS MARKET

The market of corporate bonds in Ukraine has been developing dynamically for the past three years.

However, there are still investors who are skeptical of bonds, due to their mentality - in post-Soviet countries, investing in government bonds is of greater interest, although they are characterized by relatively low returns, compared to investing in corporate securities. Therefore, when there is no mass buyer (investor), the issue of such securities is quite risky. And, despite the fact that bonds are a secured security, the issue of which is subject to significant requirements, investors still have concerns about the reliability of such issuers.

Among the main factors necessary for the development of the corporate bond market, according to I.V. Shkodina, there is also the presence of large companies - potential bond issuers; state regulation of bank activity and bond issuance process; developed market infrastructure (investment banks, trading systems, rating agencies). [1]

In order not to provoke the emergence of such risks, the aforementioned Law defined new rules for the functioning of capital markets (a component of which is the stock market), which are divided into organized and non-organized markets. In addition, he introduced the concept of «regulated market» as a multilateral system managed by a regulated market operator and, in accordance with the procedure established by the NCCPFR, ensures, in accordance with the non-discretionary rules established by such a regulated market operator and registered in the prescribed manner, the interaction of third parties regarding the purchase and sale of financial instruments and the creation of organizational, technological, informational, legal and other conditions for the collection and dissemination of information regarding the supply of financial instruments admitted to trading on such a regulated market and the demand for them and for regular trading of such instruments, as well as ensures centralized execution and

centralized execution of transactions, including clearing of such instruments. [2] All this can be attributed to the corporate bond market.

The segment of the corporate bond market is integrated into the bond market. And in general, it complies with the laws and the specifics of its functioning. The difference is more in the issuers and purposes of issuing such bonds. In addition, it can be said that the corporate bond market is part of the general securities market.

According to O. G. Mendrul, I. A. Shevchuk, «the securities market is the main sphere of accumulation and distribution of financial resources» [3, p.9]. The same can be said about the corporate bond market, the functioning of which allows corporations to attract resources by issuing and placing on it corporate bonds (both targeted and ordinary) to finance their own needs.

The corporate bond market is a market for conservative investors. Price fluctuations on this market are insignificant compared to the active dynamics of quotations of other, including corporate securities, shares. For investors investing in corporate bonds, the main thing is the coupon payments, although the change in the market value of the bond affects the yield. However, in general, with a well-functioning market, corporate bonds become more reliable than stocks and more profitable than bank deposits.

The yield on corporate bonds ranges from 8 to 18 %, depending on the reliability of the bond issuer. There is a wide variety of bond issues on the market, from which an investor can choose the best combination of yield and risk. There are bonds of reliable, large companies with small coupon payments, and there are also bonds of small companies with high interest payments. The yield on bonds of new small issuers, which are bringing their securities to the market for the first time, is particularly high. [4]

To accomplish its purpose in the economy, the corporate bond market must perform the following functions:

1) Redistributable – means attracting temporarily free financial resources and their redistribution for investment purposes under the conditions of free choice, economic expediency and contractual nature;

2) Price – the market forms the price of securities both at the stage of issuing corporate bonds and in the process of their circulation. Moreover, the pricing mechanism is sufficiently transparent.

3) Liquidity support – participation in the corporate bond market helps companies maintain liquidity by issuing short-term bonds;

4) Information – the availability of the infrastructure of the securities market as a whole (stock exchanges, investors, AMCs, traders, depositories)

creates a transparent information environment. Thus, the market creates and brings to the attention of its participant information that concerns both the internal activity of the market and the state of the economic system as a whole.

5) Innovative – attracting financial resources by companies on the corporate bond market allows the accumulated funds to be invested in development. Moreover, not only in traditional activities, but also in new projects - for example, financing of green projects.

Therefore, the presence of a developed corporate bond market in the country has several advantages:

1) a relatively lower level of systemic risks (compared to the banking sector as an alternative investment) due to a potentially larger number of issuers and investors;

2) the developed market of corporate bonds is able to assess credit risk better than the banking system, because it assumes a wide range of participants who are directly interested in accurately assessing the risk and taking it into account in the interest rate;

3) in contrast to the market of share securities, corporate bonds are issued only under the appropriate financial support (or project) and therefore do not provoke a general fall in the market due to the bankruptcy of individual issuers;

4) investment (or credit) ratings of corporate bonds allow investors to make a balanced decision regarding the short- and long-term reliability of market participants.

References

1. Shkodina I.V. The role of the corporate bond market in the transformation of the economic system of Ukraine. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/54341/5/Shkodina_corporate.pdf

2. On capital markets and organized commodity markets: Law of Ukraine dated February 23, 2006 №3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15?find=1&text#Text>

3. Mendrul O. G., Shevchuk I. A. Securities market: Education. manual. K.: KNEU, 1998. 152 c. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197268594.pdf>

4. Bonds: content of the concept, profitability, main evaluation indicators. URL: <http://www.afo.com.ua/uk/news/2/1237>

Дінь Ван Ань,
ДТЕУ, ФМТП, 3 курс,
ОП«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
Науковий керівник:
Серажим Юліан Віталійович,
канд.екон.наук, доцент

NBU REGULATION OF STABILITY OF FINANCIAL SYSTEM

A stable and efficient financial system, trusted by citizens and businesses, is a necessary condition for the development of the economy. The National Bank promotes financial stability by helping the financial system to perform its functions effectively and to be resistant to crises. They take measures to minimize risks to the entire financial system and help banks to counter systemic risks [1].

Financial stability is affected by actions and decisions of:

- National Bank;
- Ministry of Finance;
- The National Securities and Stock Market Commission;
- Deposit guarantee fund of individuals.

The development and stability of the financial system is also influenced by the activities of the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine and other state bodies [1].

The NBU received a mandate in 2015. The Law of Ukraine «On the National Bank of Ukraine» (Article 6) establishes the function of promoting financial stability (as the second priority after maintaining price stability) [5].

The National Bank regularly assesses risks for the financial sector and the economy as a whole. To achieve financial stability, they use the following approaches:

- implement a macroprudential policy;
- support banks as a lender of last resort;
- contribute to the financial stability of banks, primarily systemically important;
- supervise (oversite) banks, payment systems and settlement systems;
- carry out stress testing of the banking system and the largest bank borrowers [1].

The Ukrainian Central Bank has a wide range of tools to ensure financial stability. The first thing the NBU does is qualitative analysis and informing/warning about the identified risks. If the warning is not enough, the regulator can apply macroprudential instruments: capital or liquidity requirements, as well as other (sectoral) instruments [2].

In order to achieve financial stability, the National Bank acts together with other regulators in the following directions:

- prevention of crises and their spread;
- development of the financial system to strengthen its resistance to crises;
- liquidation of the consequences of crisis phenomena [1].

The National Bank follows the recommendations of the European Systemic Risk Board (ESRB), which in 2013 recommended that authorized bodies clearly and publicly define the goals and instruments of macroprudential policy. In the vast majority of European countries today, this has been done and made public in macroprudential strategies. In the same way, the National Bank of Ukraine defined the goals and tools of the financial stability policy in the Macroprudential Policy Strategy. In addition, the National Bank regularly informs the public about planned changes in regulation through publications on the National Bank website, on the official pages of the National Bank in social networks and during meetings with the media, market participants and experts [2].

In the latest Financial Stability Report, the main focus is on risks and threats to the financial sector caused by Russia's military aggression, and on measures to maintain its stability. Russia's full-scale war against Ukraine has led to a deep crisis that will have far-reaching consequences for the financial sector. As a result of the war, GDP will fall by more than a third, and inflation will exceed the target level several times [4].

Uncontrolled devaluation was avoided thanks to the temporary fixation of the exchange rate. At the same time, the pressure on the foreign exchange market persists, the NBU conducts significant interventions on the sale of foreign currency in order to smooth them out. Also, the NBU sharply increased the discount rate in June in order to, among other things, ensure the attractiveness of hryvnia deposits and ease the pressure on the foreign exchange market. This decision will further encourage banks to raise deposit rates. The yield of Domestic State Loan Bonds should also increase [3].

Transparency in reflecting the financial condition of banks and non-bank financial institutions will be the key to a faster recovery of the financial system after the crisis. Having enough information about the development of the sector, the NBU will be able to respond more effectively to current challenges and ensure financial stability [3].

References

1. Національний Банк України «Про Фінансову стабільність». URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/about>
2. Національний Банк України «Питання та відповіді – Фінансова стабільність». URL: https://bank.gov.ua/ua/faq?page=1&per Page=5&search=#financial_stability
3. Національний Банк України «Звіт про фінансову стабільність». URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>
4. Національний Банк України «Звіт про фінансову стабільність, червень 2022 року». URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2022-roku>
5. Закон України «Про Національний банк України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14/page#Text>

Країмія Ахмед,
ДТЕУ, ФФО, 2 курс,
ОП «Фінансове посередництво»
Науковий керівник:
Жураховська Людмила Валентинівна,
канд.екон. наук

FINANCIAL STABILITY AND RELIABILITY OF A NON-BANK FINANCIAL INSTITUTION

The Abstract explores the theoretical foundations of financial stability, which has some practical and operational relevance, and discusses several practical implications of the definition that should be taken into account when using it to develop an analytical frame work

Principles for defining financial stability

The first principle is that financial stability is a broad concept, encompassing the different aspects of finance and the financial system infrastructure, institutions, and markets.

A second useful principle is that financial stability not only implies that finance adequately fulfills its role in allocating resources and risks, mobilizing savings, and facilitating wealth accumulation, development, and growth

A third principle is that the concept of financial stability relates not only to the absence of actual financial crises but also to the ability of the financial system to limit, contain, and deal with the emergence of imbalances before they constitute a threat to itself or economic processes

A fourth important principle is that financial stability be couched in terms of the potential consequences for the real economy. 1

A fifth principle consistent with those already discussed and the actual dynamism of finance is that financial stability be thought of as occurring along a continuum.

To illustrate the broad nature of this definition of financial stability, two corollary

definitions are useful:

(1) A financial system is entering a range of instability whenever it is threatening to impede the performance of an economy.

(2) A financial system is in a range of instability when it is impeding performance and threatening to continue to do so.

A more general definition that does not require the specification of what constitutes a

«Financial system» is:

Financial stability is a condition in which an economy's mechanisms for pricing, allocating, and managing financial risks (credit, liquidity, counterparty, market, etc.) are functioning well enough to contribute to the performance of the economy (as defined above).

Assessment of the impact of endogenous and exogenous factors on the financial stability and reliability of a non-bank financial institution.

One of the objectives of any financial stability assessment should be to determine whether the financial system can be judged to be either in a zone or corridor of financial stability, as approaching a boundary of stability/instability, or outside a zone or corridor of stability. 2

Diagnosis of financial stability and reliability of a non-bank financial institution.

The financial condition of the enterprise is characterized by a set of indicators that reflect the process of formation and use of its financial resources.

The main areas of diagnosis of the financial condition are:

- Asset quality analysis
- Analysis of quality of liabilities
- reasonableness of income display
- profitability analysis of individual activities;
- distribution and use of profits
- profitability analysis of individual activities;
- distribution and use of profits

Diagnostics of the company's liquidity

The financial condition of enterprises can be assessed from the point of view of its short-term and long-term prospects. In the short-term perspective, the criterion for assessing the financial condition of an enterprise is its liquidity and solvency, i.e., the ability to settle short-term obligations in a timely manner and in full. The term «liquid» implies the unhindered transformation of property into money. Liquidity of the enterprise is its ability to convert its assets into money to cover all necessary payments. 3

Conclusion

Financial stability is a vital condition for economic growth, as most transactions in the real economy are settled through the financial system. The importance of financial stability is perhaps most visible in situations of financial instability.

References

1. Garry J. Schinasi, Defining Financial Stability, WP/04/187, IMF working paper.<https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04187.pdf>

2. IMF (2003), Analytical Tools of the Financial Sector Assessment Program; IMF (2004), Compilation Guide on Financial Soundness Indicators; and L. Mörttinen, P. Poloni, P. Sandars and J. Vesala (2005), «Analysing Banking Sector Conditions – How to Use Macro-prudential Indicators», ECB Occasional Paper № 26, April.

3. Tomilova, Olga, and Myra Valenzuela, Financial Inclusion + Stability, Integrity, and Protection (I-SIP): Policy Making for an Inclusive Financial System, CGAP, Technical Guide, November 2018.

Секція 6

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В ФІНАНСОВИХ УСТАНОВАХ

Дундар Дар'я Сергіївна,
ДТЕУ, ФФО,
спеціальність «Облік та оподаткування»
Науковий керівник:
Піддубна Н. М.,
канд. екон. наук, доцент

ЗМІНИ В АУДИТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Одним із ключових факторів розвитку як вітчизняної, так і міжнародної економіки є вдало побудована та вміло реалізована аудиторська діяльність. Це є невід'ємною реальністю сьогодення, оскільки аудит надає об'єктивну, незалежну думку про достовірність фінансової звітності компанії. Саме на основі фінансової звітності, висновку незалежного аудитора зацікавлені користувачі даної інформації можуть приймати релевантні та виважені управлінські рішення, що дають змогу запобігти багатьом помилкам, що потенційно можуть бути допущені у майбутній діяльності підприємства.

З введення воєнного стану змінилася не тільки ситуація на політичній чи економічній арені, але суттєвих змін зазнав ринок надання аудиторських послуг.

Щодо змін в законодавстві, то 17.06.2022 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» від 31.05.2022 р. № 2285-IX [2].

Актуальні нововведення стосуються Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, адже з нього вилучаються і надалі не будуть входити ті, хто пов'язаний з країною-агресором. Також законом передбачено зменшення розміру фінансового навантаження при сплаті внесків та платежів до Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю та Аудиторської палати України. Урядом було спрощено процедуру атестації

аудиторів та безперервного професійного навчання, а також призупинено перевірки відносно якості надання аудиторських послуг. До того ж, аудитори не несуть відповідальність за несвоєчасне подання звітів та іншої інформації, яку вимагає законодавство. Також відповідальність не застосовується при несвоєчасній сплаті внесків. Всі ці дії зі створення правових механізмів мають на меті захист економічних інтересів України.

Не підлягають включенню до Реєстру аудитори, а також підлягають виключенню з нього аудитори, включені до Реєстру, якщо такі аудитори відповідають хоча б одному з таких критеріїв: [2]

1) є громадянами країни, що здійснює збройну агресію проти України;

2) перебувають в публічних реєстрах аудиторів та/або є членами професійних організацій аудиторів та/або бухгалтерів країни, що здійснює збройну агресію проти України;

3) здійснюють аудиторську діяльність у складі аудиторських фірм, зареєстрованих на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, засновниками (учасниками, акціонерами) та/або кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами) яких є громадяни країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або СГ, зареєстровані на території країни, що здійснює збройну агресію проти України, та/або які прямо чи опосередковано володіють частками в статутному капіталі та/або правом голосу в таких аудиторських фірмах незалежно від формального володіння чи входження до їх органів управління.

Виключення таких аудиторів з Реєстру здійснюється за рішенням Ради нагляду, прийнятим за поданням АПУ або Інспекції[2].

Також змінами встановлено, що зменшується фінансове навантаження на аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності шляхом встановлення можливості тимчасово не сплачувати внески у відсотках від суми договорів з обов'язкового аудиту на користь Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю та Аудиторської палати України. Зменшується фіксований платіж на користь ОСНАД у розмірі 1 мінімальної заробітної плати та на користь АПУ у розмірі 0,1 від мінімальної заробітної плати, а також звільняються суб'єкти аудиторської діяльності від сплати членських внесків до АПУ [2].

Щодо подання звітності, то аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності зобов'язані зробити це протягом 3х місяців після припинення чи

скасування воєнного стану за весь період неподання звітності чи обов'язку надати відповідну інформацію.

Більшість українських підприємств продовжують функціонувати та підтримувати економіку країни, хоча й на резервних потужностях. Саме тому аудиторська діяльність залишається актуальним питанням сучасності попри зменшені обсяги роботи. Усі зміни, що відбулися з моменту введення воєнного стану на території України й до сьогодні, мають на меті:

- створення таких правових механізмів, що змогли б забезпечити захист інтересів держави в сфері економіки за рахунок суцільного обмеження діяльності аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, що певним чином пов'язані з країною агресором на території України;
- налагодження системи захисту інформації про фінансову діяльність українських підприємств, шляхом заборони отримання фінансової звітності, первинної документації, управлінських звітів усім суб'єктам аудиторської діяльності, що мають зв'язок з країною агресором;
- підтримка аудиторських фірм та окремих суб'єктів аудиторської діяльності, що функціонують на фоні різкого спаду економічної активності підприємств в Україні, а також виникнення дефіциту кваліфікованих спеціалістів;
- стимулювання ринку аудиторських послуг як на час дії воєнного часу, так і після його закінчення задля повоєнного відновлення економіки держави.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII: станом на 01.11.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

2. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки : Закон України від 17.06.2022 № 2285-IX: станом на 01.11.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20#Text>

Кирик Юлія Сергіївна,
ДТЕУ, ФФО, 3 курс,
спеціальність «Облік та оподаткування»
Науковий керівник:
Піддубна Н. М.,
канд. екон. наук, доцент

ВІЙНА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОБОТУ АУДИТОРІВ

Наслідки ворожого вторгнення росії на суверенну територію України охопили всі сфери суспільного, економічного, політичного та культурного життя українців. Не можливо незначити, що змін зазнало і бізнес середовище, яке опинилося у вкрай скрутному положенні. Аудиторська діяльність, як зовнішніх так і внутрішніх аудиторів також розділилася на «до» та «після».

Внутрішній аудит є важливою складовою цілісної системи ефективного функціонування підприємства. Його метою, перш за все, є усунення негативних чинників, які перешкоджають виконувати роботу та поставлені цілі суб'єкта господарювання шляхом використання систематизованого підходу управління ризиками. При цьому аналізі аудитор допомагає менеджменту в побудові конкурентоспроможної стратегії та ефективному управлінні.

На відміну від зовнішнього аудиту, який регламентується Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [2], Міжнародними Стандартами Аудиту [3] служби внутрішнього аудиту у своїй роботі посилаються на затверджені Мінфіном Стандарти внутрішнього аудиту [5]. Посилаючись на міжнародні стандарти внутрішнього аудиту, функція внутрішнього аудиту – відділ, підрозділ, команда консультантів або інших спеціалістів, які надають незалежні об'єктивні аудиторські та консультаційні послуги, що додають вартості організації та покращують її діяльність. Функція внутрішнього аудиту допомагає організації досягати поставлених цілей за допомогою систематичного, послідовного підходу до оцінки і підвищення ефективності процесів корпоративного управління, управління ризиками та контролю.

Хоча внутрішній аудит орієнтований на внутрішніх користувачів (керівництво, менеджмент, управлінський персонал), проте повинен бути незалежним, а внутрішні аудитори мають об'єктивно виконувати свої обов'язки [5]. Варто зазначити, що свої корективи внесла війна в Україні, обмеживши життєдіяльність внутрішнього аудиту. Адже, в першу чергу, роботодавці переймаються безпекою найманих працівників. Зрештою, умови віддаленої трудової діяльності не нові для українців, адже вже маємо відповідний досвід, отриманий під час пандемії Covid-19.

Вже зараз можна оцінити певні наслідки для внутрішнього аудиту із введенням воєнного стану в Україні.

У першу чергу спостерігається тенденція до зменшення кількості працівників служб внутрішнього аудиту. Політична та економічна ситуація в країні призвела до того, що багато підприємств зупинили свою діяльність, а деякі кардинально зменшили фінансування структурних підрозділів. Таким чином, можна говорити про звільнення або ж відпустки за власний рахунок. Значна частина українців залишила країну з міркувань безпеки, а тому можна говорити про міграцію й внутрішніх аудиторів [1].

Війна в Україні внесла свої корективи у планування діяльності роботи підприємств. Зросли ризики, пов'язані із безпекою персоналу, збереженням активів та забезпеченням безперервної діяльності. Компанії були вимушені кардинально переглянути поточні плани та зорієнтуватися на короткострокову перспективу, а також бути готовими до виконання позапланових завдань. Деякі аудитори скасовані через відсутність доступу до необхідної інформації, адже значна частина підприємств, а тому і документів чи активів знаходиться на лінії зіткнення чи в зоні активних бойових дій [1]. Через недоступність великих масивів даних, згідно із Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» також несвоєчасне подання звітності зовнішніми аудиторами чи суб'єктами, які провадять аудиторську діяльність, не несе за собою відповідальності [4].

Ми вважаємо, що найближчим часом спеціалістам внутрішнього аудиту варто проаналізувати стан підприємства і його перспективи відповідно до очікувань власників та вищого керівництва, щоб обрати правильний та ефективний вектор розвитку. Саме тому виникає велика необхідність у фахівцях внутрішнього аудиту, які найкраще бачать тенденції розвитку компанії в розрізі екосистеми економіки, а також можуть спрогнозувати ті чи інші ризики. Навички аудитора вже першочергово в сучасних умовах зорієнтовані на ризик, розуміння функціонування бізнесу під час війни та налаштованою дистанційною роботою.

Беручи до уваги політичну ситуацію в Україні, аудиторів повинні бути ознайомлені із санкційними списками як національного, так і міжнародного рівнів.

Отже, реалії сьогодення якнайкраще демонструють необхідність суб'єкта господарювання у створенні служби внутрішнього аудиту, яка постійно аналізує відповідно труднощі з управлінськими процесами, які провокують зміни зовнішнього середовища. Також фахівці цієї сфери не допускають порушення законодавчої бази та внутрішніх норм і правил, слідкують за достовірністю поданої інформації у звітності, а також контролюють процеси ефективного використання ресурсів. До того ж, нормативно-правову базу регулювання діяльності внутрішніх аудиторів необхідно чітко регламентувати, особливо у зв'язку з воєнним станом в Україні, коли постає перед аудитором безліч запитань і ризиків для компанії. Зараз прослідковується концепція гнучкого внутрішнього аудиту, за яким стоїть швидка адаптація до зовнішніх змін економічного та політичного середовища.

Список використаних джерел

1. KPMG : Професія внутрішнього аудитора під час війни. URL:<https://home.kpmg/ua/uk/blogs/home/posts/2022/07/profesiya-vnutrishnoho-audytora-pid-chas-viyny.html>

2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII: станом на 01.11.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

3. Міністерство фінансів України: [Веб-сайт]. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu> (дата звернення: 09.11.2022).

4. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки : Закон України від 17.06.2022 № 2285-IX : станом на 01.11.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20#Text>

5. INTERNATIONAL STANDARDS FOR THE PROFESSIONAL PRACTICE OF INTERNAL AUDITING (STANDARDS) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theiia.org/globalassets/site/standards/mandatory-guidance/ippf/2017/ippf-standards-2017-english.pdf>

Мельник Анастасія Миколаївна,
ДТЕУ, ФФО, 1 курс,
ОП «Облік і оподаткування за міжнародними стандартами»
Науковий керівник:
Ромашко Ольга Миколаївна,
канд. екон. наук, доцент

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ У ФІНАНСОВИХ УСТАНОВАХ

Сучасний стан розвитку економіки країни характеризується прискореним впровадженням інформаційних технологій в усіх сферах діяльності, зокрема і у фінансовому обліку. Це пояснюється важливістю облікових процесів у життєвому циклі низки установ, незалежно від їх виду чи форми власності.

Проте нестабільна економічна ситуація, покликана пандемією COVID-19 та воєнним станом, зумовила виникнення багатьох негативних явищ, таких як підвищення рівня безробіття, збільшення числа населення, що перебувають за межею бідності, неефективне використання фінансових ресурсів держави. Вирішення всіх вищезазначених проблем вимагає постійного вдосконалення системи обліку з використанням сучасних інформаційних технологій.

Облік – досить містка ділянка роботи, яка охоплює всі інформаційні потоки даних та в подальшому здійснює їх обробку. Основною ознакою цієї сфери є відповідність вимогам часу та своєчасність надання необхідного обсягу структурованої системи даних як внутрішнім, так і зовнішнім користувачам.

Наведений аргумент чітко пояснює сучасні вимоги до темпів автоматизації бухгалтерського та фінансового обліку. Він має розвиватися комплексно та злагоджено з науково-технологічними інноваціями, орієнтуючись на потреби відповідної ланки управління підприємства.

В Україні фінансові послуги населенню надають такі фінансові установи: банки; кредитні спілки; ломбарди; установи швидкого кредитування; страхові компанії; недержавні пенсійні фонди; інвестиційні компанії; компанії з переказу коштів; пункти обміну валюти тощо [1, с. 98].

Історія бухгалтерського обліку у таких установах, як і будь-якого іншого виду людської діяльності, є безперервним, суцільним процесом розвитку. В окремі періоди цей процес прискорювався, що пояснювалось відповідними тенденціями економічного зростання; водночас відомі випадки відносної статичності і навіть повернення до практики минулого [2, с. 9].

Вершина досягнень впровадження обліку у сферу управління фінансами припадає на саме на ХХ ст., яке ознаменувалося прискоренням темпів розвитку зарубіжної та вітчизняної теорії і практики бухгалтер-

ського обліку та значними їх досягненнями в усіх складових облікової системи.

Історія розвитку та становлення облікової системи у фінансових установах мала тривалий характер. Відповідні реформи внесли корективи і в нинішню систему обліку фінансових установ. Метою внесених змін була гармонізація національного законодавства у сферах бухгалтерського обліку та аудиту, що сприятиме підвищенню прозорості та достовірності даних фінансової звітності, на основі яких приймаються управлінські рішення, зокрема у сфері управління державними фінансами і, відповідно, покращенню інвестиційного та бізнес-клімату в Україні.

Протягом 2018–2020 років забезпечено здійснення заходів щодо модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі, зокрема запроваджено єдиний план рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, здійснено перехід суб'єктів державного сектору на складення фінансової звітності із застосуванням повного пакету національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, забезпечено складення загальної консолідованої фінансової звітності суб'єктів державного сектору з метою отримання інформації про загальний майновий стан та результати діяльності суб'єктів державного сектору та бюджетів [3].

Отже, кожна реформа фінансової сфери передбачала підвищення рівня конкурентоспроможності країни. В останні десятиліття значно прискорився процес вдосконалення системи обліку у державному секторі. Певною мірою, це можна пояснити складною економічною ситуацією у світі. На стан облікових процесів всередині країни вплинули негативні чинники, зокрема воєнний стан в країні. Проте, зміни продовжуються вноситись, незалежно від складного середовища, адже відповідність вимогам часу – запорука успішної країни.

Список використаних джерел

1. Борисов І. В. Фінансові установи як учасники ринку фінансових послуг / Право та інновації № 4 (8), 2014. – С. 97–103.

2. Євдокимов В.В., Грицишен Д.О., Свірко С.В. Бухгалтерський облік в секторі загального державного управління України. Том 1: бухгалтерський облік в бюджетних установах України: підручник / Євдокимов В.В., Грицишен Д.О., Свірко С.В. – Житомир: Видавець О.О. Євенок, 2017. – 1380 с.

3. Реформа та розвиток фінансового сектору: Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichnezrostannya/reforma-ta-rozvitok-finansovogo-sektoru> (дата звернення: 13.11.2022).

Мельник Катерина Миколаївна,
ДТЕУ, ФФО, 3 курс
Науковий керівник:
Уманців Галина Вікторівна,
канд. екон. наук, доцент

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ

Питання бухгалтерського обліку та оподаткування з надання вітчизняними соціально відповідальними підприємствами благодійної фінансової допомоги армії, фізичним особам, які постраждали у зоні проведення бойових дій та переселенцям, яка надається в умовах війни, є недостатньо дослідженими. В умовах військового конфлікту з росією дані питання набули особливої актуальності, так як значно збільшились масштаби допомоги, а методичні рекомендації щодо її оформлення, обліку та оподаткування потребують дослідження.

Підблагодійною фінансовою допомогою розуміють фінансовий актив підприємства, який надається в межах операційних та грантових програм, шляхом створення корпоративного фонду чи благодійного рахунку. Благодійну допомогу можуть надавати як юридичні так і фізичні особи приватного права. Отримувачем благодійної допомоги можуть бути фізичні особи, неприбуткові організації, територіальні громади тощо [1].

Надання благодійної допомоги не передбачає отримання прибутку, винагороди тощо. З початком російської агресії більша частина допомоги направляється на армію. Майже всі представники бізнесу відраховують певний відсоток своїх доходів на підтримку Збройних Сил України (ЗСУ). При цьому, передача грошових коштів на армію чи фізичним особам може вважатися гуманітарною допомогою.

Питання обліку та оподаткування благодійної допомогирегулюються податковим законодавством. Вартість товарно-матеріальних цінностей, які передаються як гуманітарна допомога, є витратами поточного звітного періоду та відображаються на субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності».

Відповідно до Закону України від 22 жовтня 1999 року № 1192-XIV «Про гуманітарну допомогу» передбачено, що звільнення від оподаткування гуманітарної допомогирегулюється Податковим Кодексом України (далі – ПКУ). Відповідно до Податкового кодексу України благодійна допомога, яка направляється на армію чи людям, які постраждали від війни, стихійних лих тощо, не оподатковується [3].

З впровадженням воєнного стану було внесено зміни до ПКУ в частині оподаткування благодійної допомоги, а саме: пп. 69.6 п. 69

підрозд. 10 розд. XX ПКУ встановлено, що на період воєнного стану на території України, високодохідні платники податку на прибуток не коригують фінансовий результат до оподаткування, відповідно до пп. 140.5.9 ПКУ, в частині надання грошової та матеріальної допомоги армії.

Представимо на рис. 1 основні аспекти оподаткування благодійної допомоги армії та постраждалим громадянам.

Отримання нецільових грошових виплат від міжнародних організацій на рахунок фізичної особи в банку. Цей вид благодійної допомоги звільняється від оподаткування згідно з п.п. 165.1.56 та п.п. 170.7.2 ПКУ

Отримання продуктів харчування, товарів першої необхідності, а також послуг від благодійних фондів чи волонтерів. Редакцією ПКУ, яка діє на початок серпня 2022 року, передбачає, зокрема, застосування податкових пільг до осіб, які проживають/проживали на території, де велися або ведуться бойові дії, та/або вимушено покинули ці місця, на підставі п.п. 165.1.54 в парі з п.п. 170.7.8 ПКУ

Отримання цільової благодійної допомоги у вигляді грошових виплат для цілей відновлення зруйнованого майна. Оподаткування благодійної допомоги у вигляді коштів на відновлення втраченого майна регулюється п. «в» п.п. 165.1.54 ПКУ та п. «б» п.п. 170.7.8 ПКУ. Зокрема, п. «б» п.п. 170.7.8 ПКУ передбачає, що благодійна допомога надана на відновлення втраченого майна, надана особам, які проживають чи проживали на території населених пунктів, де проводяться чи проводилися бойові дії, та/або які вимушено покинули місце проживання у зв'язку з проведенням бойових дій у таких населених пунктах, не оподатковується

Рис.1. Оподаткування благодійної допомоги армії та постраждалим громадянам[4]

Допомогу можуть направляти лише на адресу військових формувань, які зареєстровані як неприбуткові організації та зараховані до Реєстру неприбуткових установ. У тих випадках, коли військове формування не міститься у даному переліку благодійну допомогу надають через благодійні організації. В процесі здійснення благодійної допомоги важливе місце відводиться її фінансовому обліку. Допомога оформлюється відповідними первинними документами із зазначенням мети її здійснення. Законодавство не містить затвердженого переліку необхідних підтверджуючих документів, проте основними документами, які використовують благодійники є наступні: виписка банку щодо перерахування коштів; акт приймання-передачі основних засобів або інші документи у довільній формі.

Таким чином, благодійна допомога не являється прибутком та не оподатковуються. При цьому, юридичні особи включають витрати на благодійну допомогу до витрат звітного періоду.

Реалії військового часу сприяли зростанню благодійної допомоги від підприємств, міжнародних організацій та просто фізичних осіб. Значна кількість осіб потребують допомоги в зв'язку із втратою доходів, знищенням майна. Крім того, недофінансування державою потреб армії також вимагають допомоги. В результаті дослідження встановлено, що благодійна допомога не підлягає оподаткуванню, що регламентовано Податковим Кодексом України. При цьому, на період дії воєнного стану розширено перелік звільнення від оподаткування наданої допомоги.

Список використаних джерел

1. Жогова О. Облік благодійної допомоги на підприємстві // Незалежний аудитор. URL: http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/789?view=material
2. Закон України «Про гуманітарну допомогу» 1192-XIV, чинний, поточна редакція від 16.06.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>
3. Податковий кодекс України 2755-VI, редакція від 10.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Савчук Т. Оподаткування благодійної допомоги, що надається фізичним особам // Юридична газета. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/opodatkuvannya-blagodiynoyi-dopomogi-shcho-nadaetsya-fizichnim-osobam.html>

Мироненко Славіна Павлівна,
Маріупольський державний університет,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник:
Тарасенко Олена Юріївна,
канд. екон. наук, доцент

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В БАНКАХ УКРАЇНИ

Розвиток фінансового обліку як складової системи обліку є вкрай важливим в процесі прийняття управлінських рішень в сфері банківської діяльності. Фінансовий облік необхідний для забезпечення достовірності обліку фінансових результатів діяльності банку, його майнового та фінансового стану.

Порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в банках встановлюється Національним банком України відповідно ст. 6 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3]. Фінансовий облік у банках є інформаційною системою, що містить вичерпні фінансові відомості про банк як про суб'єкт господарювання. Бухгалтерська інформація дозволяє простежити активи, зобов'язання та капітал банку від моменту їх виникнення до моменту реалізації або погашення. Завдяки такому обліку керівництво банку може постійно простежувати перебіг його діяльності, зокрема й ризики, яким він піддається в процесі здійснення банківських операцій [4].

Фінансовий облік є обов'язковим видом обліку, на основі його даних складається фінансова звітність. Фінансовий облік у банках повинен забезпечувати своєчасне надання правдивої порівняльної інформації про активи, зобов'язання, фінансовий стан та результати діяльності банку, а також надавати можливість прогнозування і визначення стратегії розвитку діяльності банку шляхом порівняння статей балансу з показниками, встановленими керівництвом банку, та аналізу їх динаміки [2].

Відповідно ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3], фінансовозвітність – це звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Основні форми фінансової звітності банку, що затверджені НБУ [4]:
звіт про фінансовий стан (Баланс);

звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати);

звіт про зміни у власному капіталі (Звіт про власний капітал);

звіт про рух грошових коштів;

примітки до фінансової звітності.

У цих звітах узагальнюються результати діяльності банку за визначений період часу. Звіти можуть бути складені у будь-який час (наприклад, наприкінці року, кварталу чи місяця) і охоплювати будь-який період (рік, квартал чи місяць). [4].

Застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в банківській системі представлено наступним чином [2]:

Банківська система України розпочала впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності з 1 січня 1998 р. Цим започатковано реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в банківському секторі. У процесі реформування банки перейшли на новий План рахунків бухгалтерського обліку, розроблений для забезпечення потреб складання фінансової звітності окремо для НБУ та банків другого рівня, а також було змінено підходи до організації та ведення аналітичного обліку.

Упродовж 2003–2005 років НБУ було розроблено та введено в дію велику кількість нормативно-правових актів, що замінили попередні нормативні документи з бухгалтерського обліку практично усіх банківських операцій.

З 2009 року набрали чинності Постанови НБУ, якими було внесено суттєві зміни у План рахунків бухгалтерського обліку банків України, порядок складання фінансової звітності банків, методика бухгалтерського обліку депозитів, кредитів, доходів та витрат.

У 2010–2011 роках у вітчизняне законодавство було внесено зміни, якими визначено порядок застосування МСФЗ в банківській системі України. Так, згідно із Законом України «Про Національний банк України», НБУ повинен встановлювати для банків порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності згідно з вимогами МСФЗ.

Упродовж останніх років знову мали місце неодноразові зміни у Плані рахунків бухгалтерського обліку банків України та Інструкції про його застосування, вимогах щодо фінансової звітності, методиці бухгалтерського обліку власного капіталу та фінансових інвестицій. Процес постійного оновлення нормативно-правових актів є наслідком намагання НБУ узгодити їх з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності, які теж часто змінюються [2].

Згідно з вимогами нормативних актів НБУ призначенням фінансової звітності банків є створення бази даних, яка дасть змогу реально оцінити показники ліквідності, платоспроможності та дохідності банків, а на цій основі визначити їх стан як комплексне поняття, що відображає різні напрями банківської діяльності [1].

Розвиток фінансового обліку здійснюється за рахунок оновлення міжнародних стандартів та нормативно-правової бази, важливим також є застосування нових інформаційних систем для спрощення та покращення ведення обліку в банківських установах України.

Список використаних джерел

1. Ковалевич Д.А. Організація фінансового обліку в банках. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 2–4. URL: https://economyand-society.in.ua/journals/9_ukr/170.pdf (дата звернення: 12.11.2022).
2. Литвин Н.Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ). Київ: навч. посіб. 2-ге вид., доп., 2017. 676 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 року №996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 11.11.2022).
4. Чмутова І. М., Азізова К. М., Лебідь О. В. Фінансовий облік у банках: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 360 с.

Чорна Карина Віталіївна,
ДТЕУ, ФФО, 3 курс,
спеціальність «Облік та оподаткування»
Науковий керівник:
Уманців Галина Вікторівна,
канд. екон. наук, доцент

ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан завдав величезної шкоди економіці України. Повномасштабна збройна агресія позбавила більшість суб'єктів господарювання можливості продовжувати свою господарську діяльність. Тому держава не змогла залишити без підтримки діяльність бізнесу, у тому числі й малого, і запровадила низку преференцій щодо оподаткування діяльності малих підприємств в умовах воєнного стану.

Так, Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», який був прийнятий 15 березня 2022 р., було запроваджено положення щодо підтримки малого бізнесу в умовах воєнного стану.

Зокрема, відповідно до нього, на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану зупиняється перебіг строків [1]. При цьому, штрафи не будуть нараховуватися, а у випадку нарахування вони підлягають списанню, якщо таке порушення є результатом введення воєнного стану. Водночас такі обов'язки необхідно виконати протягом 3 місяців після припинення або скасування воєнного стану. Що стосується податкових перевірок, то їх не розпочинають, а розпочаті – зупиняють, але це не стосується фактичних та камеральних перевірок.

У цілому, було запроваджено спрощену систему оподаткування і, відповідно, альтернативні ставки оподаткування. Так, малі підприємства можуть обрати ставку податку у розмірі 2 % доходу. При цьому, фізичні особи-підприємці та юридичні особи можуть обрати таку систему оподаткування, якщо вони відповідають ряду вимог, а граничний розмір їхнього календарного доходу не перевищує 10 мільярдів гривень на рік [2].

Також фізичні особи-підприємці, які є платниками єдиного податку I та II групи, мають право не сплачувати єдиний податок [3]. Проте, слід зазначити, що вони не звільняються від сплати єдиного податку, а мають право його не сплачувати. Тому що держава розраховує на те, що цим правом скористаються лише ті, хто дійсно не має змоги сплачувати його.

Що стосується єдиного соціального внеску, то з 1 березня 2022 року фізичні особи-підприємці, особи, які провадять незалежну професійну

діяльність і члени фермерського господарства мають право не нараховувати, не обчислювати та не сплачувати єдиний внесок за себе [1]. До речі, за найманих працівників, яких призвали до лав Збройних Сил України, роботодавці – платники єдиного податку, які обрали спрощену систему оподаткування, ФОП I та II групи і юридичні особи III групи платників єдиного податку можуть не сплачувати [3].

Крім того, на період дії воєнного стану було введено пільгову ставку з ПДВ у розмірі 7% на імпорт та постачання палива, а також нульову ставку акцизного податку.

При виникненні від'ємного значення з ПДВ внаслідок застосування пільгової ставки малі підприємства не можуть розраховувати на бюджетне відшкодування. Це від'ємне значення з ПДВ може бути віднесене лише до податкового кредиту наступного звітного періоду [2]. Також, якщо ще не були зареєстровані податкові накладні, але є необхідні первинні документи, то суб'єкти малого бізнесу можуть включати такі суми до податкового кредиту з ПДВ. Проте ці накладні повинні бути зареєстровані протягом 6 місяців після закінчення воєнного стану.

Стосовно земельних ділянок, які розташовані на тимчасово окупованих територіях чи на територіях ведення бойових дій, то малі підприємства звільняються від сплати земельного податку.

Однак, вже 24 травня 2022 р. було підписано наступний законопроект № 7360, у якому містилися податкові новації.

Згідно з ним, відновився податковий обов'язок платників податків, які можуть дотримуватися строків реєстрації податкових накладних та розрахунків коригування в ЄРПН, і, відповідно, можливе накладання штрафних санкцій за несвоєчасне подання звітностей та сплату податків до бюджету. При цьому податкові накладні та розрахунки коригування за лютий-травень 2022 слід було зареєструвати в ЄРПН до 15 липня 2022 р. [4]. Повернулися документальні перевірки податкової звітності, а також камеральні перевірки декларацій з ПДВ та уточнюючих розрахунків до них. Що стосується помилок у деклараціях, то передбачалося звільнення від відповідальності платників податків, які виправлять їх до 20.07.2022 р.

До того ж, було встановлено, що суми ПДВ, внесені до ПК при придбанні товарів, які були знищені через бойові дії та інші форс-мажорні обставини під час воєнного стану, не підлягають бюджетному відшкодуванню [4].

Таким чином, війна внесла свої корективи в діяльність малого бізнесу, якому в таких важких умовах дали багато можливостей зберегти або навіть відновити свою діяльність. Задля цього держава на певний час адаптувала податкове навантаження та податкові правила відповідно до воєнних умов. Однак, виходячи з того, що бюджет країни все ж таки треба поповнювати, дія більшості преференцій була зупинена, хоча є й такі, що збереглися до сьогодні.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану»: Закон України № 2120-IX від 15.03.2022 р. // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

2. Податки під час війни: все, що треба знати бізнесу. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/7/685375/>

3. Податкові зміни та пільги на час воєнного стану в Україні. 2022. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/podatkov-i-zmini-ta-pilgi-na-chas-voennogo-stanu-v-ukrayini/>

4. Сайт «Системи для бізнесу»: Обов'язкову реєстрацію ПН/ПК відновлено – проєкт 7360 підписано! URL: <https://sys2biz.com.ua/news/obovyazkovu-reyestratsiyu-pn-rk-vidnovlenu-proyekt-7360-pidpysano/>

Наукове електронне видання

**ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ СИСТЕМИ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
Всеукраїнської студентської науково-практичної
інтернет-конференції**

(Київ, 18 листопада 2022 року)

Видавець і виготовлювач
Державний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, м. Київ-156, Україна, 02156
Тел. (044) 513 74 18
Електронна пошта knute@knute.edu.ua
340E-2022

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 7656 від 05.09.2022